

वीर सेवा मन्दिर
दिल्ली

क्रम संख्या

४८४३

काल नं०

२५३ जिना

खण्ड

स्वर्गवासी साधुचरित श्रीमान् डालचन्दजी सिंघी

बाबू श्री बहादुर सिंहजी सिंघीके पुण्यश्लोक पिता

जन्म-वि सं १९२१, मार्ग वदि ५ ॥ स्वर्गवास-वि सं. १९८४, पौष सुदि ५

दानशील-साहित्यरसिक-संस्कृतिप्रिय
स्व० बाबू श्री बहादुर सिंहजी सिंघी

अजीमगंज-कलकत्ता

जन्म ता. २८-६-१८८५]

[मृत्यु ता. ७-७-१९०४

सिंघी जैन ग्रन्थ माला

*****[ग्रन्थांक ४२]*****

श्री जिनपालोपाध्यादि-सङ्कलित

खरतरगच्छ बृहद्गुर्वावलि

SINGHI JAIN SERIES

*****[NUMBER 42]*****

KHARATARA GACCHA BRIHAD GURVAVALI

(A COLLECTION OF WORKS OF JINAPALA UPADHYAYA AND OTHERS
RELATING TO THE SPIRITUAL LINEAGE OF THE EMINENT
ACARYAS OF THE KHARATARA GACCHA)

SINGHI JAIN SERIES

A COLLECTION OF CRITICAL EDITIONS OF IMPORTANT JAIN CANONICAL,
PHILOSOPHICAL, HISTORICAL, LITERARY, NARRATIVE AND OTHER WORKS
IN PRAKRIT, SANSKRIT, APABHRAMSA AND OLD RAJASTHANI-
GUJARATI LANGUAGES, AND OF NEW STUDIES BY COMPETENT
RESEARCH SCHOLARS

•

ESTABLISHED

IN THE SACRED MEMORY OF THE SAINT LIKE LATE SETH

SRI DĀLCHANDJĪ SINGHĪ

OF CALCUTTA

BY

HIS LATE DEVOTED SON

DANASILA - SĀHITYARASIKA - SANSKRITIPRIYA

SRI BAHADUR SINGH SINGHI

•

DIRECTOR AND GENERAL EDITOR

ACHĀRYA JINA VIJAYA MUNI

•

PUBLISHED

UNDER THE EXCLUSIVE PATRONAGE OF

SRI RAJENDRA SINGH SINGHI

AND

SRI NARENDRA SINGH SINGHI

BY THE DIRECTOR OF

SINGHI JAIN SHASTRĀ SHIKSHAPITH

BHARATIYA VIDYA BHAVAN

BOMBAY

KHARATARA GACCHA BRIHAD GURVĀVALI

(A COLLECTION OF WORKS OF JINAPALA UPADHYAYA AND OTHERS
RELATING TO THE SPIRITUAL LINEAGE OF THE EMINENT
ACARYAS OF THE KHARATARA GACCHA)

•

COLLECTED AND EDITED FROM VARIOUS OLD MANUSCRIPTS

BY

ACHARYA, JINA VIJAYA MUNI

(Honorary Member of the German Oriental Society, Germany; Bhāṇḍārkar
Oriental Research Institute, Poona; Vishveshvaranand Vaidic Research
Institute, Hoshiarpur; and Gujarat Sāṁhitā Sabhā, Ahmedabad.)
Honorary Director, Rajasthan Oriental Research Institute, Jaipur.
General Editor, Rajasthan Puratan Granthamala; etc.

PUBLISHED BY THE ADHIṢṬHĀTĀ
Singhi Jain Shastra Shikshapith
BHARATIYA VIDYA BHAVAN
BOMBAY

V. E. 2012]

(First Edition)

[1958 A. D.

Vol. 42]

* * *

[Price Rs. 7-0-0

क ल क सा नि वा सी
साधुचरित-श्रेष्ठिवर्य श्रीमद् डालचन्दजी सिंघी पुण्यस्मृतिनिमित्त
प्रसिद्धापित एवं प्रकाशित

सिंघी जैन ग्रन्थ माला

[जैन आरात्मिक, दार्शनिक, साहित्यिक, ऐतिहासिक, वैज्ञानिक, कथात्मक - इत्यादि विविधविषयगुम्भित
प्राकृत, संस्कृत, अपभ्रंश, प्राचीनगूर्जर-राजस्थानी आदि नानाभाषानिबद्ध सार्वजनिक पुरातन
वाक्य तथा नूतन संशोधनात्मक साहित्य प्रकाशिनी सर्वश्रेष्ठ जैन ग्रन्थावलि]

प्रसिद्धता

श्रीमद्-डालचन्दजी-सिंघीसत्पुत्र

स्व० दानशील-साहित्यरसिक-संस्कृतिप्रिय

श्रीमद् बहादुर सिंहजी सिंघी

प्रधान सम्पादक तथा संचालक

आचार्य, जिन विजय मुनि

अधिष्ठाता-सिंघी जैन शास्त्र शिक्षापीठ

*

संरक्षक

श्री राजेन्द्र सिंह सिंघी तथा श्री नरेन्द्र सिंह सिंघी

प्रकाशनकर्ता - अधिष्ठाता

सिंघी जैन शास्त्र शिक्षा पीठ

भारतीय विद्या भवन, बम्बई

प्रकाशक - जयन्तकृष्ण, ह. दवे, डॉनररी डॉयरेक्टर भारतीय विद्या भवन, चौपाटी रोड, बम्बई, नं. ७
मुद्रक - लक्ष्मीबाई नारायण चौधरी, निर्णयसागर प्रेस, २६-२८ कोलमाट स्ट्रीट, बम्बई, नं. २

श्री जिनपालोपाध्यायादि-विद्वत्कर्तृक

खरतरगच्छबृहद्गुर्वावलि

सङ्ग्रहक एवं संपादक
आचार्य, जिन विजय मुनि

ऑनररी मेंबर

जर्मन ओरिएण्टल सोसाईटी, जर्मनी; भाषाकार ओरिएण्टल रिसर्च इन्स्टीट्यूट यूना, (दक्षिण);
गुजरात साहित्यसभा, बहमवाबाद (गुजरात); विश्वेश्वरानन्द वैदिक
शोध प्रतिष्ठान, होंसिघारपुर (पंजाब)

ऑनररी डायरेक्टर

राजस्थान ओरिएण्टल रिसर्च इन्स्टीट्यूट, जयपुर (राजस्थान)

निवृत्त सम्मान्य नियामक भारतीय विद्या भवन, बम्बई

प्रकाशनकर्ता - अधिष्ठाता

सिंघी जैन शास्त्र शिक्षा पीठ

भारतीय विद्या भवन, बम्बई

विक्रमाब्द २०१२]

प्रथमावृत्ति

[क्रिस्ताब्द १९५६]

ग्रन्थांक ४२]

सर्वाधिकार सुरक्षित

[मूल्य रु. ७-०-०]

॥ सिंघीजैनग्रन्थमालासंस्थापकप्रशस्तिः ॥

मल्लि ब्रह्माभिषे देशे सुप्रसिद्धा मनोरमा । मुसिदाबाद् इत्याख्या पुरी वैभवशालिनी ॥	१
बहुवो निवसन्त्यत्र जैना ऊकेशर्बशाजाः । चनाब्बा नृपसम्मन्त्या धर्षकर्मपरायणाः ॥	२
श्रीडालचन्द इत्यासीत् तेष्वेको बहुभाग्यवान् । साधुवत् सचरित्रो यः सिंघीकुलप्रभाकरः ॥	३
बाह्य एव गतो यश्च कर्तुं व्यापारवित्तुम् । कलिकातामहापुर्यां धृतधर्मोत्पिबधः ॥	४
कुशाग्रीयया सद्गुह्या सहृदया च सखिहृया । उपास्य विपुलां लक्ष्मीं कोट्यधिरोऽजनिष्ट सः ॥	५
तस्य मनुकुमारीति सञ्चारीकुलमण्डना । जाता पतिवता पत्नी शीलसौभाग्यभूषणा ॥	६
श्रीबहादुरसिंहाख्यो गुणवैलानयल्लवोः । सञ्जातः सुकृती दानी धर्मप्रियश्च धीमिधिः ॥	७
प्राप्ता पुण्यवता तेन पत्नी तिलकसुन्दरी । यस्याः सौभाग्यचन्द्रेण भासितं तत्कुलाम्बरम् ॥	८
श्रीमान् राजेन्द्रसिंहोऽस्य ज्येष्ठपुत्रः सुशिक्षितः । यः सर्वकार्यदक्षत्वात् दक्षिणबाहुवत् पितुः ॥	९
नरेन्द्रसिंह इत्याख्यलज्जस्वी मध्यमः सुतः । सुनुवैरिन्द्रसिंहश्च कनिष्ठः सौम्यदर्शनः ॥	१०
सन्ति त्रयोऽपि सत्पुत्रा भासभक्तिपरायणाः । विनीताः सरला भव्याः पितृमांगांनुगामिनः ॥	११
अन्येऽपि बहवस्तस्याभवन् स्वछादिबान्धवाः । धर्मजैः समृद्धः सन् स राजेव परराजत ॥	१२

अन्यच्च -

सरस्वत्यां सदासक्तो भूत्वा लक्ष्मीप्रियोऽप्ययम् । तत्राप्यासीत् सदाचारी तच्चित्रं विदुषां खलु ॥	१३
नाहंकारो न दुर्भावो न विलासो न दुर्ध्ययः । दृष्टः कदापि यद्गोहे सतां तद् विस्मयास्पदम् ॥	१४
भक्तो गुरुजनानां स विनीतः सज्जानां प्रति । बन्धुजनेऽनुरक्तोऽभूत् प्रीतः पोष्यगणेष्वपि ॥	१५
देश-कालस्थितिज्ञोऽसौ विद्या-विज्ञानपूजकः । इतिहासादि-साहित्य-मङ्कृति-सत्कलाप्रियः ॥	१६
समुच्चलै समाजस्य धर्मस्योत्कर्षहेतवे । प्रचाराय च शिक्षाया दत्तं तेन धनं वनम् ॥	१७
गत्वा सभा-समित्यादौ भूत्वाऽध्यक्षपदान्वितः । दत्त्वा दानं यथायोग्यं प्रोत्साहिताश्च कर्मठाः ॥	१८
एवं धनेन देहेन ज्ञानेन शुभमभिधुया । अकरोत् स यथाशक्ति सत्कर्मणि सदाशयः ॥	१९
बधायत्यादा प्रसङ्गेन स्वपितुः स्मृतित्तये । कर्तुं किञ्चिद् विशिष्टं स कार्यं मनस्यन्विन्यत् ॥	२०
पूज्यः पिता सदैवासीत् सम्यग्-ज्ञानरुचिः स्वयम् । तस्मात् तज्ज्ञानवृद्धयै दत्तनीयं मयाऽप्यवरम् ॥	२१
विचार्यैवं स्वयं चित्ते पुनः प्राप्य सुसम्मतिम् । अद्वेयानां स्वमित्राणां विदुषां चापि तादृशाम् ॥	२२
जैनज्ञानप्रसारार्थं स्थाने शान्तिं निरुक्तये । सिंघीपदाङ्कितं जैनज्ञानपीठं मनीषिणः ॥	२३
श्रीजिनविजयः प्राज्ञो मुनिनाम्ना च विश्रुतः । स्वीकर्तुं प्रार्थितलेज तस्याधिष्ठायकं पदम् ॥	२४
तस्य सौजन्य-सौहार्द-स्नेयोदायोविसृज्यैः । वशीभूय मुदा येन स्वीकृतं तत्पदं वरम् ॥	२५
कवीन्द्रेण रवीन्द्रेण स्वीचपावनपाणिना । रत्न-नीगाङ्के-चन्द्राब्दे तत्प्रतिष्ठा व्यधीयत ॥	२६
प्रारब्धं मुनिना चापि कार्यं तदुपयोगिकम् । पाठनं ज्ञानलिप्सुनां ग्रन्थानां ग्रथनं तथा ॥	२७
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंघीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे चैवा प्रारब्धा ग्रन्थमालिका ॥	२८
उदात्तचेतसा तेन धर्मशीलेन दानिना । व्ययितं पुष्कलं द्रव्यं तत्तत्कार्यसुसिद्धये ॥	२९
छात्राणां वृत्तिदानेन नैकेषां विदुषां तथा । ज्ञानाभ्यासाय लिप्यकामसाहाय्यं स प्रदत्तवान् ॥	३०
जलवायवाविकानां तु प्रातिक्कल्यादासौ मुनिः । कार्यं त्रिवार्षिकं तत्र समाप्ताभ्यन्त्रावासितः ॥	३१
तत्रापि सततं सर्वं साहाय्यं तेन यच्छता । ग्रन्थमालाप्रकाशाय महोत्साहः प्रदर्शितः ॥	३२
नन्द-निध्यङ्के-चन्द्राब्दे कृता पुनः सुयोजना । ग्रन्थावल्याः स्थिरत्वाय विस्तराय च नूतना ॥	३३
ततो मुनेः परामर्शात् सिंघीक्षानमस्तता । भा विद्यामञ्जरा येयं ग्रन्थमाला समर्पिता ॥	३४
भासीसस्य मनोवाग्छाऽपूर्वग्रन्थप्रकाशने । तदर्थं व्ययितं तेन लक्षावधि हि रूप्यकम् ॥	३५
दुर्विलासाद् विधेर्हन्त ! दोर्भाग्यान्नामबन्धूनाम् । स्वल्पेनैवाय कालेन स्वर्गं स सुकृती ययौ ॥	३६
इन्दु-सै-शून्य-नेत्राब्दे मासे आषाढसम्प्लके । कलिकाताख्यपुर्यां स प्राप्तवान् परमां गतिम् ॥	३७
पितृभक्तश्च तत्पुत्रैः प्रियसे पितृशक्त्यनः । तथैव प्रपितुः स्मृत्यै प्रकाश्यतेऽयुना तथा ॥	३८
इयं ग्रन्थावलिः श्रेष्ठा मेष्ठा प्रज्ञावतां प्रया । भूषाद् सूर्यै सतां सिंघीकुलकीर्तिप्रकाशिका ॥	३९
विद्वज्जनकृताह्लादा सखिदानन्ददा सदा । चिरं नन्दस्त्रियं लोके श्रीसिंघी ग्रन्थपद्धतिः ॥	४०

॥ सिंघीजैनग्रन्थमालासम्पादकप्रशस्तिः ॥

स्वस्ति श्रीमेदपाठाख्यो देशो भारतविभूतः । रूपाहेलीति सन्नाम्नी पुरिका तत्र सुस्थिता ॥	१
सदाचार-विचारार्थ्या प्राचीनद्वारे समः । श्रीमन्नुरसिंहोऽत्र राठोडान्वय युधिपः ॥	२
तत्र श्रीवृद्धिसिंहोऽभूद् राजपुत्रः प्रसिद्धिभाक् । क्षात्रधर्मैषानो यश्च परमरत्नकुलप्रणीः ॥	३
मुञ्ज-भोजमुखा भूषा जाता यस्मिन् महाकुले । किं वक्ष्यते कुलीनत्वं तत्कुलजातजन्मनः ॥	४
पक्षी राजकुमारीति तस्याभूद् गुणसंहिता । चानुर्व-रूप-लावण्य-सुधाश्च सीजन्यभूषिता ॥	५
क्षत्रियाणां प्रभापर्णा शौर्योदीसमुत्पाकृतिम् । यां दृष्ट्वैव जमो मेने राजन्यकुलजा त्वियम् ॥	६
पुत्रः किसनसिंहाख्यो जातस्तयोरतिप्रियः । रणमल्ल इति चान्यद् यक्षाम जमनीकृतम् ॥	७
श्रीदेवीहंसनामाऽत्र राजपुत्र्यो यतीश्वरः । ज्योतिर्मैयज्यविद्यानां पारगामी जनप्रियः ॥	८
भागतो मरुदेशाद् यो भ्रमन् जनपदान् बहून् । जातः श्रीवृद्धिसिंहस्य प्रीति-श्रद्धास्पदं परम् ॥	९
तेनाध्याप्रतिभप्रेम्णा स तत्पुत्रः स्वसन्धिर्भो । रक्षितः सिद्धितः सम्यक्, कृतो जैनमताभुगः ॥	१०
दौर्भाग्यात् तच्छिरोबोले गुरु-तौवौ दिवंगतौ । विमूढः स्वगृहात् सोऽथ यदृच्छया विनिर्गतः ॥	११

तथा च—

भ्रान्त्या नैकेषु देशेषु संसेव्य च बहून् नरान् । दीक्षितो मुण्डितो भूय जातो जैनमुनिस्ततः ॥	१२
ज्ञातान्प्रेमकशास्त्राणि नानाधर्ममतानि च । मध्यस्थवृत्तिना तेन तत्प्रातत्त्वगवेणिषा ॥	१३
अपीता विविधा भाषा भारतीया युरोपजाः । जनेका लिपयोऽप्येवं प्रक-नूतनकालिकाः ॥	१४
येन प्रकाशिता नैकं ग्रन्था विद्वद्ग्रन्थसिताः । लिखिता बहवो लेखा ऐतिह्यमध्यगुणिताः ॥	१५
बहुनिः सुविद्वद्भ्रजसम्पण्डलैश्च स सरकृतः । जिनविजयनाम्नाऽयं विख्यातः सर्वप्रभावद् ॥	१६
तस्य तां विभुषां शारवा श्रीमद्गान्धीमहात्मना । आहूतः सादरं पुण्यपत्तनात् स्वयमभ्यदा ॥	१७
पुरे चाहम्भदाबादे राष्ट्रीयः शिक्षणालयः । विद्यापीठ इति ख्यात्या प्रतिष्ठितो यद्वाऽभवत् ॥	१८
आचार्यत्वेन तत्रोद्भैरवियुक्तः स महात्मना । रस-मुनि-निधीन्वन्दे पुरा तत्प्रात्य रूपं मन्दिरं ॥	१९
वर्षाणामष्टकं यावत् सम्भूय तत् पदं ततः । गत्वा जर्मनराष्ट्रे स तत्संस्कृतिप्रवीतवान् ॥	२०
तत आगत्य सैलप्रो राष्ट्रकार्यं च सक्रियम् । कारावासोऽपि सम्पातो येन स्वाभ्यवसङ्करे ॥	२१
कमलं ततो विनिर्मुक्तः स्थितः शान्तिनिकेतने । विश्ववन्द्यकवीन्द्रश्रीरीन्द्रनाथभूषिते ॥	२२
सिंघीपदपुत्रं जैनज्ञानपीठं तदाभितम् । स्थापितं तत्र सिंघीश्रीशालचन्द्रस्य स्तूना ॥	२३
श्रीबहादुरसिंहेन दानवीरेण धीमता । स्मृत्यर्थं निजतातस्य जैनज्ञानप्रसारकम् ॥	२४
प्रतिष्ठितश्च तस्यासौ पदेष्वधिष्ठानुसन्धके । अन्धापयन् बरान् शिष्यान् ग्रन्थयन् जैनवाक्ययम् ॥	२५
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंघीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे ह्येषा प्रारब्धा ग्रन्थमालिका ॥	२६
अयैवं विगतं तस्य वर्षाणामष्टकं पुनः । ग्रन्थमालाविकासार्थिप्रवृत्तिषु प्रयस्यतः ॥	२७
बाणैरनेकेन्द्रैः सुबाहूनिनगरस्थितः । मुंटीति विरुद्ध्यतः कर्न्दयाकालधीतस्य ॥	२८
प्रवृत्तो भारतीयानां विद्यानां पीठमिमौ । कर्मनिष्ठस्य तस्याभूत् प्रयत्नः सफलोऽस्मिरात् ॥	२९
त्रिवृषां श्रीमतां योगात् पीठो जातः प्रतिष्ठितः । भारतीय पदोपेतं विद्या भवनं सम्पन्नम् ॥	३०
आहूतः सहकार्यार्थं स मुनिसैन सुहृदा । ततःप्रभृति तत्रापि तत्कार्यं सुप्रवृत्तवान् ॥	३१
तत्रबन्धेन्यदा तस्य सेवाऽजिका ह्यपेक्षिता । स्वीकृता च सद्भावेन साऽप्याचार्यपदाश्रिता ॥	३२
नन्द-निधेयैः चन्द्राब्दे वैकृते विहिता पुनः । एतद्ग्रन्थावलीस्यैर्वकृतं तेन नव्ययोजना ॥	३३
परामर्शो तत्तत्तस्य श्रीसिंघीकुलमात्मता । भाषिता भवनाथेन ग्रन्थमाला समर्पिता ॥	३४
प्रदत्ता दशसाहस्री पुनस्तस्योपदेसतः । स्वपितृवृत्तिमन्दिरकरणाय सुकीर्तिना ॥	३५
दैवादभ्ये गते काले सिंघीवयौ दिवंगतः । यस्तस्य ज्ञानसेवायां साहाय्यमकरोत् महत् ॥	३६
पितृकार्यप्रणाल्यर्थं यद्वदील्लेखदात्मजः । राजेन्द्रसिंहसुख्यैश्च सङ्कृतं तद्वचस्ततः ॥	३७
पुण्यश्लोकपितृनाम्ना ग्रन्थागारकृते पुनः । बन्धुज्येष्ठो गुणश्रेष्ठो ह्यर्द्धकृष्णं धनं ददौ ॥	३८
ग्रन्थमाकाशप्रसिद्धयर्थं पितृवत् तस्य काशितम् । श्रीसिंघीसप्तपुत्रैः सर्वं तद्गिराऽनुविधीयते ॥	३९
विद्वज्जनकृताङ्गादा सन्निदाभ्यन्दा सदा । चिरं नन्दस्वियं लोके जिनसिंघजयमादती ॥	४०

खरतरगच्छ-बृहद्गुर्वावलि-विषयानुक्रम

प्रास्ताविकवक्तव्य	१- ३
खरतरगच्छपञ्चावलिसंग्रह - किञ्चिद्वक्तव्य	३- ५
खरतरगच्छगुर्वावलिका ऐतिहासिक महत्त्व	६-१२
१ वर्द्धमानाचार्यवर्णन	- १
२ जिनेश्वरसूरिवर्णन	१- ६
३ जिनचन्द्रसूरि - अभयदेवसूरिवर्णन	६- ८
४ जिनवल्लभसूरिवर्णन	८-१४
५ जिनदत्तसूरिवर्णन	१४-२०
६ जिनचन्द्रसूरिवर्णन	२०-२३
७ जिनपतिसूरिवर्णन	२३-४८
८ जिनेश्वरसूरिवर्णन	४८-५४
जिनपालोपाध्यायप्रथितग्रन्थभागपूर्ण	(५०)
९ जिनप्रबोधसूरिवर्णन	५४-५८
१० जिनचन्द्रसूरिवर्णन	५९-६९
११ जिनकुशलसूरिवर्णन	६९-८५
१२ जिनपद्मसूरिवर्णन	८५-८८

वृद्धाचार्यप्रबन्धावलि

१ वर्द्धमानसूरिप्रबन्ध	८९
२ जिनेश्वरसूरिप्रबन्ध	९०
३ अभयदेवसूरिप्रबन्ध	९०
४ जिनवल्लभसूरिप्रबन्ध	९०
५ जिनदत्तसूरिप्रबन्ध	९१
६ जिनचन्द्रसूरिप्रबन्ध	९२
७ जिनपतिसूरिप्रबन्ध	९३
८ जिनेश्वरसूरिप्रबन्ध	९३
९ जिनसिंघसूरिप्रबन्ध	९३
१० जिनप्रभसूरिप्रबन्ध	९३- ९६
खरतरगच्छ-गुर्वावलिंगतविशेषनाम्नां सूचि :	९७-११२

प्रास्ताविक वक्तव्य ४

सिंधी जैन ग्रन्थमाला के ४२ वें गुच्छक के रूपमें, प्रस्तुत होने वाली इस 'खरतर गच्छीय युगप्रधानाचार्य गुर्वावली' (संक्षेपमें—खरतर बृहद् गुर्वावली) की प्राचीन हस्तलिखित प्रति, मूलतः बीकानेर निवासी श्रीयुत अगरचन्दजी नाहटाको, वहाँके सुप्रसिद्ध क्षमाकल्याणजीके ग्रन्थमंडारमें उपलब्ध हुई थी। कोई १९-२० वर्ष पहले, इनने उस प्रतिको हमें देखनेके लिए भेजा। ग्रन्थको देखनेसे, हमें ऐतिहासिक दृष्टिसे यह बहुत महत्त्वका माद्दम दिया, अतः प्रस्तुत ग्रन्थमालामें इसे प्रकाशित करनेका हमने निश्चय किया। तदनुसार प्रेसमें देने योग्य ग्रन्थकी प्रतिलिपि (प्रेसकॉपी) करवाई गई। प्रतिलिपिके पढ़ने पर ज्ञात हुआ कि मूल प्रति बहुत ही अशुद्ध रूपमें लिखी गई है। प्रत्येक पंक्ति अशुद्धप्रायः ज्ञात हुई। अतः इसका कोई प्रत्यन्तर वहाँसे उपलब्ध हो तो उसे प्राप्त करनेका प्रयत्न किया गया पर उसमें हमें सफलता नहीं मिली। तब उसी प्रतिको बारंबार आधोपान्त पढ़ पढ़ कर, उसकी अशुद्धियोंका तारण किया गया, तो ज्ञात हुआ कि, जिस लहिया (लिपिकारक) ने यह प्रति लिखी है, उसने अपने सम्मुखवाली मूलाधार प्रतिके कुछ अक्षरोंको, भ्रमसे कुछ अन्य ही अक्षर समझ समझ कर, उनके स्थान पर, अपने अक्षर ज्ञानके मुताबिक, अन्य अक्षर लिख डाले हैं; और इससे, ग्रन्थ बहुत ही अशुद्ध हो गया है। ग्रन्थगत विषय हमारे लिये सुपरिचित था और इस प्रकारकी अन्यान्य अनेक छोटी-बड़ी गुर्वावलियाँ—पड़ावलियाँ भी हमारे संग्रहमें उपलब्ध थीं; अतः तदनुसार हमने सारे ग्रन्थके पाठको शुद्ध करनेका यथाशक्य प्रयत्न किया। कई महिनोके परिश्रमके बाद हम इस ग्रन्थकी शुद्ध प्रतिलिपि करनेमें सफल हुए। बादमें हमें इस गुर्वावलीकी एक अन्य नुदित और अपूर्ण प्रति प्राप्त हुई, जिसके साथ मिलान करने पर हमें ज्ञात हुआ कि हमने जो पाठकी शुद्धि की है वह ठीक उस प्रतिमें उसी तरह मिल रहा है। उस अपूर्ण प्रतिमें, कुछ पाठभेद भी दृष्टिगोचर हुए, जिनको हमने इस मुद्रित पाठके नीचे, पाद-टिप्पणीमें दे दिये हैं। वह अपूर्ण प्रति केवल ५ पन्नेकी थी, जो प्रस्तुत ग्रन्थके २३ वें पृष्ठ पर छपी हुई १२ वीं पंक्तिके 'श्री जिनपतिस्मरिते नाम कृतम्।' इस वाक्यके साथ खण्डित हो जाती है।

इस गुर्वावलीकी उक्त मूल प्रतिके दो पृष्ठोंका ब्लाक बनवा कर, उनका प्रतिचित्र साथ दिया जा रहा है, जिससे मूल प्रतिके आकार-प्रकारका एवं लिपिके स्वरूपका तादृश ज्ञान हो सकेगा।

इस ग्रन्थका मुद्रण कार्य बहुत समयसे समाप्त हुआ पड़ा है पर विधिके किसी अज्ञात संकेतानुसार हम अभी तक इसको प्रसिद्धिमें रख नहीं सके। हमारी इच्छा रही कि इस विशिष्ट प्रकारकी ऐतिहासिक गुर्वावलिसे संबद्ध, तत्कालीन जैन श्वेताम्बर संप्रदायों और गच्छोंके बारेमें भी, विस्तृत ऊहापोहात्मक निबन्ध लिखा जाय और यथाज्ञात सब प्रकारकी ऐतिहासिक सामग्रीका संकलन कर दिया जाय। इस विषयकी बहुत सी सामग्री हमने संचित कर रखी है; और इसी लिये कई वर्षों तक इसकी प्रसिद्धि रुकी रही। पर हमारे लिये वैसा करना अब संभव नहीं रहा, अतः इसको इसी मूल रूपमें ही प्रसिद्धिमें रख देना उचित समझा है।

प्रस्तुत 'गुर्वावलीका ऐतिहासिक महत्त्व' बतलाने वाला श्री अगरचन्दजी नाहटाका एक लेख, हमारी संपादित 'भारतीय विद्या' नामक त्रैमासिकी शोधपत्रिकाके, प्रथम वर्षके ४ थे अंकमें प्रकाशित हुआ है। इस लेखके प्रारंभमें, गुर्वावलीकी परिचायक एक छोटी-सी नोंद (नोट) हमने लिखी थी जिसको यहाँ उद्धृत करते हैं। साथमें आगेके पृष्ठोंमें नाहटाजीका वह लेख भी मुद्रित किया जाता है, जिससे पाठकोंको प्रस्तुत ग्रन्थके ऐतिहासिक तथ्योंके बारेमें योग्य जानकारी प्राप्त हो सकेगी।

[“सिंधी जैन ग्रन्थमालामें खरतरगच्छ-युगप्रधानाचार्य-गुर्वावली नामक एक संस्कृत गद्य ग्रन्थ छप रहा है जो शीघ्र ही प्रकाशित होगा। इस ग्रन्थमें विक्रमकी ११ वीं शताब्दीके प्रारंभमें होने वाले आचार्य वर्धमान सूरिसे ले कर १४ वीं शताब्दीके अन्तमें होने वाले जिनपदा सूरि तकके खरतर गच्छके मुख्य आचार्योंका विस्तृत चरित्रवर्णन है। गुर्वावली

अर्थात् गुरुपरम्पराका इतना विस्तृत और विषयस्त चरितवर्णन करने वाला ऐसा कोई और ग्रन्थ अभी तक ज्ञात नहीं हुआ। प्रायः ४००० श्लोक परिमाण यह ग्रन्थ है और इसमें प्रत्येक आचार्यका जीवनचरित्र इतने विस्तारके साथ दिया गया है, कि जैसा अन्यत्र किसी ग्रन्थमें, किसी भी आचार्यका नहीं मिलता। पिछले कई आचार्योंका चरित्र तो प्रायः वर्षवारके क्रमसे दिया गया है और उनके विहार-क्रमका तथा वर्ष-निवासका क्रमबद्ध वर्णन किया गया है। किस आचार्यने कब दीक्षा ली, कब आचार्य पदवी प्राप्त की, किस किस प्रदेशमें विहार किया, कहां कहां चातुर्मास किये, किस जगह कैसा धर्मप्रचार किया, कितने शिष्य-शिष्याएं आदि दीक्षित किये, कहां पर किस विद्वानके साथ शास्त्रार्थ या वादविवाद किया, किस राजाकी सभामें कैसा सम्मान आदि प्राप्त किया—इत्यादि बहुत ही ज्ञातव्य और तथ्य-पूर्ण बातोंका इस ग्रन्थमें बड़ी विशद रीतिसे वर्णन किया गया है। गुजरात, मेवाड़, मारवाड़, सिन्ध, वागड़, पंजाब, और बिहार आदि अनेक देशोंके, अनेक गांवोंमें रहने वाले संकडों ही धर्मिष्ठ और धनिक श्रावक-श्राविकाओंके कुटुंबोंका और व्यक्तियोंका नामोल्लेख इसमें मिलता है और उन्होंने कहां पर, कैसे पूजा-प्रतिष्ठा एवं संघोत्सव आदि धर्मकार्य किये, इसका निश्चिन विधान मिलता है। ऐतिहासिक दृष्टिसे यह ग्रन्थ, अपने दंगकी एक अनोखी कृति जैसा है। हम इसका हिन्दी अनुवादके साथ संपादन कर रहे हैं। इस ग्रन्थके आविष्कारक बीकानेर निवासी साहित्योपासक श्रीपुत अगर-चन्दजी नाहटा हैं और इन्होंने ही हमें इस ग्रन्थके संपादनकी सादर प्रेरणा की है। साथमें दिये गये लेखमें नाहटाजीने इस ग्रन्थका ऐतिहासिक महत्त्व क्या है और सार्वजनिक दृष्टिसे भी किन किन ऐतिहासिक बातोंका ज्ञातव्य इसमें प्राप्त होना है, यह संक्षेपमें बतानेका प्रयत्न किया है।” — भारतीय विद्या, पुस्तक १, अंक ४, पृष्ठ २९९.]

*

इस ‘गुर्वावलि’ के पीछे हमने एक और ऐसी ही गुर्वावलिरूप ‘वद्वाचार्य प्रबन्धावलि’ नामक कृति मुद्रित की है। यह कृति प्राकृत भाषामें प्रवित है। इसमें वर्तमान सूरिसे ले कर जिनप्रभ सूरि तकके १० आचार्योंका वर्णन दिया गया है। ज्ञात होता है कि ‘विविध तीर्थकल्प’ आदि अनेक ग्रन्थोंके प्रणेता जिनप्रभ सूरिकी शिष्यपरंपराके किसी शिष्यने इस प्रबन्धावलिका प्रणयन किया है। पाठणके भण्डारमें उपलब्ध प्राचीन प्रति परसे इसका संपादन किया गया है। जिनप्रभ सूरिने दिल्लीके बाहशाह महम्मूशाहकी सभामें विशेष सम्मान प्राप्त किया था जिसका उल्लेख, इनमें संयुक्त कई पट्टावलियों एवं प्रबन्धमय कृतियोंमें उपलब्ध होता है। हमारी संपादित ‘विधिप्रपा’ तथा ‘विविधतीर्थ कल्प’ नामक कृतिकी प्रस्तावना आदिमें इन जिनप्रभ सूरिके बारेमें यथायोग्य वर्णन लिखा गया है। जिनप्रभ सूरि अपने समयमें एक बहुत प्रभावशाली और प्रतिभासंपन्न आचार्य हुए। पर उनके बारे में, प्रस्तुत बृहद् गुर्वावलिमें नामोल्लेख तक भी नहीं किया गया है। यद्यपि वे खरतर गच्छान्तगीत एक शाखाके ही प्रसिद्ध आचार्य थे। इससे सूचित होता है कि बृहद्गुर्वावलिके संकलनकर्ताका मुख्य लक्ष्य अपनी गुरुपरंपराका महत्त्व मात्र आलेखित करना रहा है और इससे उसने अन्य गच्छीय एवं अन्य शाखीय आचार्योंके बारेमें विशेष रूपसे उपेक्षात्मक और कहीं कहीं तो आक्षेपात्मक वाक्यों एवं विचारोंका उल्लेख करनेमें अपना अधिक गौरव समझा है। उपेक्षितगच्छीय आचार्य पद्मप्रभ तथा बृहद्रच्छीय आचार्य प्रभुशूरिके साथ जिनपति सूरिके वाद-विवादके प्रसंग अतिरंजित और अतिवालिश शैलीमें लिखे गये हैं। तथापि उस समयके जैन समाजके प्रभाव और संघटनके बारेमें इस ग्रन्थमें ऐसी बहुत सी महत्त्वकी बातें लिखीं मिलती हैं, जो इतिहास और संस्कृतिके ज्ञानमें बृद्धिकारक हो कर मनोरंजक एवं प्रेरणादायक भी हैं।

इस सिंधी जैन ग्रन्थमाला द्वारा, जैन इतिहास एवं संस्कृतिके आलेखनमें आधारभूत समझी जाने वाली विविध प्रकारकी साहित्यिक सामग्रीका प्रकाशन करनेका हमरा मुख्य लक्ष्य रहा है, और तदनुसार हमने अब तक अनेकानेक ऐतिहासिक प्रबन्धात्मक ग्रन्थ, एवं प्रशस्तिप्रवाह्यात्मक संकलन प्रकाशित करनेका प्रयत्न किया है। प्रबन्धचिन्तामणि, पुरातन प्रबन्धसंग्रह, प्रबन्धकोश, प्रभावकचरित्र, भातुचन्द्रगणी चरित्र, देवानन्द महाकाव्य, दिग्विजय महाकाव्य, जैनपुस्तक प्रशस्तिप्रवाह, विविधतीर्थकल्प आदि नाना ग्रन्थ इतःपूर्व प्रकाशित किये गये हैं; तथा कुमारपालचरित्र-

संग्रह, वस्तुपालप्रशस्त्यादिकृतिसंग्रह, हमीरमहाकाव्य, विज्ञप्तिलेखसंग्रह - आदि कई ग्रन्थ प्रायः छप कर तैयार पड़े हैं जो यथाशक्य शीघ्र ही प्रसिद्ध होने वाले हैं ।

इसी प्रकारके ऐतिहासिक ग्रन्थोंमें प्रस्तुत गुर्वावलिके समानविषय वाली विविध गच्छीय पट्टावलियों - गुर्वावलियोंके २-३ संग्रह भी प्रकट करनेका आयोजन किया गया है, जिनमेंसे यह एक प्रस्तुत गुर्वावलि, इस प्रकार विद्वानोंके सम्मुख उपस्थित हो रही है ।

बृहद्रथ, उपदेश गच्छ, पूर्णिमा गच्छ, आंचलिक गच्छ, कटुकमति गच्छ आदि अन्य कई गच्छोंका इतिहास बताने वाली अनेक पट्टावलियोंका एक ऐसा ही अन्य संग्रह प्रेसमें छप रहा है । तपागच्छसे संबद्ध पट्टावलियोंका एक विशाल संग्रह भी तैयार हुआ पड़ा है ।

*

खरतर गच्छीय पट्टावलियोंका एक छोटा सा संग्रह, सबसे पहले हमने, सन् १९२०-२१ में बनाये रहते हुए जब 'जैनसाहित्य संशोधक' नामक त्रैमासिक पत्रका प्रकाशन शुरू किया तब, संकलित करनेका प्रयास किया था । बादमें हमारा कार्यकेन्द्र पूनासे हट कर, अहमदाबादका गुजरात - पुरातत्त्व - मन्दिर बना, तब वह संग्रह उपेक्षित दशामें पड़ा रहा । बादमें कलकत्तेके प्रसिद्ध जैन धनिक और विद्वान् श्रावक स्व० बाबू पूरण चन्दजी नाहारके सौहार्दपूर्ण प्रयत्नके फलरूप सन् १९३२ में, कलकत्तेसे वह संग्रह प्रकाशित हो पाया । हम उस समय शान्तिनिकेतनमें 'सिंधी जैन ज्ञानपीठ' के अधिष्ठाता हो कर पहुंचे थे और 'सिंधी जैन ग्रन्थमाला' के प्रकाशनका कार्य बड़े उत्साह पूर्वक प्रारंभ करना चाहते थे । उस समय बाबू पूरणचन्दजी नाहारको उक्त 'खरतरगच्छ पट्टावलि संग्रह' के बारेमें ज्ञात हुआ तो उनने उस संग्रहको, अपनी श्रद्धालु धर्मपत्नी श्रीमती इन्द्रकुमारीके ज्ञानपंचमी तप उद्यापन निमित्त प्रकाशित करनेका अपना मनोभाव प्रकट किया । हमने उनकी इच्छानुसार वह संग्रह उन्हें प्रकाशित करनेको दे दिया और उस पर एक प्रास्ताविक 'किष्किद्व वक्तव्य' भी लिख दिया । पट्टावलियोंके संग्रह आदिके बारेमें ३०-३५ वर्ष पूर्व, हमने कैसे प्रयत्न आरंभ किया और ऐसे संग्रहोंका इतिहास की दृष्टिसे क्या उपयोग है, इस बारेमें जो हमारा अभिमत रहा उसका कुछ उल्लेख उक्त वक्तव्यमें किया गया है । प्रस्तुत ग्रन्थके संपादन के साथ उसका कुछ ऐतिहासिक संवन्ध सा जुड़ा हुआ है, अतः उस वक्तव्यको आगेके पृष्ठों में उद्धृत कर देना उचित समझा है ।

*

आज जुलाई मासकी ७ तारीख है । हमारे लिये एक प्रकारसे यह शोकस्वख दिन है । ग्रन्थमालाके संस्थापक और हमारी साहित्योपासनाके प्रमुख सहायक बाबू श्री बहादुर सिंहजी सिंधीकी आज १२ वीं स्वर्गमन - वर्षेग्रन्थि है । प्रतिवर्ष हम आजके दिन, स्वर्गस्थ सिंधीजीकी कल्याण-कामना चाहते हुए अपनी हार्दिक श्राद्धक्रिया करते रहते हैं । तदनुसार, आज हम उनके दिवंगत भव्य आत्माकी पुण्यस्मृतिको, इस ग्रन्थरूपमें संपादित हमारी यह कृति समर्पण करते हैं ।

जाने का न्त वि हार
अहमदाबाद
७, जुलाई, सन् १९५६

मुनि जिन वि जय

खरतरगच्छ-पट्टावलि संग्रह

संपादक एवं संपादक मुनि जिनविजय, अचिष्टता-सिंधी जैन ज्ञानपीठ, शान्तिनिकेतन ।
(प्रकाशक-बाबूपूरण चन्दजी नाहार, इण्डियन मिरर स्ट्रीट, कलकत्ता ।)

*

संपादकीय किञ्चित् वक्तव्य ।

लगभग ६१७ वर्षों से खरतरगच्छीय पट्टावलियोंका यह छोटा सा संग्रह छप कर तैयार हुआ था, लेकिन विधिके किसी अज्ञेय संकेतानुसार आज तक यह यों ही पड़ा रहा और यदि विद्वद् बाबू पूरणचंदजी नाहारकी उपालंभ भरी हुई मीठी चुटकियोंकी लगातार भरमार न होती तो शायद कुछ समय बाद यह संग्रह साराका सारा ही बीमकके पेटमें जा कर विलीन हो जाता ।

पूनामें रह कर जब हम 'जैनसाहित्य-संशोधक' का प्रकाशन करते थे उस समय अहमदाबाद-निवासी साहित्य-रसिक विद्वान् धावक श्री केदावलाल प्रे० मोदी B. A. LL. B. ने खरतरगच्छ की एक पुरानी पट्टावलीकी लिखित प्रति हमें ला कर दी - जिसमें इस संग्रहमें की प्रथम ही छपी 'खरतरगच्छ-सुत्तिपरंपरा-प्रशस्ति' लिखी हुई थी । उस समय तक खरतरगच्छ की जितनी पट्टावलियाँ हमारे देखने अथवा संग्रह करनेमें आईं उन सबमें यह प्रशस्ति हमें इसकी तुरंत नकल कर, 'जैन सा० सं०' के परिशिष्ट रूपमें छपा देनेके विचारसे प्रेरित हुई थी । कुछ समय बाद मोदीजीने एक और पट्टावली सेजी जो गद्यमें थी और साथमें उन्होंने यह भी इच्छा प्रदर्शित की कि इसे भी यदि उसी प्रशस्तिके साथ छपा दिया जाय तो अच्छा होगा । हमने उसकी मी नकल कर प्रेसमें छपनेको दे दी । जब वे प्रेससे कंपोज हो कर आईं तो पूरे काममें होनेमें कुछ पृष्ठ खाली रहते दिखाई दिये, तब हमने सोचा कि यदि इसके साथ ही साथ उपाध्याय श्री क्षमाकल्याणजी की बनाई हुई वृहत्पट्टावलि मी दे दी जाय तो खरतरगच्छके आचार्योंकी परंपराका १९ वीं शताब्दि पर्यंतका ज्ञानान्त, प्रष्ट हो जायगा और इतिहास प्रेमियोंको उससे अधिक लाभ होगा । इस पट्टावलीकी प्रेम कापी की हुई हमारे संग्रहमें बहुत पले ही से पड़ी हुई थी; अतः हमने उसे भी प्रेसमें दे दिया । इसी तरह की, लेकिन इससे प्राचीन एक और पट्टावली हमारे पास थी उसे भी, प्रत्यंतर होनेसे विशेष उपयोगी समझ कर, इसी संग्रहमें प्रकट करनेका हमें लोभ हो आया और उसे मी छपने दे दिया । इस प्रकार चार पट्टावलियोंका यह छोटा सा संग्रह जब तैयार हो गया, तब हमने इसे 'जैन सा० सं०' के परिशिष्ट रूपमें न दे कर स्वतंत्र पुस्तकाकार प्रकट करनेका विचार किया और यह स्वतंत्र पुस्तकाका विचार मनमें बुसते ही हमारे दिलमें एक नया भूत आ घूसा । हम सोचने लगे कि जब पुस्तक ही बनाना है तब फिर क्यों नहीं विशेष रूपसे एक संकलित ऐतिहासिक ग्रंथके आकारमें इसे तैयार कर दिया जाय और खरतर गच्छके इतिहासके जितने मुख्य मुख्य और महत्वके साधन हों उन्हें एकत्र रूपमें संगृहीत कर दिया जाय । क्यों कि हमारे संग्रहमें इस विषयकी कितनी ही नामची - इन पट्टावलियोंके अतिरिक्त कई अन्य भाषाकी पट्टावलियाँ, ग्रंथप्रशस्तियाँ तथा ख्यात आदि निविध प्रकारकी ऐतिहासिक सामग्री - इकट्ठी हुई पड़ी थी । उस सब सामग्रीको संकलित कर ऐतिहासिक ऊहापोह करनेवाली विस्तृत भूमिका और टीका टिप्पणी आदि साथमें लगा कर इस संग्रहको परिपूर्ण बना दिया जाय तो श्वेतान्तर जैन संप्रदायके एक बड़े भारी शास्त्र-मनुष्यायका अच्छा और प्रामाणिक इतिहास तैयार हो जाय । इस भूतके आवेगानुसार हमने उस सब सामग्रीका संकलन करना शुरू किया । ऐसा करनेमें हमें कुछ अधिक समय लग गया और अहमदाबादके उपासक मंदिरके आचार्यपदके भारने हमारी पूनाकी विशेष स्थितिके अस्थिर बना दिया । इसलिये इस संग्रहके विस्तृत-संकलनका जो विचार हुआ था वह स्थिरता होने लगा और चिरकाल तक कुछ कार्य न हो सका । इधर जिस प्रेसमें यह संग्रह छपा उसके मालिकने छपाईके खर्च आदिवा । तत्काल करना शुरू किया । जिस विस्तृत रूपमें इसे प्रकाशित करनेका सोचा था उसमें बहुत कुछ समय और अत्यव्ययकी आवश्यकता अनुभूत हुई और सीध ही इस कार्यको परिपूर्ण करने जैसे संयोग दिखाई न दिये, अतः हमने उस विचारको स्थगित किया और यह संग्रह जो इस रूपमें छप गया था, इसे ही प्रकाशित कर देना उचित समझा ।

इसी बीचमें बाबुवर्य श्री पूरणचंदजी नाहारके अवलोकनमें यह छपा हुआ संग्रह आया और आपने इसे अपने खर्चसे प्रकाशित कर अपनी धर्मपत्नी श्रीमती ईश्वरामाजीकी ज्ञान पंचमी तपके उद्यापन निमित्त वित्तीय कर देनेका अभिप्राय प्रकट किया । तदनुसार पूनासे यह छपा हुआ ग्रंथ-भाग कलकत्ते मंगवा लिया गया और प्रेसका मिल इत्यदि चुकता किया गया । इस संग्रहके साथमें हम कुछ छोटे शब्द लिख दें तो इसे प्रकाशित कर दिया जाय ऐसी बाबुजीकी इच्छाको हमने सादर स्वीकार कर, हम इस विषयमें कुछ सोचते ही थे कि कुछ ऐसे प्रसंग, एकके बाद एक, उपस्थित होते गये जिससे वर्षों तक हम उनकी उस आज्ञाका पालन नहीं कर सके और २१७ पृष्ठों के कामको २१४ वर्ष तक ठेलते रहना पड़ा ।

*

सन् १९२८ के प्रारम्भमें महात्माजीने गुजरात-विद्यापीठकी पुनर्घटना की, और विद्यापीठका ज्येष्ठ 'विद्या' नहीं 'सिवा' निश्चित किया और साथमें कई प्रतिभाओंका बन्धन मी लगाया । हमारा उसमें कुछ विशेष मतभेद रहा और हमने अपने विचारोंको स्थिर करनेके लिए कुछ समय तक, विद्यापीठके वातावरणसे दूर रहना चाहा । इसीके बाद तुरंत हमारा इरादा युरोप जानेका हुआ । युरोपमें सामाजिक और औद्योगिक तंत्रोंका विशेषावलोकन करनेका हमें अधिक मौका मिला और उसमें हमें अत्यधिक रुचि उत्पन्न हुई । हमारा जो आजीवन अभ्यस्त-विषय संशोधनका है, उसमें तो हमें वहाँ जो नवीन सीखनेकी बात नहीं दिखाई थी, क्यों कि जिस पद्धति और दृष्टिसे युरोपियन पण्डितगण संशोधन कार्य करते हैं, वह हमें स्पष्ट ज्ञात थी और उसी पद्धति तथा दृष्टिसे हम बहुत समयसे अपना संशोधन-कार्य करते मी आते थे ।

केवल वहाँके सिद्धान्तों का उल्लाह और एकाग्रभाव विशेष अनुकरणीय माहुर हुआ। हमें जो खास अध्ययन करनेके विशेष विचार मालूम दिये, वे बहकेंके समाजवाद-विषयक थे। इन विचारोंका अध्ययन करते हुए हमारी जीवनाभ्यस्त जो संशोधन-रुचि है, वह क्षीण हो चली। समाज-जीवनके साथ सम्बन्ध रखने वाली बातोंमें मस्तिष्कमें अद्भुत जमाना शुरू किया। इन बातोंका विशेष अध्ययन करनेके लिये हमारी इच्छा वहाँ पर कुछ अधिक काल तक ठहरनेकी थी, लेकिन संयोगवश हमको जल्दी ही भारत लौट आना पड़ा। इधर आने पर नाहारजीने इस संग्रहकी सार्वप्रथम ही याद दिलाई, लेकिन सभाप्रहर्षके नूतन युद्धमें जुड़ जानेके कारण और फिर जेलखाने जैसे एकान्तवासके विलक्षण अनुभवानन्दमें निमग्न हो जानेके कारण इन, पुरानी बातोंका स्मरण करना भी कब अच्छा लगता था। एक तो यों ही मस्तिष्कमें समाज-जीवनके विचारोंका आन्दोलन घुड़दौड़ कर रहा था, और उसमें फिर भारतीय इस नूतन राष्ट्रक्रान्तिके आंदोलनमें सहचार किया। ऐसी स्थितिमें हमारे जैसे नित्य परिवर्तनशील प्रकृति वाले और क्रान्तिमें ही जीवनका विकास अनुभव करने वाले मनुष्यके मनमें, वहाँ तक पुराने विचारोंका संग्रह कर रखना, और फिर जब चाहें तब उन्हें अपने सम्मुख एकदम उपस्थित हो जानेकी आदत बनाये रखना दुःसाध्य-सा है।

जेलमुक्ति होने पर विधाता हमें शान्तिनिकेतन खींच लाया। विश्वभारतीके ज्ञानमय वातावरणमें हमारे मनको फिर शानोपासनाकी तरफ खींचना शुरू किया और हमारी जो स्वाभाविक संशोधन-रुचि थी, उसको फिर सतेज बनाया। वर्षोंसे हमने २४ ऐतिहासिक ग्रन्थोंके सम्पादन और संशोधनका संकल्प कर रखा था और उसका कुछ काम हो भी चुका था, इंग्लिये रत-रत कर वह तो मनमें आया ही करता था कि यदि इस संकल्पके पूरा करनेका कोई मनुष्य साधन सम्पन्न हो जाय, तो एक बार इसको पूरा कर लेना अच्छा है। बाबू श्री बहादुरसिंहजी सिंघीके उल्लाह, औदार्य, सौजन्य और सौहार्दने हमारे इस संकल्पको एकदम मूर्तिमन्त बना दिया और हम जो सोचते थे, उसमें भी कहीं अधिक मनःपूत साधनकी संप्राप्ति देख कर, परिणाममें हमने **सिंधी जैन ज्ञानपीठ और सिंधी जैन ग्रन्थमाला** का कार्यभार उठाना स्वीकार कर लिया।

जबसे हम यहाँ आये, तभीसे इस संग्रहके लिये श्री नाहारजीका बराबर स्मरण दिवाना चालू रहा। हम भी आज लिखते हैं, कल लिखते हैं, ऐसा जबाब दे कर उन्हें आशा दिलाते रहते थे। बहुत समय बीत जानेके कारण इस विषयमें जो कुछ हमारे पुराने विचार थे और जो कुछ हमने लिखना सोचा था, वह स्मृति-पट परसे अस्पष्ट सा हो गया। जिन प्रतियों परसे यह संग्रह मुद्रित हुआ था, वे भी पासमें नहीं रहनेसे, इन विषयमें क्या लिखें, कुछ सूझ नहीं पड़ती थी। 'विज्ञप्ति प्रवेणि', 'कृपारस कोष', 'शत्रुजय तीर्थोद्धार प्रबन्ध' इत्यादि पुस्तकोंके संपादनके बाद हमारा हिन्दी-लेखन प्रायः बन्द-सा ही है। पिछले कई वर्षोंसे निरन्तर गुजराती भाषा ही में चिन्तन, मनन, लेखन, और वाग्यवहार चलते रहनेसे हिन्दी-भाषाका एक तरहसे परिचय ही छूट गया। इस कारणसे कुछ हिन्दी लिखनेका ठीक ठीक चिन्तकाम्य न हो पाता था। लेकिन पिछले कुछ दिनोंमें हमारा साहित्य-संग्रह हमारे पास पहुँच गया और वर्षोंसे संदर्भोंमें बंद पड़े हुए पुराने कागजों और टिप्पणोंको उथल पुथल करते समय, इस विषयके कुछ साधन भी हाथमें आ गये, जिससे ये पंक्तियाँ लिखनेका मनमें कुछ विचार हो गया। बस यही इस संग्रहके बारेमें हमारा किञ्चित् वक्तव्य है।

*
क्षैताम्बर जैन संघ जिस स्वरूपमें आज विद्यमान है, उस स्वरूपके निर्माणमें, खरतर गच्छके आचार्य, यति और धावक-समूहका बहुत बड़ा हिस्सा है। एक तपागच्छके छोड़ कर दूसरा और कोई गच्छ इसके गौरवकी बराबरी नहीं कर सकता। कई बातोंमें तपागच्छसे भी इस गच्छका प्रभाव विशेष गौरवान्वित है। भारतके प्राचीन गौरवको अक्षुण्ण रखने वाली राजपूतानेकी वीर भूमिका, पिछले एक हजार वर्षका इतिहास, ओसवाल जातिके शौर्य, औदार्य, बुद्धि-चातुर्य और बाणिज्य-व्यवसाय-कौशल आदि महद् गुणोंसे प्रवीण है और उन गुणोंका जो विकास इस जातिमें, इस प्रकार हुआ है, वह मुख्यतया खरतरगच्छके प्रभावान्वित मूल पुरुषोंके सद्गुणोंके तथा शुभाशीर्वादका फल है। इसलिये खरतरगच्छका उच्चल इतिहास यह केवल जैन संघके इतिहासका ही एक महत्त्वपूर्ण प्रकरण नहीं है, बल्कि ममर राजपूतानेके इतिहासका एक विशिष्ट प्रकरण है। इस इतिहासके संकलनमें सहायभूत होने वाली विपुल साधन-सामग्री इधर-उधर नष्ट हो रही है। जिस तरहकी पड़ावलिखाँ इस संग्रहमें संगृहीत हुई हैं, वैसी कई पड़ावलिखाँ और प्रशस्तियाँ संगृहीत की जा सकती हैं और उनसे विस्तृत और शृंगारबद्ध इतिहास तैयार किया जा सकता है। यदि समय अनुकूल रहा, तो 'सिंधी जैन ग्रन्थमाला' में एक-आध ऐसा बड़ा संग्रह जिहासुओंको भविष्यमें देखनेको मिलेगा।

बाबू श्री पूरणचंदजी नाहारेने बड़ा परिश्रम और बहुत द्रव्य व्यय करके जैसलमेरके जैन शिलालेखोंका एक अपूर्व संग्रह प्रकाशित कर इस विषयमें जिहासुओंके सम्मुख एक सुन्दर आदर्श उपस्थित कर दिया है। इसके अवलोकनसे, राजपूतानेके जूने पुराने स्थानोंमें जैनिके गौरवके कितने स्मारक-संश्रम बने हुए हैं तथा उनसे हमारे देशके ज्वलन्त इतिहासकी कितनी विशाल-समृद्धि प्राप्त हो सकती है उसकी कुछ कल्पना आ सकती है। इस ग्रन्थमें प्रायः खरतरगच्छके ही इतिहासकी बहुत सामग्री संगृहीत है जो इस पड़ावलिखाँ संग्रहकी बातोंको पुष्टि करती है तथा कई बातोंकी पूर्ति करती है। इन सब बातोंके दिग्दर्शनकी यह जगह नहीं है। ऐसे संग्रहोंके संकलन करनेमें कितना परिश्रम आवश्यक है वह इस विषयका विद्वान् ही जान सकता है 'विद्वानेव जानाति विद्वज्जनपरिश्रमः'।

जैसलमेरके लेखोंका ऐसा सुन्दर संग्रह प्रकाशित कर तथा इस पड़ावली संग्रहकी भी प्रकट करवा श्री प्रकाश नाहारजीने खरतरगच्छकी अनमोल सेवा की है। एतदर्थ आप अनेक धन्यवादके पात्र हैं। आपका इस प्रकार जो ओहपूर्ण अनुरोध हमसे न होता तो यह संग्रह यों ही नष्ट हो जाता और इसके तैयार करनेमें जो कुछ हमने परिश्रम किया था वह अकारण ही निष्फल जाता। अतः हम भी विशेष रूपसे आपके कृतज्ञ हैं।

सिंधी जैन ज्ञान पीठ
ज्ञानि सिकेन
पर्वणणा प्रथम दिन, सं. १९८७

मु नि जि न वि ज य

खरतरगच्छ - गुर्वावलिका ऐतिहासिक महत्त्व

[लेखक:-श्रीयुत अग्रचन्द्रजी नाहटा - संपादक राजस्थानी]

ऐतिहासिक साहित्यकी दृष्टिसे खरतरगच्छ गुर्वावली एक अत्यन्त महत्त्वका और अपने ढंगका अद्वितीय ग्रन्थ है।

कुछ वर्ष पूर्व, वीकानेरके प्राचीन जैन ज्ञान भंडारोंका अन्वेषण करते हुए हमें यह निधि उपलब्ध हुई थी। इसमें विक्रमी ग्वाहरवीं शताब्दीके उत्तरार्द्धसे ले कर वि० सं० १३९३ तकके खरतरगच्छीय जैनाचार्योंका विस्तृत और विश्वसनीय इतिवृत्त लिखा हुआ है। इस वृत्तान्तसे तत्कालीन भारतीय इतिहासकी आर और बातों पर भी अच्छा प्रकाश पड़ता है। जो लोग कहते हैं कि भारतमें संवतानुक्रमसे शुंखलाबद्ध इतिहास लिखनेकी प्रणाली सर्वथा नहीं थी उन्हें निरुत्तर करनेके लिये यह ग्रन्थ एक पर्याप्त उदाहरणरूप है।

[—प्रस्तुत गुर्वावलीमें सं० १३०५ आषाढ सु० १० तकका वृत्तान्त तो श्रीजिनपति सुरिजीके विद्वान् शिष्य श्रीजिनपालोपाध्यायने विष्ठी निवासी सेठ साहूजीके पुत्र हेमचंद्रकी अभ्यर्थनासे संकलित किया है। इसके पश्चात्तका वर्णन श्री पट्टर आचार्योंके साथमें रहने वाले व दप्तर रखनेवाले विद्वान् सुनियों द्वारा लिखा गया प्रतीत होता है। यह प्रति पत्र ८६ की है और प्रायः पन्द्रहवीं या सोलहवीं शताब्दीमें लिखी होकर बीकानेरस्थ श्रीक्षमाकरायण ज्ञानभंडारमें विद्यमान है। इसमें सं० १३९३ तकका इतिवृत्त है। इसके पीछेका इतिहास जाननेके लिये हमें कोई भी इस कोटिकी गुर्वावली उपलब्ध नहीं है, परन्तु शुंखलाबद्ध इतिहास लिखनेकी प्रणाली तो पीछे भी बराबर रही है। सं० १८६० की एक सूचीके अनुसार, जेयलमेरके सुप्रसिद्ध ज्ञानभंडारमें, उस समय ३१२ पत्र जिननी विस्तृत एक गुर्वावली वहां विद्यमान थी। यदि यह गुर्वावली प्राप्त हो जाय तो अनेको नवीन ज्ञानव्य मिले। खेद है कि असीतक तो वर्तमान श्रीपट्टरोंके पास प्राचीन दप्तर भी नहीं मिलते। पाठकोंसे यह ज्ञान कर प्रसन्नता होगी कि इसका सम्पादन पुरातत्त्वचार्य श्री जिनविजयजी जैसे विद्वान् द्वारा हो रहा है।]

यह ग्रन्थ दो तरहकी शैलीमें संकलित किया हुआ है। श्री जिनेश्वर सुरिजीसे श्री जिनदत्त सुरिजीके स्वर्गवास सं० १२११ तकका वृत्तान्त तो, सं० १२०५ में सुमतिगणि द्वारा रचित “गणधरसाद्विशतक—बृहद्भूति” के अनुसार ही प्राचीन शैलीका है। पर इसके पश्चात्तकी प्रत्येक घटना संवतानुक्रम और शुंखलाबद्ध रूपसे लिखी गई है, जो घटनाओंके साथ साथ लिखी हुई डायरीसी प्रतीत होती है। जैनाचार्योंका विद्वानुक्रम, मार्गवर्ती ग्राम-नगर, दीक्षाएं, प्रतिष्ठाएं, तत्त्व ग्रामवासी श्रावकोंके नाम, राजसभाओंमें किये गये शास्त्रार्थ, तीर्थयात्रा वर्णन—इत्यादि सभी बातें इतनी विशदताके साथ लिखी गई हैं कि तत्कालीन परिस्थिति आंखोंके सामने आ जाती है। भ्रमणशील जैनाचार्योंके प्रवास मार्गका वर्णन तो भारतीय साहित्यमें एक नवीन वस्तु है। क्योंकि कि भारतके साहित्यमें प्रायः इसका अभाव ही है। हमारे पास, जो कुछ विदेशी विद्वानोंने भ्रमणवृत्तान्त लिखे, वे ही उपलब्ध हैं; पर उनमें स्थानोंके नामादिमें कई भूलें हुई हैं; किन्तु इसमें विशुद्ध भौगोलिक वर्णन मिलता है।

प्रस्तुत निबन्धमें हम, इस गुर्वावलीमें उपलब्ध राजकीय इतिहास सामग्री और भौगोलिक बातोंका संक्षिप्त परिचय देना चाहते हैं। आशा है, विद्वानोंको इससे कुछ नवीन ज्ञानव्य मिलेगा।

राजकीय इतिहास-सामग्री

पाटणके दुर्लभराज चौलुक्यका उल्लेख।

श्री वर्द्धमान सुरिके शिष्य श्री जिनेश्वर सुरिने अणहिल्ल पत्तनमें गुर्जरेश्वर दुर्लभराजकी सभामें चैत्यवासियोंके साथ शास्त्रार्थ कर उनको पराजित किया जिसका विस्तृत वर्णन इस पट्टावलिमें दिया गया है।

धारानरेश नरवर्मका निर्देश।

श्रीजिनवल्लभ सुरि [स्वर्ग सं० ११६७] जब चित्तौड़में थे तब, धारावीश नरवर्मकी सभामें दो दक्षिणी पण्डितोंने “कण्ठे कुटारः कमठे ठकारः” यह समस्यापद रखा। स्थानीय विद्वानों व राजपण्डितोंने अपनी अपनी

† गुर्वावलीके आधार पर, पं० दशरथजी शर्मा एम्. ए. ने, इंडियन हिस्टोरिकल क्वार्टर्ली, वॉ० ११, नं० ४, और पत्रा ब्रीसिएन्टलिट्ट, वॉ० २, पृ० ७५ में, संक्षिप्त नोट लिखे थे जिनमें इसके ऐतिहासिक महत्त्वका अतिशयोक्तिसे दिग्दर्शन कराया था। यहाँ पर हम यथावश्यक पूर्ण शतव्य प्रकाशित करते हैं।

बुद्धिके अनुसार समस्यापूर्ति की; पर उससे उन दक्षिणी विद्वानोंको सन्तोष नहीं हुआ। तब किसीसे श्रीजिनवल्लभ सूरिजीकी प्रतिभाका परिचय पा कर राजने यह समस्यापद उनके पास भेजा। सूरिजीने तत्काल ही सुन्दरताके साथ उसकी पूर्ति कर दी, जिससे समग्र विद्वान संतुष्ट हुए। फिर जब सूरिजी चित्तौड़से बिहार कर घारा पधारे, तब नृपतिने उन्हें अपने प्रासादोंमें बुला कर उनसे धर्मोपदेश श्रवण किया। राजा सूरिजीका भक्त हो गया और उसने ३ लाख रुपये और ३ ग्राम उन्हें भेंट किये। परन्तु सूरिजी निरीह थे। उन्होंने उस दानका ग्रहण करना अस्वीकार किया, तब उनके उपदेशानुसार उसने चित्तौड़के दो जैन मन्दिरोंमें २ लाख रूपयोंसे पूजाके लिये मण्डपिकाएं बनवा दीं।

अजमेरके अर्णोराजका उल्लेख।

श्री जिनदत्त सूरिजी जब अजमेरमें पधारे तो वहांका राजा अर्णोराज स्वयं दर्शनार्थ आया और उनके उपदेशसे अतीव प्रसन्न हो कर उन्हें सर्वदा अजमेरमें ही रहनेकी विज्ञप्ति की। परन्तु सूरिजीने साध्वाचारका स्वरूप बतलाया और समय समय पर वहां आते रहनेका कह कर राजाको सन्तुष्ट किया। इस नृपतिने अजमेरके दक्षिणी भागमें पहाड़ीके नीचे श्रावकोंको मन्दिर व निवासगृह बनानेके लिये यथेच्छ भूमि दी।

त्रिभुवनगिरिका राजा कुमारपाल।

श्री जिनदत्त सूरिजीने त्रिभुवनगिरि पधार कर वहांके महाराजा कुमारपालको प्रतिबोध दिया। श्रीशान्तिनाथ मन्दिरकी प्रतिष्ठा की और उधरके प्रदेशमें प्रचुरताके साथ अपने शिष्योंको विहार कराया।

दिल्लीके महाराजा मदनपाल।

सं० १२२३ में श्री जिनदत्त सूरिजीके शिष्य श्री जिनचंद्र सूरिजी दिल्लीके निकटवर्ती ग्राममें पधारे। उनको वन्दनार्थ जाते हुए श्रावक-समुदायको राजप्रासादस्थित महाराजा मदनपालने देखा और मंत्रियोंसे सूरिजीके पधारनेकी खबर पा कर महाराजाने समस्त मुसाहिर्नों और सेनाको एकत्र किया और बड़े समारोह पूर्वक सूरिजीके पास गया। उनसे धर्मोपदेश श्रवण कर महाराजा अत्यन्त प्रसुदित हुआ और उनको अपने नगरमें पधारनेकी अत्यन्त आग्रहपूर्वक विनंति की। सूरिजी अनिच्छाके होते हुए भी राजाके आग्रहसे दिल्ली पधारे। बड़े भारी समारोहसे उनका प्रवेशोत्सव हुआ। महाराजा मदनपाल स्वयं सूरिजीका हाथ पकड़े हुए उनकी पेशवाईमें चल रहा था। राजाकी प्रार्थनासे उन्होंने वहीं चातुर्मास किया पर दुर्भाग्यवश उनका वहां खर्गवास हो गया।

आशिका नरेश भीमसिंह।

श्री जिनपति सूरिजी सं० १२२८ में बम्बेर नगरको पधारे। संवाद पा कर आशिकाके श्रावक लोग राजा भीमसिंहके साथ सूरिजीके दर्शनार्थ आए। सूरिजीके उपदेशसे प्रसन्न हो कर उन्हें आशिका पधारनेकी वीनति की। राजाके विशेष अनुरोधसे श्री पूय आशिका आए। भूपति भीमसिंहके साथ पूर्वोक्त दिल्लीके प्रवेशकी भांति आशिकामें प्रवेशोत्सव हुआ। सूरिजीने स्थानीय दिगम्बराचार्यके साथ शास्त्रार्थ किया और उसमें सूरिजीका विजय हुआ। इससे आशिका (हांसी) नरेश बहुत प्रसन्न हो कर सूरिजीके प्रति श्रद्धालु बना।

सं० १२३२ में मन्दिरकी प्रतिष्ठा करनेके हेतु सूरिजी फिर आशिका पधारे। उस समय आशिकाका वैभव दर्शनीय था। नगरके बाहर राजा भीमसिंहके आज्ञावर्ती राजाओंके तंभू-ढेरे लगे हुए थे, राजकीय फौज-पलटनका जमघट लगा हुआ था। राजप्रासादों और बाग-बगीचोंके मनोहर दृश्यसे आशिका नगरी चक्रवर्तीकी राजधानी सी प्रतीत होती थी।

अजमेरका महाराजा पृथ्वीराज चौहान।

श्री जिनपति सूरिजी सं० १२३९ में अजमेर पधारे। राजसभामें चैत्यवासी उपकेशगच्छीय पं० पद्मप्रभके साथ उनका शास्त्रार्थ हुआ, जिसमें सूरिजीकी विजय हुई। महाराजा पृथ्वीराजने स्वयं नरानयनके राजप्रासादोंसे अजमेर आ

कर सूरिजीको “जयपत्र” समर्पण किया। इस वर्णनमें यह भी बताया गया है कि उसी वर्षमें महाराजाने भादानक देशको जीता था। इस शास्त्रार्थका वृत्तान्त बड़े विस्तारके साथ इस गुर्वाचलीमें दिया गया है जिसमें बहुत सी अन्य ऐतिहासिक बातें भी हैं। विशेष जाननेके लिये ‘हिन्दुस्तानी’ नामक त्रैमासिक पत्रिकामें प्रकाशित “पृथ्वीराजकी सभामें जैनाचार्योका शास्त्रार्थ” नामक हमारा विस्तृत निबन्ध पढ़ना चाहिये।

अणहिल्लपुर (पाटण) का राजा भीमदेव।

सं० १२४४ में, अणहिल्लपुरका कोट्याधिपति श्रावक अभयकुमार तीर्थयात्राके हेतु संघ निकालनेकी इच्छासे महाराजाधिराज भीमदेव और प्रधान मंत्री जगदेव पड़िहारके पास गया और उनसे अरज करके स्वयं राजाके हाथसे अजमेर निवासी खरतर संघके नामका आज्ञापत्र लिखवा लाया। फिर एक विनंतिपत्र अपनी ओरसे श्री जिनपति सूरिजीको लिख कर अजमेर भेजा। सूरिजीने निमन्त्रण पा कर अजमेरी संघके साथ विहार कर दिया। तीर्थयात्राके अनन्तर वापस लौटते हुए सूरिजी आशापल्ली पधारे। वहां चैत्यवासी प्रभुस्नाचार्यसे उनका शास्त्रार्थ हुआ जिसमें विजयलक्ष्मी सूरिजीको मिली। इससे प्रतिपक्षीके भक्त अभयङ्ग दण्डनायकने कुटिलतासे संघको यह कह कर अटका लिया कि—‘महाराजाधिराज भीमदेवकी आज्ञा है कि आप लोग हमारी आज्ञा बिना यहाँसे नहीं जा सकेंगे।’ इतना ही नहीं उसने संघकी चौकीके लिये १०० रैनिकोंकी गारद डाल दी। इस प्रकार १४ दिन संघ अटक रहा।

इधर अपने बचावके लिये अभयङ्ग दण्डनायकने प्रतिहार जगदेवके पास, (जो उस समय गूर्जर कटकके साथ मालव देशमें गया हुआ था) पत्रके साथ, अपना सेवक भेज कर कहलाया—‘यहां सपादलक्ष—अजमेरका एक विशाल और वैभवशाली संघ आया हुआ है; यदि आपकी आज्ञा हो तो सरकारी घोड़ोंके लिये दाल-दानेका प्रबन्ध कर दें—अर्थात् छट कर या तंग कर द्रव्य एकत्र करूं।’ जगदेव अपने कर्मचारीसे पत्र सुन कर आगबबूला हो गया, और उसी क्षण अपने आज्ञाकारी व्यक्तिके हाथसे एक आज्ञापत्र लिखा भेजा कि—‘मैंने बड़े कष्टसे अजमेर नरेश पृथ्वीराजके साथ सन्धि की है; यह संघ भी वहीं का है; अतः इस संघकी तनिक भी छेड़छाड़ मत करना। यदि करोगे तो तुम्हें गधेकी खालमें सिला दिया जायगा।’ जब अभयङ्गको यह आज्ञा मिली तो उसने फौरन संघसे क्षमा मांग कर उसे रवाना किया।

लवणखेडाका राणा केल्हण।

सं० १२४९ में श्रीजिनपति सूरिजी लवणखेडासे विहार करके पुष्करिणी, विक्रमपुर आदिमें विचरते हुए सं० १२५१ में अजमेर गये। दो मास वहां पर मुसलमानोंके उपद्रवके कारण बड़े कष्टसे बीते। फिर पाटण, भीमपल्ली, कुहियप हो कर पुनः राणा केल्हणके आग्रहसे लवणखेटक पधारे। वहां ‘दक्षिणावर्त्तआरात्रिकावतारणोत्सव’ बड़ी धूमधामसे मनाया।

नगरकोटका राजा पृथ्वीचन्द्र।

सं० १२७२ में (बृहद्गर) में गंगादशहरे पर गंगास्नानके लिये बहुतसे राणाओंके साथ महाराजाधिराज श्रीपृथ्वीचन्द्र नगरकोटसे आया। उसके साथ ५० मनोनानन्द नामक एक काश्मीरी पण्डित भी था। उसने श्री जिनपति सूरिके उपाश्रय पर शास्त्रार्थके चैलैङ्गका नोटिश लगा दिया। तब सूरिजीके शिष्य जिनपालोपाध्याय आदि शास्त्रार्थके लिये महाराजा पृथ्वीचन्द्रकी सभामें आये, और वाद-विवादमें उक्त पण्डितको परास्त कर दिया। महाराजाने पण्डितके चैलैङ्गको फाड़ कर उपाध्यायजीको जयपत्र दिया।

पालनपुरका राजकुमार जगसिंह।

सं० १२८८ में पालनपुरके सेठ भुवनपालने, राजकुमार जगसिंहकी उपस्थितिमें ध्वजारोपणका उत्सव बड़े समारोहसे मनाया।

जावाल्लिपुरका राजा उदयसिंह ।

सं० १३१० वैशाख सुदि १३ शनिवार स्वाति नक्षत्रके दिन, श्रीमहावीर विधिचैत्यमें, राजा व प्रधान पुरुषोंकी उपस्थितिमें राजमान्य महामंत्री जैत्रसिंहके तत्पराधानमें, पालनपुर, वागडदेश आदिके श्रावकोंके एकत्र होने पर श्रीचौवीस जिनालय आदिकी प्रतिष्ठा, दीक्षादि महामहोत्सवपूर्वक हुई ।

सं० १३१४ में माघ शु० १३ को राजा उदयसिंहके प्रमोदपूर्ण सांनिध्यसे कनकगिरिके मुख्य मन्दिर पर ध्वजारोप हुआ ।

खर्णगिरिका चाचिगदेव ।

सं० १३१६ के माघ सुदि ६ को, राजा चाचिगदेवके राजत्वकालमें खर्णगिरिके शान्तिनाथ मन्दिर पर खर्णमय ध्वजदंड व कलश स्थापित किये गये ।

मीमपल्लीका राजा माण्डलिक ।

सं० १३१७ वैशाख सुदि १० सोमवारको, मीमपल्लीमें राजा माण्डलिकके राजत्वकालमें दण्डनायक श्रीमीलगण (?) के सांनिध्यसे महावीर जिनालय पर खर्णदण्ड-कलशादि चढ़ाये गये ।

चिचौडका महाराजा समरसिंह ।

सं० १३३५ फा० कृ० ५ को, महाराजा समरसिंहके रामराज्यमें, चिचौडके चौरासी मुहल्लेमें जलयात्रापूर्वक स्थानीय ११ मन्दिरोंके ११ छत्र व मुनिसुव्रत, आदिनाथ, अजितनाथ, वासुपूज्य प्रभुकी प्रतिमाएं स्थापित की गईं ।

चिचौडके युवराज अरिसिंह ।

सं० १३३५ फाल्गुन शुक्ल ५ को, सकल राज्यधुराको धारण करने वाले राजकुमार अरिसिंहके सांनिध्यसे आदिनाथ मन्दिर पर ध्वजारोप हुआ ।

बीजापुर नरेश सारंगदेव ।

सं० १३३७ ज्येष्ठ कृष्ण ४ शुक्रवारको, महाराजाधिराज सारंगदेवके रामराज्यमें, महामाल्य मल्लदेव व उपमंत्री विन्ध्यादिल्लके कार्यकालमें, बीजापुरमें श्रीजिनप्रबोध सूरजीका नगरप्रवेश बड़े समारोहसे हुआ । सं० विन्ध्यादिल्ल सूरजीकी स्तुति करता था ।

शम्भानयन (सिवना) का राजा श्रीसोम ।

श्रीजिनप्रबोध सूरजीने (सं० १३४० में) सन्मुख आये हुए श्रीसोम महाराजाकी वीनति स्वीकार कर शम्भानयनमें चातुर्मास किया ।

जेसलमेर नरेश कर्णदेव ।

सं० १३४० के फाल्गुनमें श्रीजिनप्रबोध सूरजी जेसलमेर पधारे । नगर प्रवेश बड़े समारोहसे हुआ । राजा कर्ण ससैन्य दर्शनार्थ सामने आया । महाराजाके आप्रहसे चातुर्मास भी उन्होंने वहीं किया ।

जावाल्लिपुरका राजा सामन्तसिंह ।

सं० १३४२ ज्येष्ठ कृष्णा ९ को, जालौरमें सुप्रसन्न महाराजा सामन्तसिंहके सांनिध्यसे अनेक जिन प्रतिमाओंकी प्रतिष्ठा और इन्द्रमहोत्सव सम्पन्न हुआ ।

शम्भानयनका महाराजा सोमेश्वर चौहान ।

सं० १३४६ फाल्गुन शुक्ल ८ को, महाराजा सोमेश्वरकारित विस्तृत प्रवेशोत्सवसे श्रीजिनचन्द्र सूरजी शम्भानयन पधारे । सा० बाहड, भा० मीमा, जगसिंह, खेतसिंह सुश्रावकोंके बनवाए हुए प्रासादमें उन्होंने शान्तिनाथ प्रभुकी स्थापना की ।

जैसलमेर नरेश जैत्रसिंह ।

सं० १३५६ में राजाधिराज जैत्रसिंहकी प्रार्थनाको मान दे कर, श्रीजिनचंद्र सूरजी, मार्गशीर्ष शुक्ला ४ को जैसलमेर पधारे । पूज्यश्रीके स्वागतार्थ महाराजा ८ कोश सम्मुख गया था । सं० १३५७ मार्गशीर्ष कृष्णा ९ को, महाराजा जैत्रसिंहके भेजे हुए वाजित्रोंकी ध्वनिके साथ मालारोपण व दीक्षा महोत्सव संपन्न हुआ ।

शम्यानयन नरेश शीतलदेव ।

संवत् १३६० में महाराजा शीतलदेवकी वीनति और मन्त्री नाणचन्द्र आदिकी अम्यर्थनासे श्रीजिनचन्द्र सूरजी शम्यानयन पधारे और शान्तिनाथ भगवानके दर्शन किये ।

सुलतान कुतुबुद्दीन ।

सं० १३७४ में, मन्त्रिदलीय ठकूर अचलसिंहने बादशाह कुतुबुद्दीनसे सर्वत्र निर्विघ्नतया यात्रा करनेके लिये फरमान प्राप्त कर, नागौरसे संघ निकाला । जब मारवाड़ और वागड़ देशके नाना नगरोंको पार कर, संघ दिछीके समीपवर्ती तिलपंथ नामक स्थानमें पहुँचा तो इर्यालु द्रमकपुरीय आचार्य (चैलवासी) ने यह कह कर उकसाया कि—‘जिनचन्द्र सूर नामक साधु खर्णका छत्र सिंहासन धारण करता है ।’ बादशाहने संघको रोक लिया और ठकूर अचलसिंहादिके साथ सूरजीको अपने पाम बुलाया । सूरजीकी शान्त सुद्रा देख कर सम्राट् अत्यन्त प्रभावित हुआ और बातचीत होने पर उसे पूर्ण विश्वास हो गया कि द्रमकपुरी आचार्य मिथ्याभाषी है । अलाउद्दीनके पुत्र सुलतान कुतुबुद्दीन ने कहा—‘इन खेताम्बर मुनियोंमें उसके कथनानुसार एक भी वान नहीं पाई जाती’—अतः दिवानको हुक्म दिया कि इनके आचार व्यवहारकी अच्छी तरह परीक्षा कर अन्यायीको दण्ड दिया जाय । राज्याधिकारियोंने सूरजीको निर्दोष पा कर द्रमकपुरीय आचार्यको गिरफ्तार कर लिया । दयालु सूरजीने श्रावकोंसे कह कर उसे छुड़वा दिया । सूरजीने दिछीकी खण्डासरायमें चातुर्मास किया । पश्चात् सुलतान व संघके कथनसे प्राचीन तीर्थस्थान मधुराकी यात्रा करने पधारे ।

मेढताका राणा मालदेव चौहान ।

सं० १३७६ में राणा मालदेवकी प्रार्थनासे श्रीजिनचन्द्र सूरजी मेढता पधारे और वहाँ राणा व संघकी प्रार्थनासे २४ दिन ठहरे ।

दिछीपति गयासुद्दीन बादशाह ।

सं० १३८० में दिछीनियासी सेठ रयपतिके पुत्र सा० धर्मसिंहने प्रधान मन्त्री नेब साहबकी सहायतासे सम्राट् गयासुद्दीन द्वारा तीर्थयात्राका फरमान निकलवाया, और श्रीजिनकुशल सूरजीके नेतृत्वमें शत्रुंजयादि तीर्थोंका संघ निकाला ।

सं० १३८१ में भीमपल्लीके सेठ वीरदेवने भी सम्राट्से तीर्थयात्राका फरमान प्राप्त कर श्रीजिनकुशल सूरजीके उपदेशसे शत्रुंजयादि तीर्थोंके लिये संघ निकाला । विशेष जाननेके लिए हमारी ‘दादा जिनकुशलधर’ नामका पुस्तक देखना चाहिये ।

सौराष्ट्रनरेश महीपालदेव ।

सं० १३८० में शत्रुंजय यात्राके प्रसंगमें, सेठ मोखदेवको, सौराष्ट्रमहिमंडनभूपाल महीपाल देवकी दूसरी देह सदृश अर्थात् अत्यंत प्रभावशाली लिखा है ।

बाहडमेरनरेश राणा शिखरसिंह ।

सं० १३९१ में श्रीजिनपद्म सूरजी वाग्मटमेर पधारे । उस समय चौहानकुलप्रदीप राणा शिखरसिंह, राजपुरुष व नागरिक जनोके साथ, सूरजीके सम्मुख गया और महोत्सवपूर्वक उनका नगरप्रवेश करायो ।

साधोर (सखपुर) का राणा हरिपालदेव ।

सं० १३९१ में श्रीजिनपद्म सूरजी बाहबमेरसे सखपुर पधारे उस समय राणा हरिपालदेव आदि उनके खागतार्थ सन्मुख गये ।

आखोटाका राजा रुद्रनन्दन ।

सं० १३९३ में पाटणसे नारउद्र होते हुए श्रीजिनपद्म सूरजी आखोटा पधारे । उस समय वहाँका राजा रुद्रनन्दन, राज० गोधा सामन्तसिंहादिके साथ खागतार्थ पूज्यश्रीके सन्मुख आया ।

बूजद्रीका राजा उदयसिंह ।

सं० १३९३ में श्रीजिनपद्म सूरजी बूजद्री पधारे । वहाँ सुश्रावक मोखदेवने राजा उदयसिंह एवं समस्त नागरिकोंके साथ सूरजीका बड़े समारोहसे नगर प्रवेश कराया । इसके बाद अन्यत्र विहार करके सूरजी फिर वहाँ पधारे तब भी राजा उदयसिंह प्रवेशोत्सवमें सम्मिलित हुआ था ।

त्रिशङ्कभ नरेश रामदेव ।

संवत् १३०३ में, श्रीजिनपद्म सूरजी त्रिशङ्कभ पधारे । मञ्जीश्वर सांगणके पुत्र मण्डलिकादिकने, महाराजा महीपालके अंगज महाराजा रामदेवकी आज्ञासे राजकीय वाजित्रोंके साथ बड़े समारोहपूर्वक प्रवेशोत्सव किया । सूरजीको संघके साथ चैत्यपरिपाटी करते समय उनकी प्रशंसा सुन कर महाराजाके चित्तमें उनके दर्शनकी उत्कण्ठा जागृत हुई । महाराजाने सेठ मोखदेव और मञ्जी मण्डलिक आदिको कहा—‘छोटी उम्रवाले होते हुए भी आपके गुरु बड़े चमत्कारी घुने जाते हैं, मुझे उनके दर्शनोंकी अभिलाषा है । आप कहें तो मैं उनके पास चढ़े या वे कृपा कर मेरी सभामें पधारे !’

श्रावकोंकी प्रार्थनासे सूरजी राजसभामें पधारे । नृपतिने उन्हें आते देख कर, राजसिंहानसे नीचे उतर कर, उनकी चरणवन्दना की । पूज्यश्री आशीर्वाद दे कर चौकी पर विराजे । महाराजा सारंगदेवके व्यासने अपनी रचना पढ़ कर सुनाई, जिसमें श्री लब्धविधान उपाध्यायजीने कई त्रुटियाँ बतलाई । महाराजा रामदेव कहने लगे—‘उपाध्यायजीका वचनचातुर्य और शास्त्रीय ज्ञान असाधारण है । इन्होंने तो हमारे व्यासजीकी भी त्रुटियाँ बतलाई !’ इसी प्रकार अन्य सभासदोंने उपाध्यायजीकी भूरि भूरि प्रशंसा की ।

सूरजीने तात्कालिक कवितामें राजा रामदेवका वर्णनात्मक श्लोक कहा । जिसे सुन कर राजसभामें उपस्थित सम्यगण आश्चर्य निम्न हो गये । राजा रामदेवने सिद्धसेन आदि पण्डितोंसे उस श्लोकको विकटाक्षरमें लिखवाया । सूरजीने नानार्थक नाममाला कोषके बलसे उसके अनेक अर्थ कह सुनाये, जिससे सब लोग एक नजर हो कर पूज्य श्रीके मुखकमलकी ओर निहारने लगे । इसके बाद सूरजीने लहियोंसे प्रत्येक श्लोकके एक एक अक्षरको भिन्न भिन्न लिखवा कर और उन्हें मिटा कर तीसरी बार तीन श्लोकोंको सम्पूर्ण करवा दिया । फिर उन तीनों श्लोकोंको एक पट्टी पर लिखवा कर नृपतिके मनोरञ्जनार्थ राजहंससमय चित्रकाव्यकी रचना की । सूरजीकी इस प्रतिभा और बुद्धिवैभवंको देख कर राजा और सभाके सारे लोगोंके चित्तमें चमत्कृति उत्पन्न हुई ।

महामाची वस्तुपालका उल्लेख ।

सं० १२८९ में श्रीजिनेश्वर सूरजीके खंभात पधारने पर महामास्य वस्तुपालने बड़े समारोहसे उनका नगर प्रवेशोत्सव किया था । गुर्वावलीमें, श्रीजिनकुशल सूरजीके खंभात पधारने पर भी इस उत्सवकी याद दिलाई गई है ।

राजकीय हलचलें और उपद्रव ।

म्लेच्छोपद्रव होनेका उल्लेख ।

सं० १२२२ में श्रीजिनचन्द्र सूरजीने रुद्रपल्लीसे विहार कर बोरसिदा ग्रामके पास संघके साथ पड़ाव डाला । सूरजीने साथ वालोंको आकुल व्याकुल देख कर पूछा—‘आप लोग भयभीत क्यों हो रहे हैं ?’ उन लोगोंने कहा—

‘भगवन् ! देखिये न इस ओर आकाश धूलिसे आच्छादित हो गया है—माखम देता है समीप ही मैं कोई स्लेच्छ कटक है ।’ पूश्यश्रीने कहा—‘महानुभावो ! धैर्य रखो, अपने बैल आदि चतुष्पदोंको एकत्र कर लो; प्रभु श्रीजिनदत्त सूरिजी सबका भला करेंगे ।’ पूश्यश्रीने मन्त्र-ध्यान पूर्वक अपने दण्डसे संघके पढ़ावके चारों तरफ कोटके आकार बाँधी रेखा खींच दी । सब लोग उसमें छिप गये । संघके लोगोंने आस-पाससे जाते हुए हजारों स्लेच्छोंको देखा पर सूरिजीके प्रभावसे वे लोग संघको न देख सके; केवल कोटको देखते दूर चले गये, जिससे सब लोग निर्भय हुए ।

सं० १२५१ में माण्डव्यपुरसे अजमेरके लिये श्रीजिनपति सूरिजीने विहार किया । वहाँ स्लेच्छोंका उपद्रव होनेसे २ मास बड़े कष्टसे बीते ।

सं० १२५३ में मुसलमानोंने पाटणका भंग कर दिया । गुर्वाचलीमें “पत्तनभंगानन्तरं घाटीग्रामे चतुर्मासी कृता” लिखा है ।

सं० १३०१ ज्येष्ठ वदि १० को, जावालपुरमें कलिकाल-केवली श्रीजिनचन्द्र सूरिजीकी विषमानतामें दीक्षा, मालारोपणादि उत्सव हुए । फिर स्लेच्छोंने उस नगरका भंग कर दिया—“ततो स्लेच्छकृतो भंगः श्रीजावालपुरे जातः ।”

सं० १३७७ में, पाटणको “स्लेच्छबहुलेऽपि समप्रजनपदे” लिखा है और सं० १३८० के वर्णनमें “प्रभूतस्लेच्छव्यवहारीसमूहसंकुले श्रीपत्तने श्रीमहाराजाधिराजसैन्यलीलायमान आवासितः” लिखा है ।

सं० १३८६ में श्रीजिनकुशलसूरिजीने सिन्ध प्रांतमें विहार किया । उस समय सिन्ध देशको “महास्लेच्छकुला-कुलगुहतरश्रीसिन्धुमण्डलोपरि” लिखा है । उच्च नगरके प्रवेशोत्सवके समयमें “हिन्दुराज्यकालमें श्रीजिनपति सूरिजी पधारे थे” लिखा है, इससे निश्चित है कि उस समय वहाँ मुसलमानोंका शासन हो चुका था ।

पाटणमें मीषण दुष्काल ।

सं० १३७७ में श्रीजिनकुशल सूरिजीके महोत्सवके समय पाटणमें महादुर्भिक्ष था । लिखा है कि—“श्रीपत्तने समागताः, तत्र च विषमकाले महादुर्भिक्षप्रवर्त्तमानेऽपि” ।

इस प्रकार इस पड़ावलिमें ऐतिहासिक दृष्टिसे अनेक महत्वकी बातोंका उल्लेख मिलता है जो अन्यत्र अज्ञात हैं । पड़ावलि-साहित्यमें यह एक बहुत ही विशिष्ट प्रकारकी रचना है ।

खरतरगच्छालंकार युगप्रधानाचार्यगुर्वावली ।

नमो युगप्रधानमुनीन्द्रेभ्यः ।

वर्धमानं जिनं नत्वा, वर्धमानजिनेश्वराः । मुनीन्द्रजिनचन्द्राख्याऽभयदेवमुनीश्वराः ॥१॥

श्रीजिनवल्लभसूरिः, श्रीजिनदत्तसूरयः । यतीन्द्रजिनचन्द्राढ्यः, श्रीजिनपतिसूरयः ॥२॥

एतेषां चरितं किञ्चिन्मन्दमत्प्या यदुच्यते । वृद्धेभ्यः श्रुत[वितृभ्य]स्तन्मे कथयतः शृणु ॥३॥

१. अ भो हर दे शे' जिनचन्द्राचार्या देवगृहनिवासिनश्चतुरशीतिस्थावलकनायका आसन् । तेषां वर्धमाननामा शिष्यः । तस्य च सिद्धान्तवाचनां गृह्यतश्चतुरशीतिराशातनाः समायाताः । ताश्च परिभावयत इयं भावना मनसि समजनि-‘यद्येता रक्ष्यन्ते तदा भद्रं भवति’ । व्रतगुरोश्च निवेदितम् । गुरुणा चिन्तितम्-‘अस्य मनो न मनोहरम्’ इति ज्ञान्वा सूरिपदे स्थापितः । तथापि तस्य मनो न रमते चैत्यगृहवासे स्थातुम् । ततो गुरोः सम्मत्प्या निर्गत्य कतिचिन्मुनिसमेतो ढि ल्ली वा द ली प्रभृतिदेशेषु समायातः । तस्मिन् प्रस्तावे, तत्रैवोद्घोतनाचार्यस्वरिवर आसीत् । तस्य पार्श्वे सम्यगागमतत्त्वं बुद्ध्वा, उपसम्पदं गृहीतवान् । तदनन्तरं श्रीवर्धमानसुरेरियं चिन्ता जाता-‘अस्य सूरिमन्त्रस्य कोऽधिष्ठाता’ । तस्य ज्ञानायोपवासत्रयमकारि । तृतीयोपवासे धरणेन्द्रः समागतः । तेनोक्तं सूरिमन्त्रस्याहमधिष्ठाता । ततश्च सर्वेषां सूरिमन्त्रपदानां प्रत्येकं फलं निवेदितम् । ततश्च संस्फुरं आचार्यमन्त्रो जातः । तेन च संस्फुराः सपरिवारा वर्धमानसुरयो जज्ञिरे ।

२. अस्मिन् प्रस्तावे विज्ञप्तं पण्डितजिनेश्वरगणिना-‘भगवन् ! ज्ञातस्य जिनमतस्य किं फलम्, यदि कुत्रापि गत्वा न प्रकाश्यते । गूर्जरत्रादेशः प्रभूतो देवगृहवासाचार्यव्याप्तः श्रूयते । अतस्तत्र गम्यते’ । ‘युक्तमुक्तं परं शकुननिमित्तादि परिभाव्यते, ततः सर्वं शुभम्’ । ततो भामहचृहत्संघातसहिता आत्माष्टादशाश्रलिताः । *क्रमेण प ल्लीं प्राप्ताः । बहिर्भूमिगतस्य पण्डितजिनेश्वरगणिसहितवर्धमानसुरेः सोमपञ्चो नाम जटाधरो मिलितः । तेन सहैष्टगोष्ठी जज्ञे । तन्मध्ये गुणं दृष्ट्वा प्रश्नोत्तरः कृतः-

का दौर्गत्यविनाशिनी हरिविरञ्चयुगप्रवाची च को,

वर्णः को व्यपनीयते च पथिकैरत्यादरेण श्रमः ।

चन्द्रः पृच्छति मन्दिरेषु मरुतां शोभाविधायी च को,

दाक्षिण्येन नयेन विश्वविदितः को वा भुवि भ्राजते ॥

[१]

१ प्रत्यन्तरे-आभोहर० । २ व्रतं । ३ आयातः । ४ संस्फुर । ५ वर्धमानाचार्याः । * एतद्विस्तारकान्तर्गतः पाठो नोपलभ्यते प्रत्यन्तरे ।

“सो म ध्व जः” । स जटाधरस्तुष्टः । भक्तिर्बद्धी कृता । ततस्तेनैव संपातेन चलिताः* क्रमेणा न हि ल प च ने प्राप्ताः । उचरिता मण्डपिकायाम् । तस्मिन् प्रस्तावे तत्र प्राकारो नास्ति, सुसाधुभक्तः श्रावकोऽपि नाऽस्ति यः स्थानादि याच्यते । तत्रोपविष्टानां घर्मो निकटीभूतः । ततः पण्डितजिनेश्वरेणोक्तम्—‘भगवन्नुपविष्टानां किमपि कार्यं न भविष्यति’ । ‘तर्हि सुशिष्य, किं क्रियते ?’ । ‘यदि यूयं वदथ तदोच्चैर्गृहं दृश्यते तत्र ब्रजामि’ । ब्रज । ततो वन्दिस्त्वा सुगुरुपादपद्मान् गतस्तत्र । तच्च गृहं श्रीदुर्लभराज्ञोः पुरोहितस्य । तस्मिन् प्रस्तावे स उपरोहितः शरीराभ्यङ्गं कारयन्तिष्ठति, तस्याञ्च स्थित्वा

अग्रे कृतनतानन्दा विशेषवृषसङ्कताः । भवन्तु तैव विप्रेन्द्र ! ब्रह्म-श्रीधर-शङ्कराः ॥ [२]

इत्याशिर्वादं पठितवान् । ततस्तेन तुष्टो वर्त्ति । विचक्षणो व्रती कश्चित् । तस्यैव गृहमध्यप्रदेशे छात्रान् वेदपाठपरिचिन्तनं कुर्वतः श्रुत्वा ‘इत्थं मा भणत वेदपाठार्थम्’ । ‘किं तर्हि ?’ ‘इत्थं’ । ततः पुरोहितेनोक्तम्—‘अहो ! शूद्राणां वेदोऽधिकारो नास्ति’ । ततः पण्डितेनोक्तम्—‘वयं चतुर्वेदिनो ब्राह्मणाः, ध्वजतोऽर्थतश्च’ । ततस्तुष्टः पुरोहितः । ‘कस्माच्च देशादागताः ?’ ‘हि ह्यी दे शा त्’ । ‘कुत्र स्थिताः स्व ?’ ‘शुक्लशालायाम् । अन्यत्र स्थानं न लभ्यते, विरोधिरुद्धत्वात् । मदीया गुरवः सन्ति सर्वे’ अष्टादश यतिनः । ‘चतुःशालमद्गृहे परिच्छदां बद्ध्वा, एकस्मिन् द्वारे प्रविश्यैकस्यां शालायां तिष्ठतः(य) सर्वे सुखेन । भिक्षावेलायां मदीये मानुषेऽग्रे कृते ब्राह्मणगृहेषु सुखेन भिक्षा भविष्यति’ । ततः प च ने ‘लोके उच्छलिता वार्ता ‘वसतिपाला यतयः समायाताः’ । ततो देवगृहनिवासिप्रतिभिः श्रुतम् । तैर्विदितं नैषामगमनं श्रेयस्करम् । कोमलो व्याधियदि लिङ्घ्यते तदा कुशलम् । ते चाधिकारिपुत्रान् पाठयन्ति । तैश्च वर्षोपलादिर्दानेन ते चङ्गाः सुखिनः कृत्वा भणिताः—‘युष्माभिर्येकमप्ये भणनीयम्—‘एते केचन परदेशान्मुनिरूपेण श्रीदुर्लभराजराज्येहेरिका आगताः सन्ति’ । सा च वार्ता सर्वजने प्रवृत्ता । सा च प्रसरन्ती राजसभायामपि प्रवृत्ता । राज्ञोऽभाणि—‘यद्यत्रैवंविधाः क्षुद्रा आयाताः, तर्हि तेषामाश्रयः केन दत्तः ?’ केनाऽप्युक्तम्—‘देव ! तवैव गुरुणा स्वगृहे धारिताः । ततो राज्ञोक्तमाकारय तम् । आकारित उपरोहितः, भणितश्च—‘यद्येवंविधा एते किमिति स्थानं दत्तम् ?’ । तेन भणितम्—‘केनेदं दूषणमुद्भावितम् ?, यद्येषां दूषणमस्ति तदा लक्षपारुष्यैः कर्पटिकाः प्रक्षिप्ताः । यद्येषां मध्ये दूषणमस्ति तदा छुपन्तु तां भणितारः’ । परं न सन्ति केचन । ततो भणितं राज्ञः पुर उपरोहितेन—‘देव ! ये मद्गृहे सन्ति ते दृष्टा मूर्तिमन्त एव धर्मपुञ्जा लक्ष्मन्ते न तेषां दूषणमस्ति’ । तत इमां वार्तामाकर्ण्य सर्वैरपि सूर्याचार्यप्रभृतिभिः परिभावितम्—‘वादे निजित्य निस्तारयिष्यामः परदेशागतान् मुनीन्’ । ततस्तेरुपरोहित उक्तः—‘स्वगृहवृत्तयतिभिः सह विचारं कर्तुकामा आम्हे । तेषां पुरस्तेनोक्तम्—‘तान् पृष्ट्वा यत्स्वरूपं तद्ग्राहिष्यामि’ । तेनापि स्वसदने गत्वा भणितास्ते—‘भगवन्तो ! विपक्षाः श्रीपूज्यैः सह विचारं कर्तुं समीहन्ते’ । तैरुक्तम्—‘युक्तमेव, परं त्वया न भेतव्यम्’ । इदं भणितव्यास्ते—‘यदि यूयं तैः सह विवदितुकामास्तदा ते श्रीदुर्लभराजप्रत्यक्षं यत्र भणिष्यथ तत्र विचारं करिष्यन्ति’ । तैश्चिन्तितं सर्वेऽधिकारिणोऽस्माकं वंशगता न तेभ्यो भयम्, भवतु राजसमक्षं विचारः । ततोऽस्मिन् दिने पञ्चाशरीयवृहदेवगृहे विचारो भविष्यतीति निवेदितं सर्वेषां पुरः । उपरोहितेनाप्येकान्ते नृपो भणितः—‘देव !

१ ‘अनघिल’ इति आदर्शे । २ ब्राह्मोऽपि । ३ ‘पण्डित’ शब्दो नास्ति प्र० । ४ नास्ति पदमेतत् प्र० । ५ प्र० ‘राजपुरोहितस्य । ६ मूलादर्शे ‘उपरोहित’ इति सर्वत्र । ७ वो भवन्तु च । ८ तुष्टिश्चेत् । ९ ‘पादपरावर्तनं । १० पदान् । ११ किं नहीत्यम् । १२ पदमिदं नास्ति प्र० । १३ प्र० ‘स तुष्टः’ इत्येव पदम् । + कोष्ठकान्तर्गता पङ्क्तिः पतिता मूलादर्शे, अत्यन्तरादत्रानुसन्विता । १४ ‘पत्तने’ नास्ति प्र० । १५ सुखकरम् । १६ मूलादर्शे ‘वर्षोल्कादि’ । १७ ‘राजकुले प्रसूता’ इत्येव प्र० । १८ तत् उक्तं राज्ञोऽप्ये । १९ ‘मुनीन्’ नास्ति प्र० ।

आगन्तुकमुनिभिः सह स्थानस्थिता मुनयो विचारं विधातुकामास्तिष्ठन्ति । स च विचारो न्यायवादिराजप्रत्यक्षं क्रिय-
माणः शोभते । ततः पूज्यैः प्रत्यक्षैर्भवितव्यं विचारप्रस्तावे प्रसादं कृत्वा । ततो राज्ञाऽभाणि—‘युक्तमेव कर्तव्यमस्माभिः’ ।

ततश्चिन्तिते दिने तस्मिन्नेव देवगृहे श्री ब्रह्माचार्य प्रभृतिचतुरशीतिराचार्याः स्वविभूत्यनुसारेणोपविष्टाः । राजा-
ऽपि प्रधानपुरुषैराकारितः । सोऽप्युपविष्टः । राज्ञोक्तम्—‘उपरोहित ! आत्मसम्मतानाकारय’ । ततः स तत्र गत्वा ‘विज्ञ-
पयति श्रीवर्धमानसूरीन्—‘सर्वे मुनीन्द्रा उपविष्टाः सपरिवाराः । श्रीदुर्लभराजश्च पञ्चाशरीयदेवगृहे’ । युष्माकमागम-
नमालोक्यते । तेऽप्याचार्याः पूजितास्ताम्बूलदानेन राज्ञा । तच्छ्रुत्वापरोहितमुखात् पञ्चाशरीयवर्द्धमानसूरयः श्रीसुधर्म-
स्वामिजम्बूस्वामिप्रभृतिचतुः.....न् युगप्रधानान् सूरीन् हृदयं धृत्वा पण्डितश्रीजिनैश्चरं प्रभृति कतिचिद्वीतार्थमुसाधु-
भिः सह चलिताः सुशङ्कुनेन । तत्र प्राप्ताः, नृपतिना दक्षिते स्थान उपविष्टाः, पण्डितजिनैश्चरं दत्तनिषधायाम् । आत्मना
च गुरुभणितोचितासने गुरुपादान्त उपविष्टः । राजा च ताम्बूलदानं दातुं प्रवृत्तः । ततः सर्वलोकसमक्षं भणितवन्तो
गुरवः—‘साधूनां ताम्बूलग्रहणं न युज्यते राजन् !’ । यत उक्तम्—

ब्रह्मचारिरयतीनां च विधवानां च योषिताम् । ताम्बूलभक्षणं विप्रा । गोमांसाद्य विशिष्यते ॥३॥
ततो विवेकिलोकस्य समाधिर्जाता गुरुषु विषये । गुरुभिर्भणितम्—‘एष पण्डितजिनैश्चर उत्तरप्रत्युत्तरं यद्भणि-
ष्यति तदस्माकं सम्मतमेव ।’ सर्वैरपि भणितं ‘भवतु’ । ततो मुख्यसूराचार्येणोक्तम्—‘ये वसतौ वसन्ति मुनयस्ते बह्द-
र्शनबाह्याः प्रायेण । बह्दर्शनानीह क्षपणकजटिप्रभृतीनि—इत्यर्थनिर्णयय नूतनवादस्यलपुस्तिकां वाचनार्थे गृहीता करे ।
तस्मिन् प्रस्तावे “भाविनि भूतवदुपचारः” इति न्यायाच्छ्रीजिनैश्चरसूरिणा भणितम्—‘श्रीदुर्लभमहाराज ! युष्माकं लोके
किं पूर्वपुरुषविहिता नीतिः प्रवर्तते, अथवा आधुनिकपुरुषदर्शिता नूतना नीतिः ?’ । ततो राज्ञा भणितम्—‘अस्माकं
देशे पूर्वजवर्णिता राजनीतिः प्रवर्तते नाऽन्या’ । ततो जिनैश्चरसूरिभिर्लोकम्—‘महाराज ! अस्माकं मतेऽपि यद् गण-
धैर्यश्चतुर्दशपूर्वधैर्यं यो दर्शितो मार्गः स एव प्रमाणीकर्तुं युज्यते, नाऽन्य’ । ततो राज्ञोक्तं युक्तमेव । ततो जिनैश्चर-
सूरिभिरुक्तम्—‘महाराज ! वयं दूरदेशादागताः, पूर्वपुरुषविरचितस्वसिद्धान्तपुस्तकगण्डलं नानीतम् । एतेषां मटेभ्यो महा-
राज ! यूयमानयत पूर्वपुरुषविरचितसिद्धान्तपुस्तकगण्डलं येन मार्गामार्गनिश्चयं कुर्मः’ । ततो राज्ञोक्तास्ते—‘युक्तं
वदन्त्येते, स्वपुरुषान् प्रेषयामि, यूयं पुस्तकसमर्पणे निरोपं ददध्वम्’ । ते च जानन्त्येषामेव पक्षो भविष्यतीति, तूष्णीं
विधाय स्थितास्ते । ततो राज्ञा स्वपुरुषाः प्रेषिताः—श्रीध्रं सिद्धान्तपुस्तकगण्डलकमानयत । श्रीप्रमानीतम् । आनीत-
मात्रमेव छोटितम् । तत्र देवगुरुप्रसादाद् दशवैकालिकं चतुर्दशपूर्वधैर्यविरचितं निर्गतम् । तस्मिन् प्रथममेवेयं
गाथा निर्गता—

अलङ्घ्यं पण्डं लेणं, भङ्ग्यं सयणासणं । उच्चारयामिसंपन्नं, इत्थीपसुषिवज्जियं ॥

[४]

एवंविधायां वसतौ वसन्ति साधवो न देवगृहे । राज्ञा भावितं युक्तयुक्तम् । +सर्वेऽधिकारिणो विदन्ति निरुत्तरी-

१ ‘विचारं करिष्यन्ति’ इत्येव प्र० । २ ‘पूज्याः प्रत्यक्षा भवितव्यं’ इति मूल० । + दण्डान्तर्गतपाठस्थाने प्र० ‘विज्ञप्ता
वर्द्धमानाचार्याः सर्वे उपविष्टाः सन्ति’ इत्येव वाक्यबिन्द्यासः । ३ ‘पञ्चात्’ नास्ति प्र० । + प्र० ‘सुधर्मस्वाम्यादियुगप्रधानान्’
इत्येव । ४ जिनैश्चरगणि प्रभृति । ५ जिनैश्चरगणितम् । ६ ‘पुस्तिका करे धृता’ इत्येव प्र० । ७ ‘प्रस्तावे जिनैश्चरसूरिणा भणितं
भो राजन्’ इत्येव प्र० । ८ ‘पूर्वराजनीतिः’ प्र० । ९ ‘जिनैश्चरेणोक्तं राजन्’ । १० ‘विरचितानि पुस्तकादीनि नानीतानि । ११
‘सिद्धान्तपुस्तकं येन मार्गनिश्चयं कुर्मः । १२ ‘ततो’ नास्ति । १३ तूष्णीं स्थिताः । १४ ‘राज्ञा स्वपुरुषाः प्रेषिताः । श्रीध्रं पुस्त-
कान्यानीतानि । छोटितानि’ इत्येव पाठः प्रत्यन्तरे । १५ तत्रेयं गाथा । + एतच्छिद्धान्तपाठस्थाने प्र०—‘सर्वैरधिकारिपुरुषैर्विदितं
निरुत्तरीभूता अस्मद्गुरवः । ततः सर्वै राजप्रत्यक्षं गुरुत्वेन वर्द्धमानसूरयोऽङ्गीकृताः । येनास्मान् बहुमन्यते राजा’ । इत्येषा पंक्तिः ।

भूता अस्माकं गुरवः । ततः सर्वेऽधिकारिणः श्रीकरणप्रभृतयः पटवपर्यन्ता वदन्ति प्रत्येकमस्माकमेते गुरव- इति गुरु- निवेदनं राजप्रत्यक्षं कुर्वन्ति । येन राजाऽस्मान् बहु मन्यते, अस्माकं कारणेन गुरुनपि । राजा च न्यायवादी । तस्मिन् प्रस्तावे श्रीजिनेश्वरखरिभिरुक्तम्-‘महाराज ! कश्चिद्गुरुः श्रीकरणाधिकारिणः, कश्चिन्मन्त्रिणः, *किं बहुना कश्चि- त्पटवानाम् । या नाटिः (?) सा कस्य सम्बन्धिनी भवति?’ राज्ञोक्तं मदीया । ‘तर्हि महाराज ! कः कस्याऽपि सम्बन्धी जातो* वयं न कस्याऽपि’ । ततो राज्ञाऽस्मत्सम्बन्धिनी गुरवः कृताः । ततो राजा भणति-‘सर्वेषां गुरुणां सप्त सप्त गण्डिका रत्नपटीनिर्मिताः, किमित्यस्मद्गुरुणां नीचैरासने उपवेशनं, किमस्माकं गण्डिका न सन्ति ?’ । ततो जिने- श्वरखरिणा भणितम्-‘महाराज ! साधूनां गण्डिकोपवेशनं न युज्यते । यत उक्तम्-

भवति नियतमेवासंयमः स्याद्विभूषा, नृपतिककुदः एतल्लोकहासश्च भिक्षोः ।

स्फुटतर इह सङ्गः सानशीलत्वमुच्चैरिति न खलु मुमुक्षोः सङ्गतं गण्डिकादि ॥

[५]

इति वृत्तार्थः कथितः । राज्ञोक्तम्-‘कुत्र यूयं निवसत?’ तैरुक्तम्-‘महाराज ! कथं स्थानं विपक्षेषु सत्सु । अहो ऽपुत्रग्रहं क र डि ह डी मध्ये बृहत्तरमस्ति, तत्र वसितव्यम् ।’ तत्क्षणादेव लब्धम् । ‘युष्माकं भोजनं कथम्?’ तदपि पूर्वबहुलम् । ‘यूयं कति साधवः सन्ति?’-‘महाराज ! अष्टादश’ । ‘एकहस्तिपिण्डेन सर्वे तुम्हा भविष्यन्ति’ । ततो भणितं जिनेश्वरखरिणा-‘महाराज ! राजपिण्डो न कल्पते, साधूनां निषेधः कुतो राजपिण्डस्य’ । ‘तर्हि मम मानुषेऽग्रे भूते भिक्षाऽपि सुलभा भविष्यति’ । ततो वार्दं कृत्वा विपक्षान् निजित्य राज्ञा राजलोकैश्च सह वसतौ प्रविष्टाः । वस- तिस्थापना कृता प्रथमं गृज रत्रा दे शे ।

३. द्वितीयदिनेऽचिन्ति विपक्षैरुपायद्वयं निरर्थकं जातम्, अन्योऽपि निस्सारणोपायो मन्यते* । पट्टराज्ञीभक्तो राजा विद्यते, सा च यद्भणति तत् करोति । सर्वेऽप्यधिकारिणः स्वगुरु-स्वगुरुवचनेनाम्रकदलीफलद्राक्षादिकलभृतभाज- नान्याभरणयुक्तप्रधानवसनादीनि च दौकनानि गृहीत्वा गता राज्ञीसमीपे । तस्या अग्रे वीतरागस्येव बलिविरचनं च- क्रिरे । राज्ञी च तुष्टा प्रयोजनविधानेऽस्मिन्मुखीभूता । तस्मिन्नेव प्रस्तावे राज्ञः प्रयोजनमुपस्थितम् । राज्ञीसमीपे ततो हि ह्रीं दे श सम्बन्धी पुरुष आदेशकारी राज्ञा तत्र प्रेषितः-‘इदं प्रयोजनं राक्ष्या निवेदय । देव ! निवेदयामीति भणित्वा *शीघ्रं गतः । राजप्रयोजनं निवेदितं राक्ष्याः । अनेकेऽधिकारिणो नानादौकनिकाश्च विलोक्य तेन चिन्ति- तम्-‘ये मम देशादागता आचार्यास्तेषां निस्सारणोपायः संभाव्यते, परं मयाऽपि किञ्चित्तेषां पक्षुषोपकं राज्ञः पुरो भणनीयम्’ । ‘गतस्त्वत् । देव ! प्रयोजनं निवेदितं भवताम्, परं देव ! बृहत् कौतुकं तत्र गतेन दृष्टम्’ । ‘कीदृशं भद्र ?’ । ‘राज्ञी अर्हद्रूपा जाता, यथाऽर्हतामग्रे बलिविरचनं क्रियत एवं राक्ष्या अप्यग्रे’ । राज्ञा चिन्तितम्-‘ये मया न्यायवा- दिनो गुरुवचनाऽङ्गीकृताः, अद्यापि तेषां पृष्टिं न मुञ्चन्ति’ । राज्ञा भणितः सोऽपि पुरुषः-‘शीघ्रं गच्छ राज्ञीपार्श्वं, गत्वा भणनीयम्-राजा भाणयति राज्ञीं ‘यद्दत्तं भवत्या अग्रे तन्मध्यादेकमपि पूर्णफलं यदि लास्यसि तदा न त्वं मम नाऽहं तव’ इति श्रुत्वा भीता राज्ञी, भणितं च ‘भो ! यद् येनाऽऽनीतं तत्तेन खगृहे नेतव्यम् ; मम नास्ति प्रयो- जनम्’ । साऽप्युपायो निरर्थको जज्ञे ।

४. चतुर्थं उपायश्चिन्तितः-यदि राजा देशान्तरीयमुनीन्द्रार्चं बहु मंस्यते तदा सर्वाणि देवसदनानि शून्यानि भुक्त्वा देशान्तरेषु गमिष्यामो वयम् । केनापि* राज्ञो निवेदितम् । राज्ञाऽभाषिण ‘यदि तेभ्यो न रोचते तदा गच्छन्तु’ । देव-

* एतच्चिह्नान्तर्गते वाक्यविन्यासो नास्ति प्र० । १ प्र० परं वयं न कस्यापि सम्बन्धिनः । २ ‘आचार्याणां’ । ३ ‘तदेयम्’ ।

४ जिनेश्वरेणोक्तं राजपिण्डो न कल्पते । ५ ‘चिन्तितः’ । ६ ‘लान्वा’ । ७ तारकान्तर्गतः पाटो नास्ति प्र० । ७-७ ‘बलि- दौकनेनेति’ इत्येव पदम् । ८ ‘समीपे’ । ९ ‘पूर्णफलं न ग्राह्यं यदि’ । १० देशान्तरादागतान् मुनीन् मंस्यते । ११ नास्ति प्र० ‘केनापि’ । १२ ‘राज्ञोक्तं गच्छन्तु’ इत्येव प्र० ।

गृहपूजका वृत्त्या बहुका धारिताः । सर्वे देवाः पूजनीयाः । परं देवगृहमन्तरेण [तैः] बहिःस्थातुं न शक्यते, ततः कोऽपि केनाऽपि व्याजिनागतः । किं बहुना, सर्वेऽप्यागता देवगृहेषु स्थिताः ।

५. श्रीवर्द्धमानसूरिरपि^१ सपरिवारो राजसन्मानेन सर्वत्र देशे विहरति^२, कोऽपि किमपि कथयितुं न शक्नोति । ततः श्रीजिनेश्वरसूरिः शुभलभे स्वपट्टे निवेशितः । द्वितीयोऽपि तज्ज्ञाता बुद्धिसागर आचार्यः कृतः । तयोर्भगिनी कल्याणमतितान्मी महत्तरा कृता । पञ्चाच्छ्रीजिनेश्वरसूरिणा विहारक्रमं^३ कुर्वता जिनचन्द्र-अभयदेव-धनेश्वर-हरिभद्र-प्रसन्नचन्द्र-धर्मदेव-सहदेव-सुमतिप्रभृतयोऽनेके शिष्याः कृताः । ततो वर्द्धमानसूरिः सिद्धान्तविधिना श्री अ बु द शि ख र तीर्थे देवत्वं गतः^४ ।

६. पञ्चाच्छ्रीजिनेश्वरसूरिभिः श्रीजिनचन्द्राभयदेवौ गुणपात्रं ज्ञात्वा सूरिपदे निवेशितौ, क्रमेण युगप्रधानौ जातौ । *अन्यौ च द्वौ सूरौ धनेश्वरो जिनभद्रनामा, द्वितीयश्च हरिभद्राचार्यः, तयोपाध्यायत्रयं कृतं धर्मदेव-सुमति-विमलनामानः । धर्मदेवोपाध्यायः सहदेवगणी च द्वावपि आतरौ । धर्मदेवोपाध्यायेन हरिसिंह-सर्वदेवगणिआतरौ सोमचन्द्रपण्डितश्च शिष्या विहिताः । सहदेवगणिनाऽशोकचन्द्रः शिष्यः कृतः । स चातीववल्लभ आसीत् । स च श्रीजिनचन्द्रसूरिणा विशेषेण पाठयित्वाऽऽचार्यपदे निवेशितः । तेन च स्वपदे हरिसिंहाचार्यो विहितः । अन्यौ च द्वौ सूरौ प्रसन्नचन्द्र-देवभद्रासुरौ । देवभद्रः सुमत्युपाध्यायशिष्यः । प्रसन्नचन्द्राचार्यप्रभृतयश्चत्वारोऽभयदेवसूरिणा पाठितास्तर्कादिशास्त्राणि । यत उक्तम्—

सत्कर्त्तव्यायचर्चाश्चित्तचतुरगिरः श्रीप्रसन्नन्दसूरिः,

सूरिः श्रीवर्द्धमानो यतिपतिहरिभद्रो मुनिर्देवचन्द्रः ।

इत्याद्याः सर्वविधार्णवसकलभुवः सञ्चरिष्णुककीर्तिः-

स्तम्भायन्तेऽधुनाऽपि श्रुतचरणरमाराजिनो यस्य शिष्याः ॥*

[६]

७. श्रीजिनेश्वरसूरय आ शा प ल्यां विहृताः । तत्र व्याख्याने विचक्षणा उपविशन्ति । तत्र लीलावतीकथा कृता अनेकार्थवर्णनसमेता । तथा डि णिड यै णा ग्रा मे कथानककोशः कृतो व्याख्यानाय । प्रथमं स्थानस्थितदेवगृह-निवास्याचार्याणां समीपे व्याख्यानाय पुस्तकयाचनं कृतम् । तेन दत्तम् । पश्चात्, पश्चिमप्रहरद्वये विरच्यते, प्रभाते व्याख्यायते । इत्थं कथानककोशश्चतुर्मासां कृतः । तथा मरुदेविगणिन्याऽनशनं गृहीतं, चत्वारिंशदिनानि स्थिता । श्रीजिनेश्वरसूरिणा समाधानमुत्पादितं भणितं च-‘यत्रोत्पत्स्यसे तत्स्थानं निवेदनीयम्’ । भणितं ‘निवेदयिष्यामि’ । श्रावक एको युगप्रधाननिश्चयाभावे उ अ य न्ते गत्वा तस्य निश्चयार्थमुपवामान् कर्तुमारब्धः । तस्मिन् प्रस्तावे ब्रह्मशान्तिस्तीर्थङ्करवन्दनार्थं म हा वि दे हे^५ गतः । तस्याऽयं^६ मरुदेविदेवेन सन्देशो भणितः—

मरुदेविनाम अज्ज्ञा गणिणी जा आसि तुम्ह गच्छमि । सर्गमि गया पढमे, देवो जाओ महिड्ढीओ ॥

टक्कलयमि विमाणे हुसागराज सुरो समुप्पन्नो । समणेसमिरिजिणेसरसूरिस्स इमं कहिज्जासु ॥

टक्कउरे जिणवन्दननिमित्तमिहागएणं संदिद्धं । चरणमि उज्जमो भे, कापच्चो किं च सेसेसु ॥ [९]

तेनाऽपि स्वयं गत्वा न कथितं गाथात्रयम् । स श्रावक उपवासं प्रवृत्त उत्थाप्य कथितम्, अञ्चलेऽक्षराणि लिखितानि

१ ‘सुर्योऽपि सपरिवारः’ । २ ‘विहरन्ति’ । ३ ‘न कथयति’ । ४ ‘ततो पश्चात्’ । ५ ‘विहारं’ । ६ ‘वर्द्धमानसूरिर्विधिना-ऽबुदे देवत्वं गतः’ । * एतच्छिद्धान्तर्गताः पंक्तयो नोपलभ्यन्ते प्रत्यन्तरे । ७ प्र० ‘डिण्डियाणकग्रामे’ । ८ ‘कथ्यं’ । ९ ‘तया-प्यङ्गीकृतं’ । १० नास्ति पदमेतत् प्र० । ११ ‘तस्याग्रं’ ।

‘मसट सटच’ । प च ने गत्वा यस्याऽऽचार्यस्य हस्तेन प्रक्षालितानि यास्यति स युगप्रधानः । सर्वासु वसतिषु गतः, दक्षितान्यध्वराणि, न केनाऽपि बुद्धानि । श्रीजिनेश्वरस्त्रिवसतौ गतः । दक्षितान्यध्वराणि । चिन्तयित्वा प्रक्षालितानि, गायत्रयं चालेसि । तेन चिन्तितम्—एष युगप्रधानः । विशेषेण गुरुत्वेनाऽङ्गीकृतः । *इत्यादित्थं करमहावीरदक्षितधर्मप्रभावनां कृत्वा* श्रीजिनेश्वरस्त्रिदिवसं गतः ।

८. पञ्चांजिनचन्द्रस्त्रिः स्त्रिवर आसीत्, यस्याऽष्टादश नाममालाः स्रवतोऽर्थतश्च मनस्यासन् । सर्वशास्त्रविदा येनाऽष्टादशसहस्रप्रमाणं ‘संवेगरंगशाळा’ मोक्षप्रासादपदवी अभ्यजन्तुतां कृता । येन जा वा लि पु रे विहृतेन श्रावकाणामग्रे ‘चीवदणमावस्सय’ इत्यादिगाथाया व्याख्यानं कुर्वता, ये सिद्धान्तसंवादाः कथितास्ते सर्वे मुशिष्येण लिखिताः । शतत्रयप्रमाणो ‘दिनचर्याग्रन्थो’ जातः श्राद्धानामुपकारी । सोऽपि श्रीवीरधर्मं याथातथ्यं प्रकाश्य दिवं गतः ।

९. तदनन्तरं श्रीमदभयस्रग्निनवाङ्गवृत्तिकर्ता युगप्रधान आसीत् । स कथं नवाङ्गवृत्तिकर्ता, तत्राह—तस्य श्रममाणा ग्रा मे श्रमकारणं बभूव । यथा यथोपधादिः प्रयुज्यते तथा रोगो वृद्धिं याति, न निवर्तते । लोकः पृथग्ग्रामेषु भक्तः, यदा यदा चतुर्दशीप्रतिक्रमणं भवति तैतश्चतुर्योजनदूरक्षेत्रादागत्य प्रतिक्रामन्ति श्रावकास्तत्र । कदाचिदतीव रोगाक्रान्तं शरीरं ज्ञात्वा दुष्कृतनिमित्तं समाहृताः सर्वे श्राद्धाः । त्रयोदशीदिने पश्चाद्रात्रौ प्रहरद्वये शासनदेवता समाजगामं । तयाऽभाणि—‘स्वपिपि जागर्षि वा ?’ । ततो मन्दं मन्दं भणितम्—‘जागर्षि’ । तया भणितम्—‘शीघ्रमुत्तिष्ठ, स्रक्कुण्डिका नवो-मोचय’ । भणति—‘न शक्नोमि’ । ‘कथं न शक्नोमि ? अद्यापि बहुकालं जीविष्यसि, नवाङ्गवृत्तौ प्रतिविधास्यसि’ । ‘कथं विधास्याम्येवंविधे शरीरे ?’ । तत उपदेशं ददति देवता—‘स्तम्भ न कपु रे से ढी नद्युपकण्ठे खंखरापलाशमग्रे पार्श्वनाथप्रतिमा स्वयम्भुविद्यते । तस्या अग्रे देवान् वन्दस्व, येन स्वस्वशरीरो भवसि’ । पश्चादेवताऽ-दर्शनी भूता । प्रभाते मिथ्यादुष्कृतं दौष्यन्ति गुरवः—इत्यभिप्रायेणाऽऽजन्तुकाः स्थानस्थिताश्च सर्वे मिलित्वा समीपयुः । पूज्या वन्दिताः । वन्दितैः सद्भिर्भणितम्—‘स्तम्भ न कपु रे श्रीपार्श्वनाथदेवो वन्दनीयः । ततोऽज्ञायि श्राद्धैः—श्रीपूज्यानामुपदेशो जातः । ततो भणितं तैर्वयमप्यागमिष्यामः । ततो गुरुणां वाहनं कृतम् । बुद्ध्या सर्वथैव नष्टाऽऽसीत् । प्रथमेऽपि प्रयाणके रसविषयेऽभिलाषोऽभूत् । क्रमेण ध्रुव लं के यावत् प्राप्तस्य शरीरं स्वस्थं जातम् । पश्चात् पादैः स्तम्भ न कपु रे विहृतः । श्रावकाः श्रीपार्श्वनाथप्रतिमामवलोकयितुं प्रवृत्ताः । कुत्राऽपि न दृष्टा । पश्चाद् गुरवः पृष्टाः, तैर्भाणि—‘खंखरापलाशमग्रेऽवलोकयत’ । ततोऽवलोकित्वा दृष्ट्वा देदीप्यमानां । प्रतिदिनं गौरेका स्नानाय द्रुग्धे क्षरति । ततस्तैस्तुष्टैरागत्यं भणितं गुरोः पुरः—‘भगवन् ! दृष्ट्वा यथा भणितं’ । ततो भगवान् वन्दनाय भक्त्या चलितः । दृष्ट्वा तत्र, वन्दिता भक्त्या । तत ऊर्ध्वं स्थितेन देवप्रभावात् तदैव ‘जय तिहुयणे’त्यादि नमस्कारद्वात्रिंशिका कृता । देवताभिर्भणितम्—‘नमस्कारद्वयसूचारयः तस्मिन् ध्याते सर्वस्याऽपि प्रत्यक्षीभवनं भविष्यति । तदपि कष्टम् । त्रिंशताऽपि नमस्कारैर्ध्यातैः सर्वं भद्रं विधास्यामः । तत उत्तारितम् । समुद्रायेन सह देववन्दनं कृतम् । समुद्रायेन विस्तरेण स्नानाधामरणपूजा कृता । तत्र स्थापना विहिता । देवगृहं जातम् । सर्वलोकवाञ्छितैर्पूरणेन श्रीमदभयदेव-स्त्रिस्थापितं श्रीपार्श्वनाथतीर्थं नाम प्रसिद्धिं गतम् ।

* एतत् स्थाने ‘तीर्थं प्रमाज्य’ इत्येव प्र० । १ ‘ततः’ । २ नास्ति पदमेतत् प्र० । ३ ‘वीरशासनं’ । ४ ततोऽभयदे-वस्त्रि’ । ५ ‘आसीत्’ नास्ति प्र० । ६ पतितं मूलदर्शे पदमेतत् । ७ ‘तदा तदा’ । ८ ‘वपुः’ । ९ ‘समागता’ । १० ‘श्रावयसि’ । ११ ‘वदते’ । १२ ‘अदृश्य’ । १३ ‘लामयन्ति’ । १४ ‘मिलिताः’ । १५ ‘गताः’ । १६ ‘श्राद्धाः’ । १७ ‘तैः’ । १८ नास्ति पदमेतत् प्र० । १९ ‘आगत्योक्तं भगवन्’ । २० ‘पूज्या वन्दनाय चलिताः’ । २१ ‘करिष्यामः’ । २२ ‘संवेन’ । २३ सर्वलोकेऽपि ।

१०. तत्त्वानात् प च ने समायाताः । क र डि ह डी वसतौ स्थिताः । तत्र स्थितैर्नवाङ्गानां स्थानप्रभृतीनां वृत्तयः कृताः । यत्र सन्देह उत्पद्यते तत्र स्मरणप्रस्तावे, जया-विजया-जयन्ती-अपराजिता देवताः स्मृताः सत्यस्तीर्थकार्पाक्षे महाविदेहे गत्वा तान् पृष्ट्वा निस्सन्देहं तत्त्वानि कुर्वन्ति ।

११. तस्मिन् प्रस्तावे देवगृहनिवास्याचार्यमुख्यो द्रोणाचार्योऽस्ति । तेनाऽपि सिद्धान्तो व्याख्यातुं समारब्धः । सर्वेऽप्याचार्याः कपलिकां गृहीत्वैव श्रोतुं समागच्छन्ति । तथाऽभयदेवद्वरिणिरपि गच्छति । स चाचार्य आत्मसमीपे निषद्यां दापयति । यत्रै यत्र व्याख्यानं कुर्वतस्तस्य सन्देह उत्पद्यते, तदा नीचैः स्वरेण तथा कथयति यथाऽप्ये न शृण्वन्ति । अन्यस्मिन् दिने यद् व्याख्यायते सिद्धान्तस्थानं तद्बुद्धिचिरातीता । एतां चिन्तयित्वा व्याख्यानयन्तु भवन्तः । यस्तां पश्यति सार्थकां, तस्याऽऽश्चर्यं भवति; विशेषेण व्याख्यातुराचार्यस्य । स चिन्तयति-किं साक्षाद्गणधरैः कृताऽथवाऽ-नेनाऽपि, तस्मिन् विषये स्तीवादरो मनसि विहितः । द्वितीयदिने सम्मुखमुत्थातुं प्रवृत्तः । ततस्तादृशं सुविहिताचार्य-विषयमादरं दृष्ट्वा, कृष्टा व्युत्थिताः सन्तो वसतौ गता भणन्ति देवगृहनिवास्याचार्याः-‘केन गुणेनैवोऽधिकः, येनाऽऽस्माकं मुख्योऽप्येवंविधमादरं दर्शयति; पश्चात् के वयं भविष्यामः ?’ । द्रोणाचार्योऽपि बृहत्तरः सदर्शो विशेषज्ञो गुणपक्षपाती सन् नूतनं वृत्तं कृत्वा सर्वेषु देवगृहनिवास्याचार्यमठेषु प्रेषितम्-

आचार्याः प्रतिसद्य सन्ति महिमा येषामपि प्राकृतै-

मर्तुं नाऽप्यवसीयते मुचरितेस्तेषां पवित्रं जगत् ।

एकेनाऽपि गुणेन किन्तु जगति प्रज्ञाधनाः साम्प्रतं,

यो धत्तेऽभयदेवद्वरिसमतां सोऽस्माकमावेद्यताम् ॥

[१०]

तत् उपशान्ताः सर्वे । द्रोणाचार्येणाऽभाणि श्रीमदभयदेवद्वरिणामग्रे-‘या वृत्तीः सिद्धान्ते कल्पयसि ताः सर्वा मया शोधनीया लेखनीयाश्च ।’ तथा तत्र स्थितेन पारिग्रहिकद्वयं प्रतिबोधितम्, सम्यक्त्वद्वादशव्रतस्थितं कारितम् । तच्च समाधिना श्रावकत्वं प्रतिपाल्य देवलोकं गतम् । देवलोकात् तीर्थकरवन्दनार्थं महाविदेहे गतम् । सीमन्धरस्वामि-युग-न्धरस्वामिनौ वन्दितौ, धर्मं श्रुत्वा पृष्टौ-‘मम गुरुः श्रीमदभयदेवद्वरिः कतिपे भवे मुक्तिं गमिष्यति ?’ भगवद्भ्यां भणितम्-‘वृत्तीये भवे सेत्स्यती’ति श्रुत्वा तृष्टौ देवौ स्वगुरुपाशे गतौ जिनवार्ता कथिता । वन्दित्वा गच्छद्भ्यामिमा गाथा पठिता-

‘अणिद्यं तित्थयरेहिं महाविदेहे भवंमि तइयंमि ।

तुम्हाण चेष गुरवो मुत्तिं सिग्घं गमिस्संति ॥

[११]

सा च स्वाध्यायं कुर्वत्या व्रतित्या श्रुताऽऽनायिता च गुरुणा निवेदिता । भणितम्-ज्ञाता चैवाऽऽमाभिः ।

१२. पश्चात् पाव्ह उ द्वा द्वा मे विहृताः । तत्र सम्बन्धिनो भक्ताः श्रमणोपासकाः सन्ति । तेषां यानपात्राणि वहन्ति । पयोधौ तानि च प्रेषितानि । तेषां चाऽगच्छतां क्रयाणकभृतानां वार्ता जाता-‘बुडितानि’ । ते च आद्वा वार्तां श्रुत्वा-‘सुखिनो जङ्गिरे’ । ते च श्रीमदभयदेवद्वरिस्मरणप्रस्तावे वसतौ गताः । वन्दिता भगवन्तः । तैश्च पृष्टाः-‘किमिति वन्द-नकविषयवेलातिक्रमो जातः ?’ । ‘भगवन् ! कारणेन’ । ‘किं कारणम् ?’ ‘पोतबुडनोदन्ताकर्णनेनाऽसुखिताः स्मः’ तेन नाऽजगताः । ततः क्षणमात्रं चित्ते ध्याने धृत्वा भणितम्-अथ विषयेऽसमाधानं न विषयेयं भवद्भिः । पश्चाद् द्वितीयदिने मातुष आगतः । पोताः क्षेमोचरिताः^१ । वार्तामाकर्ष्य आद्वैः सर्वसम्मतेन गुरवो भणिताः-‘यावज्जामः क्रयाणकेन

१ ततः पत्तेने । २ ‘स्थानाङ्क’ । ३ ‘काल्वा’ । ४ ‘यषत्र’ । ५ ‘किं’ । ६ ‘चैत्यनिवा०’ । ७ ‘पाव्हउद द्वामे’ । ८ ‘आद्वाः’ ।

९ ‘जाताः’ । १० ‘स्मरणाकाले’ । ११ ‘उत्कम्’ । १२ ‘चिन्ता न कार्या’ । १३ ‘उत्तीर्णा’ ।

भविष्यति; तदर्थेन सिद्धान्तलेखनं कारयिष्यामः'। गुरुणाऽभाणि—'भवतां मुक्तिकारणम्, युक्तः परिणामः, कर्तव्य एव। ततः पुनरपि प च ने समायताः श्रीमदभयदेवसूत्रयः। सर्वदिक्षु प्रसिद्धिं प्रापुरेत एव सिद्धान्तपारणाः।

१३. तत आ शी दु गे श्रीमन्कृचुरीयदेवगृहनिवासिजनेश्वरसूत्रिरासीत्। तत्र ये श्रावकपुत्रास्ते सर्वेऽपि तस्य मटे पठन्ति। तत्राऽपि जिनवल्लभनमा श्रावकपुत्रोऽस्ति। तस्य पिता मृतो। मात्रा पालितः। पाठयोग्यः सन् मटे पठितुं क्षिप्तः। सर्वेभ्यश्चट्टेभ्यः सकाशात्तस्याधिकः पाठ आजगाम। अन्यदा, कदाचित् तेन जिनवल्लभचट्टेन बहिर्गच्छता टिप्पनक्रमेण प्राप्तम्। तत्र विद्याद्वयं लिखितमस्ति, सर्पाकर्षणी मोक्षणी च। प्रथमं प्रथमा वाचिता। तस्याः प्रभावेन सर्वाभ्यो दिग्भ्यः सर्पानागच्छन्तो दृष्ट्वा निर्भीकेनाऽचिन्ति—विद्याप्रभावोऽयम्। पुनस्तले द्वितीया वाचिता, तत्प्रभावेण पञ्चान्मुखाश्चलिताः। एतत्स्वरूपं गुरुणा श्रुतम्। तेन विदितं—बहुगुण एषः स्वीकर्तुं युक्तः। ततस्तं वशीकृत्य तन्मातरं प्रियवचनैः सम्बोध्य द्रुमशतपञ्चकं तस्यै दापयित्वा जिनवल्लभो विनेयः कृतः। लक्षणादिसर्वा विद्याः पाठिताः। कदाचित्तस्याऽऽचार्यस्य ग्रामादौ प्रयोजनमुपस्थितम्। तेन गच्छता पण्डितजिनवल्लभायाऽऽदृष्टिदत्ता—'सर्वा चिन्ता कार्या यावत् प्रयोजनं विधायीऽगच्छामि'। 'भवद्भिः शीघ्रं स्वप्रयोजनं निष्पाद्याऽऽगन्तव्यम्'। ततो द्वितीये दिने चिन्तितं जिनवल्लभेन—'माण्डागारमध्ये मञ्जुषा पुस्तकभृता दृश्यते, एतेषु पुस्तकेषु किमस्ति?'। तद्वशे सर्वं ज्ञानमस्तीत्येकं पुस्तकमुच्छेदितं सिद्धान्तस्य। तत्रोक्तं पश्यति—'यतिना द्वित्रित्वांशदोषविवर्जितः पिण्डो गृहस्थ-गृहेभ्यो मधुकवच्यः गृहीत्वा संयमहेतुर्देहधारणा कर्तव्या'—इत्यादिविचारान् दृष्ट्वा मनसा विस्मितः—'अहो व्रताचारो न्यायेन मुक्तो गम्यते। नाऽस्माकमाचारो मुक्तिगमनयोग्यः'—इत्यादि परिभाष्य गम्भीरवृत्त्या यथास्थितिं कृत्वा भणितरीत्या स्थितः। आचार्याऽपि समगतः। तेन चिन्तितम्—'किमपि स्थानं न हीनं समजनि, सर्वं जिनवल्लभेन भव्यरीत्या धारितम्। तस्माद् यथा योग्यश्चित्तितस्तथा भविष्यति। परं सर्वा विद्या अनेन सिद्धान्तं विनाऽभ्यस्ताः। सा च सिद्धान्तविद्या सम्प्रति श्रीमदभयदेवसूत्रिसमीपे श्रूयते। तस्य पार्श्वे जिनवल्लभं प्रेषयित्वा सिद्धान्तवाचनां ग्राहयित्वा स्वपदे निवेशयामः'—इति परिभाष्य वाचनाचार्यं कृत्वा पञ्चशतसुवर्णं निर्व्याकुलभोजनादियुक्तिं च जिनशेखराभिधान-द्वितीयशिष्यवैयाघ्रस्यकृत्स्नहितं च जिनवल्लभं श्रीश्रमभयदेवसूत्रिसमीपे मुत्कलितो मरु कोट्टु मध्ये। अन हि छं प च ने गच्छता मरु कोट्टु गत्रौ माणुश्रावकदेवगृहे प्रतिष्ठा कृता। ततः प च ने प्राप्तः। श्रीमदभयदेवसूत्रिवसतिं पृष्ट्वा गतस्त्र। दृष्टो गुरुर्भक्त्या बन्धितः। गुरुणा च दर्शनमात्रेण चूडामणिज्ञानाच्च ज्ञातः—योग्यो जीवो दृश्यते। पृष्टश्च 'किमागमनप्रयोजनम्?'। 'गुरुणा श्रीपूज्यपादपदेषु सिद्धान्तवाचनारमास्वादलम्पटो मधुकुरमदशः प्रेषितोऽहं युष्माकं पार्श्वे'। पश्चादचिन्ति सुगुरुणा—देवगृहनिवासिमुरुशिष्य एषः, परं योग्यः। सिद्धान्तवचनं च चिन्तितम्—

मरिज्जा सह विज्जाए कालमि आगए विऊ। अपत्तं च न वाइज्जा, पत्तं च न विमाणए ॥१२॥

इति परिभाष्योक्तम्—'युक्तं विहितं भवता यत्सिद्धान्तवाचनाभिप्रायेणात्र समागतः। ततः प्रधानदिने वाचनां दातुमारब्धा। यथा यथा सुगुरुजिनवचनवाचनां ददाति तथा तथा सन्तुष्टः सन् शिष्यः सुधारसमिव तामास्वादयति। तं तादृशं शिष्यमवलोक्य गुरुत्पानन्दभाक् संपनिषद्यते'। पश्चात् सुगुरुहरिनिशं तथा तथा ज्ञापनाबुद्ध्या वाचनां दातुं प्रवृत्तो यथा स्तोकेनैव कालेन सिद्धान्तवाचना परिपूर्णा भूता

१४. तथा गुरोर्ज्योतिषिक एकः प्रतिपन्न आसीत्—'यदि भगवतां कश्चिच्छिष्यो योग्यो भवति तदा मह्यं समर्पणीयो येन तस्मै ज्योतिषिकं समर्पयामि यथापरिज्ञातम्'। ततो जिनवल्लभगणिः समर्पितः। तेनाऽपि तस्मै यथापरिज्ञानं

१ नास्ति पदमेतत् प्र०। २ नास्ति 'कदाचित्'। ३ 'तेनाचिन्ति जिनवल्लभेन' इत्येव प्र०। ४ 'पार्श्वे'। ५ 'अनपिछो' आदर्शे। ६ 'माण्डेवश्रावकगृहे'। ७ नास्ति पदमेतत् प्र०। ८ 'दृष्ट्वा'। ९ 'जातः'। १० 'ततः'। ११ 'पूर्णा जाताः'।

समर्पितम् । गुरुभ्यः सकाशात् खगुरुसमीपगमने भ्रुकलनवचनं प्रतीच्छति । ततो गुरुणाऽभाणि—‘पुत्र ! सर्वं सिद्धान्तं यथाज्ञानं निवेदितम् । तदनुसारेण यथा वर्तसे तथा विधेयम्’ । जिनवल्लभगणिना भणितम्—‘तथैव यथाशक्ति प्रवर्तयिष्यामि’ । ततः प्रधानदिने^१ चलितो यथागतमार्गेण । पुन र्म रू को द्वे प्राप्तः । आगच्छता सिद्धान्तानुसारेण देवगृहे विधिलिखितः, येनाविधिचैत्यमपि विधिचैत्यं मुक्तिहेतुर्भवति । स चायम्—

अश्रोतुस्तत्रजनक्रमो न च न च स्नात्रं रजन्यां सदा,

साधूनां समताश्रयो न च न च स्त्रीणां प्रवेशो निश्चिः ।

जाति-ज्ञातिकदाग्रहो न च न च श्राद्धेषु ताम्बूलमि-

त्याज्ञात्रेयमनिश्चिते विधिकृते श्रीजैनचैत्यालये ॥

[१३]

इत्यादिविधिविधेयो येन धर्मो मुक्तिमार्गो भवति । ततोऽनन्तरं स्वगुरुसमीपे गन्तुं प्रवृत्तः । प्राप्तौ माह्यडग्रामे आसीदुर्गादर्वाकक्रोशत्रये । तत्रैव स्थितः । गुरुमीलनाय पुरुषः प्रेषितः । तस्य हस्ते लेखोऽलेखि—‘युष्माकं प्रसादेन सुगुरुसमीपे वाचनां गृहीत्वा माह्यडग्रामे समाजगाम । प्रसादं कृत्वाऽत्रैव श्रीपूज्यैर्मिलितव्यम् ।’ ततो गुरुभिरज्ञायि—‘किमिति जिनवल्लभेनेत्यं’ निदिष्टम्, नात्राऽऽगतः ? । ततो द्वितीयदिने संकल्लोकेन समेतः समायत आचार्यः । अभिमुखगतो जिनवल्लभः^२ । वन्दितो गुरुः^३ । क्षेमवार्ता^४ पृष्टा गुरुभिः । सर्वा यथोक्ता कथिता । तथा ब्राह्मणसमाधान-निमित्तम्^५, मेधादिसंख्याणि ज्योतिष्कबलेन भणितानि कानिचिच्छा ज्ञातानि यथा गुरोरप्याश्चर्यकारीणि । पश्चाद्गुरुणा पृष्टो जिनवल्लभगणिः—‘किमिति मध्ये त्वं नाऽऽगतः ? । भणितं^६—‘भगवन् ! सुगुरुस्वाज्ञिनवचनामृतं पीत्वा कथं देव-गृहनिवासं^७ विषसदृशं सेवितुमिच्छामि ? । ततो गुरुर्भिरभणितम्—‘भो जिनवल्लभ ! मयेदं चिन्तितमासीत्, तुभ्यं स्वपदं दत्त्वा त्वयि^८ स्व-गच्छ-देवगृह-आवकादिचिन्तां निवेश्य, पश्चात् स्वयं गुरुपाशं वसतिमार्गमङ्गीकरिष्यामः’ । जिनवल्लभो भणति—‘तर्हि किमिति नाङ्गीक्रियते^९, विवेकस्येदं फलमयुक्तं परिश्रियते युक्तमङ्गीक्रियते’^{१०} । ततोऽभाणि^{११} गुरुभिः—‘एवंविधा निस्पृहता नाऽस्त्यस्माकम्, येन चिन्ताकरणसमर्थं पुंरुषं विना स्वगच्छे देवगृहादिचिन्तां मुक्त्वा सुगुरुपाशं^{१२} वसतिस्थितिमङ्गीकुर्महे; भवता तु विधातव्यं वसतिवसनम्’ । ततो गुरुं वन्दित्वा तत्सम्भूतेन पुनः पचने^{१३} विजहार । श्रीमदभयदेवखरिपादान् भावेन^{१४} वन्दितवान् । सुगुरोस्तीव्र समाधानं संमजनि । चिन्तितं यथा परीक्षितस्तथा जज्ञे । ततो मनसि विदन्ति^{१५} न कस्यापि निवेदयन्ति—स्वपदयोग्य एष एव, परं देवगृहनिवाससिद्ध्यै इति हेतोरीदानीं गच्छस्य सम्मतं न भविष्यतीति—गच्छाधारको वदमानाचार्यो गुरुपदे निवेशितः । जिनवल्लभगणेः स्वकीयोपसम्पदं दत्तवन्तः—‘अस्माकमाज्ञया सर्वत्रैव^{१६} विहर्तव्यः’ । एकान्ते प्रसन्नचन्द्राचार्यो^{१७} भणितः—‘मदीयपदे भव्यलभे जिनवल्लभ-भगणी स्वापनीयः’ । तस्यापि सुगुरुपदनिवेशनप्रस्तावो न जज्ञे । तेनापि स्वायुःपरिसमाप्तिमये कर्पटकवाणिज्ये देवभद्राचार्याणां विज्ञप्तम्—‘सुगुरुपदेशः पूर्वोक्तो युष्माभिः सफलीकर्तव्योऽवश्यमेव, मया न कर्तुं शक्तः’ ।^{१८} तैरपि प्रतिपन्नम्—‘वर्तमानयोगेन करिष्यामः । समाधानं विधेयं किं बहुना ? पूर्वोक्तकथनेन’ । नवाङ्कहृत्पया भव्यजीवान् सुखिनः कृत्वा कालक्रमेणै^{१९} सिद्धान्तविधिना समाधानेन^{२०} चतुर्थदेवलोकं प्राप्ताः श्रीमदभयदेवखरयः ॥

१ नास्ति पदमेतत् प्र० । २ निजगुरुः । ३ वाचनां लत्वाऽत्रागतः इत्येव प्र० । ४ मिलनीयं । ५ शिष्येणेत्यमादिष्टम् । ६ लोकसमेतोऽभिमुखमाचार्यः । ७ वन्दितो गुरुजिनवल्लभेन । ८ तेनोक्तं । ९ चैत्यनिवासं विषयं । १० गुरुणोक्तं । १० नास्ति प्र० । त्वयि स्वगच्छ । ११ ततः । १२ जिनवल्लभेनोक्तं । १३ सेव्यते । १४ ततो गुरुणाऽभाणि । १५ नरं । १६ चैत्यादि । १७ वसतिमङ्गीकुर्मः । १८ पत्तनं गतः । १९ नास्ति ‘भावेन’ । २० जातं । २१ ज्ञातं । २२ चैत्यवासिसिद्ध्यै । २३ स्थापितः । २४ सर्वत्र विहर्तव्यं । २५ उक्तः । २६ देशो युष्माभिः सफलीकार्यैः मया कर्तुं न शक्तिः । २७ एतदङ्कितपाठस्थाने—‘तेन प्रति-पन्नं करिष्यामः समाधानं कार्यं’ इत्येव प्र० । २८ नास्ति पदद्वयं प्र० ।

१५. ततो वाचनाचार्यो जिनवल्लभगणिः कतिचिद्दिनानि पचनभूमौ विहृत्य न तादृशो विशेषेण बोधो विधातुं कस्यापि शक्यते येन सुखमुत्पद्यते मनसि । ततश्चाऽऽत्मतृतीयं आगमविधिना सुशकुनेन भव्यजनमनसि भगवद्भूषितविधिधर्मोत्पादनाय चित्रकूटदेशादिषु विहृतः । ते च देशाः सर्वेऽपि प्रायेण देवगृहनिवासिष्ठनीन्द्रैर्युक्ताः । सर्वोऽपि तद्वासितो लोकः, किं बहुना । नानाप्रायेषु विहारं विदधंश्चित्रकूटे प्रार्त्तः । 'यद्यपि तत्राऽष्टुभैर्भाविता लोकास्तथाऽप्ययुक्तं कर्तुं न शक्नुवन्ति, पचने गुरूणां प्रसिद्धिश्चरणत् । स्थानं याचितास्तत्रत्यश्राद्धैः । तैश्च भणितम्—'चण्डिकामठोऽस्ति यदि तत्र तिष्ठ' । ततो जिनवल्लभगणिना ज्ञातमशुभपुच्छा भगन्त्येते, तथापि तत्रापि स्थितस्य देवगुरुप्रसादाद् भद्रं भविष्यतीति चिन्तयित्वा भणितास्ते—'तत्रैव बहु मन्यध्वं यूयं येन तिष्ठामः' । तैर्भाणि तिष्ठत । ततो देशगुरून् स्मृत्वा देवतां चातुर्ज्ञाप्य स्थितास्तत्र । देवता च तेषां ज्ञानेन ध्यानेन सदसुष्ठुनेन तृष्टा सती तान् प्रत्ययुक्तं रक्षति । ते च जिनवल्लभगणयः सर्वविधानिधानभूताः । 'कथम्, तथाहि—वेदितारो जिनेन्द्रमत्तस्थापकतर्काभ्यदेवानेकान्तजयपताकादि परदर्शनकन्दली—किरणावली—न्यायतर्कादि पाणिन्याद्यष्टव्याकरणं सूत्रतोऽर्थतश्च, चतुरशीतिनाटक—सर्वज्योतिष्कशास्त्र—पञ्चमहाकाव्यादिमर्क्वाक्य-जयदेवप्रभृतिमर्बच्छन्दोज्ञातारः' इति प्रसिद्धिश्चित्रकूटे जाता । सर्वे परदर्शनीयविप्र-दिलोका आगन्तुं प्रवृत्ताः । यस्य यस्य यस्मिन् यस्मिन् शास्त्रविषये संशय उत्पद्यते स सर्वोऽपि जनः पृच्छति, यथा सन्देहश्चुद्यति तथोचरं ददाति । श्रौवका अपि केचन केचन समाजसूः । सिद्धान्तवचनानि श्रुत्वा तदनुसारेण क्रियामपि दृष्ट्वा साधारण-सङ्कटप्रभृतिश्रावकैः समाधिना श्रीवाचनाचार्यजिनवल्लभगणयो गुरुत्वेन प्रतिपन्नाः । गुरुपदेशेन परिज्ञानं, ज्योतिष्कपरिज्ञानमप्यतीवाऽऽसीत् । साधारणेन परिग्रहपरिमाणयार्चनं कृतम् । गुरुणा भणितम्—'गृहाणं किमन्मात्रं ग्रहीष्यसि ?' । 'भगवन् ! विशतिसहस्रमात्रं सर्वसंग्रहे करिष्यामि' । पश्चाद् गुरुर्मैरुक्तम्—'बहुतरं कुरु, किं बहुना, लक्षं द्रुम्माणां परिमार्गं कारितः । पश्चाद् यथा यथा सर्वसम्पदा प्रवर्धमानः साधारणो जज्ञे तथा तथा संपद्य सर्वसामर्थ्येन गुर्वाज्ञया साधारणो भवितुं प्रवृत्तः । अन्ये तु श्राद्धास्तथा प्रवर्तितुमारब्धाः ।

१६. तथाऽश्वयुजि मासे कृष्णपक्षे त्रयोदश्यां श्रीमहावीरगर्भापहारकल्याणकदिने भणितं^{१८} श्रीजिनवल्लभगणिना श्राद्धानां पुरः—'यदि देवा वन्द्यन्ते देवगृहे महावीरस्य तदा सुभद्रं' भविष्यति । षष्ठमपि कैल्याणकं गर्भापहारलक्षणम्, *यतः 'पंच हस्तपुत्रे होत्वा माहणा परिनिवृद्धे' इति सिद्धान्ते भणनात्* । तस्मिन् प्रस्तावे विधिचैत्यं नास्ति । चैत्यनिवासिमगुरुदेवगृहेषु गम्यते । पश्चाच्छ्रावकैर्भणितम्—'भयवन् ! यदि युष्माकं सम्मतं तत् क्रियते' । ततः सर्वे श्रावका निर्मलशरीरा निर्मलवस्त्रा गृहीतनिर्मलपूजोपकरणा गुरुणा सह देवगृहे गन्तुं प्रवृत्ताः । ततो देवगृहस्थितयाऽऽयिकया गुरून् श्राद्धसमुदायेनाऽऽगच्छतो दृष्ट्वा पृष्टम्—'को विशेषोऽयं ?' केनापि कैथितम्—वीरगर्भापहारपञ्चैकल्याणकपूजाकर्णार्थं समागच्छन्ति । तयाऽचिन्ति—पूर्वं केनापि न कुतमेते करिष्यन्तीति न युक्तम् । पश्चात् संयती देवगृहद्वारे पतित्वा स्थिता, द्वारे समागतान् दृष्ट्वा तयाऽशुभयाऽभाणि—'मया मृतया यदि प्रविशेते' । ततोऽप्रीतिकं ज्ञात्वा निवर्त्य स्वस्थाने गत्वा श्राद्धैरुक्तम्—'गृहचरसदनानि सन्त्येकस्य गृहस्योपरि चतुर्विंशतिजिनपङ्ककं धृत्वा देववन्दनादिसर्वधर्मप्रयोजनं क्रियते' । गुरुणा भणितं युक्तमेव । तत आराधितं विस्तरेण कल्याणकम् । समाधानं समजनि । ततो

१ कोऽपि बोधः । २ नास्ति । ३ येन चित्ते । ४ तत आत्मना तृतीयः । ५ नास्ति । ६ चैत्यनिवासि० । ७ कुर्वं । ८ गतः । ९ एतदन्तर्गतं पङ्क्तिनास्ति प्र० । १० लोकाः । १० जिनवल्लभेनाऽचिन्ति—एतेऽशुभपुच्छा भणन्ति । ११ बा० जिनं । १२ एतद्वृण्डान्तर्गतः पाठो नास्ति प्र० । १२ श्राद्धाः । १३ समायुः । १-१ नास्ति प्र० । १४ याचितं । १५ गुरुणोक्तं । १६ 'लक्षं परिमाणं' इत्येव प्र० । १७ ततो । १८ उक्तं । १९ भद्रं भवति । २० श्रीवीरस्य पङ्क कल्याणकं । * नास्ति प्र० । २१ श्राद्धैः सहा । २२ केनोक्तं । २३ वीरपङ्क । २४ चिन्तितं । २५ चैत्यद्वारे पतित्वा मया मृतया मध्ये गमिष्यन्ति—इत्येव । २६ गुरुणोक्तं ।

गीतार्थैः श्रावकैर्मन्थितम्—‘विपक्षैरविधिप्रवृत्तैर्विधिज्ञिनोक्तो विधातुं न लप्स्यते, ततो यदि गुरोः सम्मतं भवति तदा तले उपरि च देवगृहद्वयं कार्यते । स्वसमाधानं गुरोर्निवेदितम् । ततो गुरुणा कथितम्—

जिनभवनं जिनविम्बं जिनपूजां जिनमतं च यः कुर्यात् ।

तस्य नरामरशावसुखफलानि करपल्लवस्थानि ॥

[१४]

इति देशनया ज्ञातं गुरोरप्यभिप्रेतमेव । लोके च प्रवृत्ता वार्ता—एते देवगृहे कारयिष्यन्ति । प्रह्लादनवृहत्तरेण बहुदाकेनाऽपि कथितम्—एते कापालिका देवगृहे कारयिष्यन्ति, राजमान्या भविष्यन्ति । इदं च श्रुतं गुरुणा । ततो बहिर्भूमौ गच्छतः श्रीजिनवल्लभगणैः सोऽपि मिलितस्तथा भणितः—‘भद्र ! गवों न विधेयः । एतेषां मध्यात् कश्चिद्वाजमान्योऽपि भविष्यति, यस्त्वां बद्धमुच्छोटयिष्यति । ततः श्रावकैः सोत्साहैर्मिलित्वा देवगृहे कारयितुमारब्धे । देवगुरुप्रसादेन प्रमाणीभूते । उपरि श्रीपार्श्वनाथविम्बं तले च महावीरविम्बं कारितम् । विस्तरेण प्रतिष्ठा जाता । विधिना श्रीजिनवल्लभगणिभिः कृता । सर्वत्र प्रसिद्धिर्जातैत एव गुरवः ।

१७. अन्यदा ब्राह्मणः कश्चिज्ज्योतिषिकः पण्डितमानी श्रीजिनवल्लभगणिसमीपे समागतो लोकमध्ये श्लाघां कृ (शु ?) त्वैवंविधा धर्मशास्त्रविदः, श्वेतपटाः समाजम्भुः । श्रावकैः पट्ट आसनं दत्तम् । गुरुणा पृष्टः—‘कुत्र भवतो वासः’ ‘अत्रैव’ । पश्चाद्गुरुभिर्भाषितः—‘कस्मिन् शास्त्रे विशेषेणान्यासोऽस्ति ?’ ‘ज्योतिष्के’ । ‘चन्द्रादित्यलग्न सप्तयवेति ?’ ‘सप्तयवे, किमत्रैवाणित एकं द्वे त्रीणि च लग्नानि भणामि ।’ जिनवल्लभगणिना ज्ञातम्—‘गवेषणाऽऽतः ।’ गुरुणोक्तम्—‘भद्रं परिज्ञानम् ।’ स ब्राह्मणः पृच्छति—‘युष्माकमपि परिज्ञानं विद्यते, लग्नविषये भविष्यति किञ्चित्किं कथयन्तु भगवन्तः’ । ‘कति कथयामि दश विंशतिर्वा लग्नानि ?’ । तस्यातीवाश्चर्यमभूत् । पश्चाच्छ्रीजिनवल्लभगणिना भणितम्—‘भो विप्र ! गगने हस्तद्वयमाना डम्बरिका दृश्यते सा कियन्मात्रं पानीयं करिष्यति ?’ । [विप्रोऽज्ञानानः शून्यदृष्टिर्दिशोऽवलोकयति । ततो भणितं गुरुणा—‘भो विप्र ! भाजनद्वयं यावत्’] पश्चादत्रैवोपविष्टस्य क्षणमात्रेणैव तथा डम्बरिकया सकलं गगनमाच्छाद्य ‘दृष्टिः कर्तुमारब्धा, तावद्दृष्टिर्जदे यावद्भाजनद्वयमपि परिपूर्णाभूतम् । ततो विप्रो मस्तके हस्तौ योजयित्वा सुगुरोः पादयोः पतित्वा भणितवान्—‘यावत्तिष्ठाम्यत्र तावद्भगवतां पादान् वन्दित्वा निश्चयेन भोजनं विधास्यामि । न मयाऽज्ञापि भगवन्त एवविधाः’ । पश्चात् सर्वत्रैव प्रसिद्धिर्जाता ज्ञानिन एव श्वेतपटा भवन्तीति ।

१८. अन्यदा कदाचिन्मुनिचन्द्राचार्येण शिष्यद्वयं सिद्धान्तवाचनानिमित्तं श्रीजिनवल्लभगणिपाशे प्रेषितम् । गणिरपि तयोर्वाचनां दातुं प्रवृत्तः । तावत्पशुभौ चिन्तयतो जिनवल्लभगणेः श्राद्धान् विप्रतारायाव इति बुद्ध्या रञ्जयन्तः श्रावकार्त्तम् । कदाचित् स्वगुरुपाशे प्रेषितुं लेखोऽलेखः । तं च वाचनाकर्षणिकायां प्रक्षिप्य वाचनां ग्रहीतुं गतौ तौ वसतौ । गणिसमीपे वन्दनं दक्षोपविष्टौ तत्र । उच्छोटिता कपालिका । ततो नूतनो लेखो दृष्ट्वा गृहीतः, उच्छोटितश्च । तावपि हस्ताद् गृहीतुं न शक्नुतः । अवधारितो लेखः । तत्रालेखि—‘जिनवल्लभगणेः केचिच्छ्रद्धाः स्ववशं नीताः सन्ति, क्रमेण सर्वे (सर्वान् ?) वशीकरिष्याव इति मनोवृत्तिरस्ति’ । ततः श्रीजिनवल्लभगणिना द्विधा विधायाऽऽर्याभाणि—

१-१ एतद्विषयमध्यगतः पाठो नास्ति प्र० । २ चैत्ये । ३ चैत्ये । ४ जिनवल्लभेन कृता इत्येव प्र० । ५-५ गुरुपाशे आगतः । आसनं दत्तं आद्वैः—इत्येव प्र० । ६-६ ‘गुरुणा भाषितः’ इत्येव प्र० । ७-७ युष्माकं परिज्ञानमस्ति । किञ्चित् । कथयन्तु भवन्तः—इति प्र० । ८ ततो गुरुणोक्तम् । ९ जलं । १० प्र०—दृष्टिः कृता भाजनः । ११ नियोज्य । १२ भवतां । १३ नास्ति । १४ करिष्ये । १५ ‘ज्ञानिनः श्वेतपटा इति लोके प्रसिद्धिर्जातेति ।’ इत्येव । १६ श्राद्धान् । १७ अन्यदा । १८ ‘कपालिका’ मूलदर्शे । १९ ‘नूतनं लेखं’ प्र० ।

आसीज्जनः कृतघ्नः कियमाणघ्नस्तु साम्प्रतं जातः ।

इति मे मनसि वितर्को भविता लोकः कथं भविता ॥

[१५]

आहो ! मृतं वाचनया भवतोरेवंविधाशुभभावेन । पश्चाद्विमुखौ गतौ स्वस्थानं पुनर्न दृष्टौ तदैव गतौ ।

१९. कदाचिज्जिनवल्लभगणेष्वहिभूमा गच्छतो विचक्षणः कश्चित् प्रसिद्धिं ज्ञात्वा पाण्डित्यस्य मिलितः । सम-
स्यापदं शक्तिं कस्यापि राक्षो वर्णनाभाश्रित्य

‘कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनिः’

पश्चान्मनाक् परिभाव्य पूरिता समस्या, तदैव कथिता तस्य पुरः-

चिरं चित्तोद्याने बससि च मुखाब्जं पिबसि च,
क्षणादेणाक्षीणां विषयविषमोहं हरसि च ।

नृप ! त्वं मानाद्रिं दलयसि च क्षितौ कौतुककरः,

कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनिः ? ॥

[१६]

इति श्रुत्वास्तीव तृष्टः । कथितवान्-सत्या लोके प्रसिद्धिः, अस्मिन्विषये, गुणस्तुतिं कृत्वा पादयोः पतित्वा गतः ।
पश्चात् सुगुरुर्वसतौ समागतः । ततः श्रावकैः पृष्टः सुगुरुः-‘बह्वी वेला लग्ना सुगुरोः, किं कारणम् ?’ पश्चात् सहगतेन
शिष्येण सर्वा वार्ता कथिता । प्रमोदो जज्ञेस्तीव श्रावकाणाम्[†] ।

२०. तथा गणदेवश्रावकैः स्वर्णार्थी जिनवल्लभगणिपार्श्वे सुवर्णसिद्धिरस्तीति श्रुत्वा तस्य समीपे चित्रकूटे गत्वा पर्व-
पासनां कर्तुमारब्धा । लक्षितो भावो गणिना । ततो योग्यं ज्ञात्वा तथा तथा तस्य देशना कृता यथा संविन्नभावो
जातः । पश्चाद् भणति गणिः-‘भद्र ! सुवर्णसिद्धिं कथयामि ?’ । ‘भगवन् ! मृतम्, विंशतिद्रम्मनीव्या व्यवहारं
कुर्वन् श्राद्धं करिष्यामि’ । भव्यानां धर्मकर्मणे लब्धिरस्ति तस्य । ततः शिक्षयित्वा धर्मं प्रेषितो वागडदेशे । ततो
लिखितकुलकलेखैः सर्वोऽपि लोको जिनवल्लभगणिधर्मोऽभिमुखीकृतस्तेन ।

२१. श्रीजिनवल्लभगणेष्वार्यास्याने सर्वे विचक्षणजना उपविशन्ति; विशेषतो ब्राह्मणाः स्वस्वविद्यानिःसन्देहार्थम् ।
कदाचिदियं गाथा व्याख्याने समागता-‘धिज्ज्ञाहणं गिहीणं’ इत्यादि-धिग्ज्ञातीया ब्राह्मणाः-इति व्याख्यानं श्रुत्वा
रुष्टा विप्रा बहिर्निर्गताः, कुपिता एकत्र मिलिताः, विपश्चाश्च निकटीभूताः । ‘एतैः सह विवादं विधाय निष्प्रभीकरि-
ष्यामः’ । किं तेषां स्वरूपं ज्ञात्वा श्रीजिनवल्लभगणेष्वहिदि तेभ्यो भयं समजनि ? न मनागपि । तस्य तीर्थकरसदृश-
त्वात् । ततश्च

मर्यादाभङ्गभीतेरमृतमयतया धैर्यगाम्भीर्ययोगान्

न क्षुभ्यन्त्येव तावन्नियमितसलिलाः सर्वदैवे समुद्राः ।

आहो क्षोभं व्रजेयुः क्वचिदपि समये देवयोगात्तदानीं

न क्षोणी नाद्रिचक्रं न च रवि-शशिनौ सर्वमेकार्णवं स्यात् ॥

[१७]

इदं वृत्तं भूर्जखण्डे लिखित्वा विवेकिजनहस्ते दत्त्वा प्रेषितम्, भणितश्च संमिलितानां मध्ये बृहद्ब्राह्मणहस्ते दातव्यम् ।
तेन तथैव कृतम् । तेनाचिन्ति विवेकबुद्ध्या-वयमेवैकविद्याधारिणस्ते च सर्वविद्यानिधानम्, कथं तैः सह विवादं कर्तुं
शक्यते । तेन सर्वे विप्राः सम्बोध्योपशमं नीताः ।

१ ‘वाचनया मृतं’ इत्येव म० । † एतन् समग्रं प्रकरणं नोपलभ्यते म० । २ श्राद्धः । ३ हेमसिद्धिं श्रुत्वा । ४ नास्ति म० ।

५ गुरुसेवा मारब्धा । ६ गणिमिरुक्तम् । ७ हेमसिद्धिः । ८ कथनेन । ९, जनो ।

२२. अन्यदा धारानगर्या श्रीनरवर्मराज्ञो राजमान्यां पण्डितसमां श्रुत्वा दक्षिणदिग्भिर्भागात् पण्डितद्वयं कौतुकेन पाण्डित्यस्य दर्शनार्थमाजगाम । आगत्य पण्डितसभामध्ये 'कण्ठे कुठारः कमटे ठकारः' इत्येकपदानुसारिणाञ्च-पदत्रयेण पूरयन्तु समस्यां भवन्तः । प्रत्येकं पूरिता, परं न तयोस्तां दृष्ट्वा मनो ह्रस्वदे । केनापि राज्ञः पुरो भणितम्- 'देव ! न पण्डितपूरिताः समस्याः प्रतिभान्त्यनयोः ।' देवेनाभाणि- 'अस्ति कश्चिदुपायो येनानयोर्मनो रज्यते ?' केनापि विवेकिना पुरुषेणोक्तम्- 'देव ! चित्रकूटे श्वेतपटो जिनवल्लभगणिः सर्वविद्यानिधानमाकर्ण्यते ।' राज्ञा तदैवो-ष्ठद्वयं शीघ्रगतिं सपुरुषं सलेखं प्रेषितम्- 'इयं समस्या पूरिता मनोहारिणी सती स्वगुरोः पार्श्वात् समागच्छन्ती शीघ्रं भोः साधारण ! तथा कार्यम्' । प्रतिक्रमणवेलायां सन्ध्यासमये प्राप्तं स्वरूपं साधारणेन । गुरोर्दर्शितं स्वरूपम् । प्रति-क्रमणं कृत्वा पूरिता, लेखिता च-

रे रे नृपाः ! श्रीनरवर्मभूपप्रस्तावनाय क्रियतां नताङ्गैः ।

कण्ठे कुठारः कमटे ठकारश्चके पदभ्वोऽग्रचुराग्रघातैः ॥

[१८]

आगन्तुकपुरुषद्वयं रात्रावपि मुक्तलितं शीघ्रं प्राप्तम् । तया समस्याया रजितं तयोर्मनः, भणितं ताभ्याम्- 'अस्यां सभायां नास्तीदृशो विद्वान्, येनेयं पूरिता; किं तर्ह्यन्यः कश्चित् ।' वस्त्रादिदानेन पूजयित्वा मुक्तलितौ ।

२३. श्रीजिनवल्लभगणिरपि कतिचिदिर्नैविहृतो धारायाम् । केनाप्युक्तं राज्ञः पुरो- 'देव ! सोऽपि श्वेतपटो समस्यापूरकः आगतोऽस्ति ।' राज्ञोक्तम्- 'शीघ्रमाकारय तम्' । तमाकारितः । राज्ञा तुष्टनोक्तम्- 'भो जिनवल्लभगणे ! पारु-त्यलक्षत्रयं ग्रामत्रयं वा गृहाण' । भणितं गणिभिः- 'भोः महाराज ! वयं व्रतिनोऽर्थादिसङ्ग्रहं न कुर्मः । चित्रकूटे देवगृ-हद्वयं श्रावकैः कारितमस्ति, तत्र पूजार्थं स्वमण्डपिकादानात् पारुत्यद्वयं प्रतिदिनं दापय' । ततो राजा तुष्टः- 'अहो निलो-भता एतस्य महात्मनः श्रीजिनवल्लभगणेरिति चिन्तितवान् । चित्रकूटमण्डपिकातस्तत् शाश्वतदानं भविष्यतीति कृतम् । श्रीजिनवल्लभगणेषामिकत्वेन सर्वत्र प्रसिद्धिर्जज्ञे* ।

२४. श्रीनागपुरे श्रावकैर्नेमिनाथदेवगृहं नेमिनाथविम्बं च कारितमस्ति नूतनम् । तेषामेषोऽभिप्रायो जज्ञे- 'वयं श्री-जिनवल्लभगणिं गुरुत्वेनाङ्गीकृत्य तस्य हस्तेनोभयोः प्रतिष्ठां कारयिष्यामः'-इति चिन्तयित्वा सर्वसम्मतेन प्रतिपत्त्या श्रावकैराकारितः श्रीजिनवल्लभगणिः । ततः शुभलग्नेन देवगृहं नेमिनाथविम्बं च प्रतिष्ठितम् । तन्प्रभावाल्लक्षपतयः श्रावकां जज्ञिरे । नेमिनाथविम्बे रत्नमयान्याभरणानि कारितवन्तः । [एवमनेके आह्लाः प्रतिबोधितास्तत्र, प्र०] तथा नरवरश्रावकाणां तथाऽभिप्रायो जज्ञे- 'वयमपि जिनवल्लभगणिं कक्षीकृत्य गुरुत्वेन प्रतिष्ठां देवगृहे च विम्बे च कार-यामः'-इति पर्यालोच्य कृतं तथैव । उभयोरपि देवगृहयो रात्रौ बलिधरण-स्त्रीप्रवेश-लकुटादिदानं निषेधादिको विधि-लिखितो मुक्तिसाधकः । ततो मरुकोटिश्रावकैः श्रीजिनवल्लभगणयो विहारक्रमेण समाहूतास्ततो विक्रमपुरमध्येन मरुकोटि विहृताः । तत्र आह्लाः अह्लावद्विर्वसतिगुप्तिस्थानयुक्ता दत्ता । स्थितास्तत्र । श्रावकैरभाणि- 'भगवन् ! युष्मद्-दनारविन्दजिनवचनरसमास्वादितुमिच्छामः' । 'युक्तमेतच्छ्रावकाणाम्, तर्ह्युपदेशमाला कथयितुमारभ्यते' । तैरभाणि- 'पूर्वमेव श्रुता । तथाऽपि पुनरपि भणितव्या'-अभयदिने भणितुमारब्धा । 'संवच्छरमुसभजिणो'-इत्यादिगाथाया एक-स्या भणने षण्मासावधिः कालो लयस्तथाऽपि श्रावकाणां नानासिद्धान्तोदाहरणामृतेन तृप्तिं जाता । वदन्ति- 'भगवन् ! तीर्थकरा एवैतत्सुखमुत्पादयितुं समर्थाः, वचनामृतेन भगवन्तोऽप्येवंविधातुं समर्थाः-इत्याश्रयैतुष्टाः श्रावकाः देशनया ।

२५. अन्यदा कदाचिद् व्याख्यानं कृत्वा आह्लाः सह वसतो समाजगामं । तस्मिन्नेव प्रस्ताव एकः पुरुषोऽश्वारूढः

* एतत् प्रकरणं नास्ति प्र० । १ °गृहं विम्बं । २ जाताः आह्लाः । ३ नेमिबिम्बे । ४-५ एतदङ्गाङ्गिता पंक्तिर्नास्ति प्र० ।

५-५ एतत् समस्तप्रकरणस्थाने प्र० 'ततो मरुकोटि विहृतास्तत्र आह्लाः सह वसतो जगाम'-इत्येव पाठः ।

स्त्रीभिर्गीयमानो बहुपरिवारो गच्छन् परिणेतुं दृष्टः । श्रीजिनवल्लभगणिना भणितम्—‘एता एव स्त्रियो रोदनं कुर्वन्त्यो व्या-
घृष्टिष्यन्ति’—इति परिभाष्यम् । पश्चाद्गतास्तत्र । तेषां मध्यात् परिणेता निःश्रेण्यामारुह्य चटितुमारंकेषः । आरोहतः
पौदश्चलितः, पतितस्तथा यथाऽसौ पदद्वं धरद्वोपरि पतितः, उदरं द्विधा जातम्, मृतश्च । ता अपि तथाभूता आगच्छ-
न्त्यो दृष्टाः सर्वैरपि । अहो ! पतिज्ञानं गुरुणाम् । पश्चाच्छावकाणां धर्मपरिणाममुत्पाद्य पुनर्नागपुरे विहृताः श्रीजिन-
वल्लभगणयः ।

२६. तस्मिन् प्रस्तावे देवभद्राचार्या विहारक्रमं विदधाना अणहिल्लपत्तने समायाताः । तत्रागतैश्चिन्तितम्—‘प्रसन्नच-
न्द्राचार्येण पर्यन्तसमये भणितं ममाग्रे—‘भवता श्रीजिनवल्लभगणिः श्रीमदभयदेववृत्तिपट्टे निवेशनीयः’ । स च प्रस्ता-
वोऽद्य’ । ततः श्रीनागपुरे श्रीजिनवल्लभगणेविस्तरेण लेखः प्रेषितः—‘त्वया शीघ्रं समुदायेन सह चित्रकूटे समागन्त-
व्यम्, येन वयमागत्य चिन्तितप्रयोजनं कुर्मः’ । ततः समागताः श्रीजिनवल्लभगणयः सपरिवाराः । तेऽपि तथैव
समागतां देवभद्रसूयः । पण्डितसोमचन्द्रोऽप्याकारितः परं नागन्तुं शक्तेः । ईदानीं श्रीदेवभद्रवृत्तिभिः श्रीमदभ-
यदेववृत्तिपट्टे श्रीजिनवल्लभगणिर्निवेशितः, सं० ११६७ आपाठ मुदि ६, चित्रकूटे वीरविधिचिन्त्ये । अनेके भव्यजनाः
श्रीजिनवल्लभसूरीन् युगप्रधानान् युगप्रधानश्रीमदभयदेववृत्तिपाठभक्तान् समालोक्य मोक्षमार्गे प्रवृत्ताः । देवभद्रा-
चार्यादयोऽपि स्वस्थाने प्राप्ताः । क्रमेण ११६७ एकादशशतपट्टिसप्ताधिकसंवत्सरे कार्तिककृष्णद्वादश्यां रजनीयाधरम-
यामे दिनत्रयमनशनं विधाय मिथ्यादुष्कृतपूर्वकं नमस्कारपरावर्तनं कुर्वन्तः श्रीजिनवल्लभसूयश्रुतुं देवलोके प्राप्ताः ॥

२७. पूर्वं श्रीजिनेश्वरस्त्रीणां श्रीधर्मदेवोपाध्यायस्य व्रतिनीभिर्गीतार्थाभिश्चतुर्मासी धवलके कृता । क्षपणकभक्तवा-
ल्लिगपत्नी बाहदुपुत्रसहिता व्रतिनीपार्श्वे धर्मकथां श्रोतुं समागच्छति । व्रतिन्यर्थं विशेषेण धर्मं कथयन्ति । ताश्च पुरुष-
लक्षणं शुभाशुभं विदन्ति । तस्याः पुत्रस्य प्रधानलक्षणानि पश्यन्ति । तल्लभनिमित्तं बह्वक्षिपन्ति तन्मातरम् । किं-
बहुना तथा भक्ता कृता यथा शिष्यत्वेन पुत्रं दास्यतीति । चतुर्मास्यन्तरे धर्मदेवोपाध्यायस्य स्वरूपं दत्तम्—‘पात्र-
भेकं प्राप्तमस्ति यदि युष्माकं प्रतिभास्यति’ । ततः शीघ्रं सुशकुनेन समागताः । दृष्टश्च यथोक्त एव । ततः शुभलक्षणे
एकादशशतैकचत्वारिंशत्संवत्सरे (सं० ११४१) सोमचन्द्रनामा विनेयो विहितः—‘सर्वदेवर्गणे । त्वया प्रतिपाल्यः,
सर्वं बहिर्भूमिनयनादिकार्यमस्य कार्यम्’ । एकादशशतद्वात्रिंशत्संवत्सरे (सं० ११३२) जन्माऽस्य । स्वयमेव मातृका-
दिपाठोऽपाठि । अशोकचन्द्राचार्येणोन्थापेना कृता । प्रथमत्रतदिवसे बहिर्भूमौ नीतः सर्वदेवगणिना सोमचन्द्रसुनिः ।
शिशुत्वादज्ञानत्वादुद्गतचणकक्षेत्राण्यामूलात् त्रोटितानि । शिक्षानिमित्तं रजोहरणं मुखवस्त्रिका च गृहीता—‘सर्वगृहे
गच्छ ! व्रते गृहीते न त्रोटयन्ते क्षेत्राणि’—‘युक्तं गणिना कृतं, परं सा मम मस्तके चोटिकाऽऽसीत् तां तु दापय, येन
गच्छामीति’ भणिते गणेश्वर्यमभूत्—‘अहो ! अत्योत्तरं नास्ति’ । एषा वार्त्ता धर्मदेवोपाध्यायस्याग्रे जज्ञे । गुरुंभिश्चि-
न्तितम्—भविष्यति योग्य एषः ।

२८. सर्वत्र पत्तने परिभ्राम्य परिभ्राम्य लक्षणपञ्जिकादिशास्त्राणि भणितुमारेभे सोमचन्द्रः । एकदा पञ्जिका-
भणनार्थं भौवढायरियसमीपे गच्छन्तं दृष्ट्वा केनाप्युद्धतेन भणितम्—‘अहो सितपट ! कपलिकाग्रहणं किमर्थम् ?’—‘त्व-

१ श्रीजिनवल्लभेनोक्तम् । २ लभः । ३-३ पादश्चलितः, पतितः, पतन् । ४ तथैवा० । ५ एवं आह्वानं । ६ नागपुरे गताः ।
७ प्र० ‘अणहिल्लपत्तनं प्राप्ताः’ । ८ ममाग्रे उक्तमासीत् । जिनवल्लभोऽभयदेवपदे स्थाप्यः । ९ नास्ति प्र० । १० चिन्तितं कार्यं ।
११ ‘तेऽप्यागताः’ इत्येव । १२ शक्तिः । १३-१३ एतदज्ञानगीतपाठस्थाने प्र० ‘जिनवल्लभोऽभयदेवपदे स्थापितः । युगप्रधानान्
श्रीअभयदेववृत्तिपाठभक्तान् जिनवल्लभसूरीन् दृष्ट्वा सर्वे हृष्टाः । आचार्याः सर्वे स्वस्थानं प्राप्ताः’ । १४ नास्ति पदमिदं प्र० । १५
ततो । १६ सर्वदेवगणेः पालनाय दत्तः । १७ नास्ति वाक्यमेतत् प्र० । १८ ‘गच्छेत्युक्ते शिष्येणोक्तम्’ इत्येव प्र० । १९
गुरुणा । २० प्र० ‘वीरावरियः’ । २१ उक्तं ।

दीयमुखचूरणार्थमात्ममुखमण्डनार्थं च' । पश्चाद्गतः स न किमपि वक्तुं शक्तेः । भग्नस्थाने गतः । तत्रानेकेऽधिकारिपुत्रा भणन्ति पञ्जिकाम् । सा च धर्मशाला । तत्र सोमचन्द्रोऽपि भणति । अन्यदा कदाचित्तेनाचार्येण परीक्षार्थं पृष्टः—'भो सोमचन्द्र ! नवकारो यथार्थं नाम ?' पश्चाद्भाषिण सोमचन्द्रेण—'सैवमाचार्या भणन्तु, किं तर्हि ? नवकरणं नवकार एव' ध्युत्पत्तिः कार्या । आचार्येण ज्ञातं वक्तुं न शक्यतेऽनेन सह । सदुत्तर एषः ।

अन्यदा लोचदिने न गन्तुं शक्तितो व्याख्याने । व्याख्यानव्यवस्थेदृशी-यद्येकोऽपि छात्रो नागच्छति तदा व्याख्यानं न भाषणयत्याचार्यः । ते अधिकारिपुत्रा गर्विष्ठा भणन्ति—'तस्य स्थाने पाषाणो धृतः' भाषयन्त्वाचार्या व्याख्यानम् । तदनुरोधेन भाषितम् । द्वितीयेदिने त्वागतः सोमचन्द्रो भणितवान्—'युक्तं कृतं यन्मम स्थाने पाषाणो धृतः । परं यावती पञ्जिका भाषिता तावतीं सा पृच्छन्तु, एतानपि; याथातथ्यां यो भणिष्यति, म न पाषाणोऽन्यः पाषाण एव' । 'भोः सोमचन्द्र ! त्वं कस्तुरिकां जानाम्येव परमेतैर्मूर्खैः प्रेरितो व्याख्याने, क्षन्तव्यं भवता ।'

२९. हरिर्हिंसाचार्येण सर्वो सिद्धान्तवाचना दत्ता पण्डितसोमचन्द्राय । तथा मन्त्रपुस्तिका कपलिका च दत्ता यैया सिद्धान्तवाचना गृहीता, भगवता तुष्टेन । तथा देवभद्राचार्येण कटाखरणं दत्तं येन महावीरचरितादि चत्वारि कथाशास्त्राणि पट्टिकायां लिखितानि तुष्टेन । पण्डितसोमचन्द्रगणिप्रामाण्यग्रामं ज्ञानी ध्यानी मनोहारी सन् विहरति यतिक्रमेण श्रावकाणामतीवाह्लादकारी ।

३०. एवं सोमचन्द्रे पण्डिते विहारं कुर्वति संति श्रीदेवभद्रस्वरिभिः^१ श्रीजिनवल्लभसूरीणां देवलोकगमनमश्रावि । अतीर्वं सन्ताप उत्पन्नः । अहो सुगुह्यां पदमुद्योतितमासीत् परं विषटितम् । पश्चाद् देवभद्राचार्याणामीदृशं चित्तमुदपादि—यदि श्रीजिनवल्लभसूरेर्धुमप्रधानपदं योग्यस्थानेन नोद्ध्यते तदा का भक्तिः कृता भवति । पश्चाच्चिन्तयत्याचार्योऽस्मिन् गच्छे कस्तपदयोग्यः । चिन्तयतश्चित्ते पण्डितसोमचन्द्रो लभः—एष एव योग्यः, श्रावकाणामानन्दकारी ज्ञानध्यानक्रियापरत्वात् । पश्चात् सर्वसम्मतेन^२ पण्डितसोमचन्द्रस्य लेखो दत्तः—तस्या चित्रकूटे समागन्तव्यम्, येन श्रीजिनवल्लभसूरीणां पदे निवेशयामि त्वाम् । तेषामपि सम्मतमेतत्^३ श्रीजिनवल्लभसूरीणाम् । यतः पूर्वमेवाकारित आसीत् । अनेके तत्पदे स्थातुमभ्युद्यता आसन् । किं बहुना सोमचन्द्रपण्डितो देवभद्राचार्या अपि समाजगुः । सर्वोऽपि लोको वेत्ति सामान्येन श्रीजिनवल्लभसूरिपदे स्वरिस्थापनं भविष्यतीति^४ । 'श्रीचित्रकूटे श्रीजिनवल्लभसूरिप्रतिष्ठिते श्रीमहावीरचैत्ये श्रीसाधारणसाधुना श्राद्धेन पूजिते श्रीमहावीरसंघे—त्वामहं श्रीजिनवल्लभसूरिपदे स्थापयिष्यामि'—अवांगेव दिने पण्डितसोमचन्द्रं भणितवान् श्रीदेवभद्रस्वरिरैकान्ते—'अस्मिन् दिने परिभाषितमस्ति लग्नम्' । 'युक्तमेतत्, परं यद्यस्मिन् लग्ने स्थापयिष्यथ तदा न चिराय जीवितं भविष्यति । यदा तु षण्णां दिनानामुपरि शनैश्चरवारे यल्लग्नं भविष्यति तत्रोपविष्टानामस्माकं चतुर्दिक्षु विहरतां चैतुर्विधश्रीभ्रमणसंघः श्रीजिनवल्लभसूरिचरने प्रभूतो भविष्यति । श्रीदेवभद्रस्वरिभिरभाषिण—'तल्लग्नं न दूरे, तत्रैव भवतु' । तत्तत्सिन्धेव दिने^५—११६९ वैशाख सुदि १—चित्रकूटे श्रीजिनवल्लभसूरिपदे विस्तरेण संस्थापिताः श्रीजिनदत्तस्वरिनामानः । सन्ध्यासमयं यावल्लग्नवेला, ततो वादित्रैर्वाद्यमानैः समागता वसतौ । प्रतिक्रमणानन्तरं वन्दनकं दत्त्वा श्रीदेवभद्रस्वरिभिर्भणितम्—'देशनां कुरुत' । तथा देशना सिद्धान्तोदाहरणैः सुधा-

१ नास्ति प्र० । २ शक्तिः । ३ पृष्टः सोमचन्द्रः । ४ इति । ५ नायाति । ६ मणत्या । ७ व्याख्यानं । ८ द्वितीयेऽह्नि । ९—९ किं करोम्याचार्येणोक्तमेतैर्मूर्खैः प्रेरितः । १० हरिचन्द्राचा० । ११—११ एतद्वह्निद्विता पञ्चितनास्ति प्र० । १२ ज्ञानी ध्यानी श्राद्धानामतीवाह्लादकारी विहरति । १३ एवं विहरति । १४ 'सूरिणा । १५ 'सूरैः । १६ 'अतीव' नास्ति । १७—१७ 'ततो गच्छे आचार्येणोपयोगो दत्तः । सोमचन्द्रो लभः, जानानन्दकारी' । १८ लेखः प्रेषितः सोमचन्द्राय । १—१ एतद्वह्निता पञ्चितनास्ति प्र० । १९—१९ श्रीजिनवल्लभसूरिप्रतिष्ठिते श्रीवैरचैत्ये सूरिपदे स्थापयामि । २० यदि । २१ शनिवारे । २२—२२ 'चतुर्विधः संघः प्रभूतो' । २३ आचार्येणोक्तं तत्र भवतु । २४ दिने सूरिपदे । २५ श्रीआचार्येणोक्तं ।

सदृशैः कृता यथा सर्वाऽभयाप्रजा रञ्जिता सती भणति—‘धन्या देवभद्राचार्या यैरिदं सुपात्रं पात्राणां पदे निवेशितम् ।’ यच्छ्रीजिनवल्लभसूरिभिरुक्तमस्मत्पदे सोमचन्द्रगणिर्भवद्भिः स्थापनीय इति तत्सफलकीकृतम् । विज्ञप्तं च देवभद्राचार्यैः—‘कतिचिद्दिनानि पत्तनादन्यत्र विहर्तव्यम् ।’ एवं करिष्यामः ।

३१. अन्यदा जिनशेखरेण व्रतविषयेऽयुक्तं कृतं किञ्चित्, ततो देवभद्राचार्येण निस्सारितः । ततो यत्र भूमौ बहिर्गम्यते तत्र गत्वा स्थितः । यदा श्रीजिनदत्तसूरयो बहिर्भूमौ गतास्तदा पादयोः पतितो भणितवान्—‘मदीयोऽन्यायः श्रन्तव्यो वारमेकं न पुनः करिष्यामि’ । कृपोदधयः श्रीजिनदत्तसूरयः । प्रवेशितः । पश्चादाचार्यैर्भणितम्—‘न सुखावहो भवतां भविष्यति’ । सूरिभिरभाणि—‘श्रीजिनवल्लभसूरिपृष्ठे लभो यावदनुवर्तयितुं शक्यते तावदनुवर्त्यते । पश्चादाचार्यादयः स्वस्थानं गताः ।

३२. ततः श्रीजिनदत्तसूरीणां विहारक्रमः । क क्रियते ?—देवगुरुस्मरणार्थमुपवासत्रयमकारि । ततो देवलोक-च्छ्रीहरिसिंहाचार्य आगतः । ‘किमिति खरणा कृता ?’ ‘कुत्र विहरामीति’ मरुत्खलीप्रभृतिषु देशेषु विहरत्युपदेशो जातः । तत्रैव स्थितवतां मेहर-भोखर-वासल-भरतादयः श्रावकास्तत्र व्यवहारे समागताः । तत्र श्रीजिनदत्तसूरिगुरुं दृष्ट्वा वचनं च भुङ्क्वाऽतीव मुमुदिरे । ते गुरुत्वेन प्रतिपन्नाः । भरेतस्तत्रैव स्थितो वाचकत्वेन । अन्ये स्वस्थाने गत्वा कुटुम्बेषु गुरुवर्णनं कुर्वन्ति । तत्रापि किञ्चित् प्रवेशो जातः । ततो नागपुरे विहृताः । तत्र धनदेवः श्रावकः प्रतिपत्तिं करोति, भणति च—‘यदि मदीयवर्चनं करोषि तदा सर्वेषां पूज्यो भवसि ।’ पश्चाद् भणितं श्रीजिनदत्तसूरिभिः—‘भो धनदेव ! सिद्धान्ते श्राद्धेन गुरुवचनं विधेयं न तु श्राद्धवचनं गुरुणेति भणितम् । न च वक्तव्यं परिवाराभावात् पूजा न भविष्यति । यत उक्तम्—

मैवं मंस्था बहुपरिकरो जनो जगति पूज्यतां याति ।

येन घनतनययुक्ताऽपि शूकरी गृध्रमदनानि ॥

[१९]

पश्चात् भवितं धनदेवस्य । यद्यपि न भावितं तस्य तथापि गुरुणा युक्तमेव वक्तव्यं (उक्तमिति) केषांचिद्विधे-किना भावितम् । ततोऽजयमेरौ विहृताः । तत्र ८० आसधर सा० रासलप्रभृतिश्रावकाः सन्ति । बाहडदेवगृहे गच्छन्ति देववन्दनार्थं श्रीजिनदत्तसूरयः । अन्यदा तत्रान्य आचार्य आगतः । स च पर्यायेण लघुः, तत्र चैत्ये गच्छतां गुरुणा व्यवहारं न करोति । तत्तुल्यकुसुमाऽऽसधरप्रभृतिश्रावकैर्भणितम्—‘किमिति गच्छतां फलं यदि युक्तं न प्रवर्तते ?’ ततो वन्दनादिव्यवहारो निष्ठः । ततः श्रावकैर्विज्ञेऽर्णोराजा—‘देवास्माकं श्रीजिनदत्तसूरयः स्वगुरवः समागताः सन्ति । राज्ञाऽभाणि—‘यद्यागतास्तदा भद्रम् । कार्यं कथयत ।’ देव ! भूमिखण्डमवलोक्यते, यत्र देवगृह-धर्मस्थानानि श्रावकाणां खड्गकुम्भसदनानि सम्पाद्यन्ते । पश्चाद्भाणि—‘दक्षिणदिग्भागे यः पर्वतस्तस्मिन्स्थिते च यद्वोचते तत्कुरुत । आत्मीयगुरवश्च दर्शनीयाः’—इदं स्वरूपं सुगुरोरेषे भणितवन्तः श्रावकैः । ततो गुरुणाऽभाणि—‘आर्क्षारयितव्यो राजा य एवं स्वयमेव भणति, गुण एव तस्याऽऽगतस्य’ । आकारितो भव्यदिने । आर्गस्तलेन नमस्कारः कृतः सुगुरुषु तेषु । आशीर्वादः पठितो राज्ञः पुरः—

१ ‘तथा सिद्धान्तोदाहरणैर्देशना कृता यथा सर्वे भव्या रञ्जिताः भणन्ति च’ । २ स्थापितं । ३ जिनवल्लभसूरिवचनं च सफलीकृतम् । ४-४ श्रीसूरिणा कृपया प्रवेशितः । ५ सूरिभिरभणितमस्मत्पृष्ठे । ६ ततः आचार्याः । ७ जिनदत्तसूरिणा विहारकृते । ८ श्रुत्वा गुरुत्वेन प्र० । ९-९ नास्तीयं पंक्तिः प्र० । १० मम वचनं । ११ न चिन्तनीयं । १२ गताः । १३ ‘देवगृहे देववन्दनार्थं गच्छन्ति गुरवः तत्राचार्याः’ । १४ राजोक्तम् । १५ गुरुश्च दर्शनीयः । १६ सर्वे स्वरूपं भणितं गुरोरेषे । १७ आकारयत सो राजा यत एवं स्वयमेव भणति । १८ कृतो नमस्कारस्तैश्चाशीर्वादः पठितः ।

अथिे कृतनतानन्दा विशेषशुषसंगताः । भवन्तु भवतां भूप ! ब्रह्म-श्रीधर-शङ्कराः ॥ [२०]

तं श्रुत्वा तुष्टो राजा । भणति 'सदैवात्र तिष्ठन्तु गुरवः' । 'युक्तमुक्तम्, परं राजन् ! अस्मदीया स्थितिरेषा यत् सर्वत्रैव विहारक्रमः क्रियते लोकोपकाराय । अत्रापि सदाऽऽगमिष्यामो यथा युष्माकं समाधानं भविष्यति तथा विधास्यामः ।' ततः समाधानेनोत्थितो राजा । पश्चाद्भङ्गुर आसथरो भणितः [गुरुण]—

इदमन्तरमुपकृतये प्रकृतिचला पावदसि सम्पदियम् ।

विपदि नियतोदयायां पुनरुपकर्तुं कुतोऽवसरः ॥

[२१]

इत्यादि [ततः]स्तम्भनक-शुशुब्धय-उज्जयन्त-कल्पनया पार्श्वनाथ-ऋषभनाथ-नेमिनाथविम्बस्थानानि परिभा-वनीयानि । उपरि अम्बिका देउली, तैले च गणधरादिस्थानं चिन्तनीयम् ।

३३. पश्चाद् वागडे विहारक्रमः कर्तुमारब्धः । सुशकुनेन विह्नास्तत्र । पूर्वमेव तत्रत्यलोकाः श्रीजिनवल्लभसूरिविषये समाधानवन्तः सन्तस्तद्देशलोकगमनमाकर्ण्य तेषां पदे ये संस्थापिता ज्ञानध्यानगुणोपेताः श्रीमहावीर्यवदना-रविन्दनिर्गतस्वार्थतः स्रजतश्च सुधर्मस्वामिगणधरचित्तिमिद्वान्तयेदिनः क्रियापगः श्रीजिनदत्तनामानः सुगुरवो युग-प्रधानास्तीर्थकरकल्पास्तेऽत्र विहृताः श्रूयन्ते, तान् दृष्ट्वा सर्वेषां समाधानं समजर्जितं । ततश्च ते श्रावका यद्यत् पृच्छन्ति तत्कथयन्तः केवलिन इव श्रीजिनदत्तसूरयस्तेषां समाधानमुत्पादयन्ति । ततश्च लोकाः केचन मम्यत्वं, केचन देशविरतिं, केचन सर्वविरतिं गृह्णन्ति तुष्टाः सन्तः । व्रतिनो बहवः कृताः । व्रतिन्यश्च तस्मिन् प्रस्तावे द्विपञ्चाशत् कृताः श्रूयन्ते ।

३४. तस्मिन्नेव प्रस्तावे जिनशेखरमुपाध्यायं कृत्वा कतिचित्माधुसूहिनो रुद्रपल्ल्यां विहारक्रमे मुक्तकलितः । स च तपः करोति । खजनास्तत्र वसन्तीति तेषां समाधानहेतोः । तेषुदे स्वरूपं श्रीजयदेवाचार्यैः सपरिवारैः स्वस्थानस्थितैः श्रुतम्—श्रीजिनवल्लभसूरिपदे निवेदिताः श्रीजिनदत्तसूरयः सर्वगुणोपेता अत्र देशे विहृताः । भद्रं जातम् । पूर्वमेव तेषां श्रीजिनवल्लभगणेश्वरमतिनिवासप्रतिपत्तिं श्रीमदभयदेवसूरिपाश्वे कृतां श्रुत्वा वसतिनिवासमभिप्रायं उपन्यस्य आसीदिदानी- [मत्रागताः] दृश्यन्ते सुगुरवस्ततः सपरिवारा वन्दनायै समाजसमूहः । वन्दिताः सविनयं श्रीजिनदत्तसूरयः । तत्र तथा सम्भाषिताः सिद्धान्तमधुरवचनैर्यथैवपणिमोऽभूद्—भवे भव एत एव गुरवोऽस्माकं भूधामुः । पश्चाद् भव्यदिन उप-सम्पदं गृहीतवन्तः । पश्चात्त विलोकिन्तं मनःकुमारचक्रवर्त्तिसुनिवन् । श्रीजिनप्रभाचार्या अपि केवलीपरिज्ञानेन सर्वज्ञ-नप्रसिद्धाः, ते च तुरुष्कभूम्यां गता आसन् । एकेन तुरुष्केण जानिनो ज्ञात्वा पृष्टाः—'पदीर्यहस्ते किमस्ति ?' तेनापि गणयित्वा कथितम् 'वदामः, खटिकाखण्डं च वालश्च । स च वालं न जानाति । नेन दक्षिणः करो । वालोऽपि खटिकायां लभोऽस्ति । तत्तुष्टो हस्तं गृहीत्वा चुम्बितवान्, चङ्गा चङ्गेति कथितवान् । आचार्येण ज्ञातं दृष्ट्वा एते भवन्ति कदाचिन्मारयिष्यन्तीति रात्रौ प्रपलाय्य स्वदेशे समागताः । तत्राऽऽगतो जयदेवाचार्यं वसतिमार्गप्रतिपत्तारं श्रीजिनदत्तसूरिपाश्वे श्रुत्वा तस्याप्यभिप्रायं उपन्यस्य । परं गाढो मार्ग एतेषाम् । केवलीपरिज्ञानेन चिन्तयति । श्रीजिन-दत्तसूरिरागच्छति युगप्रधानत्वेन । पुनश्चिन्तिते तदेवाऽऽगच्छति । तृतीयवेलाचिन्तनेऽग्नियुक्तो ग[ग]नात्पतितः, वा-गुत्थिता—यदि धर्मे प्रयोजनं तव तदाऽस्य सुगुरुं प्रतिपद्य धर्मं कुरु । ततोऽङ्गीकृतवान् समाधानं जज्ञे^{१३} । तत्रैव स्थि-

१ भणितं च सदैवात्र स्थातव्यम् । २-२ कल्पनया स्थानानि कारितानि । ३-३ नास्ति प्र० । ४-४ एतदङ्गान्तर्गतपाठ-स्थाने—'ततो वागडे विहृतास्ते । जिनवल्लभसूरिविषये समाधानवन्तो लोका ये ज्ञानध्यानगुणोपेतास्तेषां पदे ये स्थापितास्तेषामागमन-माकर्ण्य दृष्ट्वा च देशानां च श्रुत्वा सर्वेषां समाधानमजर्जितं' इत्येव प्र० । ५-५ नास्तीर्य पंक्तिः प्र० । ६ तेषां सम्बन्धनां । ७-७ एतदङ्कितपाठस्थाने प्र० 'तथा जयदेवाचार्यैः सपरिवारैः जिनदत्तसूर्यागमनं श्रुत्वा वसतिनिवासमभिप्रायः कृतः' इत्येव पाठः । ८ भवन्तु । ९ नास्ति वाक्यमिदं प्र० । १० सम करे । ११ कार्यं । १२ ततो गत्वोपसम्पद् गृहीत ।

तानां श्रीजिनदत्तसूरीणामतिशयज्ञानिनां पार्श्वे विमलचन्द्रगणिर्देवगृहनिवासी सोऽप्याचार्ययोर्वसति निवासप्रतिपत्तिं श्रुत्वा वसतिमार्गमङ्गीकृतवान् । तैस्मिन्नेव प्रस्तावे जिनरक्षित-शीलभद्रौ मात्रा सह प्रव्रजितौ । तथा धिरचन्द्र-वरद-त्तनामानौ आतरौ प्रव्रजितौ । जयदत्तनामा मुनिर्नञ्चवादी । तस्य पूर्वजा मण्यशक्तियुक्ता आसन् । ते सर्वेऽपि लुब्धया देवतया विनाशिताः । एष पुनर्नष्टः श्रीजिनदत्तसूरीणां क्षरणागतो व्रतं गृहीतवान् । श्रीपूज्यैस्ततो रक्षितो देवतातो^१ । गुणचन्द्रगणिः सोऽपि श्रीजिनदत्तसूरीभिर्दीक्षितः । पूर्वं स श्रावकः सन् तुरुष्कैर्नीतो आसीत् । हस्तदर्शनेन चक्षोः भाण्डारिको भविष्यतीति । नाशनभयात् संकलानिबद्धः । तेन च नमस्कारलक्षं गुणितम् । तत्प्रभावात् संकला स्वयमेव झुटिता । ततो निर्गत्य रात्रिपश्चिमप्रहरार्धे कस्याश्चिद्दृष्ट्वाया गृहेऽवातिष्ठत् । तथा च कृपया कोष्ठिकामध्ये प्रक्षिप्तस्तुरुष्कैः प्रेक्षितो न लब्धः । रात्रौ निर्गत्य स्वदेशे गतः । तेन च संवेगेन व्रतं गृहीतम् । रामचन्द्रगणिर्जीवानन्दपुत्र-सहितोऽप्यगच्छाद्भव्यं धर्मं ज्ञात्वा श्रीजिनदत्तसूरीराज्ञां प्रतिपन्नः । तथा ब्रह्मचन्द्रगणिव्रतं गृहीतवान् । एतेषां मध्या-जिनरक्षित-स्मिरचन्द्रप्रभृतिमाधवः, श्रीमति-जिनमति-पूर्णश्रीप्रभृतिव्रतित्थश्च धारायां प्रेषिता वृत्तिपञ्जिकादिलक्षण-भगनार्थम् । तैश्च भणितं श्रावकमाहाय्येन । आत्मना श्रीजिनदत्तसूरयो रुद्रपल्यां विहृताः । तत्र पथि गच्छतामेकस्मिन् ग्रामे श्रावक एकः प्रतिदिनं व्यन्तरेण प्रचण्डेन पीड्यते, तस्य पुण्येन श्रीजिनदत्तसूरीस्तत्रैवोत्तरितः । तेन विज्ञप्तं शरीरस्वरूपम् । परिभाषितं सूरिभिर्मन्त्रतन्त्रैः साध्यः पीडाकर्तुर्व्यन्तरः । ततो गणधरसप्ततिकां कृत्वा, टिप्पणके लेखयित्वा, हस्ते टिप्पनकं दत्तम्, हृदयं दृष्टिश्चात्र निवेशनीया श्राद्धस्याग्रे कथितम् । तेन च तथा कृतम् । स च व्यन्तरो विलारेण पीडायै समागतः खट्वासीमाम्, न शरीरे संक्रान्तो गणधरसप्ततिकाप्रभावात् । द्वितीयदिने द्वारमीमां समागतस्तृतीयदिने नाऽऽगतः, श्रावकः स्वस्थो जातः, किं बहुना । रुद्रपल्यां प्राप्ताः । जिनशेखरोपाध्यायाः श्रावकैः स-हिताः सम्मुखाः समाजसमुर्विलारेण मध्ये प्रविष्टाः । विशत्युत्तरं शतं कुटुम्बानां तत्र श्रीजिनवचने कारितम् । पार्श्वनाथ-ऋषभचैत्यद्वयं प्रतिष्ठितम् । श्रावकैः सम्यक्त्वमङ्गीकृतं देशविरतिमङ्गीकृता । सर्वविरतिश्च देपालगणप्रभृतिभिः श्रावकैः सद्भिः परिगृहीता । तेषां समाधानमुत्पाद्यात्र जयदेवाचार्यं प्रेषयिष्याम इति भणित्वा पुनः पश्चिमदेशे विहृताः^२ ।

३५. वागडदेशे ममायाताः तत्रापि व्याघ्रपुरे । श्रीजयदेवाचार्याः शिक्षां दत्त्वा श्रीरुद्रपल्यां मुक्तलिताः । तत्र स्थितैश्च च श्री श्रीजिनवल्लभसूरिप्ररूपितश्रीचैत्यगृहविधिस्वरूपा कृता । सा च टिप्पनके लेखयित्वा प्रेषिता.....वास-लप्रभृतिश्रावकाणां ज्ञानार्थम् । विक्रमपुरे देवधरपितृसहिंयागृहसमीपे पौषधशालाऽस्ति । तत्र श्रीजिन.....श्रावकैरुप-विश्योच्छोडितं चञ्चरीटिप्पनकम् । 'चञ्चरीटिप्पनकं कञ्चरीटिप्पनकं' भणित्वा मदनोन्मत्तेन देवधरेण हस्तादुद्घात्य द्विधा कृतम् । तस्य किमपि कर्तुं न शक्नुवन्ति । पितुग्रे वार्ता कथिता । तेनोक्तम्-गाढ एषः, तथापि वारयिष्यामः । पुनरपि पूज्यभ्यो लेखो दत्तस्तत्र चञ्चरीटिप्पनकस्वरूपं लिखितम् । श्रीपूज्यैरेवस्वरूपं परिभाष्य द्वितीयटिप्पनकं प्रेषितम्, लेखश्च प्रेषितः । इदं च लिखितम्-देवधरस्योपरि विरूपकं न भणनीयम्, देवगुरुप्रसादाद्भव्यो भविष्यति । द्वितीय-टिप्पनकं प्राप्तं तेषाम् । प्रतिपच्योच्छोडितं वाचितं समाधानं जज्ञे । देवधरेण चिन्तितम्-यद्यपि मया स्फोटितं टिप्पनकं तथापि पुनरपि प्रेषितम्, कारणेन भवितव्यम् । किं तत्राऽलेखि प्रच्छन्नं परिभाषयाम्येकान्ते । यदा श्राद्धाष्टिप्पनकं स्थापनाचार्यालके मुक्त्वा द्वारं स्थगयित्वा गतास्तदोपरि पाटके खगृहात् प्रविश्य बहिर्द्वारे स्थगितेऽपि टिप्पनकं गृहीतम् । वाचयितुं प्रवृत्तः । यथा यथाऽर्थानवधारयति तथा तथा मनस आह्लाद उत्पद्यते । अनायतनं बिम्बम्, स्त्री पूजा न

१ 'गुरुणां' इत्येव प्र० । २ विमलचन्द्राचार्यैः चैत्यवासिभिर्येसतिवासोऽङ्गीकृतः । ३-३ एतदङ्काङ्कितं पंक्तिनास्ति प्र० । ४-४ एतदङ्कितपाठस्थाने प्र० 'गुणचन्द्रः सोऽपि दीक्षितः । पूर्वं श्राद्धः सन् तुरुष्कैर्नीतो हस्तदर्शनात् भ्रम्यो भांडारि भविष्यति । नाशनभयात्संकलया बद्धः । नमस्कारलक्षं गुणितं । संकला स्वयमेव झुटिता । रात्रौ निर्गत्य स्वदेशे गतौ गुणं दृष्ट्वा संवेगेन व्रतं गृहीतम्' इत्येव पाठो लभ्यते । ५-५ नास्ति पंक्तिरियं प्र० । ६-६ ततो विहृताः । ७-७ एतदङ्काङ्कितं प्रकरणं नास्ति प्र० ।

करोतीति सन्देहद्वयं प्रच्छनीयमन्यत्सर्वं भव्यम् । पश्चाद् यत् कथयिष्यति तत् करिष्यामि । अग्रे श्रीपूज्यैर्वागददेशे स्तितैर्ये धारायां प्रेषिता आसन् ते सर्वेऽप्यानायिताः, सिद्धान्तं श्राविताः । ततः स्वदीक्षितो जीवदेवाचार्यो मुनीन्द्र-पदे निवेशितः । तथा दश वाचनाचार्याः कृताः । वा० जिनचक्रिण (चन्द्र ?) गणिः, वा० शीलभद्रगणिः, वा० स्थिर-चन्द्रगणिः, वा० ब्रह्मचन्द्रगणिः, वा० विमलचन्द्रगणिः, वा० वरदत्तगणिः, वा० भुवनचन्द्रगणिः, वा० वरणागगणिः, वा० रामचन्द्रगणिः, वा० माणिभद्रगणिरिते दश । श्रीमति-जिनमति-पूर्णश्री-जिनश्री-ज्ञानश्रियः पञ्च महत्तराः । हरिसिंहाचार्याणां शिष्यो मुनिचन्द्राभिध उपाध्याय आसीत्, तेन जिनदत्तस्यः प्रार्थित आसीद्-यदि कश्चिन्मदीयः शिष्यो भवतां समीपे समागच्छति योग्यस्तदाऽऽचार्यपदं दातव्यमेवं प्रतिपन्नम् । तस्य शिष्यो जयसिंहनामा चित्र-कूटे मुनीन्द्रपदे निवेशितः । तस्यापि शिष्यो जयचन्द्रनामा पत्तने समवसरणे मुनीन्द्रपदे स्थापितः । भणितं द्वयोर-प्यग्रे-रीत्या प्रवर्तितव्यम् । तथा जीवानन्द उपाध्यायपदे निवेशितः । यथाचार्योपाध्यायवाचनाचार्यपदानां प्रत्येकं स्थानादिविशेषो भण्यते तदा विस्तरो भवति तैर्नैकैव भणितम् । सर्वेषु पदस्थेषु शिक्षां दत्त्वा विहारादिस्थानानि भणित्वा स्वयमजयमेरौ विहृताः । विस्तरेण प्रवेशो जातः ।

३६. ततः श्रावकैश्चैत्यगृहत्रयाम्बिकास्थानानि पर्वते प्रगुणीकारितानि । ततः श्रीजिनदत्तस्यः शोभने लग्ने देव-गृहेषु मूलनिवेशे वामान् प्रक्षिप्तवान् । ततः शिखरादिनिवेशं कारितवन्तः श्रावकाः । ततो विक्रमपुरे संहियापुत्र-देवधरेण स्वकुटुम्बानां पञ्चदश श्रावकसमुदायं कृत्वा स्वपितृश्रेयोऽर्थम्, आसदेवादेयः श्रावका भणिताः-मयाऽत्र श्रीजिनदत्तस्यो विहारक्रमं कारयितव्याः । तस्याग्रे कोऽपि किमपि भणितुं न शक्नोति । आद्रस्तमुदायेन निर्गतो नागपुरं प्रासः ।

३७. तस्मिन् प्रस्तावे तत्र देवाचार्यो विशेषेण प्रसिद्धो वर्त्तते । देवधरोऽपि प्रसिद्धो विक्रमपुरादागतः श्रुतः । पश्चा-द्देवगृहे व्याख्यानप्रस्तावे देवाचार्य उपविष्ट आस्ता । देवधरोऽपि पादप्रक्षालनादिशौचं कृत्वा देवगृहे गतः । आचार्यो वन्दितस्तेनपि क्षेमवार्तां पृष्टा । ततः प्रथमत एव देवधरेण पृष्टः-‘भगवन् ! यत्र रात्रौ देवगृहे स्त्रीप्रवेशादि प्रवर्तते तत्कीदृशं चैत्यं भण्यते ?’ इति प्रश्नकृते चिन्तितं देवाचार्येण-‘कथञ्चिज्जिनदत्ताचार्यमश्रोऽस्म कणे प्रविष्टोऽस्तद्वा-सित इव लक्ष्यते’ इति विचिन्त्योक्तम्-‘श्रावक ! रात्रौ स्त्रीप्रवेशादिकं संगतं न भवति’ । देवधरः-‘तर्हि किं न वार्यते ?’ आचार्यः प्राह-‘लक्षसंख्यलोकानां मध्ये को वार्यते !’ देवधरः-‘भगवन् ! यत्र देवगृहे जिनाज्ञा न प्रवर्तते, किं तर्हि जिनाज्ञानिरपेक्षः स्वच्छया जनो वर्तते, तजिनगृहं जनगृहं वा प्रोच्यत इति प्रतिपादयध्वं यूयम्’ । आचार्यः-‘यत्र साक्षाजिनोऽन्तर्निविष्टो दृश्यते तत्कथं जिनमन्दिरं नोच्यते ?’ । देवधरः-‘आचार्य ! वयं तावन्मूर्खाः, परमेतद् वयमपि जानीमो यदुत यत्र यस्याज्ञा न प्रवर्तते तद्गृहं तदीयं नोच्यते । एवं च पाषाणरूपाहंद्भिर्मन्मात्रान्तर्निवेश-नेन भगवदाज्ञापविहारेण स्वच्छया व्यवहारे कथं नाम तजिनमन्दिरमुच्यते । परमेवं जानाना अपि यूयं प्रवहामागं न निवारयध्वे प्रत्युत पोषयध्वे, तदेते वन्दिता अनुज्ञापिताश्च मया यूयम्-यत्र तीर्थकराणां प्रवर्तते म मार्गो मयाऽभ्यु-पेतव्यः’-इत्यभिधायोत्थितो देवधरः । सहानीतस्वकुटुम्बरूपश्रावकाणां जातं स्थिरिकरणं विधिमार्गविषये । प्राप्ताः श्रावकसमुदायसहितोऽजयमेरौ । वन्दिता भावसारं श्रीजिनदत्तस्यस्तदभिप्रायावगमपूर्वकं कृता पूज्यैर्देशना । जातो-ऽसौ निःसन्देहः । अभ्यर्थिताः प्रभवः श्रीविक्रमपुरविहारं प्रति । ततो विस्तरेण तत्र देवगृहविम्बाम्बिकागणधरादि-प्रतिष्ठां विधाय समागताः श्रीदेवधरेण सह विक्रमपुरे । प्रबोधितस्तत्रत्यो जनो बहुः । स्थापिता श्रीमहावीरप्रतिमा ।

३८. तत्र उच्चार्या गच्छतामन्तराये भूतादयस्तेऽपि प्रतिबोधिताः । किं पुनुरक्षकीयलोकः । ततो नवहरे विहृताः । ततश्चिह्नवनगिरौ, प्रतिबोधितस्तत्र कुमारपालो नाम राजा । कृतस्तत्र प्रचुरतरयतिजनविहारः । प्रतिष्ठितो भगवान् शान्ति-नाथदेवः । तथोजयिन्या विहारेण प्रतिबोधितं पूज्यैर्योगिनीचक्रम् । तथैकदा श्रीचित्रकूटप्रवेशके दुष्टैरपशकुनाय सम्भु-

स्त्रीकृतो रश्मिबद्धः कृष्णभुजङ्गमः । ततो मन्दीभूतानि गीतवादित्रादीनि । श्रावका अद्याहो न सुन्दरमिति जाताः सविपादाः । ततः प्रोक्तं ज्ञानदिवाकरैः श्रीजिनदत्तसूत्रिभिः—‘भो किमेवं विमनस्का युयम् ? यथैष कृष्णभुजङ्गो रश्म्या बद्धः, एवमन्येऽपि ये केचनास्मदुष्टास्तेषां बन्धनं पतिष्यतीति प्रेरयिताऽतीव सुन्दरं शकुनमेतत् । पुनरप्रतो गच्छतां दुष्टैरेका कुत्तनासिका दुर्निमित्तविधानाय प्रेषिता । सा चाग्रतः स्थिता दृष्टा पूज्यपादैर्जल्पिता च यथा ‘आई! भल्ली ?’ ततस्तया दुष्टगण्डया दत्तं प्रतिवचो यथा ‘भल्लइ धाणुकइ मुक्की’ । पुनरुक्ता किञ्चिद्दिहस्य सप्रतिभैः श्रीपूज्यैर्यथा—‘पक्खहरा तेण तुह छिन्ना । ततः सा गयविलक्त्वा उत्तरं निस्सुट्ठी (?)’ । इत्यनेकाश्चर्यनिधानानां निरन्तरं किङ्करैरिव सुरैः सर्वदोषास्मानपादानां करुणासमुद्राणां धारापुरी-गणपद्मादिस्थानेषु प्रतिष्ठितवीरपार्श्वशान्त्यजितादितीर्थकृद्भिस्त्व-देवगृह-शिखराणां स्वज्ञानबलदृष्टनिजपट्टोद्धारकागिरिमलाङ्गरुहाणां भास्करवद्विबोधिप्रभुवनमण्डलमव्यामोरुहाणां श्रीजिनदत्तसूत्रीणां चरित्रलेशः प्रतिपादितः । ततो महता विस्तरेण श्रीचित्रकूटे प्रविष्टाः । ततः श्रीजिनविम्बप्रतिष्ठादि-महामहोत्सवाः कृताः । ततः सं० १२०३ अजयमेरौ फाल्गुन सुदी ९ जिनचन्द्रसूत्रीक्षा । सं० १२०५ वैशाखशुक्ल-पष्ठ्या विक्रमपुरे, इतरजनदुःसाध्यध्यानतपोबालवलोकितानवद्यविद्यामन्त्रत्रयप्रभावेतिश्रन्तामणिगणायमानाः—चिन्ता-मणिगणा इवाचरन्ति चिन्तामणिगणायन्ते, चिन्तामणिगणायमाना उपदेश्या येषां ते तथा तैर्देशैः—श्रीजिनदत्तसूत्रिभिः स्वकीयपदे सा० रामलकुलव्योममण्डलायमाननववर्षयोमानविबुधजनमनोहारिसौभाग्यभाग्यारोग्यादिगुणगणनिधान-श्रीजिनचन्द्रसूरय उपवेशिताः । सं० १२११ आपाठ वदि ११ जिनदत्तसूरयो दिवं गताः ।

३९. सं० १२१४ श्रीजिनचन्द्रसूत्रिभिस्त्रिभुवनगिरौ श्रीशान्तिनाथशिखरे मञ्जनमनोमन्दिरे प्रमोदारोपणमिव सौवर्णदण्डकलशध्वजागेर्षणं महता विस्तरेण कृत्वा, हेमदेवीगणिन्याः प्रवर्तिनीपदं दत्त्वा, मधुगया यात्रां कृत्वा, सं० १२१७ फाल्गुनशुक्लदशम्यां पूर्णदेवगणि-जिनरथ-वीरभद्र-वीरजय-जगद्विज-जयशील-जिनभद्रैः साधैः श्रीजिनप-तिसूरयो दीक्षिताः । सा० क्षेमन्धरः प्रतिबोधितः । वैशाखशुक्लदशम्यां मरुकोट्टे चन्द्रप्रभस्वामिविधिचर्ये साधुगोष्ठक-कारितसौवर्णदण्डकलशध्वजागेर्षणं कृतम् । तत्र च सा० क्षेमन्धरेण पारुथ्यद्रुमशतपञ्चकेन माला गृहीता । सं० १२१८ उचायां शृणुमदत्त-विनयचन्द्र-विनयशील-गुणवर्धन-वर्धमानचन्द्रमाधुपञ्चकं जग श्री-मरखती-गुणश्रीसाध्वी-त्रयं च दीक्षितम् । अनन क्रमेण साधवो [बहव]श्च कृताः । सं० १२२१ सागरपाटे सा० गयधरकारिता श्रीपार्श्वनाथ-विधिचर्ये देवकुलिका प्रतिष्ठा । अजयमेरौ श्रीजिनदत्तसूत्रिस्तुषः प्रतिष्ठितः । बन्वेरके च वा० गुणभद्रगणि-अभय-चन्द्र-यशश्चन्द्र-यशोभद्र-देवभद्रा दीक्षिताः । देवभद्रभार्याऽपि दीक्षिता । आशिकायां नागदत्तस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम् । महावने श्रीअजितस्वामिविधिचर्ये प्रतिष्ठा देवनागकारिणा । इन्द्रपुरे शान्तिनाथविधिचर्ये सौवर्णदण्डकलश-प्रतिष्ठा वा० गुणभद्रगणिपितामहलालेश्रावककारिता । तग(?)लाग्रामेऽजितस्वामिविधिचर्ये प्रतिष्ठा च । कृताश्च सर्वा अपि श्रीजिनचन्द्रसूत्रिभिः । सं० १२२२ वादलीनगरे श्रीपार्श्वनाथभवने वा० गुणभद्रगणिपितामहलालेश्रावकका-रितसौवर्णदण्ड-कलशो प्रतिष्ठाप्याम्बिकाशिखरयोग्यं सौवर्णकलशं च प्रतिष्ठाप्य, रुद्रपल्ल्यां विहृताः । ततोऽपि परतो नृपालपुरे कञ्चिज्ज्योतिःशास्त्रसम्यक्परिज्ञानाभिमानादागतं ज्योतिषिकं वृषलप्रसक्तैकोनविंशान्निशे मृगशीर्षसूहृते पद्मसत्यधिकवर्षशताचलस्थित्यवधिप्रदानप्रतिज्ञया श्रीपार्श्वनाथदेवगृहपुरतो रङ्गायामेकां शिलां स्थापयित्वा जितवन्तः । तच्छिलोपरितना भिचरिद्याऽपि तथैव वर्तते ।

४०. पुनरपि रुद्रपल्ल्यां विहृताः । तत्र चान्यदा कदाचिन्मुनिमण्डलीमण्डितपार्श्वदेशाच्छुवयसो बहिर्भूत्यां गच्छ-तः श्रीजिनचन्द्रसूत्रीन् दृष्ट्वा श्रीपद्मचन्द्राचार्यो मत्सरवशात् पृच्छति स्म—‘आचार्यमित्राः ! सुयं भद्राः स्थ ?’ श्रीमत्पू-ज्यैरुक्तम्—‘देवगुरुप्रसादात्’ । पुनरपि स प्राह ‘साम्प्रतं किं किं शास्त्रं वाच्यमानमस्ति ?’ पार्श्वस्थेन मुनिना भणितम्—‘साम्प्रतं श्रीमत्पूज्या न्यायकन्दलीं चिन्तयन्ति’ । स प्राह—‘आचार्यमित्राः ! तमोवादिश्वन्तितः ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—

‘चिन्तितः’ । स प्राह ‘हृदयेऽवगतः ?’ श्रीमत्पूज्यैरुक्तम्—‘अवगतः’ । स प्राह ‘तर्कि तमो रूपविशेषमेव ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘ननु भवतु स्वस्वरूपेण यादृशं तादृशं तमः, परं वादव्यवस्थया राजसभायां प्रधानसभ्यसमक्षं वादिना कदापि कीदृशं स्थाप्यते, नतु स्थापनामात्रेण वस्तु स्वस्वरूपं त्यजति’ । पुनरपि स प्राह—‘मा त्याक्षीतु स्थापनामात्रेण वस्तु स्वस्वरूपम्, परं परमेश्वरैस्तीर्थकरैस्तमो द्रव्यमेवोक्तम्’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘को नाम न मन्यते द्रव्यत्वं तमसः । परमाचार्य-दर्पिष्ठ ! प्रतिवादी यथा तथा जितो विभीष (१) !’ तदनन्तरं कोपावेगादस्त्रीभवक्षेत्रः कम्पमानगात्रः सन् स इदमाह—‘प्रमाणरीत्या द्रव्यमेव तम इति स्थापयति सति मयि, तव योग्यताऽस्ति सम्मुखी भवितुम् ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘कस्याऽपि योग्यताऽस्ति, कस्याऽपि नास्तीति ज्ञास्यते राजसभायाम् । पशुप्रायाणामेवारण्यं गणभूमिः । तथाऽऽचार्य ! माऽस्मान् लघुवयसो दृष्ट्वा स्वशक्तिं स्फोरय; लघुरपि सिंहः पर्वतममानोपममतङ्गजानुन्नासयति’ । एवं च विवदतां तेषां कौतुकदर्शनार्थं मिलितः सर्वोऽपि नागरिको लोकः । उभयभक्तश्रावकाश्च निजनिजाचार्यपक्षपातेन परामहङ्कार-कोटिमारुढाः । किम्बहुना राजलोकसमक्षं व्यवस्थापत्रे लिखिते सति सावष्टम्भेषु च श्रीजिनचन्द्रस्वरूपिणु सन्तु, वाद-वार्तयाऽपि भ्रमं श्रीपञ्चचन्द्राचार्यं दृष्ट्वा सर्वलोकसमक्षं राजलोकैर्दत्तं जयपत्रं श्रीजिनचन्द्रस्वरीणाम् । जयकारश्चक्रं । लोके महती प्रभावना संजाता जिनशासने । महानन्दभरनिर्भरं श्रावकैर्बहुद्वर्धपानकं कारितम् । तदनन्तरं श्रीपूज्य-भक्तश्रावका ‘जयतिहट्ट’ इति नाम्ना प्रसिद्धिं गताः । पञ्चचन्द्राचार्यभक्ताश्च श्रावकाः सर्वेऽपि लोकैस्तर्क्यमाना हस्य-मानाः ‘नर्कहट्ट’ इति नाम्ना प्रसिद्धिं गताः । अनया रीत्या कानिचिदनानि स्थित्वा, सिद्धान्तोक्तविधिना सुमार्थेन सह ततः प्रचलिताः ।

४१. मागे च चौरमिन्दानकग्रामसमीप उत्तरितः संघातः । तत्र च म्लेच्छभयादाकुलीभूतं संघातलोकं दृष्ट्वा श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘किमिति भो ! यूयमाकुलीभूताः ?’ तैरुक्तम्—‘प्रभो ! म्लेच्छकटकमागच्छदस्ति, पश्यता-ऽस्यां दिशि गगनतलावलम्बिनी धूलिम्, शृणुत निम्बानशब्दम्’ । श्रीपूज्यैरवधानं दत्त्वा भणितम्—‘अहो सार्धिक-लोका ! विश्वस्तीभवन, सर्वमपि वस्तु वृषभादिचतुष्पदादिकमेकत्र कुतः, प्रभुश्रीजिनदत्तस्मरिभलिष्यति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैर्मन्त्रध्यानपुरस्सरं निजदण्डकेन संघातकस्य चतुर्दिक्षु कोष्ठाकारा रेखा कृता । सार्थलोकश्च सर्वोऽपि गोणीषु-पविष्टः । संघातनिकटदेशे वहमानान् तुरगाधिरूढान् सहस्रसंख्यान् म्लेच्छान् पश्यति, म्लेच्छाश्च संघातेन न पश्य-न्ति, केवलं कोष्ठं पश्यन्तो दूरं गताः । निर्भये सति ततः स्थानात् प्रचलितान् घृष्टग्रामे संघातेन सहाऽऽगतान् श्रीपू-ज्यान् श्रुत्वा दिल्लीवास्तव्य ठ० लोहट-सा० पालहण-सा० कुलचन्द्र-सा० गृहचन्द्रादिसंघमुख्यश्रावका महता विस्तरेण वन्दनार्थं सम्मुखं प्रचलिताः । तांश्च प्रधानवेषान् प्रधानपरिवागन् प्रधानवाहनाधिरूढान् दिल्लीनगराद्वहिर्ग-च्छन्तो दृष्ट्वा स्वप्रसादोपरि वर्तमानः श्रीमदनपालराजा विस्मितः सन् स्वकीयरामप्रधानलोकं पश्यच्छ—‘किमन्येष नगरवास्तव्यलोकः सर्वोऽपि बहिर्गच्छति ?’ राजप्रधानैरुक्तम्—‘देव ! अतीवरमणीयरूपोऽनेकशक्तियुक्तो गुरुरेपां समागतोऽस्ति । तस्य सम्मुखं भक्तिवशाधान्त्यते’ । तदनन्तरं कुतूहलनैतरेन राज्ञोक्तम्—‘महासाधनिक ! प्रगुणय पट्ट-तुङ्गम्, वादय च काहलिकहस्तेन काहलं यथा सर्वोऽपि राजलोकः प्रभूय प्रभूय श्रीप्रमत्राऽऽगच्छति’ । आदेशान-न्तरं सहस्रसंख्यघोटकाधिरूढसुभटैरलंक्रियमाणः श्रीमदनपालराजा श्रावकलोकात् प्रथममेव श्रीपूज्यानां पार्श्वं गतः । तत्र च सार्धमध्यस्थितलोकैः प्रभूतदौकनिकदानपुरस्सरं राजा ज्योत्कृतः; श्रीपूज्यैश्च कर्णसुखकारिण्या वाण्या धर्मदे-शना कृता । राज्ञा चोक्तम्—‘आचार्याः ! कुतः स्थानाद्युयमत्राऽऽगताः ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘रुद्रपल्लीतः’ । राज्ञोक्तम्—‘आचार्याः ! उत्तिष्ठत यूयम्, पवित्रीकुरुत मदीयं नगरम्’ । श्रीपूज्यैः प्रभुश्रीजिनदत्तस्मरिदत्तोपदेशसरणाश्च किमपि भणितम् । पुनरपि राज्ञोक्तम्—‘आचार्याः ! किं न ब्रूत यूयम्, किं मदीये नगरे युष्माकं प्रतिपन्थी कश्चिद्वर्तते ? आहो-

श्वित् परिवारोपयोग्यवपानादि न लभ्यतेऽथवाऽन्यत्किमपि कारणं वर्तते यद्यप्य मार्गशुख आगतमपि मदीयं नगरं परिहृत्याऽन्यत्र व्रजथ ?' श्रीपूज्यैरुक्तम्—'महाराज ! युष्मदीयं नगरं प्रधानं धर्मक्षेत्रम्' । 'तद्धुत्तिष्ठत चलत दिङ्छीं प्रति, न कोऽपि युष्मानकुलिकयाऽपि संज्ञास्यतीत्यादि' । 'श्रीमदनपालमहाराजोपरोधाद् युष्माभिर्योगिनीपुरमप्ये कदापि न विहर्तव्यमि'त्यादिश्रीजिनदत्तसूरिदत्तोपदेशत्वागेन हृदये द्यमाना अपि श्रीपूज्याः श्रीदिङ्छीं प्रति प्रस्थिताः । बाद्यमानासु चतुर्विंशतिषु निखानयुगलीषु, विरदावलीं पठन्सु भट्टलोकेषु, धवलेषु दीयमानेषु, वसन्तादिमाङ्गलिक्य-रागेण गायन्सु गायनेषु, नृत्यमानासु नर्तकीषु, ऊर्ध्वाकृतेष्वालम्बसहस्रेषु, मस्तकोपरि ध्रियमाणछत्रैलक्षसंख्यलोकैरनुगम्यमानैः श्रीमदनपालमहाराजदत्तहस्तैः श्रीजिनचन्द्रसूरिभी राजादेशात्कृततलिकातोरणादिमहाशोभे श्रीयोगिनीपुरे प्रवेशः कृतः ।

४२. तत्र चान्यदा कदाचिदत्यन्तभक्तं कुलचन्द्रश्रावकं दुर्बलं दृष्ट्वा करुणाद्रहदयैः श्रीपूज्यैर्दत्तो द्रवरूपीकृत-कुङ्कुमस्तूरिकागोरोचनादिसुरनिद्रव्यलिखितानेकमन्त्राधरो यन्त्रपटः, भणितं च तस्याग्रतः—'महानुभावकुलचन्द्र ! निजस्रुष्टिप्रमाणैर्वासरेष पटो दिने दिने पूजनीयः, निर्माल्यीभूताश्चेते वासाः पागदादिसंयोगात् सुवर्णा भविष्यन्ति' । स च गुरूपदिष्टरीत्या पटं पूजयन् कौटीध्वजः सञ्जातः ।

४३. अन्यदोचरप्रतोल्यां बहिर्भूमौ गच्छद्भिः श्रीपूज्यैर्महानवमीदिने मांसनिमित्तं मिथ्यादृष्टिदेवताद्वयं महासंरम्भेण युध्यमानं दृष्ट्वा करुणयाऽधिगालिनाम्नी देवता प्रतिबोधिता । तया चोपशान्तचित्तया श्रीपूज्या विज्ञप्ताः—'भगवन्तो ! मया परित्यक्तो मांसबलिः, परं मम किञ्चिदासस्थानकं दर्शयत यथाऽहं तत्र स्थिता युष्मदादेशं प्रतिपालयामि' । श्रीपूज्यैस्तदग्रतो [भणितम्]—'महानुभावे ! श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्ये प्रविशतां दक्षिणस्तम्भे न्वयाऽवस्थातव्यम्' इत्युक्ता पौषधशालायां चाऽऽगत्य सां लोहड सां कुलचन्द्र सां पाल्हणादिप्रधानश्रावकाणामग्रे कथितम् यथा—'श्रीपार्श्वनाथप्रासादे प्रविशतां दक्षिणस्तम्भेऽधिष्ठायकमूर्तिमुत्काशयतेति' । आदेशानन्तरं श्राद्धैस्तथैव सर्वं कारितम् । महाविस्तरेण श्रीपूज्यैस्तत्र प्रतिष्ठा कृता । 'अतिबल' इति नामाऽधिष्ठायकस्य कृतम् । श्रावकैश्च तस्य महान् भोगः कर्तुं प्रारभे । अतिबलोऽपि श्रावकाणां वाञ्छितं पूरयितुं प्रवृत्तः ।

सं० १२२३ समस्तलोककृतक्षामणापूर्वकमनशनविधिना द्वितीयभाद्रपद वदी १४ देवीभूताः श्रीजिनचन्द्रसूरयः ।

४४. तदनन्तरं श्रावकैर्महाविस्तरेणानेकमण्डपिकामण्डिते विमान आरोप्य 'यत्र काप्यस्माकं संस्कारं करिष्यत युयं तावतीं भूमिकां यावन्नगरवसतिर्भविष्यती' त्यादिगुरुवाक्यस्मृतेरतीव द्रुग्भूमौ नीताः । तत्र च भूमौ धृतं श्रीपूज्यविमानं दृष्ट्वा जगद्ब्रह्मानन्ददायकश्रीपूज्यगुणस्मरणात् समुच्छलत्परमगुरुलेहाच्च—

चातुर्वर्ण्यमिदं मुदा प्रयतते त्वद्रूपमालोकिंतुं,

माहक्षाश्च महर्षयस्तव वचः कर्तुं सदैवोद्यताः ।

शक्रोऽपि स्वयमेव देवसहितो युष्मत्प्रभाभीहते,

तत्किं श्रीजिनचन्द्रसूरिसुगुरो ! स्वर्गं प्रति प्रस्थितः ॥

[२२]

साहित्यं च निरर्थकं समभवन्निलक्षणं लक्षणं,

मन्त्रैर्मन्त्रपरैरभूयत तथा कैवल्यमेवाश्रितम् ।

कैवल्याज्जिनचन्द्रसूरिवर ! ते स्वर्गाधिरोहे हहा ! ,

सिद्धान्तस्तु करिष्यते किमपि यत्तस्मैव जानामीहे ॥

[२३]

प्रामाणिकैराधुनिकैर्विधेयः, प्रमाणमार्गः स्फुटमप्रमाणः ।

हहा ! महाकष्टमुपस्थितं ते, स्वर्गाधिरोहे जिनचन्द्रसूरे ! ॥

[२४]

इत्यादि भणित्वा बृहदसमाधानवशादुच्चैःस्वरेणाऽधुपातं कर्तुं प्रवृत्तः प्रवर्तकसाधुगुणचन्द्रगणिः । तदनन्तरमितरेऽपि साधवो निजगुरुस्तेहविह्वलाः परस्परपरारुहृत्सीभूयाधुपातं कर्तुं लग्नाः, आक्का अपि प्रच्छादिकाञ्चलं नेत्रयोरग्रे दत्त्वा तथैव भावं कर्तुं प्रवृत्ताः । क्षणान्तरे तादृशमसमञ्जसं दृष्ट्वा स्वयं धैर्यमवलम्ब्य च—‘भो ! भो ! महासत्त्वाः साधवो ! माऽसमाधानं कुरुत, श्रीपूज्यैर्मम सर्वाऽपि शिक्षा दत्ताऽस्ति, यथा युष्मन्मनोरथाः सेत्स्यन्ति तथा विधास्ये-ऽतो मम वृष्टलम्ना यूयमागच्छत’ इत्याश्वास्य सर्वमाधुसमेतः कृतकर्तव्यक्रियाकलापः समाजगम पौषधशालायां सर्वजनमान्यो भाण्डागारिकगुणचन्द्रगणिः । कतिचिद्दिनानन्तरं चतुर्विधसंघसमेतः श्रीबन्बरेके विहृतः ।

४५. तत्र च सं० १२१० विक्रमपुरे जिनपतिस्वरेर्जन्म, सं० १२१७ फाल्गुन शुक्लदशम्यां व्रतम्, सं० १२२३ कार्तिकसुदि १३ अनेकदेशसमागतानेकसंघममत्स्या प्रधानशकुनप्रेरणया श्रीजिनदत्तस्वरिपादोपजीविश्रीजयदेवाचार्य-हस्तेन श्रीजिनचन्द्रस्वरिपट्टे चतुर्दशवर्षप्रमाणः पटत्रिंशदाचार्यगुणालङ्कृतो महाप्राज्ञो नरपतिनामा भुल्लको महता महोत्सवेनोपवेशितः श्रीजिनपतिस्वरिरिति नाम कृतम् । तस्य च द्वितीयस्थानीयः श्रीजिनचन्द्रस्वरिवाचको भुनिः श्रीजिनभक्ताचार्यनामाऽऽचार्यः कृतः । तत्र च तत्रत्यसमुदायसहितेन सा० मानदेवेन देशान्तरीयसमुदायसत्कारपूर्वकं सहस्रसंख्यद्रव्यव्ययेन महामहोत्सवः कारितः । तत्रैव स्थाने श्रीजिनपतिस्वरिभिः पञ्चचन्द्र-पूर्णचन्द्रयोर्व्रतं दत्तम् । सं० १२२४ विक्रमपुरे गुणधर-गुणशीलयोः पूर्णरथ-पूर्णसागरयोर्वीरचन्द्र-वीरदेवयोः क्रमेण दीक्षानन्दित्रयं कृतम् । जिनप्रियस्य चोपाध्यायपदं दत्तं श्रीजिनपतिस्वरिभिः । सं० १२२५ श्रीपूज्यैः पुष्करिणां सभायस्य जिनसागरस्य जिनाकर-जिनबन्धु-जिनपाल-जिनधर्म-जिनशिष्य-जिनमित्राणां व्रतं दत्तम् । पुनर्विक्रमपुरे जिनदेवगणिदीक्षा । सं० १२२७ श्रीपूज्यैरुच्चायां धर्मसागर-धर्मचन्द्र-धर्मपाल-धनशील-धर्मशील-धर्ममित्राणां धर्मशीलमातुश्च व्रतम्, जिनहितस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम् । तथा मरुकोट्टे शीलसागर-विनयसागरयोः, शीलसागरभगिन्यजितश्रीगणिन्या व्रतं दत्तम् । सं० १२२८ सागरपाटे दु० सा(दुमाझ) सादलसेनापत्याम्बडकारिता अजितस्वामि-शान्तिनाथचैत्ययोः प्रतिष्ठा कृता च श्रीपूज्यैः । तत्रैव वर्षे बन्बरेके विहारः । आसिकायां चाऽऽसिकासमीपवर्तिग्रामागतान् श्रीपूज्यान् श्रुत्वा प्रमोदातिशयादासिकावास्तव्यसमुदायेनाऽऽत्मना सार्धं श्रीभीमसिंहनामा राजाऽपि सम्मुखमानीतः । तत्र च सर्वातिशायिरूपान् लघुवयसः श्रीपूज्यान् दृष्ट्वा हर्षप्रकर्षाच्छ्रीभीमसिंहभूपतिः कुशलवातप्रिभग्न्याजेन जिह्वापाटवदर्शनकुतुहलादालापयामास । श्रीपूज्यैश्च राजनीत्युपदेशितद्वारेण विस्तरेण धर्मदेशना कृता । लब्धावसरेण राज्ञा केलिवशादुक्तम्—‘आचार्य ! अस्माकं नगरे महाविद्वान् दिगम्बरो वर्तते तेन सार्धं वार्दं ग्रहीष्यसि ?’ पाश्वर्षोपविष्टेन श्रीजिनप्रियोपाध्यायेनोक्तम्—‘महाराज ! अस्माकं दर्शन उपेत्य केनापि सह वादो न क्रियते, परं यदि कदापि कोऽपि पण्डितमानी स्वशक्तिस्फोरयन् जैनदर्शनं वाऽवहेलयन्नसातुद्वेजयति तदा पश्चाद् न भूयते, किं बहुना यथातथा तस्मिन्निर्लोडित एवाऽस्माकं शरीरे सुखं भवति ।’ श्रीपूज्यानुद्दिश्य राज्ञोक्तम्—‘आचार्य ! एवम् ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘महाराज ! एवमेव ।’ पुनरप्युपाध्यायेनोक्तम्—‘महाराज ! ज्ञानबाहुल्येनास्मद्वृत्त एव समर्थाः, परं दर्शनमर्पादया ज्ञानाभिमानं न कुर्वन्तोऽपि दर्शनेनविलवकारिणं प्रतिवादिनं स्वशक्त्या सकललोकसमक्षं मानपर्वतादुच्चार्य भुञ्जन्ति ।’ राज्ञोक्तम्—‘आचार्य ! किमयमाचष्टे पुष्पाकं पण्डितः ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘महाराज !

ज्ञानं मददर्पहरं मायति यस्तेन तस्य को वैद्यः ? ।

अमृतं यस्य विधायति तस्य चिकित्सा कथं क्रियते ? ॥१॥

[२५]

इत्यादिदेशनया गाढतरमावजितो राजोक्तवान्—‘आचार्य ! किमिति विलम्बः क्रियते ? नगरप्रवेशेऽपि बृहती वेला लगिष्यतीति’ । तदनन्तरं चतुर्विधसंवेन पृथ्वीपतिश्रीमीमांसिहेन च सार्धं पूर्वोक्तदिल्लीप्रवेशकर्मत्वा श्रीआसिकायां श्रीपूज्याः प्रविष्टाः ।

४६. तत्र चान्यदा बहिर्भूमौ गच्छतां साधुबुन्दालङ्कृतपञ्चाङ्गागानां श्रीपूज्यानां प्रतोलीप्रदेशे मिलितः सम्मुखमामगच्छन् महाप्रामाणिको दिगम्बरः । सुखवार्ताप्रश्रव्यजेनाऽऽलाप्य श्रीपूज्यैः सजनस्वरूपप्रतिपादकवृत्तेषु व्याख्यायमानेषु मिलितः कुतूहलात् सर्वोऽपि नागरिकलोको राजलोकश्च । तत्र च श्रीपूज्यानां स्फुरितं दृष्ट्वा लोकः सर्वोऽपि लघुनाऽपि श्वेताम्बराचार्येण जितो दिगम्बरः पण्डितराज इति परस्परं वार्तयामास । राजप्रधानदिदा-ककरिड-कालाश्च राजसभायां गत्वा राजश्रीमीमांसिहस्याग्रे कथयामासुः—‘देव ! यस्याऽऽचार्यस्य सम्मुखं तस्मिन् दिने यूयं गता आसन् तेनाऽऽचार्येण लघुनाऽप्यत्रत्यो दिगम्बरो जित इति ।’ राजा हर्षवशाद् विकसितवदनः प्राह—‘मत्स्यम् ?’ ते प्राहुः—‘देव ! सत्यं, नास्यत्र हास्यम्’ । राजोवाच—‘भोः कथं कथम् ?’ ते च हर्षावेगात् परवशा इवोचुः—‘देव ! प्रतोलीप्रदेशे सर्वलोकसमक्षं तैरित्थमित्यं दिगम्बरो जितः ।’ राजा प्राह—‘अहो ! पौरुषमेव प्राणिनां सर्वसम्पदो हेतुर्न लघुत्वं महत्त्वं वा । मया तस्मिन्नेव दिने तदाकृतं दृष्ट्वा सम्भावितं यदस्याप्रतो दिगम्बरो वाऽन्यो वा विद्वान् स्यात् न शक्यते’—इत्यादिर्कां बह्वीं प्रशंसां कृतवानिति । फाल्गुनशुक्लतीयायां देवगृहे श्रीपार्श्वनाथप्रतिमां स्थापयित्वा श्रीमाम्गपाटे देवकुलिका प्रतिष्ठिता श्रीपूज्यैः ।

४७. सं० १२२९ धानपाल्यां श्रीमंभवस्थापना शिखरप्रतिष्ठा च कृता । माग्नरापटे च पं० माणिभद्रपदे विनयभद्रस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम् । सं० १२३० विक्रमपुरे थिरदेव-यशोधर-श्रीचन्द्राणाम्, अभयमति-जयमत्यासमति-श्रीदेवीमाध्वीनां च दीक्षा दत्ता । सं० १२३२ फाल्गुनमुदि १० विक्रमपुरे भाण्डागारिकगुणचन्द्रगणिस्तूपः प्रतिष्ठितः । तत्रैव वर्षे निजप्रभुप्रसादननिमित्तममागतमण्डलीकभूपमण्डलीमण्डितमण्डलाकारम्कन्धावारगोपशोभितकोट्टबहिःप्रदेशश्चक्रीय-प्रासादमध्यवर्तमानचक्रवर्तिराजधानीममानलक्ष्मीकृतफालनिष्पन्न श्रीपार्श्वनाथमन्दिरशिखरगिरिगणमयकलशदण्डप्रभृति-प्रभूतधर्मस्थानार्थप्राग्धप्रतिष्ठामहोत्सवदर्शनकुतूहलवलमिलितनानादेशवास्तव्यमव्यलोकसंधंघाताकारयन्त्रिवेशविशेष-शोभमानबहिःपरिसरश्रीमदामिकायां चत्वारिंशत्संख्यसर्वानवद्यविद्याभ्यामजितवाचस्पतिमतिमुयतिजनमनःकुमुदखण्ड-मार्तण्डमण्डलायमानोपदेशः श्रीपूज्यैर्विक्रमपुरीयममुदायेन सार्धं विज्ञे । तत्र च ज्येष्ठानुक्रमेण समकालपुरःप्राग्धप्रभृत्पृथक्पृथक्प्रेषणीयकपञ्चशब्दवादानादिवर्धापनकहर्षभरनृत्यमानास्तोलोकोत्तारितनिरुच्छनकदानगीयमानयुगप्रधानगुरुनामश्रवणानन्तरवित्तीर्यमाणार्थसार्थतिरस्कृत्यैव श्रवणद्रव्यगर्वान्धविकलोकोपशोभ्यमाननिजनिजदेशपूर्वजनामधेयाकार्णोन्मल्लदमन्दानन्दामृतवसरस्तगङ्गाभङ्गिभङ्गमुसीभवदङ्गममग्रसङ्खानुगम्यमानानां श्रीपूज्यानां प्रवेशः सञ्जातो ज्येष्ठशुक्लतीयायाम् । बादलविलम्बजन्मस्थायामसाधुवादाशीतिसंख्यसाधुमधुपुष्पपुष्पाख्यमानक्रमकमलैः श्रीपूज्यैर्महता विस्तरेण प्रतिष्ठिते श्रीपार्श्वनाथशिखरे प्रतिष्ठितौ सुवर्णदण्ड-कलशावध्यागेपितौ । तस्मिन्नेव समये दुसाहसाटलपुज्या साङ्गश्राविकाया पारुष्यद्रुमशतपञ्चकेन माला गृहीता । धर्मसारगणि-धर्मरुचिगणी व्रतिनौ कृतौ । आपाटमासे च कन्यानयने विधिचैत्यालये शुद्धस्वावस्जिनपतिस्तरिपितृव्यविक्रमपुरवास्तव्यसा० मानदेवकारितश्रीमहावीरदेवप्रतिमा स्थापिता । व्याघ्रपुरे पार्श्वदेवगणदीर्घितः श्रीपूज्यैः । सं० १२३४ फलवर्धिकायां विधिचैत्ये पार्श्वनाथः स्थापितः । लोकयात्रादिकारणकलापभाविबिज्जस्वकीयधर्मध्यानशास्त्रपरिज्ञानहानिर्नभावानङ्गीकृतलभ्यमानाचार्यपदानुमेयजगद-साधारणगुणगणस्य जिनमतस्य चोपाध्यायपदं दत्तम्, गुणश्रीगणिन्या महत्तरापदं च, श्रीसर्वदेवाचार्याणां च दीक्षा जयदेवीताच्छाश्व । सं० १२३५ अजयमेरौ चतुर्मासी कृता । श्रीजिनदक्षस्तरिस्तूपः पुनरपि महाविस्तरेण प्रतिष्ठितः । देवप्रभो दीक्षितस्तन्माता चरणमतिगणिनी च । सं० १२३६ अजयमेरौ पासटकारितमहावीरप्रतिमा प्रतिष्ठिता, अम्बि-

काशिखरश्च । सागरपाटेऽप्यम्बिकाशिखरः । सं० १२३७ बम्बेरके जिनरथो वाचनाचार्यः कृतः । सं० १२३८ आसि-
कायां बृहज्जिनयुगलं स्थापितम् ।

४८. सं० १२३९ फलवर्धिकायां भक्तिवशादनेकश्रावकैर्गनुगम्यमानान् बहिर्भूमौ गच्छतः श्रीजिनभक्ताचार्यान्
दृष्ट्वा मत्सरवशादज्ञानाद्वा महद्विकश्रावकदर्पाद्वा कुर्मपरिपाकाद्वा नटभटपटलवेष्टित ऊकेशगच्छीयः पद्मप्रभनामा
पण्डितमन्य आत्मनः पुरः पद्मप्रभेण जितो जिनपतिसूरिरिति भट्टान् पाठयितुं लग्नः । तदनन्तरं कोपावेगादुचालगत्या
गत्वा श्रीपूज्यभक्तश्रावकैरालापितः स-‘आः पाप ! अलीकभाषिन् पद्मप्रभ ! कस्मिन् काले जितस्त्वया जिनपतिसूरि-
र्येदेवं भट्टान् पाठयसि ?’ तेनोक्तम्-‘यद्यलीकं मन्यथ तदा पुनरप्यानयत खगुरुमिदानीमपि जेष्यामीति’ । तैरु-
क्तम्-‘आत्मा[म]मभीममप्रकृते दुरात्मन् ! शृगालोऽपि सन् सिंहेन सह स्पर्धमानो निश्चितं भ्रुमूर्धसी’ त्यादिवद-
त्सु तेषु, मिलिता उभयभक्तश्रावका अहङ्कारवशात् पणत्यागपूर्वकं चक्रुर्वादव्यवस्थाम् । श्रुता च वाताऽजयमेरौ श्रीपू-
ज्यः, प्रेषितश्च तत्र द्विजयार्थं संप्रमोदायं च श्रीजिनमतोपाध्यायः । पुनरपि तत्रत्यसमुदायेन चिन्तितम्-‘एष
दुरात्मा मृषाभाषी कथयिष्यति मया पूर्वं जिनपतिसूरिजितोऽतो ममाग्रे स्थातुमशक्नुवन् स्वकीयपण्डितं प्रेषितवानि-
त्यादि’ । तस्माच्छ्रीपूज्याः श्रीमुखेन जयन्त्वेनमिति विचार्य समुदायः श्रीजिनमतोपाध्यायेन सहाजयमेरौ गतः ।
तत्र च राजमान्येन श्रा० रामदेवेन विज्ञप्तः श्रीपृथ्वीराजः पृथ्वीपतिः-‘देव ! अस्मद्गुरुणां श्वेताम्बरैर्गणैकेन सह वाद-
व्यवस्था निष्पन्ना वर्तते, अतो यथा महापण्डितमण्डलीमण्डिते युष्माकं सभामण्डपे फलवती भवति तथा प्रसादं
कुरुतावमरं प्रयच्छतेति’ । केलिप्रियेण राज्ञोक्तम्-‘इदानीमेवावसरः’ । श्रे० रामदेवेन विज्ञप्तम्-‘गोस्वामिन् ! द्वितीयः
श्वेताम्बरः पद्मप्रभनामा फलवर्धिकायां वर्तते’ । कौतुकाश्रित्वा राज्ञोक्तम्-‘नदिपयेऽहं भलिष्यामि, स्वकीयान् गुरुन्
प्रगुणयेति’ । श्रे० रामदेवेनोक्तम्-‘देव ! अस्मद्गुरुवोऽत्रैव वर्तन्त इति’ । तदनन्तरं राज्ञा भट्टपुत्रान् प्रेष्य पद्मप्रभ
आनायितः । तस्मिंश्चागते दिग्विजयार्थं नरानयने प्रस्थानीभूतः सकलबलममेतः श्रीपृथ्वीराजः । तत्र पुनरपि श्रेष्ठि-
रामदेवेन विज्ञप्तो राजा-‘देव ! अस्मद्विजयिकाविषये कीदृश आदेशः ?’ प्रतिपन्नप्रतिपालकेन राज्ञोक्तम्-‘प्रगुणय
खगुरुन्, कार्तिकशुक्लमसमीदिने वादावसरः’ । श्रे० रामदेववचनाच्चिदोपरि श्रीअजयमेरुतः श्रीजिनमतोपाध्याय-
प० शिरचन्द्र-वा० मानचन्द्रादिसाधुवृन्दपङ्क्तिरिताः श्रीजिनपतिसूरयो नरानयने राजसभायां प्रभूताः, पद्मप्रभोऽपि
भट्टपुत्रममेतस्तत्र समागतः । ‘यावदहमागच्छामि तावत्त्वया वागीश्वर-जनार्दनगौड-विद्यापतिप्रभृतिपण्डितसमक्षमेतौ
वादयितव्यौ’ इत्यादेशं मण्डलेश्वर-कइमासस्य दत्त्वा स्वयं राजा श्रमकृते श्रमस्थानं गतः । अतीवरमणीयां श्रीपूज्यानां
मूर्तिं दृष्ट्वा हर्षादाह मण्डलेश्वरः-‘अहो ! एके ईदृशा दर्शनिनः सन्ति ये दृष्टाः सन्तो नेत्रयोगानन्दं जनयन्ति, निर्वा-
साश्च दिगम्बराः पिशाचप्राया दृष्टाः सन्तो नेत्रयोरुद्वेगमुन्पादयन्तीति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैरुक्तं मण्डलेश्वरं [प्रति]-

पञ्चैतानि पवित्राणि सर्वेषां धर्मचारिणाम् ।

अहिंसा सत्यमस्तेषां त्यागो मैथुनवर्जनम् ॥

[२६]

अतो दर्शनिनां निन्दना कर्तव्येत्यादि व्याचरण्यानेषु पूज्येभ्योऽन्तर्येषां विशादुचालः पण्डितपद्मप्रभो बृत्तं पठितुं
प्रवृत्तो मण्डलेश्वरं [प्रति]-

प्राणा न हिंसा न पिबेच्च मद्यं, वदेच्च सत्यं न हरेत्परस्वम् ।

परस्य भाषां मनसा न वाङ्मे, स्वर्गं यदीच्छे विधिबतप्रविष्टम् ॥

[२७]

-इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘अहो शुद्धपाठकता’ । स प्राह-‘आचार्य ! मासुपहससि ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘महातुभावं पद्म-
प्रभ ! कलाविकले कालेऽस्मिन् क एक उपहस्यते को वा नोपहस्यते’ । स प्राह-‘तर्हि किमित्यहो शुद्धपाठकर्तृभ्युक्तम्’ ।
श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘महासच्च ! पण्डितसभायां शुद्धमेव पत्र्यमानं मुखालङ्कृत्ये भवति । स प्राह-‘किं कश्चित् सोऽस्ति’

यो मयि वृत्तादिकं पठति कृतानि निष्कामयति ?' श्रीपूज्यैरुक्तम्—'यथेवं तर्हेतदेव वृत्तं पुनरपि पठ' । 'जनार्दन-विद्यापतिप्रभृतिपण्डितमिश्राः ! यूयं सावधानीभूय शृणुत । पद्यप्रमेण पठ्यमानं वृत्तम्' । सोऽन्तःक्षुभितोऽपि धार्ष्ट्यात् पठितुं लग्नः । श्रीपूज्यैः सम्भ्यान् माक्षिणः कृत्वा तत्पठितवृत्ते दश कृतानि दर्शितानि; तथा 'महापुरुष' । एवं पठ्यमानं शुद्धं वृत्तं भवति; यथा—

प्राणात्र हिंस्यान्न पिबेच्च मयं, वदेच्च सन्त्ये न हरेत् परस्वम् ।

परस्य भार्या मनसा न वाञ्छेत्, स्वर्गं यदीच्छेद् विधिवत् प्रवेष्टुम् ॥ [२८]

वैलक्ष्यात् पुनरपि स प्राह—'आचार्य ! अनया वचनरचनया मुग्धजनान् विप्रतारयसि' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'त्वमपि विप्रतारय यदि शक्तिरस्मि' । मण्डलेश्वर-कइमासेनोक्तम्—'किमिति प्रथममेव शुष्कवादः प्रारब्धः ?; यदि युवयोः कापि शक्तिरस्ति तदैकः कश्चित् पदार्थं स्थापयतु, द्वितीयस्तन्निराकरोतु' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'पद्यप्रभ ! रुचिरं भणति मण्डलेश्वर इति, कश्चित् पक्षं कक्षीकृत्य ब्रूहि' । स प्राह—'आचार्य ! जिनशामनाधारभूतप्रभूतश्रीमदाचार्यसंमतदक्षिणावर्त्तांगत्रिकावतारणविधिपरित्यागे किं कारणम् ?' । 'वक्रो वक्रोक्तैव निर्लोभ्यः' इत्याक्षयवद्विः श्रीपूज्यैरुक्तम्—'किं यद् बहुजनसंमतं भवति तदादरणीयम् ?; मिथ्यात्वमपि तर्हि किमिति नाद्रियते ?' स प्राह—'बुद्धपरम्परयाऽऽगतं सर्वमप्याद्रियामहे' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'बुद्धपरम्परानागतोऽपि किमिति भवत्पूर्वजैश्चैत्यवाम आहतः ?' । स प्राह—'कथं ज्ञायते बुद्धपरम्परानागतः ?' इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'किं श्रीमहावीरसमवसरणेऽन्यस्मिन् वा जिनमवने श्रीगौतमस्वामिगणधरः शयानो भुञ्जानो वा कदाऽपि कापि श्रुतः ?' । उत्तरदानासामर्थ्यवैलक्ष्यात् स प्राह—'आचार्य ! कणे स्पृष्टः कटिं चालयसि !; अहमप्युच्छं दक्षिणावर्त्तांगत्रिकावतारणविधिबुद्धपरम्परानागतोऽपि किमिति परित्यक्त इति, न्वं च चैत्यवामसादयोलिखतः' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'सूखं ! वक्रे काष्ठे वक्रो वेधः क्रियत इति न्यायो भवता विस्मरितः ?; अथवा भवत्विदानीं सावधानीभूय शृणु—ननु दक्षिणावर्त्तांगत्रिकावतारणविधिबुद्धपरम्परानागत इति कथं ज्ञायते ? । सिद्धान्ते तावदांगत्रिकविचारे नास्ति; किन्तु श्रेयस्कृते पाश्चात्यैर्बहुश्रुतैर्गचीर्णः । तैश्च स किं दक्षिणावर्त्तं वामावर्त्तं वाऽऽचीर्णं इति विप्रतिपत्तिनिगमाथं युक्तिगवेषणीया । न श्वमुष्टिन्यायः कर्तव्यः । यद् युक्तं प्रतिभाति तदादरणीयं न श्रेयम्' । मयैरुक्तम्—'पद्यप्रभ ! मत्समाहाचार्यः' । तदनन्तरं मय्यसम्मत्या प्रमाणरीत्या श्रीपूज्यैः मय्यशरीरगोमाङ्गुरपूरोद्भेदैकसागिण्या गीर्वाणवाण्या तस्यां सभायां यथा वामावर्त्तांगत्रिकावतारणं स्थापितं तथा प्रद्युम्नाचार्यकृतवादस्थानकोपरि श्रीपूज्यकृतवादस्थलेभ्योऽवसेयम् । अत्र गौयभयान्न लिखितम् । किम्बहुना, हर्षपरवशः मय्यैः श्रीपूज्यानुद्दिश्य जयजयकारश्चेक ।

४९. अस्मिन्नवसरे श्रीपृथ्वीराजः सभामध्ये समागतः । मिहासने चोपविश्य पप्रच्छ मण्डलेश्वरम्—'केन जितं केन हारितम् ?' । श्रीपूज्यानङ्गुल्या दर्शयता मण्डलेश्वरेणोक्तम्—'देव ! एतेन जितमिति' । अमपात् पद्यप्रभः प्राह—'महाराज ! मण्डलेश्वरो लज्जाग्रहण एव प्रवीणो न गुणिनां गुणग्रहणे' । उच्छलकोपावेशान्मण्डलेश्वरः प्राह—'रिमुण्डिक ! श्वेतपट ! अद्यापि न किमपि विनष्टम्, अयमाचार्यो वर्तते, त एवैते सम्भाव्यन्ते; मया लब्धा गृहीताऽस्त्यतोऽहं मौनं कृत्वा तिष्ठामि लग्नः; त्वं चेदिदानीमपि श्रीपृथ्वीराजमथशमाचार्ये जेष्यसि तदा प्रागपि जितमेवेति' । स प्राह—'मण्डलेश्वर ! नाहं कथयामि भवताऽऽचार्यपाश्चाच्छब्दा गृहीता; किन्तु सर्वाचार्यसंमतदक्षिणावर्त्तांगत्रिकावतारणविधिं गलददरिकाप्राणेन निषेध्याचार्येण प्रत्यापितो मण्डलेश्वर इति' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'महात्मन् पद्यप्रभ ! सर्वाचार्यसंमतमित्युक्तमुक्तम्, असदाज्ञावर्त्त्याचार्याणां संमतत्वात्' । स प्राह—'किं यूयमन्यतराचार्येभ्यो घनतरं ज्ञातारो यदेवां संममर्थे न मन्यध्वे ?' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'पद्यप्रभ ! किमन्ये आचार्या असदाज्ञावर्त्त्याचार्येभ्यो घनतरं ज्ञातारो यचेवां संमतं वामावर्त्तांगत्रिकविधिं न ते मन्यन्ते ?'—इत्यादि वक्रोक्तिभणनेन श्रीपृथ्वीराजसमर्थ

निर्वचनीकृतः पद्मप्रभः प्रोक्तवान् यथा—‘महाराज ! यदि यौष्माकीर्णं वचनं भवति तदिदानीमत्रोपविष्टविशिष्टलोक-
प्रमोदोत्पादनाय कुतुहलानि दर्शयन्ते; तद्यथाऽऽकाशमण्डलादवतीर्य युष्मदुत्सङ्गे निविष्टामतिरूपात्रानेकां विधा-
धरीं दर्शयामि, पर्वतमङ्गलमयं कृत्वा दर्शयामि, नभस्तल इतस्ततो नृत्यमानान् हरिहरादीन् देवान् दर्शयामि, उच्छ-
लत्कल्लोलमालाकरालं पारावारं समागच्छन्तं दर्शयामि, सकलमपीदं नगरमाकाशस्थितं दर्शयामीत्यादि’ । सभ्यैर्विह-
स्योक्तम्—‘पण्डित पद्मप्रभ ! यदि भवतेदृक्षेन्द्रजालकला शिक्षिता तत्किमाचार्यः सह वादः प्रारब्धः । श्रीपृथ्वीराज-
दानलामभिप्रायनिरन्तरसमागच्छदपरलक्षसंख्येन्द्रजालिकैः समं प्रारभ्यताम्’ । हर्षाकुलचित्तेन तेनोक्तम्—पण्डित-
मिश्रा ! अयमाचार्यः सर्वकलाकुशलमात्मानं मन्यतेऽतो यद्यद्य श्रीपृथ्वीराजमभायां युष्माकं समर्थं गर्वपर्वतान्नोत्तार-
यिष्यते तदैष वानेन भिद्यमानो धर्तुमपि न शक्यते’ । विहसितवदनान् श्रीपूज्यान् दृष्ट्वा तेनोक्तम्—‘आचार्य ! किं वि-
लक्षं हससि ? अयं सोऽवमरो यदि काचिच्छक्तिरस्ति तदा दर्शय सर्वलोकचेतश्चमत्कारि किमपि कलाकौशलं स्वकी-
यम्, किं वाऽमुष्याः सभातो बह्निभिःसरेति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यजिनदत्तसूरिनाममन्त्रसरणपूर्वमुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! त्वं
तावदात्मशक्तिस्फोरणानुसारेण यथोक्तमिन्द्रजालं प्रथमं निष्कामय, पश्चाद् वर्तमानकालोचितं किमपि वयमपि क-
रिष्यामः’ । कुतुहलवलोकनभिलाषाकुलतया श्रीपृथ्वीराजेन सोत्सुकमुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! आचार्यणानुमतिर्देवाऽ-
स्त्यतो वेगं कृत्वा स्वेच्छानुसारेण दर्शय नानाविधानि कौतुकानीति’ । तदनन्तरमन्तःशून्यत्वादाकुलव्याकुलेन श्रीम-
त्पूज्यपुण्यप्रागभारप्रेरितेन च पद्मप्रभेणोक्तम्—‘महाराज ! अद्य रात्रौ देवीं पूजयित्वाऽभीष्टदेवताह्वानमन्त्रमेकाग्रचित्तेन
ध्यात्वा कल्पे नानाविधमिन्द्रजालं दर्शयामि’—इति श्रुत्वा च हास्यसौकर्योच्छलदमन्दानन्दाश्रुव्यापूर्णनयनैः सर्वैरपि
लोकैर्दुर्वाक्यभाषणपूर्वकं गाढतरमुपहसितः पद्मप्रभः । तत्पश्चान्निलज्जुडामणिना तेन सविकाशवदनात् श्रीपूज्यानवे-
क्ष्योक्तम्—‘आचार्य ! किं हससि ?, यदि त्वं भद्रोऽसि तदिदानीमेव किमपि दर्शय’ इति विहस्य श्रीपूज्यैरुक्तम्—
‘पद्मप्रभ ! स्थिरीभूय ब्रूहि, किमिन्द्रजालमुच्यते ?’ तेनोक्तम्—‘त्वमेव ब्रूहि’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘देवानाम्प्रिय ! असंभ-
वद्वस्तुसत्ताविर्भावः’ । ‘तत् किम् ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! तदिदमद्य तवैव प्रत्यक्षीभूतं किं न पश्यसि ?’ तेनो-
क्तम्—‘किमिति ?’ तदनन्तरं श्रीपूज्यैः सोत्कर्षमुक्तम्—‘महानुभाव ! किं त्वया स्वप्नान्तेरेऽपि संभावितमिदं कदाचिद्,
यदहं विशिष्टासनोपविष्टसहस्रसंख्यमुकुटबद्धराजराजिविराजितायां श्रीपृथ्वीराजसभायां गत्वा यथेच्छया वक्ष्यामीति;
परमिदमसंभाव्यमपि देवनियोगादस्मत्मात्रिध्यादद्य संजातमिति, कोऽस्येन्द्रजालाद् भवच्चिकीर्षिताद् भेद इति ?’ । पुन-
रपि क्रूरशयतया लोकोपहासमवगणय्य राजानमुद्दिश्य तेनोक्तम्—‘महाराज ! अनाक्रमणीयपराक्रमाक्रान्तजिनपदाधः-
कृतप्रतापप्रचण्डप्रभूतभूततिव्रातसततमुग्रमाणदेऽशमृतसर्वस्वे त्वयि सकलामपि पृथ्वीं शासति युगप्रधान इति विरु-
दमात्मन्ययमाचार्यः प्रचुरत्यागदानवशीकृतसमस्तभट्टलोकमुखेन पाठयति’ । राज्ञोक्तम्—‘पद्मप्रभ ! युगप्रधान इत्यस्य
कः शब्दार्थः ?’ सहर्षेण तेनोक्तम्—‘महाराज ! युगशब्देन वर्तमानः कालो भण्यते, तस्मिन् यः प्रधानः सर्वोत्तमः स
युगप्रधानशब्देनोच्यते’ । अत्रान्तरे श्रीपूज्यैर्वेगादेवोक्तम्—‘मूर्ख पद्मप्रभ ! यदपि तदपि भणित्वाऽस्माकं मुखोपरि
राजानमुच्छलवितुमिच्छसि ?’ । श्रीपृथ्वीराजराजानमुद्दिश्य चोक्तम्—‘महाराज ! भिन्नरुचयः सर्वेऽपि प्राणिन इति
केवांचित् कोऽपि सुखायते । ततो यः कश्चिद्येषाममीदो भवति तं प्रति नानाविधान्तरङ्गरङ्गसूचकानेकविरुदन्त्यासम-
नोहान् प्रधानशब्दानुचरन्ति ते । यथा त्वामाश्रित्य—जीवऽऽदिश, पादावधार्यताम्—इत्यादिशब्दान् भणन्ति भव-
त्पादाविन्दाराधनैकसावधानमानसश्रीकदमासमण्डलेश्वरप्रमुखराजप्रधानलोकाः, तथैतानुद्दिश्य यथोक्तान् शब्दानुच्चार-
यन्त्येतत्सेवका इति । एवं तेषामपि सेवकाः प्रवर्तन्ते । अन्योऽपि लोकः सर्वोऽपि स्ववल्लभजनं नानाविधैर्वचनैर्नादयति
परं न कोऽपि तेषां दोषमुद्घाटयति । अयं च पद्मप्रभोऽस्मां सभायामित्थं यदपि तदप्युल्लंघ्यं वदन् स्वस्य सर्वजनप्रत्य-

नीकतां प्रकाशयति' । तदनन्तरम् 'अयमाचार्यो लोकाचारानुसारेण युक्तं भाषते, पद्यप्रमथ वैलक्ष्यात् पैशून्यं प्रकटयतीति विचिन्त्य श्रीपृथ्वीराजेनोक्तम्—'जनार्दन-विद्यापतिप्रभृतयः पण्डितमिश्राः ! सावधानीभूय यूयमनयोः परीक्षां कुरुत, यथा यो महाविद्वान् भवति तस्मै जयपत्रं दीयते सत्कारश्च क्रियते' । पण्डितैरुक्तम्—'देव ! तर्कविद्या-विषये महाशुष्णमतिराचार्य इति परीक्षितम्, इदानीं युष्मदादेशात् साहित्यविषये परीक्षां कुर्मः । पण्डितमिश्रौ ! युवां श्रीपृथ्वीराजेन भादानकोर्वापतिर्जित इति वर्णयतम्' । श्रीपूज्यैः क्षणमेकमेकाग्रीभूय—

यस्याऽन्तर्बाहुगेहं बलभृतककुम्भः श्रीजयश्रीप्रवेशे,

दीप्रप्रासप्रहारप्रहृतघटतटप्रस्तमुक्तावलीभिः ।

नूनं भादानकीयै रणभुवि करिभिः स्वस्तिकोऽप्येतोबैः,

पृथ्वीराजस्य तस्यातुलबलमहसः किं वयं वर्णयामः ॥

[२९]

इति वृत्तं पठित्वा व्याख्यातम् । पद्यप्रमेणाऽपि लाघवभीरुणा पौर्वापर्यमनालोच्य शीघ्रं वृत्तं पठितम् । श्रीपूज्यै-रुक्तम्—'वृत्तं चतुष्पदमेव दृष्टं श्रुतं किमेतत् पञ्चपदं कृतम् ?' सभ्यानां च तत्पठिते वृत्ते पञ्चापशब्दा दर्शिताः । ईर्ष्या-वशात् तेनाप्युक्तम्—'पण्डितमिश्रा ! यस्यान्तर्बाहुगेहमित्यादिवृत्तमाचार्येणेदानीं न कृतं पूर्वपठितमेव पठितम्' । पण्डितैरुक्तम्—'स्थिरीभव त्रायते लग्नम्' । 'आचार्य ! श्रीपृथ्वीराजसभामण्डपं गद्यबन्धेन वर्णय' । श्रीपूज्या मनसि स-भावर्णनं कृत्वा खटिकया भूमौ लिखितं प्रवृत्ताः, यथा—'चञ्चन्मेचकमणिनिचयरुचिरचरनारचितकुट्टिमोच्चरन्मगीचिप्रप-ञ्चखचितदिकचक्रबालम्, सौरभरसम्भृतलोभवशवम्भ्रम्यमाणङ्कारभृतश्रुतभवनाभ्यन्तरभूरिभ्रमरसम्भृतविकीर्णकुसु-मसम्भारविभ्राजमानप्राङ्गणम्, महानीलश्यामलीनलपटुचेलोल्लसद्दुल्लोचाञ्चललम्बमानानिलविलोबबहलविलसत्फला-मालातुलितजलपटलविरलविगलदुज्ज्वलमलिलधारम्, दिग्विश्रितवलक्षचक्षुःकटाक्षलक्षविक्षेपक्षोभितकामुकपक्षामुक्तमौ-क्तिकाशयनधेषञ्चवर्णनृत्नरत्नाङ्कारविसरनिःसर्गकिरणनिकुरुम्बचुम्बिताम्बरारब्धनिरालम्बनविचित्रकर्मप्रविशत्कुसुमाधु-धराजधानीविलामवारविलामिनीजनम्, क्वचिच्चुत्ताङ्कुरमास्वादमदकलण्डकलरवममाननवगानमानकलाकुशलगाय-नजनप्रारब्धललितकालीमेयम्, क्वचिच्छुचिचरित्रचारुवचनरचनाचातुरीचञ्चुनीतिश्लाघविचारविचक्षणमचिवचक्र-चर्च्यमाणाचागानाचारविभागम्, क्वचिदासीनोद्दामप्रतिवाद्यमन्दमदभिदुरोद्यदनवद्यहयमसप्रविद्यासुन्दरीचुम्ब्यमाना-वदानवदनारविन्दकोविदवृन्दारकवृन्दम्, उद्भूतकन्धरविविधमागधवर्णमानोदुरर्धयशौर्धौर्दार्यवर्धिष्णु, सुधाधामदीधि-तिसाधारण्यशोराशिघ्रवलितवसुन्धराभोगनिविशमानमामन्तचक्रम्, प्रसरन्मानमणिकिरणनिकरविरचितवासवशरासन-सिंहामनासीनदोर्दण्डचण्डिमाडम्बरखण्डिताखण्डवैरिभूमण्डलनमण्डलेश्वरपटलसर्पधोङ्कटकिरीटतटकोटिसंकटविध-टितविसंकटपादविष्टभूपालम् ; अपि चोद्यानमिव पुष्पागालङ्कृतं श्रीफलोपशोभितं च, महाकविकाव्यमिव वर्णनीयव-र्णाकीर्णं व्यञ्जितरसं च, सगेवगमिव गजहंसावतंसं पक्षोपशोभितं च, पुरन्दरपुरमिव सत्पा(?)धिष्ठितं विबुधकुलसङ्कुलं च, गगनतलमिव लम्बमङ्गलं कविराजितं च, कान्तावदनमिव सदलङ्कारं विचित्रचित्रं च' । अत्रान्तरे पण्डितैरुक्तम्—'आचार्य ! समर्थं वर्णनं स्थालीपुलाकन्यायेन, ज्ञास्यते युष्माकं शक्तिः' । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः—'एवंविधं श्रीपृथ्वी-राजसभामण्डपमवलोक्य कस्य न चित्रीयते चेतः'—इति समर्थनं कृतम् । पुनरपि वाचयित्वा विस्तरेण व्याख्यातं च । श्रुत्वा च पण्डितैर्विस्मयवशान्निरजशरो धूतितम् । पद्यप्रमेणोक्तम्—'पण्डितमिश्राः ! एतदपि कादम्बर्यादिकथा-सम्बन्धि सम्भाष्यते' । पण्डितैरुक्तम्—'मूर्ख ! कादम्बर्यादिकथाः सर्वा अस्माभिर्वाचिताः सन्ति, अतस्त्वं मौनं कुरु । मा भारयासद्वस्तेन स्वं मुखं धूलिभिः' ।

५०. पूज्यानुद्दिश्योक्तम्—'आचार्य ! प्राकृतभाषया गाथाबन्धेन श्लेषालङ्कारेण श्रीपृथ्वीराजसत्कान्तःपुरसुमदी वर्णय' । श्रीपूज्यैर्मुहुर्नर्मकं चिन्तयित्वोक्तम्—

वरकरवाला कुबलयपसाहणा उल्लसंतसत्तिलया ।

सुंदरिविंदु व्व नरिंद ! मंदिरे तुह सहंनि भडा ॥

[३०]

इति गाथाया विस्तरेण व्याख्याने च श्रीपूज्यमुखसम्मुखमतिकृतहलात् सकलमपि लोकमवलोकमानमवलोक्य वैलक्ष्यात् पद्मप्रभेणोक्तम्—‘आचार्य ! मया सह वादमारम्भेदानीमन्यतराणामग्रे आत्मानं भद्रं भावयसि ?’ श्रीपूज्यैश्च नन्दिनीनाम्ना छन्दसा—

पृथिवीनरेन्द्र ! समुपाददे रिपोरवरोधनेन सह सिन्धुरावली ।

भवतां समीपमनुनिष्ठता स्वयं नहि फल्गुचेष्टितमहो ! महात्मनाम् ॥

[३१]

इदं नवं वृत्तं पठितोक्तम्—‘पद्मप्रभ ! किमिदं छन्दः ?’ पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! अनेनाज्ञानेन सह बुवाणस्त्वमात्मानमेव केवलं क्लेशयति न फलं किञ्चिद्भवत्यिति । तथाऽऽचार्य ! खड्गबन्धेन चित्रकाव्यं कुरु’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः खटिकया भूमौ रेखाकारं खड्गं कृत्वा तात्कालिकम्—

लसद्यशःसिताम्भोज ! पूर्णसम्पूर्णविष्टप ! ।

पयोधिसमगाम्भीर्य ! धीरिमाधरिताचल ! ॥

[३२]

ललामविक्रमाक्रान्तपरक्ष्मापालमण्डल ! ।

लब्धप्रतिष्ठ ! भूपालावनीमव कलामल ! ॥

[३३]

इत्येवंरूपश्लोकद्वयाक्षरलिखनेन भरितम् । तच्च चित्रकाव्यं वाचयित्वाऽतिहृष्टः पण्डितैः प्रशस्यमानान् श्रीपूज्यान् दृष्ट्वाऽमर्षवशाद्वा पद्मप्रभः—‘पण्डितमिश्रा ! द्रम्ममहस्रमेकं दातुमहमपि समर्थो वेत्तेऽतो मामपि प्रशंसयत’ । मण्डलेश्वरकदम्भासेनोक्तम्—‘रे मुण्डिक ! श्रीपृथ्वीराजसमक्षं यदपि तदपि बुवाणस्त्वमात्मानं गले ग्राहयसि’ । राज्ञोक्तम्—‘पण्डितमिश्रा ! एनमपि वराकं समदृष्ट्वा वादयत’ । तैरुक्तम्—‘देव ! यदि गोरूपः किमपि वेत्ति तदोपोऽपि वेत्ति’ । राज्ञोक्तम्—‘मूर्खोऽपि दृष्ट्वा ज्ञायत आचार्यो विद्वान्, परमस्मत्सभायां न्यायमग्न्यां वचनीयता यथा न भवत्यतः कारणात् पद्मप्रभोऽपि सर्वविषये युष्माभिः परीक्षयितव्यः’ । पण्डितैरुक्तम्—‘गोस्वामिन् ! पद्मप्रभः काव्यं कर्तुं न जानाति, आचार्यपठिते वृत्ते छन्दो नोपलक्षयति, आचार्येण तर्करीत्या वामावर्तारात्रिकावतारणे स्थापिते प्रत्युत्तरं किमपि न दत्तवान्, तर्कमार्गमपि न परिछिनत्ति, केवलं विरूपं भाषितुं वेत्ति, तथापि युष्माभिरोधद् विशेषेण समदृष्ट्वा प्रक्षयामः’ । ‘आचार्य ! पण्डितपद्मप्रभ ! युवाम्—

“चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः क्रमादमुं नारद इत्यबोधि सः ।”

इति समस्यां पूरयतमिति । क्षणादेव श्रीपूज्यैरुक्तम्—

चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः क्रमादमुं नारद इत्यबोधि सः ।

भूपालसन्दोहनिषेवितक्रम ! क्षोणीपते ! केन किमत्र संगतम् ॥

[३४]

—इति । सम्भैरुक्तम्—‘आचार्य ! न किमपि लभ्यते, ईदृश्या समस्या पूरितया; यदस्माभिरसंगन्तुचारणात् युवां पृष्टौ, त्वया च तैव समर्थितेति । तथा सरलकाव्यादेतदेव समस्याया दुःखत्वं यदसांगत्यमपनीयते’ । पूज्यैरुक्तम्—‘पण्डितमिश्रा ! एवमपि समस्या पूर्यत एव; यतः श्रीभोजदेवसभायां केनाप्यागन्तुकपण्डितेन—

“सा ते भवाऽनुसुप्रीताऽवद्यचित्रकनागरैः । आकाशेन वक्ता यान्ति”.....

इति समस्यापादत्रयं कथितम्; ‘देव ! किं केन संगतम्’ इति चतुर्थपादप्रक्षेपेण श्रीभोजराजसत्कपण्डितेन पूरिता’ । पण्डितैरुक्तम्—‘एवमपि पूर्यत एव, यदि पद्मप्रभसदृशः कोऽपि पूरको भवति; युष्मादृशानां त्वंविधकाव्य-

शक्तियुक्तानां न युज्यत इहर्शी सम्यक्सां प्रयितुमिति' । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः क्षणमेकं विमृश्योक्तम्—

चकनं दन्तद्वयमर्जुनः शरैः कीर्त्या भवान् यः करिणो रणाङ्गणे ।

दिदृक्षया यान्तमिलाप दूरतः क्रमादमुं नारदमित्यबोधे सः ॥

[३५]

इत्येतद्व्याख्यानावसाने च विस्मयरसपरवशैः पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! भगवती सरस्वती त्वयैवैकस्मिन्नुद्गा, यदेवं चिन्तितान् पदान् ददाति । पाश्वोपविष्टश्रीजिनमतोपाध्यायेनोक्तम्—‘पण्डितमिश्राः ! सत्यमेतद् यदाचार्यविषये परमेश्वरी श्रीवाग्देशी प्रसन्नाऽभूदिति, कथमन्यथैषा भगवती निजपुत्रैर्युष्माभिः सहाचार्येभ्यः साङ्गत्यमकारयत्’ । पण्डितैरुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! त्वमपि किमपि ब्रूहि । स प्राह—‘क्षणमेकं प्रतीक्ष्य चिन्तयन्नस्मि’ । तैश्च स—‘पण्मासान् यावच्चिन्तयेरित्युपहसितः । तथा भणितम्—‘सर्वाधिकारिन् ! मण्डलेश्वरकृद्मास ! आचार्यसदृशः कोऽपि विद्वान् दृष्टः ?’ म प्राह—‘अद्याग्रतो न दृष्टः’ । अङ्गुल्या निजतुङ्गमान् दर्शयता राज्ञोक्तम्—‘आचार्य ! परतः पश्य पश्येत्यमी पट्टघोटकाः केन कारणेनोत्पतन्ति ?’ श्रीपूज्यविमृश्योक्तम्—‘गृणु महाराज !

ऊर्ध्वस्थितश्रोत्रवरोत्तमाङ्गा जेतुं हरेरश्वमिथोदधुराङ्गाः ।

त्वमुत्प्लवन्ते जवनात्तुरङ्गास्तवाऽवनीनाथ ! यथा कुरङ्गाः ॥

[३६]

एतदर्थश्रवणे च प्रसन्नयदनं राजानं दृष्ट्वा पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! उदयगिरिनाम्नि हस्तिन्यध्यारूढः कीदृशः पृथ्वीराजः शोभत इति वर्णय’ । पूज्यैर्हृदये विमृश्योक्तम्—

विस्फूर्जद्भक्तकान्तं लसदुत्कटकं विस्फुरद्वातुचित्रं,

पादैर्विभ्राजमानं गरिमभृन्मलं शोभितं पुष्करेण ।

पृथ्वीराजक्षितीशोदयगिरिमिभिविन्यस्तपादो विभासि,

त्वं भास्वान् ध्वस्तदोषः प्रबलतरकराक्रान्तपृथ्वीभृदुच्चैः ॥

[३७]

इति वृत्तार्थं श्रुत्वा प्रसाददानाभिमुखे राजनि सति पण्डितैरुक्तम्—‘देव ! इतः स्थानाच्चतुर्दिक्षु योजनशतमध्ये ये केचन विद्वांसो विद्याशास्त्रन्यस्फुटदूदरोपरिदत्तमुवर्णपट्टाः श्रूयन्ते तेभ्यः सर्वेभ्य एव लक्षणम्मुल्या साहित्यपरिचयेन तर्काभ्यासेन मिद्वान्तावगत्या लोकव्यवहारपरिज्ञानेनायमेवाचार्यः समधिकः । किम्बहुना, सा विद्यैव नास्ति या-
ऽस्य मुखाम्भोजे सुवासिकया न विलसति । समम्यामपूरयित्वाऽपि पद्मप्रभेणोक्तम्—‘महाराज ! केषांचिन्मानुषाणां पार्श्वे विद्या अमन्य एव भद्राः, यतस्ते तदिद्यावलेन लोकैः सह निरन्तरं कलहायमानाः सकलमपि जगदुत्थ्र-
यन्ति । यदुक्तम्—

विद्या विवादाय धनं मदाय प्रज्ञाप्रकर्षाऽपरवञ्चनाय ।

अभ्युच्चतिलोकराभवाय येषां प्रकाशे निमिराय तेषाम् ॥

[३८]

श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘भद्र पद्मप्रभ ! त्वदग्रे किंचिदभिहितं भणामि भ्रष्टस्ते मा रुष’ । तेनोक्तम्—‘मण महानुभाव !’
‘इत्थमशुद्धं वृत्तादिकं पठन्तमेकमपि यतिनं दृष्ट्वा सर्वोऽपि मिथ्यादृष्टिलोको-अदो ! एते धेतपटाः शुद्धमपि पठितुं न जानन्ति किमन्यज्ज्ञास्यन्तीत्युपहसति-अतः कारणादस्मिन् वृत्तेऽद्य पश्चाद्भवात् ‘प्रकर्षः परवञ्चनाये’ति ‘प्रकाश-
स्तिमिराये’ति च पठनीयम् । तथाऽस्मिन्प्रस्तावे ‘विद्या विवादाये’त्यादिमुभाषितमसम्बद्धमुक्तम्, यतो धर्मशील ! किमस्माभिरुक्तं यस्वमस्माभिः सह वादं गृह्णाण, किं वा त्वयैवासङ्गतश्रावकाणामग्रे कथितं यदहो ! अत्रानयत स्व-
गुरुं यथेदानीमपि जयामीति’ । स स्वस्कन्धास्कालनपूर्वं प्राह—‘मया कथितम्’ । पूज्यैरुक्तम्—‘कस्य शक्त्या ?’ स प्राह
‘स्वशक्त्या’ । पूज्यैरुक्तम्—‘इदानीं सा किं काकैर्मक्षिता ?’ स प्राह—‘नहि नही’ति । पूज्यैरुक्तम्—‘तर्हि क गता ?’ स

प्राह—‘मम भुजयोर्मध्ये वर्तते, परमवसरमन्तरेण न प्रकाश्यते’ । पूज्यैरुक्तम्—‘अवसरः कदा भविष्यति ?’ । स प्राह—‘इदानीमेव’ । ‘तर्हि किमिति विलम्बः क्रियते ?’ स प्राह—‘राजानमालाप्य स्वशक्तिं स्फोरयिष्ये’ । पूज्यैरुक्तम्—‘वेगं कुरु’ । तत्पश्चात् पञ्चप्रभः स्वचेतस्वनेनान्चायेण निजशरीरसौभाग्येन वचनचातुर्येण विद्याचलेन वशीकरणादिमन्त्रप्रयोगेण वा सर्वोऽपि राजलोकः स्वात्मनि सानुरागी कृतः, मया पुनरात्मभक्त्या श्रावका अपि तादृशराजप्रसादवर्णनोद्भूतविकाशमुखा अपि इयाममुखीकृताः, किं क्रियते ? कोऽप्युपायो न फलति; भवतु, तथापि “पुरुषेण सता पुरुषकारो न मोक्तव्यः” इति न्यायादिदानीमपि यदि किञ्चित्साहसं कृत्वाऽऽवयोद्वयोरपि समश्रीकृता भवति तदाऽस्मिन् देशे स्थातुं शक्यतेऽन्यथा महान्तं लोकोपहासमसहमानानामस्माकं सश्रावकाणां देशत्याग एव भविष्यतीति विभाव्य, राजानमुद्दिश्य चोक्तवान्—‘महाराज ! अहं षट्त्रिंशत्संख्यदण्डनायकायुधप्रकाराभ्यासेन मल्लविद्यायां कृतश्रमो वर्ततेऽतो मया सममेनमाचार्य बाहुयुदेन योधयेति’ । राजा च दर्शनिनामाचारानभिज्ञतया कौतुकदिदृक्षया च श्रीपूज्यमुखसंमुखमवलोकितवान् । पूज्यश्चाकारेक्षितादिभिः श्रीपृथ्वीराजाभिप्रायमनुमीयोक्तम्—‘महाराज ! बाहुयुद्धादिकं दिकरिकाणामेव क्रीडा, यतो गलागलिलग्रा बालका एव शोभन्ते न महान्तः, शस्त्राशस्त्रि युध्यमाना राजपुत्रा एव शोभन्ते न वणिजः, दन्तकलहेन युध्यमाना रण्डा एव शोभन्ते न राजदाराः, तत्कथमस्य वचनमुपादेयं स्यात् ? । पण्डिताश्चोत्तरप्रत्युत्तरदानशक्त्या परस्परं स्पधेमानाः शोभन्ते’ । अवान्तरे षण्डितैरुक्तम्—‘देव ! वयमपि पाण्डित्यगुणेन युष्माकं पार्थाद् वृत्तिं लभामहे न मल्लविद्याकुशलतया’ । पूज्यैरुक्तम्—‘पञ्चप्रभ ! अस्यां सभायामेवं बुवाणः स्वदंष्ट्रिकयाऽपि न लज्जे !; महाराज ! यद्यस्य शक्तिरस्ति तदैपोऽस्माभिः सह शुद्धया प्राकृतभाषया संस्कृतभाषया माग्रीभाषया पिशाचभाषया शूरसेनीभाषया शुद्धयाऽपभ्रंशभाषया गद्येन वा पद्येन वा लक्षणेन वा छन्दसा वाऽलङ्कारेण वा रमविचारेण वा नाटकविचारेण वा तर्कविचारेण वा ज्योतिर्विचारेण वा सिद्धान्तविचारेण वा वृताम्, यदि पश्चाद् वयं भवामस्तदा यादृशानेप कथयति तादृश एव वयम्, परं यदेपोऽस्माकं हस्तेन लोकविरुद्धं स्वदर्शनविरुद्धं मल्लयुद्धादिकारयति तत्कथमपि न कुर्मः । न चास्माकं तावन्मात्राकरणे लाघवम्; यतः कदाचित् कोऽपि हालिकादिः कथयिष्यति—यदि यूयं पण्डितास्तदा मया सह हलकर्षणादि कुरुष्वमिति—तदा किमस्माभिस्तत्कर्तव्यम्, अकरणे च किमस्माकं पाण्डित्यं याति ? । तथा महाराज ! यद्येव यथा तथाऽस्मान् जेतुं वाञ्छति तदाऽस्माकं पार्थात् छिट्टे काच्यं प्रश्नोत्तरं वा गुप्तक्रिया-कारकादिकं वा पृच्छतु । अथवा स्वेच्छानुसारकर्तव्याश्रमनिवेशरूपया कल्पितया लिप्या किञ्चिद्ब्रूतं सभ्यकर्णे कथयित्वा खटिकया भूमौ लिखतु, यद्यदसीयहृदयस्थं ब्रूतं न निष्काशयामस्तदा हारितमेव । अथवा ब्रूतस्य केवलान् खरान् लिखतु केवलानि व्यञ्जनानि वा लिखतु, यदि केवलैस्तैरस्य हृदयस्थं ब्रूतं न निष्काशयामस्तदापि हारितमेव । तथैकवारश्रुतब्रूताक्षराणि पश्चात्पुनर्येष लिखतु, किं वा वयं लिखामः । तथा वर्तमानकालवर्तिनां शिकरीयमाननवनरागनामकथनपूर्वकं तात्कालिकाक्षरान्स्यान्निर्दिष्टकोष्ठकाक्षरप्रक्षेपेण कोष्ठकानेष पूरयतु, किं वा वयं पूरयामः’ । राज्ञोक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! यूयं सर्वान् रागान् परिच्छिन्त ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘महाराज ! यदि केनापि पण्डितेन सह वादव्यवस्था निष्पन्ना स्यात् तदा क्रियते वार्ता काऽपि, अनेन पुनरज्ञानेन मातुषेण सह विवदमानानां केवलमात्मनः कण्ठशोष एवेति’ । राज्ञोक्तम्—‘आचार्य ! मा विषाद, यथोक्तकोष्ठकपृतिरीतिदर्शनेन यथाऽस्माकं कुतूहलं पूर्यते तथा कुरु’ । पूज्यैरुक्तम्—‘ईदृशं किमपि यदि कथयत तदाऽस्माकमपि शरीरे सुखं भवति’ । तत्कालकारितवांशिकवाद्यमानवंशोच्चिष्टबधनरागभणनपूर्वकं तत्कालकृतश्रीपृथ्वीराजजन्मायप्रियतगुणवर्णनरूपश्लोकाक्षराणि सर्वाधिकारिकहमासनिर्दिष्ट कोष्ठके प्रक्षिपद्भिः श्रीपूज्यैस्तस्यां सभायां कस्य कस्य मनःपङ्कज आश्चर्यलक्ष्मीः सुखासिकया न स्थापिता । अतिप्रसन्नेन श्रीपृथ्वीराजपृथ्वीपतिनोक्तम्—‘आचार्य ! जितं त्वया, विकल्पः कोऽपि मनसि न कार्यः । स्वकीयधर्मप्रभावात् सहस्रसंख्यदेशस्वामित्वं प्राप्तं मया सप्ततिमहत्सुरङ्गमानामाधिपत्यं च; तथा न कोऽपि

प्रतिपक्षो मदीयां भूमिकां क्रमितुं शक्नोति यच्चमस्मिन् देशे वमसीति । तथाऽऽचार्य ! मया न ज्ञातं यच्चमेवंविधं रत्नं वर्तते, अतो यत्किञ्चिदनुचितमाचरितं तत्क्षन्तव्यमिति वदता हस्तौ योजितौ । पूज्यैश्च हर्षवशाद्—

बभ्रम्यन्ते तवैतास्त्रिभुवनभवनाभ्यन्तरं कीर्तिकान्ताः,
स्फूर्जत्सौन्दर्यवर्या जितसुरललना योषितः संघटन्ते ।

प्राज्यं राज्यप्रधानप्रणमदवनिपं प्राप्यते यत्प्रभावात्,
पृथ्वीराज ! क्षणेन क्षितिप ! स तनुतां धर्मलाभः श्रियं ते ॥ [३९]

इत्याशीर्वाददानपूर्वकं राजवचनं बहुमानितम् । एवंविधं समाचारमवलोक्य वैलक्ष्यात् पद्मप्रभेणोक्तम्—‘महाराज ! एतावन्तं कालं तमेकः ममदृष्टिरस्यां सभायामासीः, इदानीं च त्वमपि स्वपरिवारानुवृत्त्याऽऽचार्यं पक्षपातं कृतवान्’ । राज्ञोक्तम्—‘पद्मप्रभ ! किमसदृशेन कारणसि ?, यदि तव शरीरे काऽपि पाण्डित्यकलाऽस्ति तदाऽऽचार्येण सह ब्रुहि, वयं न्यायं दापयिष्यामोऽथ नास्ति तदुक्तिष्ठ स्वप्रतिश्रये गच्छेति’ । म प्राह—‘महाराज ! न्यायवत्तां पृथ्वीराजसभायां गता यः कश्चित् कलाकौशल्येनाऽऽस्मान् बहु मन्यते स मया मह दौकतामित्याह्वानपूर्वकमङ्गुलीमूर्ध्वं करिष्य इत्याश्रयता मया पदत्रिशंस्वरूपदण्डनायकायुधप्रकारा अभ्यस्ताः, अतो यद्यद्य तव सभायामेषा कला फलवती न भविष्यति तदा कदा भविष्यतीति ?’ ।

५१. अत्रान्तरे श्रीपृथ्वीराजातिवल्लभेन मण्डलीकराणकममक्षणेन श्रीजिनपतिसुरिपादभक्तेन श्रे० गमदेवेनोक्तम्—‘देव ! शृणुत वार्तामेकाम्—श्रे० वीरपालपुत्रजन्मपत्रिकानुसारेण ज्ञायते, तव पुत्रो राजमान्यो द्रव्याढ्यो दानप्रियश्च भविष्यतीत्यादिज्योतिषिकवाक्यश्रद्धया मदीयः पुत्रो राजमभायां सञ्चरन्मा केनाप्यवहेत्यन्तामित्यभिप्रायेणाबल्यकालादहमात्मविश्रेण पण्डितहस्तेन द्विसप्ततिः कला अभ्यासितः । अन्यामां च घनानां कलानां फलं मया दृष्टं किन्तु युष्मत्प्रसादान्मम संमुखं वक्रया दृष्ट्वा केनापि नावलोकितम्, अतो बाहुयुद्धस्य फलं न दृष्टम्; इदानीं च मम पुण्या-कृष्टस्तव सभायां पद्मप्रभः समागतोऽतो यदि युष्माकं निरोपो भवति पद्मप्रभस्य च संमतं भवति तदा बाहुयुद्धकलायाः फलमालोकयते’ । कलिप्रियेण राज्ञोक्तम्—‘श्रेष्ठिन् ! वेगं कुरु, ऊर्ध्वो भव पद्मप्रभ !, त्वमपि स्वकलायाः फलं प्राप्नुहीति’ । तदनन्तरं हावपि मल्लग्रन्थि बद्धा गलामलि योद्धुं प्रवृत्तौ । क्षणान्तरे श्रे० गमदेवेन निहत्य भूमौ पातितः पद्मप्रभः । ‘श्रेष्ठिन् ! श्रेष्ठिन् ! अस्य कर्णां लम्ब्यो स्तो मा चोटयेति श्रीपृथ्वीराजवचनं निषेधकमप्युपहासपरतया विधायकं मत्वा तत्कर्णपालीं हस्तेन गृहीत्वा पूज्याभिमुखमवलोकितवान् गमदेवः । पूज्यैश्च स्वशिरोधुनेन ‘प्रवचनोद्बुद्धं मा कृथा’ इत्यादिवचनेन च निषिद्धः । लोकैश्च कलकलं कृत्वा परस्परमहमिकयोक्तम्—‘यथाऽहो मया प्रथममेव कथितं यच्छ्रेष्ठि जेष्यति; यदनेन सावयुष्मं पद्मप्रभाभ्यस्तपदत्रिशदण्डकलतो द्विगुणकलाभ्यामः कथितः’—इत्यादि । राजादेशात् पद्मप्रभं मुक्तोत्थितः श्रे० गमदेवः । सोऽपि चोत्थाय भूलिमलिनं निजं वस्त्रादि प्रास्फोटयत्, राजपूज्यैश्च श्रीपृथ्वीराजाक्षिसंज्ञानुसारेण गले गृहीत्वा पर्यस्तः स वराकः । तत्पश्चात्तस्य पततः सोपानपङ्क्तिंसंस्तया भयं मस्तकमधस्तनमोपानमयीं क्षणं मूर्च्छां समागता । केनापि वण्टेन प्रच्छादिकाऽपहृतेति तादृशममज्जसं दृष्ट्वा जिनशासनलाघवभीरुभिः श्रीजिनपतिसुरिभिर्दिवापरिणामात्तत्क्षणादेवाऽऽत्मभक्तश्रावकहस्तेन श्वेता प्रच्छादिका दापिता तस्य । तथैकेन च वण्टेन हस्तकादानपूर्वकमूर्ध्वोऽकृत्य जितमस्माकं टक्कुरेणेति वदता द्वितीयहस्तेन दत्ता तन्मस्तके टक्करा । तदनन्तरं महस्रंसंख्यैवित्प्रायैलोकैस्तन्मस्तके टक्करा ददद्भिर्धवलगृहाहृदिनिष्कासितः । श्रीपूज्यैश्च श्रीपृथ्वीराजहस्ते महाश्वेतवहिकापट्टचतुष्कोणखण्डलपुहस्तचित्रकरलिखितमहाप्रधानलवणवन्धपटो दत्तः । राजा पुनरतिकुतूहलाच्छत्रमवलोक्य—

पृथ्वीराय ! पृथुप्रतापतपन प्रत्यर्थिपृथ्वीभुजां,

का स्पर्धा भवताऽपराद्धैर्यमहसा सार्धं प्रजारञ्जने ।

येनाऽऽजौ हरिणैव खङ्गलनिकासंपृक्तिमन्पाणिना,

दुर्वाराऽपि विदारिता करिघटा भदानकोर्वीपतेः ॥

[४०]

इत्येतच्छ्रवन्धृत् वाचितं पण्डितंशोभयथाऽपि व्याख्यातम् । तथा तस्मिन्नेव पटे चित्रकरलिखितराजहंसिकायुगलोपरिस्थितम्—

कयमलिनपत्तसंगहमसुद्धवयणं मलीमसकमं व ।

माणसह्रियं पिअवरं परिहरियं रायहंसकुलं ॥

[४१]

परिसुद्धोभयपक्खं रत्तपयं रायहंसमणुसरह ।

तं पुहविरायरणसरसि जयसिरी रायहंसि व्व ॥

[४२]

इति गाथाद्वयं वाचितं स्वयं पूज्यैर्महाविस्तरेण व्याख्यातं श्रुत्वा चाऽतिप्रमोदात् 'कमेकमस्वाचार्यस्वामीष्टं वगो-मी'ति चिन्तयित्वा राज्ञोक्तम्—'आचार्य ! ममाधवा निजगुरोः श्रपथोऽस्ति ते, यदि त्वमान्मनोऽभीष्टमसम्पद्यमानं ममाग्रे न कथयसि; यस्मिन् कस्मिन् वा देशे यस्मिन् कस्मिन् वा नगरे तावत् मनो रमते तदुपरि गृहाण पत्तला-मिति' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'महाराज ! शृणुत, निजश्रुजोपाजितलक्षसंख्याद्रव्यः सा० माणदेवनामा श्रावकः श्रीविक्रम-पुरे वसन्नस्ति । स च मम गृहस्थसम्बन्धेन पितृव्यो भवति । तेन च मम व्रतग्रहणसमयेऽत्यादरेण भणितम्—“वत्स ! कथमहमात्मीयान् जातकाननेकथा विलामान् कुर्वतो द्रष्टव्यामीत्यभिप्रायेणानेकानि कष्टानि विषद्य मयैतावानर्थं उपा-जितः । अतो वत्स ! किमेवं न्वयाऽऽममनमि विकल्पितं यत्त्वं गृहस्थत्वादादुद्विग्न इव लक्ष्यमे ? । कथय किं द्रष्टव्यं सहस्राणि दश विंशतिं दत्त्वा देशान्तरे कस्मिंश्चित् प्रेययाम्यत्रैव वा दृष्टं मण्डयासि कन्यकां वा कामपि परिणाययामि । अन्यो वा यः कश्चित्तव चेतमि मनोग्धो वर्तते तं कथय यथा पूरयामीत्यादि” —मया तु तत्सर्वमवगम्य स्वगुरुपदेशश्रवणो-च्छलितपरमसंवेगात् सर्वसङ्गपरित्यागः कृतः । सोऽहं कथमद्य युष्मार्कं देशाय वा नगराय वा स्पृहयामीति' । राज्ञो-क्तम्—'तर्ह्यन्यतरं किञ्चित्कार्यं भण, यथाऽहमात्मोत्पन्नं हर्षं सम्मानयामि' । उन्मुकीभूय श्रे० रामदेवेनोक्तम्—'देव ! जयपद्मार्पणविषये प्रसादः क्रियताम्' । राज्ञोक्तम्—'श्रे० रामदेव ! अद्य स्वगुरुद्वयं बभूव, दिनद्वयमध्ये निजकार्यणा-जयमेरावामिष्यामि । तत्रागतः सन्निधयेन जयपत्रमर्पयिष्यामि' । श्रेष्ठिनोक्तम्—'देवनिरोपः प्रमाणम्, परमितः स्थाना-द्यथाऽस्मद्गुरुणा महाविस्तरेणाजयमेरौ प्रवेशो भवति तथाऽऽदिशत' । राज्ञोक्तम्—'मण्डलेश्वर ! त्वया तथा कर्तव्यं यथा श्रे० रामदेवगुरुरवो महत्यां शोभायां भवन्त्यामजयमेरौ निजोपाश्रये प्रभूता भवन्ती'त्यादिशिक्षा कइमामस्य दत्ता ।

५२. तदनन्तरं ततः स्थानादुत्थाय सहस्रसंख्यतुरङ्गमाधिरुढराजपुत्रानुगम्यमानमण्डलेश्वरकइमामप्रमुखराजप्र-धानैः सह प्रीतिवार्तां कुर्वन्तः, स्वकर्णाभ्यामात्मीयकीर्तिं शृण्वन्तः, प्रभूतलोकादीयमानाशिषो गृह्णन्तः, श्रीपृथ्वीराज-सत्के मेघाडम्बरनाभि छत्रे प्रभावनायै मत्तकोपरि प्रियमाणे, पुरमध्ये स्थाने स्थाने रङ्गभरेण प्रेक्षणीयके निष्पद्यमाने, दाने च व्याप्रियमाणे, चर्चया दीयमानायां, धवलेषु गीयनानेषु, श्रीगौतमस्वामिगणधरप्रमुखपूर्वजसत्कुलगणप्रशं-सनपूर्वकं विरुदावलीर्दिदम्सु महलोकेषु, श्रीपृथ्वीराजसभायां श्रीजिनपतिस्वरिभिर्जितः पण्डितपद्मप्रभ इत्याद्यर्थप्रतिब-द्धान्सु तत्कालनिष्पन्नान्सु चतुष्पदीषु पठ्यमानान्सु, निःस्वानैः सह पञ्चशब्देषु वाद्यमानेषु, राजादेशान्नगरशोभया शोभिते श्रीअजयमेरौ चैत्यपरिपाटीपूर्वकं पौषधशालायां समागताः श्रीपूज्याः ।

५३. दिनद्वयानन्तरं प्रतिज्ञातार्थनिर्वाहकः सबलवाहनो महाराजाधिगज-श्रीपृथ्वीराजः श्रीअजयमेरौ निजधवल-

गृहे समागत्य ततः स्थानाद्वस्तिस्कन्धाधिरूढेन जयपत्रेण सह पौषधशालायामागतो ददौ च जयपत्रं श्रीपूज्यानां हस्ते । पठितश्चाशिरवादः श्रीपूज्यैः । श्रावकैश्च कारितं महावधापनकम् । तस्मिंश्च वधापनके श्रे० रामदेवेनात्मगृहात् पारु-
त्थद्रम्माः षोडश सहस्राणि व्ययीकृताः । सं० १२४० विक्रमपुर आत्मना पञ्चदशैः श्रीपूज्यैरिणियोगतपश्चक्रे ।
१२४१ फलिबर्षिकायां जिणनागाजित-पद्मदेव-गणदेव-यमचन्द्राणां धर्मश्री-धर्मदेव्योश्च दीक्षा दत्ता । सं० १२४२
माघसुदि १५ श्रीजिनमतोपाध्याया देवीभूताः । सं० १२४३ खेटनगरे चतुर्मासी कृता । सं० १२४४ श्रीमदणहिल-
पाटकनाभि पत्तन इष्टोष्णां वर्तमानायां वज्रायममयकुमारमुक्तवान् भाण्डशालिकसंभवः-‘अभयकुमार ! तव स्वाज-
न्येन तव कोटिसंख्यद्रव्याधिपत्येन तव राजमान्यतया किमस्माकं फलम् ? यत्त्वमस्मद्गुरुन् श्रीउज्जयन्त-शत्रुञ्जयादिती-
र्थेषु यात्रां न कारयसि ?’ एवं प्रोत्साहितः सन् वज्रायोऽपि ‘भाण्डशालिक ! मा कांचिदनिवृत्तिं कृथाः, करिष्यामि
सर्वं भद्रम्’-इत्युक्त्वा राजकुलं गतः । तत्र च महाराजाधिराजभीमदेवं राजप्रधानं जगद्देवनामानं प्रतीहारं च विज्ञप्या-
जयमेरुवास्तव्यखरतरसंघयोः स्वयं लेखितराजदेशं गृहीत्वाऽऽत्मगृह आगतः । तदनन्तरं वज्रायेनात्मसमीपाका-
रितभाण्डशालिकसमक्षं राजदेशं खरतरसंघयोः श्रीजिनपतिस्वरियोग्यं स्वकीयं विज्ञप्तिकाद्वयं दत्त्वा प्रधानलेखवाहकः
श्रीअजयमेरौ संघपार्श्वे प्रेषितः । श्रीपूज्या अपि राजदेशदर्शनाद् वज्रायश्रीअभयकुमारसत्कविज्ञप्तिकाद्वयवाचनाच्च
संघप्रार्थनया च श्रीअजयमेरुवास्तव्यसंघेन सह तीर्थवन्दनार्थं चलिताः ।

५४. त्रिभुवनगिरौ यशोभद्राचार्यसमीपेऽनेकान्तजयपताका-न्यायावतारादिजैनतर्क-दशरूपकादिग्रन्थान् भणित्वा,
श्रीपूज्यादेशात् त्रिभुवनगिरिरयसंघेन सह, तर्कभणनोपपष्टभकारकशीलमागर-सोमदेवयतिद्वयसहितौ पं० यतिपालगणि-
धर्मशीलगणी तीर्थयात्रोपरि प्रस्थितानां श्रीपूज्यानां मिलित्वा कथयतः स्म, यथा-‘प्रभो ! श्रीयशोभद्राचार्येण गुप्तदा-
देशात् प्रस्थितानामस्माकमग्रे कथितं यथा-“यदि यूयं कथयत तदहमपि युष्माभिः सह यात्रायामागच्छामि, यथा श्री-
गूर्जरत्रायां सञ्चरतां श्रीपूज्यानामग्रे स्थितः काहलिक इव व्रजामि येन कोऽपि प्रतिमल्लः संयुग्ममपि स्थातुं [न] शक्नोति
समापि च निजगुरुवहुमानं कुर्वतो लघुतरः कर्मसञ्चयो भवतीति”-अस्माभिस्तु युष्मन्निरोपाभावात्प्रिपिदः श्रीमदा-
चार्यः’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘रुचिरं कुर्वीध्वं यदि तमाचार्यमानयध्वम् । भोरिदानीमपि कथमपि स आगच्छति ?’ तैरुक्तम्-
‘प्रभो ! इदानीं दूरदेशे वर्तते स इति नागच्छति’ । तथा, यथा चतुर्दश सहस्राणि नदीप्रवाहा गङ्गाप्रवाहे मिलन्त्येवं
विक्रमपुर-उच्चा-मरुकोट्ट-जैसलमेरु-फलवर्धिका-डिल्ली-वागड-माण्डव्यपुरादिनगरवास्तव्यभव्यलोकसंधा अहमह-
मिकया श्रीअजयमेरवीयसंघस्य मिलिताः । श्रीपूज्या अपि विद्यागुणेन तपोगुणेनाचार्यमन्त्रादिशक्त्या श्रावकलोक-
भक्त्या संसारविरक्त्या बृहस्पतिप्रायप्राणि(वाणी?)संमक्त्या स्थाने स्थाने प्रवचनप्रभावनां कुर्वन्तः श्रीसंघेन सह प्राप्ताश्च-
न्द्रावत्याम् ।

५५. तत्र च संघमध्यस्थितरथप्रतिमावन्दनार्थं पञ्चदशभिः साधुभिः पञ्चभिराचार्यैश्च सह प्रामाणिकाः पूर्णमा-
पक्षीयाः श्रीअकलङ्कदेवस्वरयः समागत्य रथप्रतिमास्नानमहोत्सवदर्शनार्थमिलितलोकमेलापकदर्शनाद् व्याघ्रुच्य दूरदेशे
वृक्षसाधस्तात् स्थिताः । श्रीपूज्यैश्च मानुषं प्रेष्य पृच्छापितास्ते, यथा-‘आचार्यमिश्राः ! केन कारणेन चैत्यवन्दनाम-
कृत्यैव यूयं व्याघ्रुच्य स्थिताः ?’ इति । तैरपि प्रेषितमानुषस्याग्रे कथितं यथा-‘येऽत्राचार्याः सन्ति तेऽस्माभिः सह
लघुबृहत्तया व्यवहारं करिष्यन्तीति ?’ । तेनाप्यागत्य पूज्यानामग्रे भणितम् । पूज्यैश्च-‘करिष्यते व्यवहारः, शीघ्र-
मागच्छते’त्यादि भाणितं तन्मुखेन तेषामग्रे । तदनन्तरं ते समागत्य ज्येष्ठानुक्रमेण वन्दनानुबन्दानादिकं सर्वं कृतवन्तः ।
अकलङ्कदेवस्वरिभिरुक्तम्-‘किं नामधेया आचार्यमिश्राः ?’ पार्श्वस्थिनेन मुनिनोक्तम्-‘श्रीजिनपतिस्वरिनामानः श्रीपू-
ज्याः’ । तत्पश्चात्तैरुक्तम्-‘आचार्यमिश्राः ! केन कारणेनेदं दशमयुक्तमात्मनाम कारितम् ?’ । पूज्यैरुक्तम्-‘कथं ज्ञायतेऽ-
युक्तमेतदिति ?’ तैरुक्तम्-‘व्यक्तमेव ज्ञायते; तथाहि जिनशब्देन सामान्यकेवलिन उच्यन्ते तेषां पतिस्तीर्थं ह्यैव

तीर्थङ्करनाम्नाऽऽत्मानं वादयन्तः परमेश्वराणां तीर्थङ्कराणां महतीमाशातनां कुरुष्वमिति । तस्माज्जिनपत्तिस्तरिरिति नाम युक्तम् । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्राः ! स्वादेवं यदि युष्माकमेवैकं विवक्षितं प्रमाणीकुर्वन्ति विद्वांसः, परं तेऽप्यतः पश्चाच्च धनं विचारयन्त्यन्यथा तेषां प्रेक्षावत्ताहानिप्रसक्तैः । यौष्माकीणां चेदृशीं वाणीं दृष्ट्वा वयमेवं मन्यामहे यदुत युष्माभिलोकयात्रयैव केवलया...(?) ग्रन्थान्यासः परित्यक्तः । कथमन्यथा युष्माकं जिनपतिशब्द एवंविधा विप्रतिपत्तिरूपघटे ?; यतो नहि लक्षणविधायामेक एव तत्पुरुषनामा समासो वर्णितः । सन्त्यन्येऽपि पञ्च समासा वर्णिताः । यदुक्तम्—

षड् समासा बहुव्रीहिर्द्विगुह्रद्वन्द्वस्तथाऽपरः । तत्पुरुषोऽव्ययीभावः कर्मधारय इत्यमी ॥ [४३]

तथाऽन्येनापि पण्डितेन चित्री(?) प्रकटनाय पदसमासनामनिबद्धाऽऽर्या कृतेयम्—

द्विगुरपि सद्बन्धोऽहं गृहे च मे सततमव्ययीभावः ।

तत्पुरुष ! कर्म धारय येनाहं स्यां बहुव्रीहिः ॥

[४४]

तैरुक्तम्—‘ततः किम् ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘योऽर्थः क्वाप्येकेन ममासेन न घटते स तत्र द्वितीयेन घटिष्यते, अतः किमित्युत्तरीभूयायुक्तिर्युक्तम्’ । तैरुक्तम्—‘कथमन्येन समासेन जिनपतिरिति नाम युष्मासु सङ्गतिमङ्गति ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘शृणुत, जिनः पतिर्यस्यामौ जिनपतिरिति बहुव्रीहिसमासे क्रियमाणे को गुणः को वा दोषो भवतीति भणत’ । तैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! बहुव्रीहौ क्रियमाणे न कोऽपि दोषो भवति, स्वस्य जैनत्वख्यापनलक्षणो गुणश्च भवति । परमिदृश्या मनमि कल्पितया कष्टपिष्टिकया किमिति लोको व्यामोह्यते ?; प्राञ्जलमेव जिनपत्तिद्वारिरिति नाम किमिति न क्रियते ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘येषां चेतसि लक्षणविद्या सम्यक् परिस्फुरति तेषामग्रे समं विषमं वा किमपि नास्ति । यतस्तेऽप्यशब्दानपि प्रधानशब्दत्वेन समर्थयन्ति, किं पुनः प्रधानशब्देषु प्रयुज्यमानेषु वाच्यम्’ । पुनरपि तैरुक्तम्—‘भवत्सिदमेव, परं संघेन सह यात्रा क्वापि सिद्धान्ते साधूनां विधेयतया भणिताऽस्ति, यदेवं यूयं प्रस्थिताः ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘किमेकमुत्तमभाषकं मुक्त्वाऽन्ये विद्वांसः स्तोकं धनं वा सिद्धान्तमणितमनाश्रित्य धर्मकृत्ये प्रवर्तन्ते ?’ तैरुक्तम्—‘आचार्य ! अतिशृष्टा यूयं यदद्यापि सिद्धान्तबलमालम्बत’ । पूज्यैरुक्तम्—‘ज्ञायते लभं केचिद्भूटाः केचिन्न भूटा इति’ । तैरुक्तम्—‘किं युष्माभिरिवैकैः सिद्धान्ता दृष्टा न द्वितीयैः ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘यदि द्वितीयैः सिद्धान्ता दृष्टा अभविष्यन् तदा ते निश्चितं नैवमवदिष्यन्’ । तैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! व्रतिना सता संघेन सह तीर्थयात्रायां न गन्तव्यमित्यादीनि निषेधकवाक्यानि सिद्धान्ते किंवा वयं दर्शयामः, किंवा यूयं विधायकाक्षराणि दर्शयथ । अथवाऽस्तु दूरे सिद्धान्तः स्वकीयगुरोरेव वचांसि मा विस्मार्ह । यतस्तेनोक्तम्—

विहिसमहिगयसुयत्थो संविग्गो विहियसुविहियविहारो ।

कइयाऽहं बंदिस्सामि सामि तं थंभणयनयरे ॥

[४५]

इत्यादि । पूज्यैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्राः ! किमिति पुतप्राणेन (?) कथ्यते यद्वयं सिद्धान्ताक्षराणि दर्शयाम इति ? यतः स्वशक्तिस्तथैव स्फोर्यते, यदि सिद्धान्तेऽसन्त्यक्षराणि दर्श्यते, तानि पुनर्दर्शितान्यपि न प्रमाणीक्रियते विद्वद्भि-रिति निरर्थकं स्वशक्तिस्फोरणम् । यानि पुनः सिद्धान्तमध्ये सन्त्यक्षराणि तान्यन्यैरपि दृष्टानि भविष्यन्तीति न तानि दर्शयितुं स्वशक्तिस्फोरणं युक्तमिति’ । तैरुक्तम्—‘युष्माकमपि सिद्धान्तमणितमार्गित्यैव वयं संघेन सह यात्रायां प्रच-लिता इति वक्तुं न युक्तम्’ । पूज्यैरुक्तम्—‘इदमीदृशमेव, यदि कथमपि वयं सिद्धान्तानुसारेण युष्मान् परिच्छेदयितुं न शक्नुमः; परं युष्माभिरपि मात्सर्यमुत्सार्य सावधानीभूय च श्रोतव्यम् । यद्यस्मद्दृष्टिता युक्तिः सिद्धान्तानुयायिनी भवति तदा माननीया, न मृतकद्विष्टीत्याग्रहः कार्यः’ । तैरुक्तम्—‘प्रामाण्यमिति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘आचा-

र्वमिश्रा ! आचार्यः स एव क्रियते येनानेके देशा दृष्टा भवन्त्यनेकदेशसम्बन्धिन्यश्च भाषा ज्ञाता भवन्तीति सिद्धान्तेऽस्ति । तैरुक्तम्—‘अस्तीति’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘कार्यकारणेन लघुवयसोऽपि वयमाचार्यपदे च प्रवेशिता इत्यतोऽधुनाऽज्ञातदेशभाषापरिज्ञानार्थं संघेन सह प्रस्थितानामस्माकं तीर्थयात्रा यदि भवति तदा शङ्को दुग्धैर्भृतः, कस्तूरिका कर्पूरेण वासितेत्येकमुत्तरम् ; तथा संघेन गाढतरं वयमभ्यर्थिता यदुत—प्रभो ! अनेकचार्वाकलोकसंकुलायां गूर्जरत्रायां तीर्थानि सन्ति, तानि च ज्योत्स्कुतं चलितानस्मान् दृष्ट्वा कश्चिच्चार्याकस्तीर्थयात्रानिषेधाय प्रमाणयिष्यति, तदा सिद्धान्तरहस्यापरिज्ञानाद्वैदेशिकत्वाच्चास्माभिर्न किमप्युत्तरं दातुं शक्यते; अतो मा जिनशामने लाघवमभूदिति युयं यथा तथाऽस्माभिः सह तीर्थवन्दनार्थमागच्छन्—इत्यादिसंघाभ्यर्थनया वयमागता इति द्वितीयमुत्तरम् । तथा साधूनां नित्यकृत्यव्याघातसंभावनया सिद्धान्ते संघेन सह यात्रा निषिद्धति । यदा नित्यकृत्यव्याघातो भवति तदा न क्रियत एव । अस्मिंश्च संघ उभयकालप्रतिक्रमणब्रह्मचर्यनियमकभक्तनाद्यनेकाभिग्रहग्रहणपूर्वकतीर्थानि वन्दितुं श्रावकलोकश्चाग्नोऽस्तीति कथमस्माकमावयकादितिनित्यकृत्यव्याघातसंभवः ?—इत्याद्यनेकयुक्तिप्रतिपादनप्रमोदिताः श्रीअकलङ्क-देवद्वारपः प्राहुः—‘आचार्यमिश्रा ! स्वतरगार्चा इति शब्दश्रवणेनाप्यस्माभिर्ज्ञातमेव यदि(द्) युयं पुष्टालम्बनमन्तरेण नैवमपवादमाश्रयतां, परं किन्तु मारवो लोकोऽतिस्पृहभाषी श्रूयते, अद्य च मरुस्थलात् संघेन सहाचार्या आगताः सन्तीति श्रुतम् ; अतोऽस्माचार्याः कथं कथं भाषन्त इति द्रष्टुं कौतुकादागत्यास्माभिर्युयमालपिता न विरूपा-भिप्रायेणेति यदनुचितमुक्तं तत्क्षन्तव्यम्’ । पूज्यैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! इष्टगोष्ठ्यामपि यदपि तदपि वक्तुमायाति, किं पुनर्वादावस्थायाम् ; अतो युष्मानुद्दिश्यामामिषि यत्किञ्चिदनुचितमाचरितं तत्क्षन्तव्यमिति’ । तदनन्तरं तैरुक्तम्—‘आचार्यमिश्रा ! अद्यैव युष्माकं भुवतां रीतिं पश्यतामस्माकं चित्ताद् यदेतदस्मिन् देशे श्रूयते—स्वतरगणामाचार्यां वादलब्धिमम्पूक—इति तन्किं मय्यं किंवाऽलीकमित्येवंरूपः सन्देहोऽपगतः । यतो नहि निर्मूला प्रसिद्धिर्भवति । तथाऽस्माचार्यमिश्रा ! साधूनां विहरणस्यातिकालो भवत्यतो मुक्तलयायः’ इति । पूज्यैरुक्तम्—‘अद्यास्माकं प्राप्तेर्गता न भविष्यत्’ । हर्षाचरुक्तम्—‘प्राप्तेर्गतास्त एवोच्यन्ते ये देशान्तरादागता भवन्ति, वयं चात्रत्या एवेति कथं युष्माकं प्राप्तेर्गता भवामः, युयं पुनरस्माकं प्राप्तेर्गता भवन्तिवति’ । पूज्यैरुक्तम्—‘युक्तमेवेतद्’ इत्यादिकां प्रीतिवार्तां कृत्वा हर्षितचित्ता गतास्ते निजोपाश्रयम् ।

५६. द्वितीये च दिने तत्रत्यैः श्रावकैः श्रीपूज्यानामग्रे द्वादशावर्त्तवन्दनकं दातुं समागत्य श्रीपूज्या विज्ञप्ता यथा—‘भगवन्तो ! वन्दनकं दापयतेति’ । श्रीपूज्यैर्मुद्रां धृत्वा ‘यथामाषी’त्युक्तम् । तदनन्तरं ते श्रीजिनबलभद्रदि-क्षितमार्गागतविधिना वन्दनकं दातुं प्रवृत्ताः । हर्षवशाच्छ्रीपूज्यैरुक्तम्—‘भो भो महासत्त्वा ! गूर्जरत्रायामपुष्टया मुख-वस्त्रिकया वन्दनकं दीयते, युष्माभिः किमिति चतुःपुष्टया दत्तम् ?’ । तैरुक्तम्—‘भगवन्तो ! वयं श्रीअभयदेवद्वारिभिरेवं शिक्षिताः—इत्यादिकां पूर्वजवार्तां श्रुत्वा कासहृदं विहृताः संघेन सह । तत्रापि चैत्यवन्दनार्थं महाप्रामाणिकः पौर्ण-मासिकः प्रभूतमाधुपरिकलितः श्रीतिलकप्रमद्वरिः समाजगाम संवमध्ये । तत्र च सुखवार्ताप्रश्रपूर्वकं स्वगुरुपादपद्मसे-वाहेरोच्चलितकीर्तिपयःपूरयेलेहितक्षीरं परिहितप्रधानपट्टहीरं स्वर्णाभरणालङ्कृतमनसिजसदृशशरीरं माण्डव्यपुरीयवह-रकलक्ष्मीधरश्रावकमङ्गुल्या दर्शयता तेन श्रीपूज्याः पुष्टाः—‘किमेते संवपतयः ?’ इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘आचार्य ! आ-कमात्रस्य संवपतिरिति नाम दातुं न युक्तम्’ । तेनोक्तम्—‘भाषा तावदेवंविधा श्रूयते’ । पूज्यैः सोपहासमुक्तम्—‘ग्रामीणजनसुलभां मायामाश्रित्योत्तरं दास्यमि ?’ तेनोक्तम्—‘किं त्वमपि लोकप्रसिद्धां भाषां वचनमात्रेण त्याजयसि ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘बहुला लोकप्रसिद्धा भाषा अवगतवाक्यशुद्धिनामाध्ययनार्थः साधुभिः परिह्रियन्ते । तथाऽऽचार्य ! नाम्नाकं लोकेषु कोऽपि मन्त्रोऽस्ति, येन तेषां भाषामप्रमाणीकुर्मः ; किं तर्हि व्रतिना सता तथैव भाषया भाष्यं यया भाष्यमाणया मान्यानां लाघवं न भवति’ । तेनोक्तम्—‘किमनया भाषया लाघवं किञ्चिद्भवति ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘सर्वो-

ऽपि कोऽपि जानात्येतत्' । तेनोक्तम्-‘कथम् ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! संघशब्देन श्रमण-श्रमणी-श्रावक-श्रावि-कारूपलोकसमुदायो भण्यते । यदुक्तम्-‘साङ्गण साङ्गणीण य सावय-सावियचउन्विहो संघो’-इत्यादि । तस्य च पतिस्तीर्थकर एवाऽऽचार्यो वा’ । तेनोक्तम्-‘केवलश्रावकमेलकेऽपि संघशब्दः प्रयुज्यमानो दृश्यते’ । पूज्यैरुक्तम्-‘कारणे कार्योपचागाद् दृश्यते यथा घृतमायुरित्यादि; परमुपचारबलेन यस्मिंस्तस्मिन् क्रियमाणे प्रयोगे मिथ्या-दृष्टिलोकमध्ये कदाचिदुपहासो भवति, यदेव गृहस्थसत्तात्तस्य श्रावकस्य किमपि कुतस्ति दंष्ट्रोपहासपरतया वक्ष्यति-यदहो ! जैनानामयमादिरि(मधिपतिः ?) यदेतस्मादधोवर्तिनोऽप्ये सर्वेऽपि जैनाः, अस्य चार्यं प्रक्षाल(?) इति । तथा-ऽऽचार्य ! परत उपचारं मुञ्चाहमन्यथापि संघपतिशब्दं श्रावके वर्तमानं दर्शयिष्यामि’ । तेनोक्तम्-‘कथम् ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘बहुव्रीहिसमामाश्रयणेन, यथा-संघः पतियस्यासौ संघपतिः श्रावकमात्रः ।’ तेनोक्तम्-‘ननु मया महद्विके श्रावके संघपतिशब्दः प्रयुक्तः’ । पूज्यैरुक्तम्-‘आन्तिवशात् प्रयुज्यन्त एवान्यत्रापि शब्दाः’-इत्येवमादिना प्रकारेण प्रपञ्चेनानेकसिद्धान्तयुक्तिप्रकाशनेन श्रावके प्रयुज्यमानतया संघपतिशब्दे निषिद्धं विलक्षीभूतः श्रीतिलकप्रभसूत्रिः । पुनरप्यालपितः सुखवार्ताप्रच्छन्नेन श्रीपूज्यैर्यथा-‘मान्त्रं यूयमत्रैव स्थाण्वः ?’ इति । तेनापि सोपहासमुक्तम्-‘आचार्य ! अत्रैवेति भुवता भवताऽहो ! स्वस्य वाक्यशुद्धिनामाध्ययनार्थनैपुण्यं प्रकाशितम्’ । यतस्तत्र .

‘तदेव सावज्जणुमोदणी गिरा ओहारिणी जा उ परोवचाइणी’

इत्यादिना ग्रन्थेन कृताऽवधारिणीं वाणीं न ब्रूयान्मुनिगिन्युक्तम् । भयांश्चात्रैवेति सावधारणं भाषत इति’ । मर-लाशयैः श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! अतीव शोभना नोदना दत्ता, यतः सावधारणं वाक्यमुक्तं मत् कदानिह व्यभिच-रत्यतो मुनिग्रीकभाषी स्यात्, तथा च व्रतमङ्ग इति; परं तिलकप्रभसूत्रे ! भवता ममाभिप्रायो नावबुद्धोऽतः स्वाभि-प्रायस्तर्कभाषया प्रकाशिष्यते । तथाऽऽचार्य ! तर्कस्य भणितस्यैतदेव फलं यन्निगमिनिवेशीभूय स्वकीयं वाक्यं यादृशं तादृशं वा यथा तथा समर्थ्यते । अत्र च काफतालीयन्यायेनाऽऽख्येभिर्ज्ञा-यमुनाप्रवाहयोरिव प्रियमेलकः संजातः, ततो यद्यभिनिवेशं मुक्त्वा तर्करीत्येष्टगोष्ठीं क्रियते तदा सफली भवति’ । तेनाप्युक्तम्-‘प्रमाणमिति’ । तदनन्तरं श्रीपू-ज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! माधुः सावधारणं वचनं न ब्रूयादेव किंवा कदाचिद् ब्रूयादपि ?’ तेनोक्तम्-‘कस्मिन् किं किं ? आद्ये पक्षे स्ववचनव्याघातः ।

अहयम्मि य कालम्मि य पच्चुप्पन्नमणागए ।

निस्संकिय भवे जंतु एवमेयं तु निहिसे ॥

[४६]

इत्यादिसिद्धान्तविरोधश्च । द्वितीये च पक्षे न वयमुपालभ्याः, भवदभ्युपगमानुसारेणाम्माभिरुक्तत्वात् । तथा-ऽऽचार्य ! यस्मिन् वाक्येऽवधारणं साक्षात् दृश्यते तत्र स्वयमवश्यमूहनीयम्-‘सर्वं वाक्यं सावधारणं’-इति न्यायाद्, अन्यथा व्यवस्था क्वापि न स्यात् । पटमानवेयुक्ते यदपि तदप्यानवेक्षयेद् । अपि च, तथा-अर्हन् देवः, सुसाधुगुरु-रित्यादिवाक्येष्वपि अर्हन् देवः परमपदावाप्या, अर्हन् देव एव नाऽदेवः, तथा सुसाधुगुरुरेव परमपदपथदर्शकत्वेना-श्रित इत्यादयोऽपि नियमा न स्युः । तथा सैद्धान्तिकान्यपि वाक्यानि सावधारणानि मन्ति मनोहराणि भवन्ति, यथा-‘‘धम्मो संगलमुक्तिं’’ इत्यादि धर्म एव मङ्गलमुत्कृष्टं न दधिदुग्धादि; धर्मो मङ्गलमेव नामङ्गलरूपः; धर्मो मङ्गलमुत्कृष्टमेव न दधिदूर्वादिसमानमिति’ । तेनोक्तम्-‘आचार्य ! अयोगव्यवच्छेदार्थं वाऽन्ययोगव्यवच्छेदार्थं वाऽन्यन्तायोगव्यवच्छेदार्थं वैवकारः प्रयुज्यते विचक्षणैः । अत्र च प्रयुक्तेनासुनैवकारेण किं व्यवच्छिद्यते ?, न तावदयोगस्तद्व्यवच्छेदाय च विशेषणात् पुरः पठित एव समर्थः स्यात्, अत्र च विशेषणस्यैवाभावात् ; नाप्य-न्ययोगो वा, तस्य चाम्नाकमुद्यतविहारित्वेन स्थानान्तरयोगं निषेद्धमशक्यत्वात् ; नाप्यन्यन्तायोगः, क्रियया नमं पठित एव शब्दस्तद्व्यवच्छेदाय प्रभुस्तस्याश्चाभावात् ; तस्माद्विचारासहवाद्युक्त एवायमेवशब्द इति’ । श्रीपूज्यैः

सावष्टम्भयुक्तम्—‘भवेद्युक्तमेवायं यदि वयं कथमपि समर्थयितुं न शक्नुमः, परमत्रानेका युक्तयोर्दक्षिताः, पुनरपि भवत्यश्रोत्रदानपूर्वकमनेका युक्तीर्दिश्यामः। प्रतिपाद्यस्य सति सन्देहे विप्रतिपत्तौ वा तदपनोदार्थमवधारणं प्रयुज्यते विचक्षणैः। तथा हि—एके युक्तिबलेन समर्थयन्त्यस्यात्मेति; अपरेऽपि युक्तिबलेन कथयन्ति नास्त्यात्मेति; स्वयं च प्रत्यक्षेण नोपलभ्यते तस्मात् किमस्ति नास्ति चाऽऽत्मेति संशयानं शिष्यं प्रति, तथा यद्वस्तुनः सकाशात्तत्त्वान्यत्वाभ्यामवाच्यं तदवस्तु, यथा व्योमकमलम्, तथा च सुखादिकम्। अथाऽऽत्मनः सुखादिकं भिन्नाभिन्नमित्यसिद्धताहेतोयोतोऽभेदे क्रियाविरोधो नित्यस्वैकरूपस्य क्रियाया असंभवात्; भेदपक्षे तु ये क्रमभाविनो न ते पराभिमतात्मसमवायिनो यथा बीजाङ्गुदयस्तथा च सुखादयः—इत्यादिना प्रकारेण नास्त्यात्मेति विप्रतिपद्यमानं च शिष्यं प्रति सावधारणं वाक्यमुच्यते। यथा—अस्त्येवाऽऽत्मा प्रतिप्राणिस्वसंवेदनप्रमाणप्रसिद्धैतन्यान्यथाऽनुपपत्तेरिति। स चावधारणरूप एवशब्दः कस्मिंश्चित्स्थानके प्रयुक्तः किमपि व्यवच्छिनत्ति। असत्प्रयुक्तस्त्वयमयोगान्ययोगात्यन्तयोगांस्वीनपि व्यवच्छिनत्ति। तथा हि—साम्प्रतं युयमत्रैव स्थाण्व इत्यस्माभिरुक्तं तत्र सत्स्यन्यैतच्छब्देनात्रैतिरूपेण मासकल्पादियोग्यैतरक्षेत्रेभ्यः सकाशादस्य क्षेत्रस्य किमपि व्यवच्छिद्यते च न वा?। यदि न व्यवच्छिद्यते तदाऽस्य प्रयोगो निरर्थक एव। अथ किञ्चित् व्यवच्छिद्यते तदैतद्विशेषणं सज्जतम्, प्रकरणबलाच्च विशेष्यं नगरमायातम्। विशेषणाच्च पुरः पठित एवशब्दो वर्तमानकालापेक्षयैतेन नगरेण मदा युष्मद्योगं व्यवस्थापयति, तस्मिन् व्यवस्थापितं, वर्तमानकालापेक्षयैवाऽन्येन नगरादिना योगं स्वयमेवकारो व्यवच्छिनत्ति। तथैवात्यन्तायोगमपीत्यनेनाभिप्रायेण साम्प्रतमित्युक्तम्। तस्माद्युक्तमेवायमेवकारः।

“अः कामचारे” तद्विषय एव शब्दे परेऽवर्णस्य लोपो भवति, यथा—इहेव तिष्ठान्यत्रैव वा तिष्ठत्यादि। नियोगे तु, इहैव तिष्ठ मा यासीः क्वापीति। पूज्यैर्विहस्योक्तम्—‘तत्किमस्मभ्योगादेतावता परिवारेण सह भवानत्र स्थितः?’ तेनोक्तम्—‘तर्हि अत्रैवेत्यप्रयोगः’। पूज्यैरुक्तम्—‘प्रयोगार्थापरिज्ञानेऽपशब्दं नोद्भावनीयम्’। तेनोक्तम्—‘वचनमात्रेण मय्यज्ञानता नाऽऽरोपणीया’। पूज्यैरुक्तम्—‘एवमेतत्’। तेनोक्तम्—‘तर्हि भण्यतामयमेवशब्दः कस्मिन्नर्थे?’ पूज्यैरुक्तम्—‘अनेकेष्वर्थेषु भविष्यति, परं प्रथममेकस्मिन्नर्थे भण्यते, लभं त्वं सावधानीभूय शृणु—यथा वचनमेव वचनमात्रमित्यादिषु प्रयोगेषु स्वार्थे एवशब्दः, एवमत्रापीति। अथवाऽयमर्थः—यथा अपि संभावनायां प्रयुज्यते, एवमयमप्येवशब्दः संभावनायां प्रयुज्यते विद्वद्भिर्नृणां—‘वपुरेव तवाचष्टे भगवन्! वीतरागता’ मित्यादि श्रीहरिभद्रहरिवाक्येषु।

यत्र तत्रैव गत्वाऽहं भरिष्ये स्वोदरं बुधाः। मां विना यूयमत्रैव भविष्यथ तृणोपमाः ॥ [४७]

इत्यादिषु वेति चेति युक्त एवायमेवकारः। तथा पृच्छाकाले हि प्रच्छकः सावधारणं वा व्याख्यानधारणं वा व्याख्यानं तस्य वचनं विचारमर्हतीति लोकस्थितिर्यतोऽसावजानान एव पृच्छति। यस्त्वन्यदा वक्ति तस्य वचने व्यभिचारित्वादिदोषोद्भावनेन स्वशक्त्यनुसारेण कदर्थ्यते, यथा तस्य महती शोभा भवतीत्यादि विद्वद्भजनरीतिं विस्मरयता भवता स्वीकृत्य पाण्डित्यं प्रकाशितम्’ इत्यादिवचनसन्दर्भेणात्मप्रयुक्तैवकारविषये उत्तराणि शतं श्रीजिनपतिहरिमुखान्मोक्षात् श्रुत्वाऽतिप्रमुदितमनसा तिलकप्रभसूरिणोक्तम्—‘आचार्य! सकलामपि गूर्जग्रायां त्वं सिंह इव निःशङ्कः सन् विचरेन कोऽपि तव सम्मुखं प्रतिमल्लतया स्थास्यति, येन त्वया ममाप्यग्र एवं विजृम्भितमिति’। श्रीपूज्यपार्श्वस्थितेन मुनिना शकुनग्रन्थिर्बद्धः। अभूतपूर्वस्वोचितपण्डितगोष्ठीसमुद्भूतहर्षप्रकर्षात्तिलकप्रभसूरिः श्रीपूज्यान् प्रशंसन् स्वोपाश्रयं गतः।

५७. तत्पश्चात् संघः श्रीआशापल्ल्यां जगाम। तत्र च साधुक्षेमन्वरः स्वपुत्रप्रयुष्माचार्यवन्दनार्थं वादिदेवाचार्यसत्कपौषधशालायां गतः। तेनापि च वन्दनाऽनन्तरं सादरमालपितः कुशलवार्तापृच्छनेन सः। तथा—‘साधो! केन कार-

येन पितृपर्यागतं वादलब्धिलब्धजगज्जयपताकश्रीदेवाचार्यप्रदक्षितमार्गे मुक्त्वा यस्मिन् तस्मिन् कुमते लग्नः ?' क्षेम-
न्धरेणोक्तम्—'मस्तकेन वन्दे, स्वाभिप्रायेणाहमेवं जाने यन्मया रुचिरं कृतं यत्स्वरतरमार्गे सर्वविद्यापारगतः
सिद्धान्तानुवर्ती नव्यः श्रीजिनपतिस्वरिगुरुत्वेनादृतः' । अमर्षवशादाचार्येणोक्तम्—'साधो ! यन्मरुस्थलीमध्ये जडलोकं
प्राप्य सर्वज्ञायितमनेन भवद्गुणा, तदुचितमस्य, यतो निर्द्वेषे देशे एरण्डोऽपि कल्पवृक्षायते; परं गुप्तादृशां परमगु-
रुश्रीदेवस्वरिवचनामृतभुक्तर्णयुगलीकुल्यासंसिक्तहृदयक्षेत्रोद्गतविवेकाङ्कुराणां जिनप्रवचनप्रतिकूलप्रतिपादनप्रवीणविप्र-
तारकलोकवाक्यहिममहिम्ना यदन्यथाभावो जनितस्तेनास्माकं मनो दूषतेतराम् । परं यदद्यापि यूयमस्माकं मिलिता-
स्तेनातिशोभनं सञ्जातम्' । सा० क्षेमन्धरेणोक्तम्—'आचार्य ! मम गुरुर्मरुस्थलीं मुक्त्वा गृज्जेत्रामध्ये भवतः समीपे
दृक्षायां बाधमानायामागतोऽस्ति; परं ज्ञायते लग्नं यदि त्वं कथमपि संमुखो भवसि' । विलक्षहास्यकरणपूर्वकमाचार्ये-
णोक्तम्—'साधो ! वेगं कृत्वा स्वगुरुं प्रगुणय स्वरूपितस्यापनायेति' । सा० क्षेमन्धरेणोऽपि निजपुत्रप्रभुभाचार्यप्रति-
बोधनार्थाभिप्रायेण समीपमागत्य श्रीपूज्या विज्ञप्ताः, यथा—'भगवन्तो ! मम पुत्रं प्रभुभाचार्यमायतनानायतनविचार-
करणपूर्वकं प्रतिबोध्य स्वशिष्यीकुलेनेति । अहमिदानीं वन्दनार्थं तत्पार्थं गतोऽभूवम् । सोऽपि च वादाभिमुख इव मया
लक्षित इति' । पूज्यैरुक्तम्—'साधो ! प्रमाणमिति' । संवमध्यस्थितभाण्डशालिकसंभववाहित्रिकोद्गणप्रमुखप्रधानपुरुषैश्च
परस्परं विचार्योक्तम्—'येन मुख्येन प्रयोजनेनागता यूयं प्रथमं तत् कुरुत, पश्चाद्वादविवादिकं कुर्यात्' । सा० क्षेम-
न्धरेणोक्तमेवं भवतु । पूज्यैरुक्तमेवमपि प्रमाणमिति । सा० क्षेमन्धरेण प्रभुभाचार्यसमीपे गत्वा भणितम्—'आचार्य !
इदानीं संघस्तीर्थवन्दनार्थमुत्कण्ठवशादुत्तलो व्रजति, वलन्तश्च श्रीमन्तो भट्टारका भवता सममायतनानायतनविचारं
करिष्यन्ति' । तेनोक्तम्—'भवतु, परमितः स्थानाद् बहिर्न गन्तव्यमिति' । तदनन्तरं सर्वोऽपि संघो महाविस्तरेण स्त-
म्भनकोजयन्तादितीर्थेषु महाद्रव्यस्तवेन महाभावस्तवेन तीर्थानि वन्दितवान् पूजितवानिति । शत्रुञ्जये च मार्गासौ-
ख्यादिकारणान्नगतः ।

५८. ततो व्यापुष्ट्यागच्छति संघे कौतुकवशात् केचिदग्रे भूत्वाऽऽपह्नीमध्ये आगताः श्रीपूज्यपादभक्त-
श्रावकाः, उपविष्टाश्च वाणिजकस्यैकस्य हृष्टे । वाणिजकेनापि पृष्टाश्च ते—'संघमध्य आचार्यः कोऽप्यस्तीति?' तैरुक्तम-
स्तीति । तेनोक्तम्—'भविष्यन्ति घना आचार्याः, परं प्रभुभाचार्यमदृशो भरतक्षेत्रमध्ये कोऽपि नास्तीति' । उपहास-
वशात्तैरप्युक्तम्—'श्रेष्ठिन् ! सत्यमेतदुक्तम्, यथा सर्वथा भवतापि सदृशः संसारे कोऽपि नास्ति, किं पुनराचार्येण
सदृश इति । ये च प्रभुभाचार्यान् सर्वगुणैः समधिक्रान्ते कथं तेन सदृश इति कथ्यते' । तथा प्रभुभाचार्यभक्ताभयड-
दण्डनायकेन सर्वलोकसहितेन संघसंमुखमागत्य महाविस्तरेण प्रवेशः कारितः, श्रीपूज्यानां च घवलगृहप्राय आवासो
वासकृते दक्षितः । पूज्याश्च सपरिवारास्तत्र स्थिताः । सा० क्षेमन्धरः पुनरपि श्रीपूज्यानुजया प्रभुभाचार्यवन्दनार्थं
तदुपाश्रये गतः । तेनापि सबहुमानमालप्य तीर्थवन्दनवार्तापृच्छनावसाने च भणितो यथा—'साधो ! किं तत् स्वकीयं
वचो विस्मारितम् ?' क्षेमन्धरेणोक्तम्—'मस्तकेन वन्दे, कथं विस्मार्यते स्ववचः ?, यदाहमनेनैव प्रयोजनेनात्रागतः' ।
तेनाऽऽत्मसांसारिकप्रतिबोधनाभिप्रायोच्छलदौत्सुक्यादुक्तम्—'तर्हि किमिति विलम्बः क्रियते ?' क्षेमन्धरेणोक्तम्—
'मस्तकेन वन्दे, उचितेदानीमपि' । ततोऽसौ जिनपतिस्वरिसमीपे समागतः, तत्र च ज्येष्ठानुक्रमेण वन्दनानुवन्दनादि-
व्यवहारः संवृत्तः । श्रीपूज्यैरित्यमालापितः सः—'आचार्य ! के के ग्रन्था दृष्टाः सन्ति ?' नवावस्थाप्रभावोच्छलदहंभा-
वतरलितेन तेनोक्तम्—'वर्तमानकालवर्तिनः सर्वेऽपि' । श्रीपूज्यैश्च—यदि वयं प्रथममेवास्व वचने दोषानुद्भावविषयाम-
स्तदैव आकुलव्याकुलीभूतः सन् किमपि वक्ष्यति ततोऽस्य शास्त्रपरिज्ञानादिव्यरूपं न ज्ञास्यत—इत्यादि विमृश्योक्तम्—
'तथापि नामभिः कांश्चिद्भूय' । तेनोक्तम्—'हैमव्याकरणप्रभृतीनि लक्षणशास्त्राणि, माधकाव्यादिमहाकाव्यानि, काद-
म्बर्यादिकथाः, मुरारिमुख्यानि नाटकानि, जयदेवादिछन्दांसि, कन्दली-किरणावन्वयमयदेवन्यायप्रमुखस्तकाः, काव्य-

प्रकाशप्रभुत्वा अलङ्काराः, सिद्धान्ताश्च सर्वेऽपि'। श्रीपूज्यैश्च-‘अहो! अनेन घनं गच्छो वादितः। किमस्यैतावन्मानं शास्त्रपरिज्ञानमस्ति वा न वेत्तुमलक्षयामः’-इति हृदये विचार्योक्तम्-‘आचार्य! लक्षणायाः किं स्वरूपं कति भेदाः?’ इत्यादि। तस्मिन् सर्वेऽपि काव्यप्रकाशानुसारेण बुवाणे-‘यदि वयमिदानीमेव निषेधनाभिप्रायेण गाढं भणियामस्त-दाऽसावयैव स्यास्यति, न करिष्यत्यायतनानायतनविचारम्, तस्मादसावद्यास्वलितप्रसरः सन् वदतु; यद्वा परामहङ्का-रकोटिं रोहती’त्यादि विमृश्य श्रीपूज्यैर्न किमपि तादृशं वचनं भणितं येन स दूयते। ततस्तेन बह्विं गलगर्जं कृत्वा भणितम्-‘आचार्य! अनायतनं कस्य सिद्धान्तस्य मध्ये कथितमस्ति, यदेवं भवान् बराकान् लोकान् विप्रतारयतीति?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘दशैकालिकौघनियुक्ति-पञ्चकल्प व्यवहारादिसिद्धान्तमध्ये कथितमस्तीति’। तेनोक्तम्-‘आचार्य! गाढतराभ्यामवशादोघनियुक्तिः सकलाऽपि खनामसदृशी मम भूताऽस्ति, परं तन्मध्येऽनायतनं कापि भणितं नास्ति’। श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य! दूरं मन्त्रन्ये सिद्धान्ता यदि कथमपि वयमोघनियुक्त्यर्थैः कृत्वा देवगृहं जिनप्र-तिमा वाऽनायतनं भवतीति भवन्तं मानयामस्तदा वयं जयामः’। तेनोक्तम्-‘प्रमाणं परमिदानीमुत्तरं बभूव, प्रभाते वार्ता। पूज्यैरुक्तम्-‘एवं भवतु’। म च सा० क्षेमन्धरदत्तहस्तः स्वपौषधशालायां जगाम। तत्र च श्रीपूज्यपादस्थित गृहोपरि बद्धं पट्टमुद्दिश्य सा० क्षेमन्धरे शृण्वति सा० गमलपित्रा सा० धर्मेश्वरेणोक्तम्-‘प्रातर्ज्ञांस्तं पादवद्वस्य चिर-कटकस्य प्रमाणम्’। प्रोच्छलितकोपारक्तनेत्रेण सा० क्षेमन्धरेणोक्तम्-‘अरे लम्पक! तदीयस्य बृहत्तरस्याऽपि मानो-ऽस्ति श्रीपूज्यपादस्थितं चिरकटकम्’। प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्-‘साधो! कीदृशेन कारणेनान्मनाऽपि मध्ये कलहः क्रियते?। प्रातः सर्वमपि भद्रं भविष्यति। सर्वेषामपि मानानि प्रमाणानि ज्ञास्यन्ते’। तदनन्तरं सा० क्षेमन्धरो वन्दित्वा श्रीपू-ज्यान्त आगतः। तत्र च-

यदपमरति मेघः कारणं तत् प्रहनुं, सुगपतिरपि कोपात् संकुचतमुत्पनिष्णुः।

हृदयनिश्चितैरा गृहमन्त्रोपचाराः, किमपि विगणयन्तो बुद्धिमन्तः महन्ते ॥

[४८]

इत्यादिभिरुपुपुसमाचारमज्ञानानां साधवः श्रावकाश्च। श्रीपूज्यानामग्रे भणति-‘मन्त्रकेन वन्दं’। स्वकोलाव-लीमास्फाल्य तेनोक्तम्-‘युष्माभिः किमिति किमपि न भणितम्?’ पूज्यैरुक्तम्-‘भो! स्थिरश्च, न क्षेत्रेनैव स्वमेन रात्रिर्विभास्यति’। प्रद्युम्नाचार्येण चाकारितस्वपक्षानुयायिप्रभूताचार्यपण्डितैः सह जाज्वल्यमानेषु प्रदीपेषु मकलामपि रजनीमोघनियुक्तिस्त्रष्टुचिपुस्तकानि वाचितानि परमनायतनस्वरूपप्रतिपादकं स्थानकं न लब्धम्। पश्चात्पूज्यानां पार्श्वं मानुषं प्रेषितम्। पूज्यैश्च तदीयपृच्छानुसारेणोद्देशः कथितः। तैरपि पूज्योपदिष्टमुद्देशं गवेषयद्भिल्लब्धं स्थानकम्। अनायतनप्रतिपादकगोष्ठ्यामम्बद्धवृत्त्यक्षराण्यगाथावृत्त्यर्थैः सह संयोज्य तेन चिन्तितानि। प्रातःक्षणे च महत्सं-ख्यलोकानुगम्यमानमार्गः, अभयडदण्डनायकदत्तहस्तकः समाहृतदेशान्तररीयानेकाचार्यपरिकरितः प्रद्युम्नाचार्यः समा-जगाम श्रीपूज्यालङ्कृत आवासे। अधस्तनभूमिकायां च क्षुद्रत्वेन शीघ्रमुपविष्टाः सर्वेऽप्याचार्याः। श्रीपूज्या अप्युप-रितनभूमिकायाः स्वपरिवारेण सह तत्राययुः। वैयावृत्त्यकरणे जिनगरगणिना तत्र तेषां तादृशं कण्ठभालोक्य श्रीपूज्या विज्ञप्ताः-‘प्रभो! क निषदां ददे?’ पूज्यैरुक्तम्-‘अन्यत्किमप्युपवेशनस्थानकं न दृश्यतेऽतोऽत्रैव देहि’। तेनोक्तम्-‘प्रभो! संभुत्वा योगिनी भविष्यति’। ‘भवतु श्रीजिनदत्तचक्ररिभेलिष्यति, त्वं देहि निषद्यामत्रैवेति’। तदनन्तरं श्रीपू-ज्यास्त्रोपविष्टाः। सा० क्षेमन्धर-बाहिरिक्रोद्धृणाभ्यां हस्तौ योजयित्वा श्रीपूज्या विज्ञप्ताः, यथा-‘प्रभो! ईदृह्येला-पको पुनेभ्यो दिनेभ्योऽद्य संजातोऽस्माभिर्दृष्टः, अतो यदि गीर्वाणभाषया यूयं ब्रूत तदाऽस्मत्कर्णयोः सुखं भवति’। श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘न किमप्येतद्विरूपमस्ति, परं परतः प्रद्युम्नाचार्याणामग्रे कथयत’। तदनन्तरं ताभ्यां प्रद्युम्नाचार्य वन्दित्वा भणितम्-‘मन्त्रकेन वन्दे, किल लोकमज्य एवं श्रूयते यदुत देवाः सर्वदेवं संस्कृतभाषया परस्परं भाषन्ते परं ते न दृश्यन्ते; अतोऽस्माकं महत् कुतूहलमस्तीति यदि यूयमस्मासु महान्तमनुग्रहं कृत्वा संस्कृतभाषया ब्रूत, तदा

ऽस्माकं देवदर्शनेऽपि पूर्वेतः यतो युवाभ्यां द्वाभ्यामपि रूपेण देवा निजिताः । विहस्य प्रधुम्नाचार्येणोक्तम्—‘अहो आह्वाः किं यूयं संस्कृतभाषामध्ये परिच्छिन्त !’ ताम्याद्युक्तम्—‘मत्तकेन वन्दे, यत् यूयं मणय तत् सत्यमेव । यतो मरुत्सलोत्पन्ना बदरस इन्तमधस्तादुपरिष्टाद्वा भवतीत्यपि न जानन्ति । परं तथापि, भट्टारकाः ! क यूयं क वयम्, पुनरद्यास्मद्ग्रायात् युष्माकं सर्वेषामपि संयोगो बभूवेति, यदि कथमप्यस्मत्कर्णयोः सुखं जनयत तदाऽतिसमाधानं भवति; यतः क पुनरपीदृशः संयोगः संभाव्यते’—इत्यादि; आश्रयकोपरोधात् प्रधुम्नाचार्येणोक्तम्—‘प्रमाणमिति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैस्तत्समीपे खटिका-संपुटिके दृष्टोक्तम्—‘केनाभिप्रायेणैष खटिकाखण्ड आनीतः ?’ प्रधुम्नाचार्येणोक्तम्—‘कदाचित् संस्कृतभाषया भुवता कश्चिदपशब्दः पतति, तस्य साधनकृते’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘यो हि ह्रस्वोपरि शब्दः साधयितुमसमर्थस्तस्य संस्कृतभाषया वक्तुं कोऽधिकारः ?, तस्मात् परतः क्षिप्यताम् । तथैषा संपुटी किमर्थमानीता ?’ प्रधुम्नाचार्येणोक्तम्—‘पतिप्यदपशब्दलेखनार्थम्’ । श्रीपूज्यैरास्फाल्योक्तम्—‘यो हि पतितानपशब्दानात्महृदयेऽवधारितुं न शक्नोति तस्य वादादिषु का जिगीषा ?, तस्मात् संपुट्यापि परतः क्रियताम्’—इत्याक्षिप्य परतः कारिते खटिका-संपुटिके । तत्र च तर्करीत्याऽन्यायतनस्यापन-निषेधनार्थं संस्कृतभाषया तयोर्भुवतोर्भरतेश्वर-बाहुबल्योरिव महा-संरम्भेण वाग्युद्धं संजातम् । तत्र च यादृशं किमपि प्रधुम्नाचार्येणोक्तं तादृशं सर्वमपि कुतहलानां प्रधुम्नाचार्यकृतवाद-स्थलेषु द्रष्टव्यम् । यथा श्रीजिनपतिस्वरिभिः प्रधुम्नाचार्यवचनानि निराकृत्य सर्वलोकसमक्षं खरवरमार्गः स्थापितस्तथा प्रधुम्नाचार्यकृतवादस्थलोपरि श्रीजिनपतिस्वरिकृतवादस्थलानि द्रष्टव्यानि । यथा महान् प्रमोदो भवति । अत्र च गौरव-भिया न लिखितानि । यतः आश्रयकोपरोधादित्यमेता वार्ता लिख्यन्ते, अतः आश्रयकोपयोगिन्य एव वार्ता लेख्याः; बादस्थले लिखिते त्वेता वार्ता अपि दुर्ग्राह्याः स्युरिति ।

तथापि किंचिदुच्यते । प्रधुम्नाचार्येणोक्तम्—‘यत्र देवगृहादौ साक्षात् साधवो वसन्ति तत्र भवत्वनायतनम्, यत्र तु बहिःस्थितैरेव सारा क्रियते तत्र का वार्तेति ?’ । श्रीपूज्यैः सोपहासमुक्तम्, यथा—‘आचार्य ! साराशब्दं प्रयु-ज्जानेन भवता वर्तमानकालवर्तिशास्त्रपरिज्ञानता स्वकीया प्रकाशिता’ । तेनोक्तम्—‘किं साराशब्दो नास्ति ?’ पूज्यै-रुक्तम्—‘नास्त्येव’ । तेनोक्तम्—‘सर्वलोकप्रसिद्धं शब्दं वचनमात्रेणाचार्य ! माऽपलापी’ । पूज्यैरुक्तम्—‘को लोकः ?—किं हलधर-गोपालादिस्त्वभिप्रेतः ?, किं वा लक्षणादिविद्यापारदृष्ट्या पण्डितगणः ? । यथाद्यपक्षस्तदा गीर्वाणभाषा-न्तराले हलधरादिभाषां भुवाणस्त्वमात्मानं पण्डितसमामध्ये लघुं करोषि; अथ द्वितीयः पक्षस्तर्हि कश्चित्पण्डितं साक्षिणं कुरु; अथवा क्वापि केनापि पण्डितेन प्रयुक्तं दर्शयेति’ । आकुलव्याकुलीभूतेन तेनोक्तम्—‘सारणवारणेत्यादि’ । श्रीपूज्यैः सोपहासमुक्तम्—‘अहो ! वर्तमानकालशास्त्रदर्शिता’—इत्यादि । तदनन्तरं विलक्षीभूतेन तेनोक्तम्—‘सिद्धान्ता-नुयायिनि विचारे प्रारम्भे कीदृशीयं शब्दापशब्दचिन्ता ?, प्रस्तुत एव सिद्धान्तः किमिति न वाच्यते ?’ पूज्यैरु-क्तम्—‘एवं क्रियताम्’ । तेन च पण्डिता स्थापनिका धृता च तदुपर्योधानिर्मुक्तिश्चतुष्टिपुस्तकसत्त्वसर्वपत्रभृता कप-रिका । पूज्यैरुक्तम्—‘को वाचयिष्यति ?’ तेन कूटाभिप्रायेणोक्तम्—‘अहं वाचयिष्यामि’ । सरलाश्रयैः श्रीपूज्यैश्चिन्ति-तमहो ! किमस्य क्षोभशान्मतिवालः (?) साम्प्रतमभूत्, यदसावस्माकमग्रे वाचकत्वाङ्गीकारेण स्वस्य लघुतां न गणितवानिति । भवतु वा । प्रकटमुक्तम्—‘एवं कुर्विति’ । तदनन्तरम्—

नाणस्स वंसणस्स य चरणस्स य तत्थ होह वाचाओ ।

वज्जिअ वज्जभीरू अणाययणवज्जओ खिप्पं ॥

[४९]

अत्थ साहम्मिया बह्वे भिन्नचित्ता अणारिया । मूलगुणप्पडिसेवी अणाययणं तं विद्याणाहि ॥ [५०]

अत्थ साहम्मिया बह्वे भिन्नचित्ता अणारिया । उत्तरगुणपडिसेवी अणाययणं तं विद्याणाहि ॥ [५१]

जत्थ साहम्मिय। बह्वे भिन्नचित्ता अणारिया। लिगवेसपडिच्छला अणाययणं तं वियाणाहि॥ [५२]
 आययणं पि य दुविहं दव्वे भावे य होइ नायव्वं। दव्वम्मि जिणहराई भावे मूलुत्तररुणेसु॥ [५३]
 जत्थ साहम्मिया बह्वे भिन्नचित्ता बह्वस्सुया। चरित्तायारसंपन्ना आययणं तं वियाणाहि॥ [५४]
 सुंदरजणसंसंगी सीलदरिहं कुणइ य सीलहुं। जह मेरुगिरीलगं तणं पि कणयत्तणसुवेइ॥ [५५]

इत्यादिगाथावृत्तीः पूज्योपदर्शिता वाचयितुं प्रवृत्तः प्रद्युम्नाचार्यः। पूज्याश्चास्वलितवाण्या व्याख्यातुं प्रवृत्ताः। तदनु खमतस्यापनाभिप्रायरचितकूटबुद्धिनाऽप्यां गाथां वाचयित्वा प्रस्तुतपत्रद्वयोपाटनपूर्वकमन्यतरगाथासत्कवृच्चि वाचयितुं प्रवृत्तः प्रद्युम्नाचार्यः। श्रीमत्पूज्यपाश्र्वोपविष्टेन श्रीजिनहितोपाध्यायेन हस्ते गृहीत्वोक्तम्, यथा-‘आचार्य! पाश्चात्यं पत्रद्वयं वाचयित्वेदं पत्रं वाच्यम्’। सोऽपि व्याकुलतया गतस्मृतिः पत्राण्यप्रतः पश्चाच्च करोति। अत्रावमरे मातुलतया प्रतिपन्नमभयडदण्डनायकं लोकप्रसिद्धमामेत्यक्षरैः सम्बोध्य हेडावाहकेन श्रीमालवंशीयेन वीरणागेन भणितम्, यथा-‘त्वदीये नगरे स एव किं निगृह्यते यो रात्रौ चौर्यं करोति? यस्तु दिवसे दीप्ते चौर्यं करोति स मुत्कलः’। तदनन्तरं संभ्रमवशादिगवलोकनं कृत्वाऽभयडदण्डनायकेनोक्तम्-‘हेडावाहक! किमेतद् भवता भणितम्?’ वीरणागेनोक्तम्-‘मामा! पश्य पश्य, आचार्येण पत्रद्वयमणलपितम्’। कोपावेगदभयडदण्डनायकेन हस्तस्थितया चर्मयष्ट्या पृष्ठप्रदेश आहतो वीरणागः। प्रद्युम्नाचार्योऽपि प्रस्तुतं वाचयितुं प्रवृत्तः। विस्तरेण व्याचक्षाणु प्रीपूज्येषु श्रीपूज्यभाग्यप्राग्भारप्रेरितेन प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्-‘आचार्य! अनया रीत्या देवगृहमेवानायतनं भवति, न तु जिनप्रतिमा; युष्माभिस्तु प्रतिमाऽप्यनायतनत्वेन भणिता’। श्रीपूज्यैर्विहस्योक्तम्-‘स्थिरीभव, आचार्य! यदत्र सभायामात्ममुखेन भवता देवगृहमनायतनं भवतीति कथितं तेनास्माकं सर्वेऽपि मनोरथाः सिद्धाः। प्रतिमाऽप्यनायतनत्वेन भणिता’। श्रीपूज्यैर्विहस्योक्तम्.....द्वाज्ञेया। प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्-‘किं वचनमत्रेण किं वा कथाऽपि युक्त्या?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘निर्गुणिकं वचनं हलधरादय एव भाषन्ते न वयम्’। तेनोक्तम्-‘तहिं युक्तिं वृहि’। श्रीपूज्यैर्विमुह्योक्तम्-

एवमिणं उवगरणं धारेमाणो विहीइ परिसुद्धं।

होइ गुणाणाययणं अविहि असुद्धे अणाययणं॥

[५६]

अस्माश्च गाथाया व्याख्यातं श्रुत्वा विमना इव मौनं कृत्वा स्थितः प्रद्युम्नाचार्यः। तदनन्तरं सा० क्षेमन्धरेण हस्तयोजनपूर्वकमुक्तम्-‘मस्तकेन वन्दे, जिनप्रतिमाऽनायतनं भवति वा नवेति?’ प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्-‘माधो! अस्या गाथाया अनुसारेणेदं ज्ञायते, यदुत जैनी प्रतिमाऽपि भवत्यनायतनमिति’। तत्पश्चात् क्षेमन्धरेण नेत्रधोरानन्दाश्रु विभ्रता स्वकीयमस्तकैः कृत्वा प्रद्युम्नाचार्यपादावुद्वृष्टौ, पुत्रस्नेहाच्च भणितम्-‘वत्स! एतावन्ति दिनानि श्रीजिनदत्तसूरि-सागं लक्ष्य मम भूतानि परं मम मनसि न परिणतम्। यदुत लक्षसंख्यद्रव्यव्ययेन क्लृप्तोतुङ्गतोषणं देवगृहं निष्पादितमप्यविधिप्रवृत्तिवशादनायतनं भवतीति। इदानीं च तव मुखात् तादृशमपि देवगृहमनायतनं भवतीति श्रुत्वा महान् प्रमोदः संजातः’। प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्-‘साधो क्षेमन्धर! अन्येषां सिद्धान्तानामभक्षारणि दर्शयित्वा देवगृहमनायतनं न भवतीति परिच्छेदविषयामि’। श्रीपूज्यानामग्रे भणितम्-‘आचार्य! असन्नामाङ्किता रास-काव्य-चतुष्पद्यादयो न कारयितव्या न पाठयितव्याश्च’। तदनन्तरं श्रीपूज्यैः सा० क्षेमन्धरदाक्षिण्यादुच्चैः खरेणोक्तम्-‘अहो! यः कश्चिदस्माकमाज्ञां मनुते तेन प्रद्युम्नाचार्यपराजयनरूपार्थप्रतिबद्ध रास-काव्य-चतुष्पद्यादयो न कर्तव्या न पठितव्याः’। आर्द्रहृदयत्वान्नत्रयोरश्रुप्रवाहं बिभ्रता सा० क्षेमन्धरेणोक्तम्-‘वत्स! न मया भवन्तं विगोपयितुमात्रमिदो वादः, किन्तु विद्यापात्रमात्मपुत्रं लब्ध्वाचार्यपदं प्रतिबोधय युगप्रधानगुरोः श्रीजिनपतिक्षरैः शिष्यं कारयितुम्’-इत्यादि वदन्तु तेभ्य-

तिप्रभुदितैः श्रावकैः साधुभिश्च सह अभयडण्डनायकदत्तहस्तकास्ततः स्थानाहुत्थायोपरितनभूमिकायां प्रभूताः श्री-
पूज्याः, नागरिकलोकोऽपि । तत्र च पूज्यान् वन्दित्वा, अभयडण्डनायकोऽप्यस्तादागतः । प्रभुस्राचार्योऽपि सांक्षे-
मन्तरदत्तहस्तको मनःखेदोद्भवन्मुखकालिमगुणो लज्जावशाद् भूमिवलोकयन् स्वपौषधशालायां गतः । इतरोऽपि कौतु-
कायां लोकः स्वकीये स्वकीये गृहे गतः ।

५९. स्वकीयगुरुप्रद्युम्नाचार्यहृदयस्वकददर्शनादसुखिन्अभयडण्डनायके सकलमपि नगरं शून्यमिव जातम् । बहिश्च
संघमध्येऽत्यानन्दोभवत् । भा० संभव-वैद्यसहदेव-ठ० हरिपाल-सा० क्षेमन्धर-बाहिरिकोद्वरण-सा० सोमदेवादिस-
मुदायेन महाविस्तरेण विजयध्वजकं वर्षापनकं च कारितम्-‘अहो ! एते परतो गता मदीयं गुरुं विगोपयिष्यन्त्यतो
यद्यत्रैव कथमपि सिध्यन्ते तदा भद्रं भवती’ति हृदि विमृश्याऽभयडण्डनायकेन मालव्यदेशमध्यस्थिते गूर्जरीये
कटके प्रतीहारजगदेवपार्श्वे विज्ञप्तिकादानपूर्वकं मानुषं प्रेष्य द्वितीये दिने संघमध्ये दापिता राजाज्ञा, यथा-‘राजाधि-
राजश्रीभीमदेवस्वाज्ञाऽस्ति यदि युयमितः स्थानादस्माभिर्मुक्तलिताः सन्तो यास्येति’ । धृतं च राजपुत्रशतमेकं
गुप्तवृत्त्या संघस्य प्राहरिकपदे । संघोऽपि स्वचेतसि यदपि तदपि संभावयितुं प्रवृत्तः । विजयदर्शनेच्छलितपरमानन्द-
वशाद् भाण्डशालिकसंभवः श्रीपूज्यानां पार्श्वे समागत्य हर्षप्रकर्षोद्भवद्गद्गदस्वरेण भणितुं प्रवृत्तः, यथा-‘प्रभो !
जानामि तावकीनं पराक्रमम्, यतः सिंहस्य पोतकाः सिंहा एव भवन्ति न शृगालाः; परं कपटबहुला गूर्जरास्तत्र
च येनापि तेनापि समं माऽऽस्फाल्यताम् । कापटिकगूर्जरीलोककूटप्रयोगात् कूटा चेद्बचनीयता तादृशी भवति यादृश्या
स्वकीये मुखमुद्घाटयितुं न शक्यते-इत्याशङ्क्य मया वादकरणविषयेऽनुमतिर्न दत्ता । भवता च प्रभो ! अतीव शोभनं
कृतं यद् गूर्जराग्रमध्यप्रदेशे समस्ताचार्यमुकुटभूतं प्रद्युम्नसूरिं सकललोकसमक्षं निजिलोर्ध्वीं कृता स्वकीयाङ्गुलिका ।
प्रभो ! तवैकेन चरित्रेण घनमानन्दितस्य स्वस्थस्य श्रीजिनदत्तसूरैरध विस्मृतो निश्चितममृतपानाभिलाषः । प्रभो !
तावकीनं धैर्यमालोक्य श्वासनदेवताऽप्यघात्मानं मजीवभूतं मन्यते । प्रभो ! त्वदीयामीदृशीं वादलङ्घि दृष्ट्वा भग-
वती सरस्वत्यि स्वप्रसादस्य माहात्म्यं ज्ञातवती । प्रभो ! तवेदं साहसमवेक्ष्य पुरन्दरादयो देवा अपि भवतो वरप्रदा-
नोत्सुकाः संजाताः-‘इत्यादिकां बह्वीं प्रशंसां कृतवान् भा० संभवः । श्रीमालवंग्रभूषणवैद्यसहदेव-व्य० लक्ष्मीधर-ठ०
हरिपाल-सा० क्षेमन्धर-बाहिरिकोद्वरणादयोऽपि संघप्रधानपुरुषाः श्रीपूज्यानां पार्श्वे समागत्याभयडण्डनायकस्य
दृष्टमभिप्रायं कथयामासुः । श्रीपूज्यैर्विमृश्योक्तम्-‘अहो श्राद्धाः ! अनिवृत्तिः काऽपि न कार्या । श्रीजिनदत्तसूरिपा-
दप्रसादात् सर्वं भद्रं भविष्यति । परं परमेश्वरश्रीपार्श्वाराधनार्थं स्नातकाद्योत्सर्गादिधर्मकृत्येष्वप्युच्यते ययं भवतेति’ ।
श्रीपूज्योपदेशाद्वर्त्मकृत्योद्यते संघे सति सुखेन जातानि चतुर्दश दिनानि परं निर्गमः कोऽपि न संजातः । तदनन्तरं
संघमध्यस्थितलोकमध्यादौष्टिकाः शते द्वे संघस्य श्रेयःकृते श्वःकल्पे किमपि साहसं तादृशं करिष्यामो येन संघः
सर्वोऽपि स्वकीये स्वकीये स्थानके प्रभूतो भविष्यतीत्यभिप्रायेण प्रगुणीभूताः ।

इत्थ-अभयडण्डनायकप्रेषितमानुषेण कटकमध्ये गत्वा श्रीजगदेवप्रतीहारपादयोः पुरो धृता स्वस्वामिविज्ञप्तिका ।
श्रीजगदेवनिरोपाद् वाचयितुं लग्नः पारिग्रहिकः, यथा-अत्र देशे साम्प्रतमतिमहद्द्विकः सपादलक्षीयो बहुलोकः समा-
गतोऽस्ति । यदि युष्माकं निरोपो भवति तदा राजकीयानां घोटकानां कृते दारिं करोमीति’ । श्रुत्वा च कोपाधिरूढेन
श्रीजगदेवेन तत्क्षणदेव स्वकीयपारिग्रहिकहस्तेन लिखितो राजादेशः । लिखितं च तत्र-‘मया महता कष्टेन साम्प्रतं
श्रीपूज्यराजेन सह सन्धिः कृतोऽन्यतो यदि सपादलक्षीयस्य लोकस्य हस्तं लास्यसि तदा गर्दभोदरे ज्ञां सेवयि-
ष्यामि’-इति राजादेशेन सह प्रेषितो मानुषः । पश्चात् तेनापि चोचालगत्या गत्वा दत्तो दण्डनायकहस्ते राजादेशः ।
वाचयित्वा च तं दण्डनायकेन बहुमानपूर्वकं मुक्तलिताः सन् संघः समागतः श्रीमदणहिलपाटकनामपत्तने । तत्र च
श्रीपूज्यैः स्वगोत्रीयाश्वत्वारिंशदाचार्याः स्वमण्डल्यां समुद्देशं कारयित्वा बन्धदानपूर्वकं सम्मानिताः ।

६०. ततः संघेन सह लवणखेटे प्रभूताः श्रीपूज्याः । तत्र च पूर्णदेवगणि-मानचन्द्रगणि-गुणभद्रगणीनां क्रमेण दत्तं वाचनाचार्यपदम् । सं० १२४५ फाल्गुने पुष्करिण्यां धर्मदेव-कुलचन्द्र-सहदेव-सोमप्रभ-सुरप्रभ-कीर्तिचन्द्र-श्रीप्रभ-सिद्धसेन-रामदेव-चन्द्रप्रमाणां संयमश्री-शान्तमति-रत्नमतीनां च दीक्षा दत्ता । सं० १२४६ श्रीपत्तने श्रीमहावीरप्रतिमा स्थापिता । सं० १२४७, (१) सं० १२४८ लवणखेटे जिनहितस्पोपाध्यायपदं प्रदत्तं । सं० १२४९ पुष्करिण्यां मलयचन्द्रो दीक्षितः । सं० १२५० विक्रमपुरे पद्मप्रभसाधोराचार्यपदं दत्तं-श्रीसर्वदेवस्वरिरिति नाम कृतम् । सं० १२५१ माण्डव्यपुरे व्यवहारकलस्मीधरादिप्रभृतश्रावकाणां मालारोपणादि विस्तरेण कृतम् ।

६१. ततोऽजयमेरौ विहारः । तत्र च स्लेच्छोपद्रवे मासद्वयं यावन्महाकष्टस्थितौ पत्तने समागत्य भीमपत्न्यां चतुर्मासी कृता । कुहियपग्रामे जिनपालगणेष्वर्वाचनाचार्यपदं दत्तम् । लवणखेटे राणकश्रीकेल्हणकृतसामवादोपरोधाक्षिणा-वर्तारत्रिकावतारणं मानितम् । सं० १२५२ पत्तने विनयानन्दगणिर्दीक्षितः । सं० १२५३ माण्डगारिकनेमिचन्द्रश्रावकः प्रतिबोधितः । पत्तनभङ्गानन्तरं घाटीग्रामे चतुर्मासी कृता । सं० १२५४ श्रीधारायां श्रीशान्तिनाथदेवगृहे विधिः प्रवर्तितः । तर्कोपन्यासैश्च महावीरनामा दिगम्बरो रञ्जितः । रत्नश्रीप्रवर्तिनी दीक्षिता । नागद्वहे चतुर्मासी कृता । सं० १२५६ चैत्र वदि ५ लवणखेटे नेमिचन्द्र-देवचन्द्र-धर्मकीर्ति-देवेन्द्रनामानो व्रतिनः कृताः । सं० १२५७ श्रीशान्तिनाथदेवगृहे प्रतिष्ठारम्भः प्रधानशकुनाभावे विलम्बितः । सं० १२५८ चैत्र वदि ५ शान्तिनाथविधिचिन्तये श्रीशान्तिनाथप्रतिमा प्रतिष्ठिता, शिखरश्च । चैत्र वदि २ वीरप्रभ-देवकीर्तिगणी दीक्षितौ । सं० १२६० आपाढ वदि ६ वीरप्रभगणि-देवकीर्तिगण्योरुपस्थापना कृता । सुमतिगणि-पूर्णभद्रगण्योर्व्रतं दत्तम् । आनन्दश्रियो महत्तरापदं दत्तम् । श्रीजेसलमेरौ देवगृहे फाल्गुन सुदि २ श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा स्थापिता । स्थापना च सा० जगद्धरेण महाविस्तरेण कारिता । सं० १२६३ फाल्गुन वदि ४ महं कुलधरकारितश्रीमहावीरप्रतिमा लवणखेटे प्रतिष्ठिता । नरचन्द्र-रामचन्द्र-पूर्णचन्द्राणां विवेकश्री-सङ्कलमति-कल्याणश्री-जिनश्रीसाध्वीनां दीक्षा दत्ता, धर्मदेव्याः प्रवर्तिनीपदं च । ठ० आञ्जल-प्रभृतिवाग्गीयसमुदायः श्रीपूज्यापदवन्दनार्थमागतो लवणखेटे । सं० १२६५ मुनिचन्द्र-मानभद्रगणी दीक्षितौ, सुन्दरमतिरामसमिधश्च । सं० १२६६ विक्रमपुरे भावदेव-जिनभद्र-विजयचन्द्रनामानो व्रतिनः कृताः । गुणशीलस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम्, ज्ञानश्रियश्च दीक्षा । सं० १२६९ श्रीजावालपुरे श्रीविधिचैत्यालये महता विस्तरेण महं कुलधरकारितश्रीमहावीरप्रतिमा स्थापिता । श्रीजिनपालगणेष्वर्वाध्यायपदं दत्तम् । धर्मदेवीप्रवर्तिन्याश्च महत्तरापदं दत्तं प्रभावतीति नाम कृतम् । महेन्द्र-गुणकीर्ति-मानदेवानां चन्द्रश्री-केवलश्रयोश्च दीक्षा दत्ता । ततो विक्रमपुरे विहारः ।

६२. सं० १२७० बाग्गीयसमुदायप्रार्थनया श्रीवाग्गलदेशे विहृताः । दारिद्र्यके शतसंख्यश्रावक-श्राविकाणां सम्पत्त्वारोपण-मालारोपण-परिग्रहपरिमाणदानोपधानविधापनादिधर्मकृत्यकृते महाविस्तरेण सप्त नन्दयः कृताः । सं० १२७१ बृहद्दारे संमुख्यागतश्रीआसारजराणकप्रमुखप्रभृतलोकैः सह महाविस्तरेण ठ० विजयश्रावककारितार्या महत्यामुत्सर्पणार्थं प्रविष्टाः श्रीपूज्याः । नन्द्यादिकं च दारिद्र्यकवचत्र कृतम् । मिथ्यादृष्टिगोत्रदेवतादिमिथ्यात्वकृत्यपरिहाराकारापणेन सद्युदायस्य महान् प्रमोदो जनितः । सं० १२७३ तत्रैव बृहद्दारे लौकिकदशाहिकापर्वोपरि गङ्गायात्राभिमुखेपु तत्रागतेषु बहुषु राणकेषु सत्सु नगरकोट्टीपराजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रसाक्षेत(सहायात् ?) काम्मीरीयेन श्रीजिनप्रियोपाध्यायशिष्यजिन्दासापरनामश्रीजिनभद्रस्वरिश्रोत्साहितेन पण्डितमनोदानन्देन श्रीजिनपतिस्वरिपौषधशालाद्वारे पत्रावलम्बनं बद्धं ब्राह्मण एकः प्रेषितः । सोऽपि द्वितीयार्द्धे प्रहरसमये वसतिद्वार आगत्य पत्रावलम्बनं बद्धं प्रवृत्तः । विस्मयवशाद् दूरदेशे गत्वा धर्मरुचिगणिना संभाषितो ब्राह्मणः, यथा-‘बटो ! किं करोषि ?’ निर्भयः सन् स प्राह-‘पण्डितमनोदानन्दो युष्मद्गुरुनुद्दिश्य पत्रावलम्बनं करोति’ । धर्मरुचिगणिना सोपहासवृत्तम्-‘बटो ! मदीयसन्देशमेकं पण्डितस्याग्रे कथयेयेथा-पण्डितश्रीजिनपतिस्वरिष्वेन धर्मरुचिगणिना मम मुखेनेदं

भाणितम्, यथा—पण्डितराज ! मनोदानन्द ! यदि मदीये भणिते लगसि तदद्यपश्चाच्छालम्बनं कुर्याः, मा पत्रावलम्बनं कुर्याः; अन्यथा दन्ता भङ्गयन्तीति” । मनोदानन्दपण्डितस्वरूपं सर्वं पृष्ट्वा मुक्तः सन् गन्तुं प्रवृत्तो बभूव । धर्मरुचिगणिना सर्वं पूज्यानामग्रे निवेदितम् । श्रीपूज्यपादसमीपोपविष्टकुरविजयकश्रावकेण पत्रावलम्बनवार्तां श्रुत्वा स्वकीयो मानुषः प्रेषितः । कथितं तस्माग्रे यथा—‘अहो ! त्वमस्य बटोः पादे लभो व्रजेः । कस्मिन् कस्मिन् कटक एष बटुर्व्रजतीति परिभावयेः । वयं पृष्ठलम्ना एवागच्छामः स्म’—इत्यादिशिक्षां गृहीत्वा गतो मानुषो बटुपादैः । संभ्रमादासनादुत्थाय—‘भो भोः साधवः ! शीघ्रं ग्राह्युत’—इति भणन्तः स्वयं ग्राह्युताः श्रीपूज्याः । श्रीजिनपालोपाध्यायेन ठ० विजयकश्रावकेण विज्ञप्ताश्च, यथा—‘प्रभो ! साम्प्रतं भोजनवेला वर्तते, साधवश्च विहृत्य समागताः सन्त्यतो भोजनं कुरु; तत्पश्चात् तत्र यास्यत’ इति । तदुपरोधाद् भोजनं कृतोत्थिताः श्रीपूज्याः । श्रीजिनपालोपाध्यायैर्वन्दनापूर्वकं पादयोलिंगत्वा विज्ञप्ताः, यथा—‘प्रभो ! मनोदानन्दपण्डितजयनार्थं मां प्रेषयत, यथाऽहं यामि युष्माकं प्रसादाच्च जेष्यामि; सहानीतानामस्माकं क उपयोगो यद्युपमेकैकेन मानुषेण सह स्वयमुचितिष्ठष्वम् । तथा प्रभो ! तस्मिन् वराकै मनोदानन्दे युष्माकं कः संस्मः । यतः—

कोपादेकतलाघातनिपातमस्तदन्तिनः । हरेर्हरिणयुद्धेषु कियान् व्याक्षेपविस्तरः ॥ [५७]

राजनीतावपि प्रथमं पदातयो युष्मन्ते पश्चाच्च नायकाः । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘उपाध्यायमिश्राः ! न ज्ञायते पण्डितस्य स्वरूपम्, यथा पण्डितः कीदृशोऽस्ति’ । उपाध्यायेनोक्तम्—‘प्रभो ! भवतु पण्डितो यादृशस्तादृशो वा । सर्वत्र युष्माकं प्रसादो विजयते’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘वयमपि तत्रागमिष्यामः, परं भवद्भिस्तत्र वक्तव्यमिति’ । उपाध्यायेनोक्तम्—‘प्रभो ! युष्मासु संनिहितेषु सन्तु मम जिह्वा लज्जावशाद् वक्तुं न वहति, अतो यूयमत्रैव तिष्ठत’ इत्यादि । श्रीजिनपालोपाध्यायविहितोपरोधात् प्रसन्नमानसैः श्रीपूज्यैर्मैत्राध्यानपूर्वकं मस्तके हस्तं दत्त्वा धर्मरुचिगणि—वीरभद्रगणि—सुमतिगणिभिः, ठ० विजयकप्रमुखप्रधानश्रावकैश्च सह मनोदानन्दपण्डितजयनार्थं प्रेषितः श्रीजिनपालोपाध्यायः । सुखवार्ताप्रच्छन्ननिमित्तसमागतानेकराणावस्थानमण्डिते नगरकोट्टीयराजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रसभामण्डपे प्राप्तः श्रीजिनपालोपाध्यायः सपरिवारः ।

६३. श्रीपृथ्वीचन्द्रराजानमुपश्लोक्य तत्रस्थः पण्डितमनोदानन्दो भाषितः श्रीमदुपाध्यायेन, यथा—‘पण्डितराज ! किमर्थमसद्वसतिद्वारे पत्रावलम्बनं दत्तम् ?’ तेनोक्तम्—‘जयनार्थम्’ । उपाध्यायेनोक्तम्—‘तर्हि कुरु कस्यापि पक्षस्याङ्गीकारम्’ । तेनोक्तम्—‘युष्मान् दर्शनबाह्यत्वेन स्थापयिष्यामीति मम पक्षः’ । श्रीउपाध्यायेनोक्तम्—‘कुरु प्रमेयमिति’ । तदनन्तरं तेनोक्तम्—‘विवादाध्यासिता दर्शनबाह्याः, प्रयुक्ताचारविकलत्वान्म्लेच्छवदिति’ । श्रीमदुपाध्यायेन विहस्योक्तम्—‘पण्डितराज मनोदानन्द ! त्वदुक्तेऽस्मिन्ननुमाने कति दूषणानि दर्शये ?’ तेनोक्तम्—‘यथाशक्ति दर्शये, परं तत्समर्थनार्थां समर्थेन भाष्यम्’ । श्रीमदुपाध्यायेनोक्तम्—‘पण्डितराज ! सावधानीभूय श्रूयताम्, यथा—विवादाध्यासिता दर्शनबाह्याः, प्रयुक्ताचारविकलत्वान्म्लेच्छवदिति—भवतोक्तम्, तत्र प्रयुक्ताचारविकलत्वादिति हेतुर्गनेकान्तिकः, षड्दर्शनबाह्यत्वे साध्ये षड्दर्शनाभ्यन्तरवर्तित्वेनाभ्युपगतेषु बौद्ध-चार्वाकादिषु विपक्षभूतेष्वस्य हेतोर्गमनान् । तथा साधनविकलो दृष्टान्तः । तथा हि—त्वदुक्ताचारवैकल्यं म्लेच्छेष्वेकदेशोपेक्षया सामस्यापेक्षया वा भवेत् ? । न तावदाद्यविकल्पः, म्लेच्छा अपि हि स्वजात्यनुयायिनां लोकाचारं किमपि कुर्वाण इत्यन्ते । लोकाचारश्च सर्वोऽपि वैदिक एवेत्यसिद्धो हेतुर्दृष्टान्तैः । अथवा सामस्यापेक्षया, तर्हि भवानपि दर्शनबाह्यः, नहि भवानपि सर्वमपि वैदिकमाचारं कर्तुं शक्नोति’—इत्यादिना प्रकारेण तर्कीत्या भुवाणेन समस्तराजलोकचेतसि चमत्कारकुर्वाणेन श्रीमदुपाध्यायेनानेकदूषणोद्भावेन कदर्थितेऽपि प्राथमिकेऽनुमाने, धार्ष्ट्यादन्यान्यनुमानानि भणितुं प्रवृत्तः पं० मनोदानन्दः । प्रभूतप्रति-

भाप्रभावेन श्रीमदुपाध्यायेन स्थाने स्थाने ज्वलन्तीषु दीप्रासु दीपिकासु समस्तराजलोकसमक्षमसिद्धिविरुद्धानैकान्तिका-
दिदूषणीद्वावनेन तान्यपि निराकृत्य जितो मनोदानन्दः । प्रधानानुमानमणनपूर्वकमात्मा च स्थापितो दर्शनाभ्यन्तर-
वर्तित्वेनोपाध्यायेन । उत्तरास्फुरणे वैलक्ष्याचिन्तितं प्रवृत्तः पण्डितः, यथा-‘अहो ! तथाविधवैदग्ध्याभावादेते राजानो
यं कंचिद् यत्तिष्ठुवाणं पश्यन्ति तमुद्दिश्य भाषन्ते यथाऽयं भद्रो वादीति; तस्मादहमपि किमपि ब्रुवन्मसि यथाऽमी
जानन्ति पण्डितमनोदानन्दो गाढो वाग्मी’-इति विचिन्त्य-

शब्दब्रह्म यदेकं यच्चैतन्यं च सर्वभूतानाम् ।

यत्परिणामस्त्रिभुवनमविलमिदं जयति सा वाणी ॥

[५८]

इत्यादि पठितं प्रवृत्तः । ततश्च श्रीमदुपाध्यायेन कोपावेगादुक्तम्-‘अरे बरशेखर ! किमेतदसम्बद्धं भाषसे ?
मया त्वां पददर्शनबाह्यः कृतः प्रमाणसामर्थ्येन; यदि तव काऽपि शक्तिरस्ति तदा स्वकीयपत्रावलम्बनमर्थनाय प्रमाणा-
नुयायि किञ्चिद् ब्रूहि । पूर्वपठितगुणनेऽपि वयमेव समर्थाः’ । तदनन्तरं श्रीमदुपाध्यायवचनेन श्रीजिनवल्लभस्मरिभूत-
चित्रकूटीयप्रशस्ति-संचपट्ट-कर्मशिक्षादिदंस्कृतप्रकरणान्युदात्तस्वरेण गुणयतो धर्मलुचिगणि-वीरप्रभगणि-सुमतिगणीन्
दृष्ट्वा तत्रोपविष्टान्यराजभिरुक्तम्-‘अहो ! एते सर्वेऽपि पण्डिताः’ इति । मनोदानन्दपण्डितमुखे कालिमानमवलोक्य
राजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रेण चिन्तितम्, यथा-‘अहो ! न दृश्यते शोभना मनोदानन्दस्य मुखच्छाया । अतो यद्येव हार-
यिष्यति ततो महल्लाघवं मम भविष्यति । तस्मादिदानीमेवानयोः समश्रीकतां करोमीति’-चिन्तनानन्तरं च श्रीमदुपा-
ध्यायानुद्दिश्योक्तम्-‘बृहन्तं ऋषयो यूयमिति’ । मनोदानन्दमुद्दिश्योक्तम्-‘बृहन्तः पण्डिता यूयमिति’ । श्रीपृथ्वीच-
न्द्रराजवचनं श्रुत्वा श्रीमदुपाध्यायेन चिन्तितम्, यथा-‘अहो ! अद्यैतावन्प्रमाणेन संरम्भेण रात्रिप्रहरत्रयं जागरित्वाऽपि
न किमपि फलं संप्राप्तम्, यदित्यर्थं निर्वचनीकृतेनापि मनोदानन्देन समं मम समश्रीकता कृता राज्ञा स्वपण्डितपक्षपा-
तात् । भवतु, तथापि जयपत्रमगृहीत्वा मयेतः स्थानाञ्जोत्थातव्यमिति’ । प्रकटं च स्वस्वन्धास्फालनपूर्वकमुक्तम्-‘महा-
राज ! किमेतदुच्यते ? । मय्युर्वे सत्यन्यो भरते सकलेऽपि न कश्चिन्पण्डितो भवति । यद्येव पण्डितस्तदा मया सह लक्षण-
मार्गेण तर्कमार्गेण साहित्यमार्गेण वा वदतु, अन्यथा स्वकीयमिदं पत्रावलम्बनं पाठयतु । अरे यज्ञोपवीतमात्रवहनशक्ते
मनोदानन्द ! श्रीजिनपतिसूर्युपरि पत्रावलम्बनं करोषि ? न जानासि रे भद्रो ! यदनेन सर्वविद्यानिर्णयदायकाः श्रीप्रद्युम्ना-
चार्यसदृशाः पण्डितराजाः सकललोकममलं भूलीं चरिताः’ । अत्रान्तरे श्रीपृथ्वीचन्द्रेण पत्रावलम्बनं गृहीत्वा पाठितम् ।
श्रीमदुपाध्यायेनोक्तम्-‘महाराज ! न तुभ्यामो वयं पत्रावलम्बनपाटनमात्रेण’ । राज्ञोक्तम्-‘कथं तुभ्यथ ?’ उपाध्या-
येनोक्तम्-‘जयपत्रलाभेन; यतो महाराज ! अस्माकमीदृशी दर्शनव्यवस्थाऽस्ति, यः कश्चिदस्मदुपाश्रयद्वारा एकस्मिन्
दिने पत्रावलम्बनं बध्नाति तस्यैव हस्तेन द्वितीये दिने खोपाश्रयद्वारे जयपत्रमुद्ग्राह्यते । अतो महाराज ! यथा न्याय-
श्रीकरणैकसंमत्याऽसदृशदर्शनव्यवस्था वृद्धिं प्राप्नोति तव सभायां तथा विधीयताम्’ । राज्ञा च लघूकृतस्वपण्डितमनोदा-
नन्दमुखकालिमावलोकनोच्छलितमानभिकुटुःखेनापि न्यायविचारप्रवीणपार्श्वस्थितप्रभूतप्रधानलोकोपरोधात् स्वकीय-
पारिश्रिकहस्तेन लेखयित्वा दत्तं जयपत्रं श्रीजिनपालोपाध्यायानां हस्ते । उपाध्यायैश्च धर्मलाभाशीर्वाददानपूर्वकं बहु-
लमुपश्लोकितो महाराजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रः । ततः स्थानादुत्थाय प्रातः क्षणे पंचशब्दवादनादिवद्वापनपूर्वकं गृही-
तजयपत्राः सपरिवाराः श्रीजिनपालोपाध्यायाः समागताः श्रीपूज्यानां समीपे । श्रीपूज्यैश्च स्वशिष्यनिष्पादितजिन-
शासनप्रभावचोक्तप्रभूतप्रमोदान्महासंभ्रमेणालापिताः श्रीमदुपाध्यायाः । सं० १२७३ ज्येष्ठवदि १३ शान्तिनाथ-
जन्मकल्याणके कारितं च वर्धमानकमानन्दभरनिर्भरेण तत्रत्यसमुदायेन ।

६४. सं० १२७४ बृहद्रादागच्छद्विरन्तरा भावदेवमुनिर्दीक्षितः । सा० धिरेदेवप्रार्थनया दारिद्रेरेके चतुर्मासी

कृता । तत्रापि नन्दयः पूर्ववत् । सं० १२७५ जावालिपुरे ज्येष्ठसुदि १२ खवनश्रीगणिनी-जगमति-मङ्गलश्रीसा-
ध्वीत्रयेणसह विमलचन्द्रगणि-पद्मदेवगणी दीक्षितौ । सं० १२७७ श्रीप्रह्लादनपुरे प्रभूताः प्रभावनाः कृता । अन्यदा
नाभ्यघस्तनप्रदेशोद्धतग्रन्थिदोपोरिथितवेदनावशसंजातमूत्रसंग्रहोरागस्तकष्टादात्मन आपुषो गमनमवगम्य श्री-
पूज्यैर्दत्ता यथोचिता शिक्षा चतुर्विधस्यापि संघस्य । मिथ्यादुष्कृतं च दत्त्वा भणितं च संघस्याग्रे-‘संघेन मनोमध्ये का-
ऽप्यनिवृत्तिर्न कार्या-यद्भोरिदानीं कथं भविष्यति, यतो येषां प्राणेनानेकैर्लोकैः सममास्फाल्यास्फाल्योक्तं ते देवीभूता
इति । यतः पश्चादपि श्रीसर्वदेवधरि-श्रीजिनहितोपाध्याय-श्रीजिनपालोपाध्याया वयमिव सर्वेषामप्युत्तरं दातुं क्षमाः,
युष्माकं मनोरथान् पूरयितुं समर्थाः सन्ति । तथा वाचनाचार्यधरप्रभ-कीर्तिचन्द्र-वीरप्रभगणि-सुमतिगणिनामान-
श्रुतारः शिष्या महाप्रधाना निष्पन्ना वर्तन्ते । येषामेकैकोऽप्याकाशस्य पततो धरणे क्षमः । परमस्याकं स्वकीयपद-
योग्यं परिभावयतां वीरप्रभगणिः समागच्छति । वयमपि साम्प्रतं साबाधा वर्तमहे । अतो यदि संघः कथयति तदि-
दानीमपि स्वकीयपदे वीरप्रभगणिमुपवेशयामः’ । शोकहर्षप्रकर्षाकुलचित्तेन संघेन विज्ञप्ताः श्रीपूज्याः, यथा-‘स्वामिन् !
यद्युष्माकं परिभावयतां समागच्छति तदस्माकं प्रमाणम् , परमिदानीमौत्सुक्येन क्रियमाणमाचार्यपदस्थापनमतिशोभा-
युक्तं न संभाव्यते । अतो यदि युष्माकं निरोपो भवति तदाऽत्रत्यसमुदायलेखदर्शनसमागतसमस्तदेशवास्तव्यखरतर-
समुदायैरानन्दभरणे स्थाने विधीयमानानु महतीभूत्सर्पिणीषु वीरप्रभगणैराचार्यपदस्थापना महाविस्तरेण कार्यते’ ।
श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘यत्समुदायस्य पर्यालोचयतः समागच्छति तत्प्रमाणम्’ । तदनन्तरं समस्तलोकक्षमितक्षामणपूर्वकमन-
शनविधिना निखिललोकचेतसि चमत्कारं कृत्वा [सं० १२७७ आपाह सुदि १०] दिवं गताः श्रीजिनपतिधरयः ।

६५. तदनन्तरं श्रीपूज्यविरहोच्छलितपरमदुःखेन शून्यान्तःकरणेनापि पाश्चात्य[कृत्य]कृते श्रीपूज्याननेकमण्डपिका-
मण्डिते विमानेऽध्यारोप्य स्थाने स्थाने च वारविलासिनीभिस्तत्कालसुखदेन स्वरेण हृदयार्द्राकरणप्रवीणमेघरागादिशो-
करागेण दैवोपालम्भाद्यन्तिकमधनमधुमधुरेषु गीतेषु गीयमानेषु उच्छाल्यमानेषु च नानाविधेषु बहुषु वनफलेषु, पञ्च-
शब्देषु च वाद्यमानेषु नेतुमारेभे समस्तलोकसहितेन चतुर्विधेन संघेन ।

अत्रान्तरे कणपीठमध्ये साबाधशरीरश्रीपूज्यवार्ताश्रवणादुचालीभूय जावालिपुरादागतः प्रधानसाधुसहितः श्रीजि-
नहितोपाध्यायः । स च तत्र तादृगवस्थान् श्रीपूज्यानवलोक्य शोकभरविह्वलीभवन्मानसेन श्रीपूज्यगुणगणस्मरणपूर्वकं
नानाप्रकारान् विलापान् कर्तुं प्रवृत्तः । यथा-

श्रीजिनशासनकाननसंबद्धिविलासलालसे वसता ।

हा श्रीजिनपतिसूरे !, किमेतदसमञ्जसमवेक्षे ? ॥

[५९]

जिनपतिसूरे ! भवता श्रीपृथ्वीराजवृत्तपदःसरसि ।

पद्मप्रभासिबदने नाऽरमिव जयश्रिया सार्धम् ॥

[६०]

मथितप्रथितप्रतिवादिजातजलधेः प्रभो ! समुद्धृत्य ।

श्रीसंघमनःकुण्डे न्यधात् त्वमानन्दपीयूषम् ॥

[६१]

बुधबुद्धिचक्रवाकी षट्कर्तासरिति तर्कचक्रेण ।

क्रीडति यथेच्छमुदिते जिनपतिसूरे ! स्वयि दिनेशे ॥

[६२]

तव दिव्यकाव्यहृष्टावलेकविधं सौमनस्यमुल्लसति ।

द्राक् सुमनसां च तत्प्रतिपक्षाणां च प्रभो ! चिप्रम् ॥

[६३]

धातुविभक्त्यनपेक्षं क्रियाकलापं त्वनन्यसाध्यमपि ।

यं साधयत् जिनपते ! चमत्कृते कस्य नो जातः ॥

[६४]

मयि सति कीदृक् चासन्नयमत्र कविरिति नाम बहतीति ।
 रोषादसुराचार्यं जेतुं किं जिनपते ! स्वरगाः ? ॥ [६५]
 भगवंस्तवयि दिवि गच्छति हर्षात्त्वदभिमुखमक्षताः क्षिताः ।
 सुरभणीभिर्मन्ये सारीभूतास्त एवात्रे ॥ [६६]
 इन्द्रानुरोधवशातो मध्ये स्वर्गे ययौ भवानित्थम् ।
 जिनपतिसूरे ! सन्तो दाक्षिण्यधना भवन्ति यतः ॥ [६७]
 वामपदघातलघ्रेन्द्राण्यवतारितशरावपुटखण्डाः ।
 स्वःश्रीविवाहकार्यं तव नूनं दिव्युद्धभूताः ॥ [६८]
 जिनजननदिनस्नानाधानेच्छानः किमाकुलीभूय ।
 त्वं पञ्चत्वं प्राप्तः सुरपतिवज्जिनपतिर्भगवान् ? ॥ [६९]
 त्वदभिमुखमिव क्षिप्तानाशानारीभिरक्षतान् नूनम् ।
 उपभोक्तुं वियदजिरे विचरति चन्द्रो मराल इव ॥ [७०]
 नास्तिकमतकूदमरगुरुजयनापेवासि जिनपते ! स्वरगाः ।
 परमेतज्जगदधुना विना भवन्नं कथं भावि ? ॥ [७१]
 हा ! हा ! श्रीमज्जिनपतिसूरे ! सूरे स्वयीत्थमस्तमिते ।
 अहह कथं भविता नीतिचक्रवाकी वराकीयम् ॥ [७२]
 करतलधृतवीनास्ये श्रीशासनदेवि ! मा कृथाः कष्टम् ।
 यन्मन्ये तव पुण्यैर्जिनपतिसूरिदिवमयासीत् ॥ [७३]
 रे दैव ! जगन्मातुः श्रीबाग्देव्या अपि त्वयात्रेपि ? ।
 ना मन्ये पदमुष्ण्याः सर्वस्वं जिनपतिरहारि ॥ [७४]

इत्यादिशोकविलापभरोञ्जलितमूर्च्छावसाने च धैर्यालम्बनपूर्वकं श्रीपूज्यपादौ बन्दित्वा पाश्चात्यकरणार्थं तैः
 सह शुद्धे स्थंडिले जगाम सपरिवारः श्रीजिनहितोपाध्यायः । तत्र च कृत्यं समस्तमपि कृत्वा स्वोपाश्रयगमनपूर्वकं
 श्रीगौतमस्वामिगणधरादिमहापुरुषचरितोत्कीर्तनेन सकलमपि लोकमाह्लादयति स्म । ततश्चतुर्मासी कृता जावालिपुरे ।

६६. ततः कालान्तरे श्रीसंधेन सह श्रीजावालिपुरे श्रीजिनहितोपाध्याय-श्रीजिनपालोपाध्यायादि-
 प्रधानसाधुसमन्वितः श्रीसर्वदेवधरिः समस्तसंधसम्पत्त्या श्रीजिनपतिस्वरिगुरूपदिष्टरीत्याऽऽचार्यपदोपयोगिषट्-
 त्रिंशद्गुणकलितसौभाग्यभाजनमुपादेयवाक्यं दशविधयतिधर्मादिभूतज्ञमाकेलिभवनं वीरप्रभगणिं भक्तिभरतमागत-
 समस्तदेशवास्तव्यभक्त्यलोकसंघैः स्थाने स्थाने मण्डितेषु सन्नगारेषु, दीयमानेषु रासकेषु, गीयमानेषु युगप्र-
 धानगुरु [.....] अमारिषोपपायां निष्पाद्यमानायाम्, सहस्रसंख्यद्रव्यार्पणेन याचकवाञ्छासु पूर्वमाणासु,
 प्रधानरूपवेषलक्ष्म्या शक्ये सह स्पर्धमानेषु लोकेषु, महामिध्यादृष्टिभिरपि निरन्तरं प्रशस्यमाने जिनशासने, स्व-
 स्वदेवावहेलापरेष्वपरेषु दर्शनेषु, खरतरमागेसत्कविरुदावलीं पठत्सु भट्टलोकेषु, नानाविधास्वाश्विस्तु दीयमानासु,
 तलिकातोरणादिसौभाग्यभूषिते श्रीमहावीरदेवभवने तीर्थप्रभावनानिमित्तं श्रीजिनपतिस्वरिपङ्के माघसुदि ६ उपवेशयामास ।
 कृतं च तस्य पूर्वगुरुपदिष्टं श्रीजिनेश्वरधरिरीति नाम । आनन्दभरनिर्भरणे च संधेन कारिता महत्युत्सर्पणा ।

*

*

*

*

*

६७. श्रीजिनेश्वरसूरीणां च संक्षेपवाचनेयम्-सं० १२७८ माघ सुदि ६, श्रीमजिनेश्वरसूरीणां पदस्थापना । माघ सुदि ९, यशःकलशगणि-विनयरुचिगणि-बुद्धिसागरगणि-रत्नकीर्तिगणि-तिलकप्रभगणि-रत्नप्रभगण्यभरकीर्तिगणि [नामानः] एते सप्त साधवो दीक्षिताः श्रीजावाल्लिपुरे । श्रीमाले सा० यशोधवल्लेन सह विहृत्य ज्येष्ठ सुदि १२, श्रीविजय-हेमप्रभ-श्री-तिलकप्रभ-श्रीविवेकप्रभ-चारित्रमालागणिनी-ज्ञानमाला [गणिनी]-सत्यमालागणिनीनां दीक्षा । आपाठ सुदि १०, पुनः श्रीश्रीमाले सा० जगद्धरसत्कसमवसरणप्रतिष्ठा श्रीशान्तिनाथस्थापना च । श्रीजावाल्लिपुरे देवगृहप्रारम्भश्च । जावाल्लिपुरे १२७९ माघ सुदि ५, अर्हदत्तगणि-विवेकश्रीगणिनी-शीलमालागणिनी-चन्द्रमालागणिनी-विनयमालागणिनीनां दीक्षा । श्रीमाले १२८० माघ सुदि १२, श्रीशान्तिनाथभवने ध्वजारोपः । श्रीरूपभनाथ-श्रीगौतमस्वामि-श्रीजिनपतिवृ-रिमेघनादक्षेत्रपाल-पद्मावतीप्रतिमानां प्रतिष्ठा । फाल्गुन वदि १, कुमुदचन्द्र-कनकचन्द्र-पूर्णश्रीगणिनी-हेमश्रीगणिनीनां दीक्षा । वैशाख सुदि १४, श्रीप्रह्लादनपुरे सकलनगरे(?) स्तूपे जिनपतिवृत्तिप्रतिमा स्थापिता, विस्तरेण श्रीजिनहितोपाध्यायद्वारेण । सं० १२८१ वैशाख सुदि ६, जावाल्लिपुरे विजयकीर्ति-उदयकीर्ति-गुणसागर-परमानन्द-कमलश्रीगणिनीनां दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि ९, जावाल्लिपुरे श्रीमहावीरभवने ध्वजारोपः । १२८३ माघ वदि २, बाहडभेरी श्रीरूपभदेवभवने ध्वजारोपः । माघ वदि ६, श्रीखरप्रभोपाध्यायपदं मङ्गलमत्तिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदं च, वीरकलशगणि-नन्दिवर्धन-विजयवर्धनगणिदीक्षा । १२८४ वीजापुरे श्रीवासुपूज्यदेवस्थापना, आपाठ सुदि २, अमृतकीर्तिगणि-सिद्धकीर्तिगणि-चारित्रसुन्दरिगणिनी-धर्मसुन्दरिगणिनीदीक्षा । सं० १२८५ ज्येष्ठ सुदि २, कीर्तिकलशगणि-पूर्णकलशगणि-उदयश्रीगणिनीदीक्षा । ज्येष्ठ सुदि ९, वीजापुरे श्रीवासुपूज्यभवने जलानयनादिमहर्ह्या ध्वजारोपः । १२८६ फाल्गुन वदि ५, वीजापुरे विद्याचन्द्र-न्यायचन्द्राभयचन्द्रगणिदीक्षा । १२८७ फाल्गुन सुदि ५, प्रह्लादनपुरे जयसेन-देवसेन-प्रबोधचन्द्राशोकचन्द्रगणि-कुलश्रीगणिनी-प्रमोदश्रीगणिनीदीक्षा । १२८८ भाद्रपद सुदि १०, स्तूपध्वजप्रतिष्ठा श्रीजावाल्लिपुरे । आश्विन सुदि १०, रतूप ध्वजारोपः प्रह्लादनपुरे साधुधुवनपालेन समुदायमहितेन राजपुत्रश्रीजग-सीहमात्रिध्वने महामहोत्सवेन कारितः श्रीजिनपालोपाध्यायद्वारेण । पौष सुदि ११, जावाल्लिपुरे शरच्चन्द्र-कुशलचन्द्र-कल्याणकलश-प्रसन्नचन्द्र-लक्ष्मीतिलकगणि-वीरतिलक-रत्नतिलक-धर्ममति-विनयमतिगणिनी-विद्यामतिगणिनी-चारित्रमतिगणिनीदीक्षा । चित्रकूटे ज्येष्ठ सुदि १२, अजितसेन-गुणसेन-अमृतमूर्ति-धर्ममूर्ति-राजीमती-हेमावली-कनकावली-रत्नावलीगणिनी-मुक्तावलीगणिनीदीक्षा । आपाठ वदि २, श्रीरूपभदेव-श्रीनमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथप्रतिष्ठा साधुलक्ष्मीधर-सा० राहाम्या कारिता । सहस्र ८ लक्ष्मीधरेण वैचिताः (व्ययीकृताः) । राजनिस्थानेषु वाद्यमानेषु जलानयनम् । १२८९ उज्जयन्त-शत्रुञ्जय-स्तम्भनकतीर्थेषु यात्रा ठ० अश्वराज-सा० राहामाहाय्येन कृता । स्तम्भतीर्थे च वादियमदण्डनामदिगम्बरवादिना [सह] पण्डितगोष्ठी । महामात्यश्रीवस्तुपालस्य सपरिवारस्य श्रीपूज्यानां संमुखगामनेन प्रभावना च । १२९१ वैशाख सुदि १०, जावाल्लिपुरे यतिकलश-क्षमाचन्द्र-शीलरत्न-धर्मरत्न-चारित्ररत्न-मेघकुमारगणि-अभयतिलकगणि-श्रीकुमार-शीलसुन्दरिगणिनी-चन्दनसुन्दरिदीक्षा । ज्येष्ठ वदि २, मूलार्के श्रीविजयदेवसूरीणामाचार्यपदम् । १२९४ श्रीसंहितोपाध्यायस्य पदम् । १२९६ फाल्गुन वदि ५, प्रह्लादनपुरे प्रमोदमूर्ति-प्रबोधमूर्ति-देवमूर्तिगणिनी महर्ह्या दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि १०, श्रीशान्तिनाथप्रतिष्ठा, साम्प्रतं पत्तन उपविष्टोऽस्ति । १२९७ चैत्रसुदि १४, देवतिलक-धर्मतिलकदीक्षा प्रह्लादनपुरे । १२९८ वैशाख ११, जावाल्लिपुरे खर्णदण्ड ध्वजारोपो मह० कुलधरेण समुदायमहितेन वसायगुणचन्द्रेण कारितः । १२९९ प्रथमाश्विन वदि २, महामात्रिकुलधरस्य सकलराजलोकनगरीलोकेश्वर्याम्भोधिप्रोच्छासपार्ष्णेन्दुसोदरेण महामहोत्सवेन दीक्षा, तस्य च कुलतिलकमुनिरिति नाम संजातम् । १३०४ वैशाखसुदि १४, विजयवर्धनगणराचार्यपदस्थापना, जिनरत्नाचार्य इति नाम । त्रिलोकहित-जीवहित-धर्माकर-हर्षदत्त संघप्रमोद-विवेकसञ्चर-देवगुरुभक्त-चारित्रगिरि सर्वज्ञभक्त-त्रिलोकानन्ददीक्षा । १३०५ आपाठ सुदि १०, श्रीमहावीर-श्रीरूपभनाथ-

श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथविम्बानां नन्दीश्वरस्य च प्रह्लादनपुरे प्रतिष्ठा ।

इति श्रीजिनचन्द्रसूरि-श्रीजिनपतिसूरि-श्रीजिनेश्वरसूरिमतकसज्जनमन्थमत्कारिप्रभावनावाचनानामपरिमितत्वे-
ऽपि तन्मध्यवर्तिन्यः कतिचित् स्थूलाः स्थूला वार्ताः श्रीचतुर्विधसंघप्रमोदार्थम् ।

द्विह्रीवास्तव्यसाधुसाहुलिसुत सा० हेमाच्यर्थनया ।

जिनपालोपाध्यायैरित्थं ग्रथिताः स्वगुरुवार्ताः ॥

[७५]

लोकभाषानुसारिण्यः सुव्यवधोष्या भवन्त्यतः । इत्येकवचनस्थाने काऽपि [च] बह्वक्तिरपि ॥ [७६]

बालावबोधनायैव सन्ध्यभावः कचित्कृतः । इति शुद्धिकृतेतोभिः सद्भिर्ज्ञेयं स्वचेतसि ॥ [७७]

बुद्धये शुद्धये ज्ञानबुद्धयै जनमसुद्धये । चतुर्विधस्य संघस्य भण्यमाना भवन्त्वतः ॥ [७८]

॥ उद्देशतो ग्रं० (?) १२४ ॥

६८. सं० १३०६ ज्येष्ठ सुदि १३, श्रीश्रीमाले कुन्धुनाधारनाथप्रतिमाप्रतिष्ठा । द्वितीयवेलाध्वजारोपणं च कारितं सा० धोधाकेन ।

सं० १३०९ श्रीप्रह्लादनपुरे मार्गशीर्ष सुदि १२, समाधिेश्वर-गुणेश्वर-देवेश्वर-साधुभक्त-वीरवल्लभमुनी-
नां तथा मुक्तिमुन्दरिसाध्यादीनां । तस्मिन्नेव वर्षे माघ सुदि १०, श्रीश्रान्तिनाथ-अजितनाथ-धर्मनाथ-वासुपूज्य-
मुनिमुत्रत-सीमन्धरस्वामि-पद्मनाभप्रतिमायाः प्रतिष्ठा कारिता च सा० विमलचन्द्राहरीरादिसमुदायेन । तथा हि-साधु-
विमलचन्द्रेण श्रीश्रान्तिनाथो नगरकोट्टप्रासादस्थो महाद्रव्यव्ययेन प्रतिष्ठापितः, अजितनाथो बल० माधारणेन, धर्मना-
थो विमलचन्द्रपुत्रक्षेममिहनेन, वासुपूज्यः सर्वश्राविकाभिः, मुनिमुत्रतो गोष्ठिकथेहडेन, सीमन्धरस्वामी गोष्ठिकहीराकेण,
पद्मनाभो महाभावसारेण हालकेन श्रीप्रह्लादनपुरे । तस्मिन्नेव संवत्सरे वाग्भटमेरौ श्रीआदिनाथशिशुरोपरि स्वर्णदण्ड-
स्वर्णकलशौ प्रतिष्ठापितौ, महज्जापुत्रेण वन्धडेन महोत्सवेन च तत्र गलाऽऽरोपितौ ।

सं० १३१० वैशाख सुदि ११, श्रीजाबालिपुरे चारित्रवल्लभ-हेमपर्वत-अचलचित्त-लोभनिधि-मोदमन्दिर-गज-
कीर्ति-रत्नाकर-नातमोह-देवप्रमोद-वीराणन्द-विगतदोष-राजललित-बहुचरित्र-विमलप्रज्ञ-रत्ननिधाना इति पञ्चदश सा-
धवः कृताः । चारित्रवल्लभ-विमलप्रज्ञौ पितृ-पुत्राचेतन्मध्याज्ज्ञेयौ । तस्मिन्नेव वैशाखे १३ स्वातिनक्षत्रे शनौ वारे श्री-
महावीरविधिचित्तये राजश्रीउदयसिंहदेवादिगजलोकमपारमे मह० जैत्रसिंहे राजमान्ये सति श्रीप्रह्लादनपुरीय-वाग्भटी-
यप्रमुखसर्वसमुदायमेलापके सति चतुर्विंशतिजिनालय-सप्ततिशत-संमेत-नन्दीश्वर-तीर्थकरमातृ-हीरासत्कश्रीनेमिनाथ-
उज्जयिनीमत्कश्रीमहावीर-श्रीचन्द्रप्रभ-शान्तिनाथ-श्रे० हरिपालमत्कमुवर्मस्वामि-श्रीजिनदत्तसूरि-सीमन्धरस्वामि-युग्म-
मन्धरस्वामिप्रभृतिनामाप्रतिमानां महामहोत्सवेन प्रतिष्ठा जज्ञे । प्रमोदश्रीगणिन्या महचरापदं च लक्ष्मीनिधिनाम
कृतम्, ज्ञानमालागणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् ।

सं० १३११ वैशाख सुदि ६, श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीचन्द्रप्रभस्वामिविधिवैत्ये श्रीभीमपल्लीप्रासादस्थितश्रीमहावीर-
प्रतिमा साधुभवनपालेन महामहोत्सवेन निजभुजोपाजितद्रव्यव्ययेन प्रतिष्ठापिता । श्रीरूपभनाथः समुदायेन,
अनन्तनाथो बोहित्येन, अभिनन्दनो मोल्हाकेन, वाग्भटमेरुनिमित्तं श्रीनेमिनाथ आम्बासहोदरेण भावसारेण केल्ल-
णेन, श्रीजिनदत्तसूरिप्रतिमा हरिपाललघुप्राज्ञा श्रे० कुमारपालेन । श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीजिनपालोपाध्यायानामनश्च
पूर्वं योगमनम् ।

सं० १३१२ वैशाख सुदि १५, चंद्रकीर्तिगणेशोपाध्यायपदं श्रीचन्द्रललितकोपाध्याय इति नाम कृतम्, वाचना-

चार्यपदं प्रबोधचन्द्रगणि-लक्ष्मीतिलकगण्योश्च संजातम् । तदनन्तरं ज्येष्ठ वदि १, उपशमचित्त-पवित्रचित्त-आचारनिधि-त्रिलोकनिधिदीक्षा ।

सं० १३१३ फाल्गुन सुदि ४, श्रीया(जा)वालिपुरे स्वर्णगिर्युपरि महाप्रासादे बाहित्रिकोदरणप्रतिष्ठापितश्रीशान्ति-नाथस्थापना । चैत्र सुदि १४, कनककीर्त्ति-विबुधराज-राजशेखर-गुणशेखर-जयलक्ष्मी-कल्याणनिधि-प्रमोदलक्ष्मी-गच्छवृद्धिदीक्षा । अनन्तरं वैशाख वदि १, श्रीअजितनाथप्रतिमा प्रतिष्ठापिता । पद्म-मूलागम्यां बहुद्रव्यव्ययेन स्थापिता द्वितीयदेवगृहे । ततः प्रह्लादनपुरे आपाठ सुदि १०, भावनातिलक-भरतकीर्त्तिदीक्षा । श्रीभीमपल्ल्यां च तस्मिन्नेव दिने श्रीमहावीरस्थापना च ।

सं० १३१४ माघ सुदि १३, कनकगिर्युपरिनिर्मापितप्रधानप्रासादोपरि ध्वजारोपः । श्रीउदयसिंहराजप्रसाद-पूर्वकं निर्विघ्नं संजातं । आपाठ सुदि १०, सकलहित-राजदर्शनसाधोर्ध्वद्विगमृद्धि-ऋद्धिसुन्दरि-रत्नवृष्टिसाध्वीनां च श्रीप्रह्लादनपुरे महाविस्तरेण प्रव्रज्या ।

सं० १३१६ श्रीजावालिपुरे माघ सुदि १, धर्मसुन्दरिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । माघ सुदि ३, पूर्णशेखर-कनक-कलशयोः प्रव्रज्या । माघ सुदि ६, स्वर्णगिरी श्रीशान्तिनाथप्रासादे स्वर्णकलश-स्वर्णदण्डारोपणं पद्म-मूलागम्यां श्रीचा-चिगदेवगण्ये कारितम् । आपाठ सुदि ११, श्रीवीजापुरे श्रीवासृज्यजिनमन्दिरे स्वर्णकलश-स्वर्णदण्डध्वजारोपणं विशेषेण श्रीसोममन्त्रिणा कारितम् ।

सं० १३१७ माघ सुदि १२, लक्ष्मीतिलकगणेरुपाध्यायपदं महर्द्ध्या पद्माकरस्य दीक्षा च । माघ सुदि १४, श्रीजावालिपुरालङ्कारश्रीमहावीरजनेन्द्रप्रासादचतुर्विंशतिदेवगृहिकासु स्वर्णकलश-स्वर्णदण्डध्वजानामारोपणं सर्वममु-दायेन कारितम् । फाल्गुन सुदि १२, श्रीशान्तनपुरे श्रीअजितस्वामिप्रासादे ध्वजप्रतिष्ठारोपो वा० पूर्णकलशगणि-द्वारेण । श्रीभीमपल्ल्यां श्रीमण्डलिकराज्ये दण्डाधिपतिश्रीमीलगण (सीलग ?) साक्षिध्वेन अनेकप्रह्लादनपुगादिसमु-दायमेलकेन सा०खीमण्डसुत सा० जगद्धर-तदङ्गजगत् सा० भुवनेन समुदायमहितेन महर्द्ध्या, वैशाख सुदि १० दशम्यां सोमवारे, श्रीमहावीरकेवलज्ञानमहोत्सवदिने, मन्दिरतिलकनाथश्रीवर्धमानजिनप्रासादशिखरे स्वर्णदण्ड-स्वर्णकलशप्र-तिष्ठा तथोरध्वारोपश्च कारितः । तथा श्रेष्ठिहरिपालेन तद्भात्रा श्रेष्ठिकुमारपालेन श्रीमरस्वतीप्रतिमा अनवद्यविद्याचक्र-वतिकल्पया शशाङ्कशुभ्रप्रभाऽनल्पा सकलसंघसुबुद्धिप्रदायिनी एकपञ्चाशदङ्गुलप्रमाणा महर्द्ध्या प्रतिष्ठापिता । अङ्गुलि-कन्त्रिशत्रुप्रमाणा श्रीशान्तिनाथप्रतिमा सा० राजदेवेन, ऋषभनाथप्रतिमा मूलदेव-क्षेमन्धराभ्याम्, श्रीमहावीरप्रतिमा सात्वदेवपुत्रेण पूर्णसिंहेन, आजडसुतबोधकाकेन श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा, धारसिंहेन श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा भीमभुजवलपराक्रम-क्षेत्रपालविम्बं च, श्रीऋषभनाथ महावीरप्रतिमे पूनाणीऊदाकेन, चतुर्विंशतिपट्टाजितप्रतिमे सा० बालचन्द्रेण, श्री-ऋषभनाथप्रतिमा श्रेष्ठिधान्धलेन भावडसुतेन, शान्तिनाथप्रतिमा वो० शान्तिगेन, श्रीऋषभनाथप्रतिमा आसणागेन, महावीरप्रतिमात्रयं साठलपुत्रधनपालेन, वसा० भोजाकेन शान्तिनाथप्रतिमा, श्रेष्ठिहरिपाल-कुमारपालाभ्यां जिनदत्त-छरिभूषि-चन्द्रप्रभसाक्षिप्रतिमे, रूपचन्द्रसुतनरपतिना श्रीनेमिनाथविम्बं, स्तम्भ० धनपालेन, चण्डे० बीजाकेन, अम्बि-काप्रतिमा समुदायेन । द्वादश्यां सौम्यमूर्तिन्यायलक्ष्मीदीक्षा ।

संवत् १३१८ पौष सुदि ३, संघभक्तस्य दीक्षा धर्ममूर्तिगणेशाचनार्च्यपदं च ।

सं० १३१९ मार्ग० सुदि ७, अभयतिलकगणेरुपाध्यायपदम् । तस्मिन्नेव वर्षे श्रीअभयतिलकोपाध्यायैः पं० देवमूर्त्यादिसाधुपरिवृतैरुज्जयिन्यां विहृत्य तपोमतीयं पं० विद्यानन्दं निर्जित्य प्राप्तुकं शीतलं जलं यतिकस्य- [कल्पत ?] इति सिद्धान्तबलेन व्यवस्थाप्य च जयपत्रं गृहीतम् । तस्य च प्रह्लादनपुगादिषु विस्तरेण प्रवेश-

कोत्सवः । सं० १३१९ माघ वदि ५, विजयसिद्धिमाध्या दीक्षा । माघ वदि ६, श्रीचन्द्रप्रभस्वामिप्रतिमा अजितनाथ-
प्रतिमा सुमतिनाथप्रतिमा श्रेष्ठबुधचन्द्रेण महामहोत्सवेन प्रतिष्ठापिता । श्रीकृष्णनाथप्रतिमा सा० भुवनपालेन, धर्म-
नाथप्रतिमा जिसधरसुतेन जीविगभावकेण, सुपाश्वरप्रतिमा रत्न-पेथदश्रावकाभ्याम्, श्रीजिनवल्लभस्वरिसूक्तिः सिद्धा-
न्तयक्षसूक्तिश्च श्रेष्ठहरिपाल-तद्भ्रातृश्रेष्ठकुमारपालाभ्याम् । भीषत्तने श्रीशान्तिनाथदेवप्रासादे अक्षतवृत्तीयायां दण्डक-
लशारोपः सा० अभयचन्द्रेण कारापितः ।

सं० १३२१ फाल्गुन सुदि २, गुरौ चित्तममाधि-क्षान्तिनिधिसाध्यादीक्षा । सं० १३२१ फाल्गुन वदि ११,
श्रीप्रह्लादनपुरे आलयप्रतिमात्रयस्य दण्डस्य च प्रतिष्ठां कारयित्वा जेसलमेरवास्तव्यसमुदायेन सा० जसोधवलकारिते
देवगृहशिखरे जेसलमेरौ ज्येष्ठ सुदि १२ श्रीपार्श्वनाथस्य स्थापना दण्डध्वजारोपश्च कारितः । सं० १३२१ ज्येष्ठ
सुदि १५, चारित्रशेखर-लक्ष्मीनिवास-रत्नावतारमाधवो दीक्षिता विक्रमपुरे ।

सं० १३२२ माघ सुदि १४, त्रिदशानन्द-शान्तमूर्ति-त्रिभुवनानन्द-कीर्तिमण्डल-सुबुद्धिराज-सर्वराज-वीरप्रिय-
जयवल्लभ-लक्ष्मीराज-हेमसेननामानो दश साधवः, मुक्तिवल्लभा-नेमिभक्ति-मङ्गलनिधि-प्रियदर्शनाभिधानाश्रतप्तः सा-
ध्यश्च कृताः । श्रीविक्रमपुरे वैशाखसुदि ६ वीरमुन्दरी साध्वी च ।

१३२३ मार्ग० वदि ५, नेमिध्वजाधुः, विनयसिद्धि-आगमवृद्धिमाध्यौ च कृताः । जावालिपुरे, सं० १३२३
वैशाख सुदि १३, देवसूक्तिःगणेशचिन्ताचार्यपदम् ; द्वितीयज्येष्ठ सुदि १०, जेसलमेरुश्रीपार्श्वविधिचिन्तारोपार्थं स्वर्ण-
दण्ड-कलशयोः सा० नेमिकुमार-सा० गणदेवकारितयोः प्रतिष्ठा; विवेकसमुद्रगणेशचिन्ताचार्यपदस्थापना च कृता ।
आषाढ वदि १, हीराकरसाधुः कृतः ।

सं० १३२४ वर्षे मार्ग० वदि २ ज्ञौ, कुलभूषणसाधु-हेमभूषणसाधुद्वयम्, अनन्तलक्ष्मी-व्रतलक्ष्मी-एकलक्ष्मी-
प्रधानलक्ष्मी इति साध्वीपञ्चकं (चतुष्टयं ?) च महर्ष्यां श्रीजावालिपुरे कृतम् ।

सं० १३२५ वैशाख सुदि १०, श्रीजावालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये श्रीप्रह्लादनपुरीय-स्तम्भतीर्थीय-श्रीमेद-
पाटीय-श्रीउच्चीय-श्रीवाग्मडीयप्रभुसर्वसमुद्रायमेलापके व्रतग्रहण-मालारोप-सम्यक्चारोप-नामायिकारोपादिनन्दी महा-
विस्तरेण संज्ञे । तत्र गजेन्द्रवल इति साधुः, पद्मावतीति साध्वी च कृता । तथा वैशाख सुदि १४, श्रीमहावीरविधि-
चैत्य एव चतुर्विंशतिजिनविम्बानां चतुर्विंशतिध्वजदण्डानां सीमन्धरस्वामि-युगमन्धरस्वामि-बाहु-सुबाहुविम्बानाम् ।
अन्येषां च प्रभुतविम्बानां महाविस्तरेण प्रतिष्ठा जज्ञे । तथा ज्येष्ठ वदि ४, सुवर्णगिरौ श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये चतु-
र्विंशतिदेवगृहिकामध्ये तेषामेव चतुर्विंशतिजिनविम्बानां सीमन्धरस्वामि-युगमन्धरस्वामि-बाहु-सुबाहुविम्बानां सर्वसमु-
दायमेलकेन महामहोत्सवेन विस्तरेण स्थापनामहोत्सवः संजातः । तत्रैव च दिने धर्मतिलकगणेशचिन्ताचार्यपदम्
तथा वैशाख सुदि १४, श्रीजेसलमेरौ श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्ये सा० नेमिकुमार-सा० गणदेवकारितयोः सुवर्णदण्ड-
सुवर्णकलशयोः सविशेषमहोत्सवो विस्तरेण संजातः ।

६९. सं० १३२६ वर्षे, सा० भुवनपालसुत मा० अभयचन्द्रविरचिनेन, मं० अजितसुत मं० देदासुश्रावकाङ्गीकृत-
तपच्छेवाणप्रामारणे, मा० अभयचन्द्र-महं० अजितसुत महं० देदा-सा० राजदेव-श्रेष्ठकुमारपाल-सा० नीम्बदेवसुतसा०
श्रीपति-सा० मूलिग-सा० धनपालप्रमुखेण चतुर्दिग्भवेन विधिसंघेन सह तद्ग्राहार्थ्यनया श्रीशुभ्रजयादितोर्थयात्रां
श्रीजिनेश्वरसुरगुरुषु श्रीजिनरत्नाचार्य-श्रीचन्द्रनिलकोपाध्याय-कुम्भदचन्द्रप्रभृतिमाधु २३ पर्युपास्यमानेषु, श्रीलक्ष्मीनि-
धिमहत्तराप्रमुखसाध्वी १३ परिवृतेषु, चैत्र वदि १३, श्रीप्रह्लादनपुरात् प्रचलितेषु, स्थाने स्थाने श्रीविधिसंघे चमत्कारकारिण-
विधिमार्गप्रभावनां कुवाणो श्रीनागणमहातीर्थं महं० देदाकेन द्रं० १५०० इन्द्रपदम्, एताकसुतेन सा० पेथडेः

द्रं० ४०० मन्त्रिपदम्, कुलचन्द्रसुतबीजडेन द्रं० १०० सारथिपदम्, सा० राजाकेन द्रं० ११० भाण्डागारिकपदम्, महं देदाश्राविकाद्वयेन द्रं० ३०० आद्यचामरधारिपदम्, सा० जयदेव-तेजपालभार्याभ्यां पाश्चात्यचामरधारिपदं तिलकेन; तेजपालेन ९० छत्रधरपदं महामहोत्सवेन गृहीतम् । श्रीबीजापुरे श्रीवासुपूज्यविधिचैत्ये सा० श्रीपतिना द्रं० ३१६ माला गृहीता । द्रम्मसहस्र ३ आयपदे जाताः । श्रीस्तम्भनकमहातीर्थे बहुगुणभ्रात्रा धक्केन द्रं० ६१६ इन्द्रपदम्, साकरिया-सहजपालेन द्रं० १४० मन्त्रिपदम्, सा० पाश्र्वावकेन द्रं० २३२ चामरधारिचतुष्कपदम्, द्रं० ८० प्रतीहारपदं सांगण-पुत्रेण, द्रं० ७० सारथिपदं पाश्र्पुत्रेण, भा० राजाकपुत्रनावन्धरेण द्रं० ८० भाण्डागारिकपदम्, बहुगुणेन द्रं० ४० छत्रधरपदम्, का० पारमपुत्रसोमाकेन द्रं० ५० स्थगिकावाहकपदं गृहीतम् । सर्वसंख्यया पदेषु द्रं० १३०८, आयपदे ५००० संघेन सफलीकृतानि ।

श्रीशुक्लयमहातीर्थे सा० मूलगेन द्रं० १४७४ इन्द्रपदम्, महं देदाकपुत्रमहं पूनसीहेन द्रं० ८०० मन्त्रि-पदम्, भा० राजापुत्रहमलेन द्रं० ४२० भाण्डागारिकपदं गृहीतम् । सालाकेन २७४ प्रतीहारपदम्, महं साम-न्तपुत्रब्राह्मणसिंहेन २२४ सारथिपदम्, सा० धनपालपुत्रभीन्धाकेन ११६ छत्रधरपदम्, छो० देहडेन २८० पार-थियपदम्, पद्मसिंहेन द्रं० १०० स्थगिकावाहकपदम्, बहुगुणेन ४५० आद्यचामरधारिपदम्, भा० राजाकेन १००, सां०रूवाकेन १०० पाश्चात्यचामरधारिपदम् । सर्वाग्रिण पदेषु ५३३८ । सा० पाश्र्वावकेन ३८ लेप्पमयमूलनायक-युगादिदेवमुखोद्घाटनमाला, मा० पद्मसुतमाहुदाहडेन ३०४ मूलनायकयुगादिदेवमाला, महं देदाजनन्या हीरलश्रावि-कया ५०० मरुदेवीस्वामिनीमाला, सा० राजदेवजनन्या तीसी(?)श्राविकया १४० पुण्डरीकगणधरमाला, तन्पुत्रेण मूक-राजेन १७० कपर्दियक्षमाला गृहीता । सर्वसंख्ययाऽऽयपदे द्रं० १७००० ।

श्रीउज्जयन्तमहातीर्थे सा० श्रीपतिना द्रं० २१०० इन्द्रपदम्, श्रेष्ठिहरिपालपुत्रपूर्णपालेन ६१६ मन्त्रिपदम्, पाश्र्वा-श्रा० २९० प्रतीहारपदम्, भा० राजपुत्रेण आटाभिधेन ५०० भाण्डागारिकपदम्, कां० मनोरथेन २६० सारथि-पदम्, सा० राजदेवभ्रातृपुत्रेण भुवणाकेन १५० पारिथियपदम्, सा० राजदेवेन पु० मलखणेन १४० स्थगिकावा-हकपदम्, धनदेवेन ११३ छत्रधरपदम्, सा० श्रीपतिना २०० प्रथमचामरधारिपदम्, ८५ चतुर्थचामरधारिपदम्, च । वै० सा० बहुगुणेन १६० द्वितीयचामरधारिपदम्, ९० तृतीयचामरधारिपदं च । वै० हांसिलसुत वै० देहडेन ५१६ श्रीनेमिनाथमुखोद्घाटनमाला, सा० अभयचन्द्रमात्रा त्रिहृण(?)पालहीश्राविकया २४० राजीमतीमाला, सा० श्रीपतिमात्रा मोह्नाश्राविकया ३५ अम्बिकामाला, पाह्णसुतदेवकुमारेण १४४ माम्बमाला, सा० अभयचन्द्रपुत्रवीर-ध्वलेन १८० प्रयुम्नमाला, मा० राजदेवभ्रात्रा सोलाकेन ३११ कल्याणजयमाला, सा० पाश्र्वाभगिन्या रासलश्राविकया २५० श्रीशुक्लयस्त्रपदेवमाला, सा० पाश्र्वामात्रा पाह्णीश्राविकया १२४ मरुदेवीमाला, सा० उदापुत्रसीमसिंहेन १०८ पुण्डरीकमाला, सा० धनपालेन ११६ अवलोकनाशिखरमाला, मा० राजदेवभ्रातृगुणधरपुत्रबीजडेन ६४ कपर्दियक्षमाला गृहीता । एवं सर्वाग्रिण ७०९७ । शुक्लय देवभाण्डागारे उद्देशतः सहस्र २०, उज्जयन्ते महस्र १७ संजाताः ।

श्रीजिनेश्वरश्रिभिः श्रीउज्जयन्ते श्रीनेमिनाथराजपुरतो ज्येष्ठवदि.....प्रबोधसमुद्र-विनयसमुद्रसायुद्धयस्य दी-क्षामहोत्सवो मालारोपणादिमहोत्सवश्च कृतः । ततो देवपत्तने पतिपार्थिदं च बाहिकैर्महता विस्तरेण चतुर्विधसंघमहिनेः श्रीजिनेश्वरश्रिभिः सकललोकाहितकारिणी चैत्यपरिपाटी कृता । सर्वेऽपि पतिपार्थिनास्तन्प्रश्रुत अतिरञ्जिताः ।

एवं स्थाने स्थाने महाप्रभावनाकरणतः सफलीकृतनिजजन्ममामर्ष्येन सम्पूर्णमनोरथेन विधिभार्गसंघेन सह तीर्थ-यात्रां विधाय, आपाठ सुदि ९, सा० अभयचन्द्रेण देवालयस्य श्रीजिनेश्वरश्रिप्रमुखचतुर्विधसंघममन्वितस्य प्रवे-

शकमहोत्सवः सकलनगरालोकचमःकारकारी [कृतः] श्रीप्रह्लादनपुरे महता विस्तरेण महोत्सवेन श्रीजिनेश्वरसुरिसु-
रुप्रसादाभिर्विभ्रश्रेयसेऽस्तु ।

सुमेरौ निर्मेरैरपि सपदि जग्मे तरुवरै-

र्धुगव्या दिव्यन्ते सलिलनिधौ चिन्तामणिगणैः ।

कलौ काले वीक्ष्यानवधिप्रमितो याचकगणं

न तस्थौ केनाऽपि स्थिरमभयचन्द्रस्तु विजयी ॥

[७९]

धैर्यं ते स विलोकतामभय ! यः शैलेन्द्रधैर्योत्तमना,

गाम्भीर्यं स तवेक्षतां जलनिवेगाम्भीर्यमिच्छुश्च यः ।

भक्तिं देवगुरौ स पश्यतु तव श्रीश्रेणिकं यः स्तुते,

यात्रां तीर्थपतेः स वेत्तु भवतो यः स प्राप्तीं जीप्सति ॥

[८०]

सं० १३२८ वैशाख सुदि १४, श्रीजावालिपुरे सा० क्षेमसिंहेन श्रीचन्द्रप्रभस्वामिमहाविग्रहस्य, महं पूर्णसिंहेन श्रीशृङ्गभदेवस्य, महं ब्रह्मदेवेन श्रीमहावीरविम्बस्य प्रतिष्ठःमहोत्सवः कारितः । ज्येष्ठ वदि ४, हेमप्रभा साध्वी कृता । सं० १३३० वैशाख वदि ६, प्रबोधमूर्तिगणेशाननाचार्यपदम्, कल्याणऋद्धिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । वैशाख वदि ८, श्रीस्वर्णगिरौ श्रीचन्द्रप्रभस्वामिमहाविग्रहं शिखरमध्ये स्थापितम् ।

७०. एवं प्रतिदिनचमस्कृतविश्वविश्वचिन्तानि नैकानि सचरित्राणि कुर्वन्तः. श्रीमहावीरतीर्थगजतीर्थ प्रभावयन्तः, प्रोच्छलद्द्विपलहरिगौरैर्द्रसंसारमहाभयोधिमज्जन्तुजातं निसारयन्तः, समस्तप्राणिप्राज्यमनोगज्यमालाः कल्पद्रुवत्पूर-
यन्तः, स्ववाक्चातुरीतजितदेवस्यस्यः प्रसुश्रीजिनेश्वरस्यो लोकोत्तरज्ञानसारभाण्डागाराः श्रीजावालिपुरस्थिताः स्वान्त्यसमयं ज्ञात्वा सर्वसंघसमक्षं संक्षेपेण स्वहस्तेनानेकगुणमणिविपणिं वा० प्रबोधमूर्तिगणं १३३१ आश्विनकृष्ण-
पञ्चम्यां प्रातः स्वपदे समस्थापयत् । श्रीजिनप्रबोधसुरिगिति नाम ददुः । श्रीप्रह्लादनपुरस्थितान् श्रीजिनरत्नाचार्यानिघ-
मादिशेश्च यच्चतुर्मास्यनन्तरं सर्वगच्छं समुदायं च मेलयित्वा घुम्माभिः प्रधानलग्ने यथाविधि विस्तरेण [सुरिपदस्था-
पना] कार्या । ततः श्रीपूज्यैरननं प्रतिपन्नम् । तदनन्तरं विशेषतः श्रीमत्पञ्चपरमेष्ठिनमस्कारमन्त्रगजं ध्यायन्तो-
ऽनेका आराधना गुणयन्तः सर्वसत्त्वान् क्षमयन्तः शुभघ्यानाग्रमारुढा आश्विनकृष्णपष्ठ्या रात्रिप्रथमघटिकाद्वये गते श्रीपूज्याः स्वर्गाङ्गणविभूषणा बभूवुः ।

ततः प्रभाते समुदायेन सर्वगजलोकसहितेन स्थाने स्थाने प्रेक्षणीयके संजायमाने नान्दीतूर्ये वाद्यमाने श्रीमत्पूज्य-
संस्कारमहोत्सवः सर्वजनचमत्कारकः कृतः । तत्र च सर्वसमुदायसहितेन सा० क्षेमसिंहेन स्तूपः कारितः ।

*

७१. ततश्चतुर्मास्यनन्तरं श्रीजिनरत्नाचार्याः श्रीजिनेश्वरसुरिसुरुपदिष्टश्रीजिनप्रबोधसुरिबिस्तरपदस्थापनां
चिकीर्षवः श्रीजावालिपुरे समागमन् । ततः सर्वदिवसमुदायमेलापके श्रीचन्द्रतिलकोपाध्याय-श्रीतिलकोपाध्याय-वा०
पद्मदेवगणिप्रमुखानेकसाधुमेलापके च प्रतिदिनं दीनानाथदुःस्वितलक्ष्मीदानश्रीचतुर्विधसंघसत्कारविधानादिषु महो-
त्सवेषु जगज्जनमनोमयूरताण्डवाडम्बरगम्भीधरेषु भविकलोकैर्विधीयमानेषु, सं० १३३१ फाल्गुन वदि ८ रवौ, श्रीजिन-
रत्नाचार्यैः श्रीजिनप्रबोधसुरीणां पदस्थापना चके । ततः श्रीजिनप्रबोधसुरिभिः फाल्गुन सुदि ५, स्थिरकीर्षि-भुवन-
कीर्तिशुनी केवलप्रभा-हर्षप्रभा-जयप्रभा-यशःप्रभासाध्यश्च दीक्षिताः ।

सं० १३३२ ज्येष्ठ वदि १, शुके श्रीजावालपुरे सर्वदेशसमुदायमेलापके महाविस्तरेण सा० क्षेमसिंहश्रावको-
त्तसेन नमि-विनमिपरिवृत्तश्रीयुगादिजिन-श्रीमहावीर-अवलोकनाशिर-श्रीनेमिनाथविम्बान् श्राव-प्रभुसमूहस्योः
श्रीजिनेश्वरसुरिमुत्तर्धनदयक्षमूर्ति-श्रीसुवर्णगिरि-श्रीचन्द्रप्रभस्वामिचैजयन्त्याश्च प्रतिष्ठा करिता । श्रीयोगिनीपुरवास्त-
व्यदलिकहृत्श्रावकेण श्रीनेमिनाथस्य, सा० हरिचन्द्रश्रावकेण श्रीशान्तिनाथस्य, अन्येषामपि प्रभूतविम्बानां प्रतिष्ठा
जज्ञे । ज्येष्ठ वदि ६, श्रीसुवर्णगिरौ श्रीचन्द्रप्रभस्वामिध्वजारोपः । ज्येष्ठ वदि ९, स्तूरे श्रीजिनेश्वरसुरिमुत्तः स्थापना ।
तस्मिन्नेव दिने विमलप्रज्ञसोपाध्यायपदम्, राजतिलकस्य च वाचनाचार्यपदम् । ज्येष्ठ सुदि ३, गञ्जकीर्ति-चारित्र-
कीर्ति-क्षेमकीर्तिमुनयो लब्धिमाला-पुण्यमालासाध्वयौ च दीक्षिताः ।

७२. सं० १३३३ माघ वदि १३, श्रीजावालपुरे कुशलश्रीगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । अत्रैव संवत्सरे सा० वि-
मलचन्द्रसुत सा० क्षेमसिंह-सा० चाहडविचित्रेन मन्त्रिदेदासुतमन्त्रिमहणसिंहनिष्ठपञ्चेवाणप्राग्भारेण सा०क्षेमसिंह
-सा० चाहड-सा० हेमचन्द्र-श्रेष्ठहरिपाल-योगिनीपुरवास्तव्य सा० जेष्ठासुत सा० पूर्णपाल-सौवर्णिकधान्यलसुतसा०
भीम-मन्त्रिदेदापुत्रमन्त्रिमहणसिंहप्रभुस्येन सर्वदिग्भवेन विधिसंघेन सह तद्ग्राहोपरोधेन श्रीशत्रुञ्जयादिमहातीर्थयात्रायै
श्रीजिनप्रबोधसुरिमुगुरुषु श्रीजिनरत्नाचार्येषु श्रीलक्ष्मीतिलकोपाध्याय-श्रीविमलप्रज्ञोपाध्याय-वा० पद्मदेवगणि-वा०
राजतिलकगणिप्रमुखसाधु २७ सेव्यमानचरणारविन्देषु, प्र० ज्ञानमालागणिनी-प्र० कुशलश्री-प्र० कल्याणकद्विप्रभृ-
तिसाध्वी २१ पण्डितेषु, चैत्र वदि ५ श्रीजावाल(लि)पुरात् प्रस्थितेषु, स्थाने स्थाने श्रीविधिसंघसर्वजनमनश्चमत्कारका-
णिं विधिमार्गप्रभावनं विदधानेषु, श्रीश्रीमाले श्रीशान्तिनाथविधिवैचैत्ये द्र० १४७४ विधिसंघेन सफलीकृताः ।

तथा श्रीप्रह्लादनपुरादिषु विस्तरेण चैत्यपरिपाट्यादिना प्रभावनां विधाय, श्रीतारणतीर्थे सा० नीम्बदेवसुत सा०
हेमांकन द्र० ११७४ इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवारेण द्र० २१०० मन्त्र्यादिपदं गृहीतम् । कलशाद्यायपदे सर्वसंख्य-
योद्देशतो द्र० ५२७४ विधिसंघेन सफलिताः । तथा वीजापुरे श्रीवासुपुत्र्यविधिवैचैत्ये उद्देशतो द्र० महस्र ४ मालादि-
ग्रहणेन श्रीसमुदायेन कृतार्था विदधिर । तथा श्रीस्तम्भनकमहातीर्थे गोष्ठिकक्षेमन्ध्रसुत गो० यशोधवलेन द्र० ११७४
इन्द्रपदम् । इन्द्रपरिवारेण द्र० २४०० मन्त्र्यादिपदं गृहीतम् । कलशाद्यायपदे सर्वसंख्ययोद्देशतो द्र० महस्र ७
संघेन कृतार्था चकिरे । तथा भृगुकण्ठे द्र० ४७०० समुदायेन स्थिरीकृताः ।

तथा श्रीशत्रुञ्जये श्रीयुगादिदेवचैत्ये योगिनीपुरवास्तव्य सा० पूनपालेन द्र० ३२०० इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवा-
रेण द्र० महस्र ३ मन्त्र्यादिपदं जगृहे । अग्रिहरिपालेन द्र० ४२०० पाह्वापदे । उद्देशतः कलशाद्यायपदे सर्वत्रिण द्र०
सहस्र २५ श्रीसंघेनाक्षया निर्ममिरे ।

तथा युगादिदेवपुरतः श्रीजिनप्रबोधसुरिभिर्ज्येष्ठ वदि ७ जीवानन्दमाधोः पुण्यमाला-यशोमाला धर्ममालालक्ष्मी-
मालासाध्वीनां च दीक्षामहोत्सवो मालारोपणादिमहोत्सवश्च विस्तरेण विधिमार्गप्रभावनाय चके । श्रीत्रयांमविधि-
चैत्ये द्र० ७०८, तथा उज्जयन्ते सा० मूलिगसुत सा० कुमारपालेन द्र० ७५० इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवारेण २१५०
मन्त्र्यादिपदम् । सा० हेमचन्द्रेण स्वामातृगार्जुनिमिच्छे द्र० सहस्र २ नेमिनाथमाला जगृहे । उद्देशतः कलशाद्यायपदे
सर्वत्रिण द्र० सहस्र २३ श्रीसंघेन शाश्वतीकृताः ।

एवं स्थाने स्थाने प्रवचनप्रोत्सर्पणाकारिप्रभावनाविधानतः सफलीकृतनिजजन्म-द्रव्य-कलासामर्थ्येन सम्पूर्ण-
मनोरथेन श्रीविधिसंघेन सह महातीर्थयात्रां विधाय सा० क्षेमसिंहेन श्रीजावालपुरे आपाह सुदि १४ श्रीदेवालयस्य
श्रीजिनप्रबोधसुरिप्रमुखचतुर्विधसंघसमन्वितस्य विधिमार्गप्रभावनया निर्विघ्नं निर्मापितः प्रवेशक्रमहोत्सवः । सम-
स्तसंघप्रमोदायामववाचन्द्रार्कम् ।

७३. सं० १३३४ मार्ग सुदि १३, रत्नदृष्टिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । श्रीभीमपत्न्यां वैशाख वदि ५, श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथविम्बयोः, श्रीजिनदत्तसुरिभूतं, श्रीशान्तिनाथदेवगृहध्वजादण्डस्य च सा० राजदेवेन, श्रीगौतमस्वामिभूतं: सा० वयजलेन, प्रतिष्ठामहोत्सवः सर्वसमुदायमेलकेन महामहोत्सवेन कारितः । वैशाख वदि ९ मङ्गलकलशसाधोर्दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि २, बाहडमेरौ विहारः । सं० १३३५ मार्ग० वदि ४, पञ्चकीर्ति-सुधाकलश-तिलककीर्ति-लक्ष्मीकलश-नेमिप्रभ-हेमतिलक-नेमितिलकसाधूनां विस्तरेण दीक्षा ।

७४. पौष सुदि ९, श्रीचित्रकूटे विहारः । तस्मिन् दिने सौवर्णिकधान्यल तत्पुत्र भा० बाहडश्रावकाभ्यां सकल-राजलोकसकलनागरिकलोके.....सविस्तरः प्रवेशकमहोत्सवः कारितः । फाल्गुन वदि ५, श्रीसमरसिंहमहाराजराजामराज्ये प्रत्यामन्ननगरग्रामसमुदायमेलापके समस्तब्रह्मलोक-जटाधर-राजपुत्र-प्रधानक्षेत्रसिंह-कर्णराजप्रमुखराजलोकनागरिकलोकेषु मध्येभूय महोत्सवं कुवाणेषु सर्वदेवगृहमत्केषु एकादशसु मेघाडम्बर-छत्रेषु जनितशोभातिशयेषु स्थाने स्थाने व्याप्तदिगन्तेषु समुच्चलद्वादशविधनान्दीनिनादेषु सम्पूर्णविश्वमनोरथविताने यथेच्छं प्रवर्तमाने दाने जगन्मनश्चमन्कारकारिजलयात्रापूर्वं चतुरशीतो श्रीमुनिमुव्रतस्वामि-युगादिदेव-अजितनाथ-वासुपूज्यविम्बानाम्, श्रीमहावीरसमवसरणस्य, सा० धनचन्द्रसुत सा० समुद्गाढकारित श्रीपू(ख)ीर्णगिरिश्रीशान्तिनाथविधिचैत्यसंस्थितश्रीशान्तिनाथपितृलामयसमवसरणस्य, अन्यामां बहूनां प्रतिमानां शाल्यमूर्ति-दण्डाटकस्य च विधिमार्गजयजयारवकारकः स-विस्तरं प्रतिष्ठामहोत्सवः संजातः । तस्मिन्नेव दिने चतुरशीतो श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथयोः स्थापना । फाल्गुन सुदि ५ चतुरशीतो श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथानां शाल्य-प्रभुभूम्योरम्बिकायाश्च प्रामादेपु चक्र(त्व)रहट्टी अम्बिकायाश्च ध्वजगोपमहोत्सवः सकलराज्यधुराधरणधौरेयराजपुत्रश्रीशरसिंहमन्त्रिध्यात् तीर्थप्रोत्सर्पणाकारी सम्पन्नः । एते च सर्वे महामहोत्सवाः सौवर्णिकधान्यल-तत्पुत्रगन्तर्भा० बाहडाभ्यां सकलसमुदायगहिताभ्यां प्रभूत-स्वस्वापतेयमफलीकरणेन कारिताः ।

वद्रहाग्रामे श्रीजिनदत्तसुरिप्रतिष्ठिते श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्ये सा० आहूकेन महण-ज्ञान्ज्ञानादिपुत्रसहितेन कृत-नवोद्गारे चित्रकूटे प्रतिष्ठितस्य दण्डस्य, फाल्गुन सुदि १४, विस्तरणाध्यागोपः संजातः । जाहडाग्रामे चैत्र सुदि १३, सम्यक्त्वारोपादिनन्दिमहोत्सवः सा० सोमलश्रावकेण सा० कुमारप्रभुनिस्त्रिदुःस्वमहितेन सविस्तरः कारितः । वर-डियास्थाने, वैशाख वदि ६, श्रीपुण्डरीक-श्रीगौतमस्वामि-प्रभुभूमि-जिनवल्लभसुरि-जिनदत्तसुरि-जिनेश्वरसुरि-मूर्तिनां सरस्वत्याश्च सविस्तरजलयात्रापूर्वं विस्तरेण निविघ्नं प्रतिष्ठामहोत्सवः, वैशाख वदि ७, मोहविजय-मुनिवल्लभयोर्दीक्षा, हेमप्रभगणेष्वानाचार्यपदं च संपन्नानि ।

७५. सं० १३३६ ज्येष्ठसुदि ९ श्रीमत्पूज्यैर्युगप्रधान श्रीआर्यरक्षितचरित्रं संस्मरन्निः स्वपितुः साधुश्रीचन्द्रस्य प्रान्त्यसमयं विज्ञाय श्रीचित्रकूटान्तमहता वेगेन श्रीप्रह्लादनपुरे समागत्य तद्वाग्याकृतपदेवपत्नीयाधनेकक्रोमलसंघमहा-मेलापकेन दीनानाथमनोमनोग्धान् पुरयतः समक्षेभ्यां स्वं स्वं सफलीकुर्वन्, प्रभूतवसुदानप्रदानेन द्वादशविधनान्दीनिनादवादे विवालयतः, अनवरतशुद्धशीलालङ्कारधारकस्य, पुण्यरागाङ्गवासुधीकृताङ्गस्य, नानाविधस्वाध्यायरसता-म्यलेन सुभगस्य, सा० श्रीचन्द्रपरमश्रावकस्य संयमश्रीः प्रदत्ता । तेन च पुण्यात्मना प्रकटितपुरोहितसोमदेवचरित्रेण प्रतिक्षणं वर्धमानसंवेगसेन उच्चण्डव्यावलात्(?)करवालजालोपममपुण्यवतां दुष्प्रापं व्रतं प्राप्य सप्तदशभिर्वासरप्रहारिनि-र्दलितसप्तदशविधासंयममहासुभटेन निरतिचारप्रतिपालितकृतप्रान्त्यप्रत्याख्यानान् कृतनवनवाराधनामृतपानेन अपू-र्वचारित्रेण जगन्नयचित्रायास्तत्समतीर्थायाधनेकसंधानां वन्दारुभज्यजनवृन्दाप् स्वकुलप्रासादसौवर्णकलशेन महा-मुनिना श्रीकलशेन श्रोपञ्चपरमेष्ठिमहामन्त्रपरमध्याने सोपानश्रेण्यारोहेण स्वर्गाङ्गणहर्षाङ्गणमलञ्जके ।

७६. सं० १३३७ वैशाख वदि ९ श्रीमज्जिमप्रबोधधरिसुगुरुभिः श्रीसकलगूर्जरत्रापुरवरं श्रीवीजापुरं स्वचरणविचरणैः पावनीचक्रे । तस्मिंश्च सुसारे सा० मोहन-श्रेष्ठिआसपालप्रमुखसमस्तसमुदायेन मन्त्रिविन्ध्यादित्य-ठ० उदयदेव-मां० लक्ष्मीधरप्रमुखराज्यधुरन्धरसकलनागरिकमहाजनमेलापकेन व्यासरोदसीरन्ध्रेषु विविधजनजनितानन्देषु, द्वादशविघनान्दीनिनादेषु जम्भमाणेषु नानाविधविलासिनीजनवारेण स्थाने स्थाने प्रवरप्रेक्षणपीयकेषु क्रियमाणेषु, उदात्तस्वरेण दानावजितभट्टलोकादिषु पठन्तु सन्तु, उत्तमदेशनानिनादानन्दितैर्मन्त्रिविन्ध्यादित्य-ठ० कुरोदयदेवप्रमुखराजपुरुषकुञ्जैः संस्तूयमानानां धृतश्वेतातपत्रजिनेश्वरातुगानां सकलनगरमध्ये देवाधिदेवान् नमस्कुर्वाणानां श्रीमत्पूज्यानां महामिन्ध्यास्रोतकटतयाऽऽटपूर्ववात् सकलपौरपुरन्धीजनमनःक्षोभावहो नानाविधयाचकजनानां मनोऽभिलाषपुरको विविधभव्यप्राणिमनोहारको लीलयैव निर्दलितविनैः(सः?) लोकोत्तरः प्रभूतस्वस्वापतेयमफलीकरणेन सरङ्गः प्रवेशकमहामहोत्सवः कारितः ।

७७. तथा ज्येष्ठ वदि ४ शुक्ल, श्रीसारङ्गदेवमहाराजधिराजरामराज्ये विजयमाने महामात्यमहोदयप्रतिशरीर-मं० विन्ध्यादित्ये शास्त्रि सकलपृथ्वीतलसारश्रीगूर्जरत्रावनिनानापुरालङ्कारकिरीटायमानश्रीवीजापुरम् माणिक्यभूते श्रीवासुपूज्यविधिचैत्ये अहमहमिकया नानाविधदेशसमायातमहाद्विकसंघमहामेलापकेषु, याचमानजनेन वाद्यमानदी-प्रनान्दीनिनादविवादप्रारम्भकोलाहलपरिपूर्वमाणेषु दिगङ्गनाकर्णकोटरेषु, हर्षाङ्कुरपूरप्रतिमनोमङ्गलपाटकजनपट्यमानविरुदावलीपरःसहस्रेषु, स्थाने स्थाने प्रमुदितजनेन दीयमानेषु प्रधानरासेषु, नानाविपणिमागेषु गीयमानेषु विविधप्रवरचक्षुरीश्रेणिशनेषु, मथितमहामिन्ध्यात्वप्रबलमहामोहादिसुभटेषु जिनशासनमहाराजशास्त्रेषु, छत्रत्रयचामालम्बादिषु अग्रतो प्रियमाणेषु, पुरोवर्चिमहामन्त्रिविन्ध्यादित्य-ठ० उदयदेवप्रमुखराज्यधुरन्धरमहामहोत्सवेषु स्वयं कार्यमाणेषु, कौतुकाक्षितिविधपौरजनसमाजैः स्थगितनानाप्रकारनिगमगृहभित्तिमालाडालदेवकुलवितानेषु, सकलवनीतलचमत्कारकारी भव्यलोकजनमनोहारी अभूतपूर्वा जलानयनमहोत्सवः सरङ्गः सम्पन्नः । द्वितीयादिने तथैव महामहोत्सवेषु संजायमानेषु, अवारितशत्रेषु क्रियमाणेषु, अमारिघोषणायां प्रवर्तमानायां चतुर्विंशतिश्रीजिनालयविम्बानां ध्वजदण्डानां च, जोयलानिमित्तं श्रीपार्श्वनाथस्य, अन्येषां प्रभूतविम्बानां भूयिष्ठप्रतिमानां च, श्रीवृत्तप्रबोध-श्रीपञ्चिकाप्रबोध-श्रीबौद्धाधिकारविवरणादि श्रीमत्पूज्योपज्ञसुग्रन्थदशेनोदितचिचनेन तुरगपदचिन्तितममस्याऽनुलोमप्रतिलोमाद्यनेकभङ्गिकथितश्लोककथनाद्यनेकावधानप्रतिपादनचञ्चुना कृष्णपण्डितेन क्षणे प्रतिदिनमनेकपण्डितगोष्ठ्या मन्त्रिविन्ध्यादित्यादिसभासु च नानावृत्तैः पवित्रैः संस्तूयमानश्रीमत्पूज्यनिष्प्रतिमध्यानाधिरोहप्ररोहशतकोटिकोटिना निर्दलितकलिकालानुभावक्रिश्चिदुचितप्रवृत्तसमूहशैलो विधिमार्गजययारपूर्वकः सरङ्गः सप्रभावः प्रतिष्ठामहोत्सवः समजनित । एते सर्वेऽपि महोत्सवाः सा० मोहन-श्रेष्ठिआसपालप्रभृतिसकलसंघैर्लक्षसंख्यस्वकीयासारसंसारसारसफलीकरणेन कारिताः । अस्मिन् महसि श्रीवासुपूज्यविधिचैत्ये द्रं० सहस्र ३० उत्पन्नाः । द्वादश्यामानन्दमूर्ति-धुष्यमूर्तिमुन्योर्दीक्षादानमहोत्सवः सम्पन्नः ।

७८. सं० १३३९ फाल्गुन सुदि ५, मन्त्रिपूर्णसिंह-मां० राजा-गो० जिसहड-देवसीह-मोहाप्रमुखश्रीजाबालिपुरीयसर्वसंघेन श्रीप्रह्लादनपुरीय-श्रीवीजापुरीय-श्रीश्रीमालपुरीय-रामशयनीय-श्रीशम्यानयनीय-श्रीवाग्भटमेरवीय-श्रीरत्नपुरीयानेकनगरग्रामशकटपञ्चशतीमेलापकैरनयैः सर्वविधिमार्गसंघैः सह प्रस्थाप्य श्रीजिनरत्नाचार्य-देशाचार्य-वाचनाचार्यविवेकसमुद्रगणिप्रमुखनानागुणनिमतल्लिकोदग्रनिकरविराजमानैः, उल्लेख्यद्विः सकलानि तमःपटलानि, विकाशयद्विः समस्तजनतावदनकुमुदकाननानि, कुर्वन्निर्वाक्यसुधावृष्ट्या परमनिर्दलितलक्ष्मीं समस्तजननयनचकोरनिकरस्व, युगप्रधानश्रीजिनप्रबोधधरिसुगुरुराजपादैः पावित्र्यभाजा, प्रतिपुरं प्रतिग्रामं विधिमार्गजयजयाकारकारिणं स्वकीयं विभवं सफलया फाल्गुनचतुर्मासके सर्वविश्वसारे सकलवसुधातलवर्त्तरामणीयकाधारे श्रीअर्बुदगिरिन्द्रवरे श्रीयु-

गादिदेव-श्रीनेमिनाथतीर्थचक्रिणौ नमश्चक्रते । ततो विस्मृतगृहप्राग्भारेण हर्षाङ्कूरपूरितशरीरेण समस्तश्रीसंघेन सर्वस्वापतेयसारगुण्यानुबन्धिपुण्यसारोपार्जनया त्रैलोक्योपरि स्वं मन्यमानेन श्रीइन्द्रपदादिभिः सर्वमहोभिः सुदिनेष्वष्टसु दिनेषु घुमन्त्योदेशतः सप्त सहस्राणि सफलीचक्रिरे । तदनन्तरं श्रीमत्पूज्यप्रसादात् सफलीकृतनिजजन्मवैभवो दलितदुर्गतिसंभवः सम्पूर्णासर्वमनोरथः श्रीजावालपुरे मष्पन्नमहाप्रवेशकमहोत्सवः क्षेमेण सर्वोऽपि संघः प्राविशत ।

७९. तस्मिन्नेव वत्सरे ज्येष्ठ वदि ४, जगच्चन्द्रमुनिः कुमुदलक्ष्मी-शुवनलक्ष्मीसाध्यौ च दीक्षिताः । पञ्चम्यां चन्द-नसुन्दरीगणिन्या महत्तरापदं प्रदत्तं तस्याश्च श्रीचन्दनश्रीरिति नाम जज्ञे । ततः संमुखीनायातश्रीसोममहाराजाभ्यर्थ-नया श्रीशम्यानयने चतुर्मासं विधाय, अतुलबलक्षोणिपालमालामौलिमाणिक्यकिरणकदम्बपानीयपूरणुतचरणकमला-नां सम्पादितभण्डभण्डलोकनिरुपमसम्यक्तवकमलानां सकलसैन्यपरिवारपरिकलितसंमुखायातप्रमुदितश्रीकर्णमहानरे-न्द्राणां श्रीजिनप्रबोधसूरिमुनिन्द्राणां श्रीजिसलमेरौ सं० १३४० फाल्गुनचतुर्मासके महता विस्तरेण प्रवेशकमहोत्सवः समपनीपद्यत ।

तत्र च वैशाखसुदिअक्षततृतीयादिने श्रीउच्चापुरीय-श्रीविक्रमपुरीय-श्रीजावालपुरीयाद्यनेकसंघमेलापकेन सर्व-समुदायमहिताभ्यां सा०नेमिकुमार-सा०गणदेवाभ्यां महद्भ्यां कृतमवैमहोत्सवाभ्यां चतुर्विंशतिजिनालयस्याष्टापदा-देश्च विम्बानां ध्वजदण्डानां च गरिष्ठप्रतिष्ठामहोत्सवः कारितः सर्वमहोत्सवः । श्रीदेवगृहायपदे द्र० महत्स ६ ममु-त्पन्नाः । ज्येष्ठ वदि ४, मेरुकलशमुनि-धर्मकलशमुनि-लब्धिकलशमुनीनां पुण्यसुन्दरी-रत्नसुन्दरी-शुवनसुन्दरी-हर्षसु-न्दरीसाध्वीनां दीक्षाहोत्सव उत्पदे । श्रीकण्ठदेवमहागजोपरोधेन चतुर्मासं तत्रैव विधाय नानाविधधर्मदेशनया सकलनगरलोकस्य चित्तेषु चमत्कारमुत्पाद्य श्रीविक्रमपुरममुदायगाढाभ्यर्थनया युगप्रधानश्रीजिनदत्तसूरिसंस्थापितं मरु-स्थलीकल्पद्रुमं श्रीमहावीरवरतीर्थं महता विस्तरेण श्रीविक्रमपुरे प्रविश्य जिनप्रबोधसूरयो वन्दितवन्तः । तत्र श्रीउच्चा-पुरीय-श्रीमरुकोट्टीयप्रभृतिनानासमुदायमेलके श्रीमहावीरविधिचैत्ये महता विस्तरेण सम्यक्त्वारोप-मालारोपण-दीक्षा-दानादिमहानन्दिमहोत्सवः सं० १३४१ फाल्गुनकृष्णकादश्यां श्रीजिनप्रबोधसूरिभिक्षकं । तत्र च नन्दिमहोत्सवे विन-यसुन्दर-सोमसुन्दर-लब्धिसुन्दर-चन्द्रमूर्ति-मेघसुन्दरनामानः क्षुल्लकाः पञ्च, धर्मप्रभा-देवप्रभाख्ये क्षुल्लिके द्वे च संजाते ।

तत्र च श्रीमहावीरतीर्थे प्रभावयतां ज्ञानध्यानबलेन समस्तजनमनःस्वाध्वर्षमुत्पादयतां स्वपक्ष-परपक्षाराध्य-मानचरणानां पवित्रचरणानां श्रीपूज्यानां महान् दाहज्वरः संजातः । ततो ध्यानबलेन स्वायुःपरिमाणं स्वल्पं सम्यक् परिज्ञायाविच्छिन्नप्रयाणैः श्रीपूज्याः श्रीजावालपुरे समायाताः । तत्र च सकललोकचमत्कारकारिणि श्रीवर्धमान-स्वामिनो महातीर्थे वाद्यमानेषु षड्दशविधनान्दीतृयेषु, गीयमानेषु प्रवर्गगीतेषु, दीयमानेषु ध्वजेषु, नृत्यमानासु प्रवर-पुराङ्गनासु, वितर्यमाणेषु दीनानाथदुःस्थितानां महादानेषु, मिलितेषु नानापुराणसंघेषु, नानाविधावदातानुकृतपू-र्वसूरिभिः श्रीजिनप्रबोधसूरिभिः, सद्रूपलक्ष्मीतर्जितकलाकेलयः समस्तभव्याम्बुजप्रकाशनहेलयो नानागुणरत्ननिधयः प्रवरगभीरिमाधारीकृतवार्धयः श्रीजिनचन्द्रसूरयः सं० १३४१ श्रीयुगादिदेवपारणकपवित्रतायां वैशाखशुक्लतृती-यायां स्वपदे महाविस्तरेण स्थापिताः । तस्मिन्नेव दिने राजशेखरगणेशोचनाचार्यपदं प्रदत्तम् । ततश्चाष्टम्यां श्रीम-त्पूज्यैः सकलसंघेन सह विस्तरेण मिष्यादुष्कृतं दत्तम् । ततश्च दिने दिने वर्धमानशुभभावाद्विज्ञातसांसारिकभावा-नित्यस्वभावाः सुसाधुभिर्निरन्तरं श्राव्यमाणसमाराधनाः सम्यग्विहितश्रीदेवगुरुपादपद्माराधनाः सज्जानलक्ष्मीकण्ठ-कन्दलहाराः स्वदनकमलोचारितपञ्चपरमेष्ठिनमस्काराः कीर्तिधवलितक्षोणयः श्रीजिनप्रबोधसूरयो राधशुक्लादश्यां स्वर्गाङ्गणभूषणा बभूवुः ।

८०. तदनन्तरं सं० १३४२ वैशाखशुक्लदशम्यां, श्रीजाबालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये श्रीजिनचन्द्रसूरिर्महिमहोत्सवेन प्रीतिचन्द्र-सुखकीर्तिनामकं क्षुल्लकद्वयं जयमञ्जरी-रत्नमञ्जरी-शीलमञ्जरीनामकं क्षुल्लिकात्रयं च विहितम् । तस्मिन्नेव दिने वाचनाचार्यमिश्राणां विवेकसमुद्रगणीनामभिपेक्षपदम्, सर्वराजगणेष्वर्चनाचार्यपदम्, बुद्धिसमृद्धिगणिन्याश्च प्रवर्त्तिनीपदं च प्रदत्तम् । सम्यग् च सम्यक्चारोप-मालारोपण-सामायिकारोप-साधुसाध्वीउत्थापनानन्दिमहोत्सवश्चके ।

तथा ज्येष्ठकृष्णनवम्यां साधुराजक्षेमसिंहेन कारितस्य रत्नमयस्य श्रीअजितस्वामिबिम्बस्य सप्तविंशत्यक्षुल्लप्रमाणस्य तेनैव कारितानां श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथबिम्बानां च, महामं देदाकारितश्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथबिम्बानाम्, भाण्डागारिकछाहडकारितस्य श्रीशान्तिनाथबिम्बस्य महत्तमस्य, वैद्यदेहडिकारिताष्टापदध्वजादण्डस्य, अन्येषां च बहूनां बिम्बानां महता विस्तरेण श्रीमामन्तसिंहविजयराज्ये सकललोकमनश्चमत्कारी निःशेषपापहारी श्रीजिनचन्द्रसूरिभिः प्रतिष्ठामहोत्सवो विहितः । अस्मिन् प्रतिष्ठामहोत्सवे विशेषतोऽतिप्रसन्न-श्रीसामन्तसिंहमहाराजसन्निध्येन सकलस्वपक्ष-परपक्षाह्लादकः सकलविधिमागप्रोत्सवर्पणाम्नादाकः प्रभूततरङ्गव्यसफलीकरणेन सा० क्षेमसिंहप्रमुखसमस्तथाकैविधिभार्याप्रभावकैः प्रमोदभरसेदुरैः सद्भावनाबन्धुरैः श्रीहृद्रमहोत्सवः कारितः । ज्येष्ठकृष्णकादश्यां च वा० देवमूर्तिगणेः श्रीअभिपेक्षपदं मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च संजातः ।

सं० १३४४ श्रीजाबालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये मार्गशीर्षे सुदि १०, सा० कुमारपाल पु० पं० स्थिरकीर्तिगणेः श्रीजिनचन्द्रसूरिभिर्विस्तरेण आचार्यपदं दत्तम्-श्रीदीवाकगचायां इति नाम ।

सं० १३४५ आपाढ सुदि ३, मतिचन्द्र-धर्मकीर्त्योर्दीक्षा । वैशाखे वदि १, पुण्यतिलक-धुवनतिलकयोश्चारित्रलक्ष्मीसाध्योश्च दीक्षा । राजदर्शनगणेष्वर्चनाचार्यपदं च ।

सं० १३४६ माघ वदि १, सा० क्षेमसिंहभा० (आ०?) बाहडकारितखर्गमिरि[स्थ] श्रीचन्द्रप्रभस्वामिदेवगृहपाश्वस्थितयोः श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथबिम्बयोर्मण्डपखातकेषु च समेतश्चित्रविंशतिबिम्बानां च स्थापनामहोत्सवः । फाल्गुने सुदि ८, सा० बाहड-भा०-भीमा-भा० जगमिह-भा० खेतसिंहसुभ्रावककारिते प्रासादे श्रीशम्भ्यानयने चाहड (चाह ?) मानाङ्क्यवंशे श्रीसोमेश्वरमहाराजकारितविस्तरप्रवेशमहोत्सवस्य श्रीशान्तिनाथदेवस्य विस्तरेण स्थापनामहोत्सवः । देववल्लभ-चारित्रतिलक-कुशलकीर्तिसाधूनां रत्नश्रीसाध्योश्च दीक्षा । मालारोपणादिमहोत्सवश्च । चैत्र सुदि १, श्रीप्रह्लादनपुरे सर्वत्र आहङ्गोर्ध्वतपताकोचरे निःस्थानेषु बाद्यमानेषु मं० माधवप्रमुखसकलनगरलोकसंमुखागमनपूर्वं सा० अभयचन्द्रप्रमुखसमुदायेन प्रवेशमहोत्सवः कारितः । वैशाखे वदि १४, श्रीभीमपल्ल्यां श्रीप्रह्लादनपुरवत्प्रवेशमहोत्सवः । वैशाखे सुदि ७, सा० अभयचन्द्रकारिताद्भुतशिलमयश्रीयुगादिदेवबिम्ब-श्रीचतुर्विंशतिजिनालय-चतुर्विंशतिबिम्ब-हृद्रध्वज-श्रीअनन्तनाथदण्डध्वज-श्रीजिनप्रबोधसूरिस्तूप-मूर्ति-दण्डध्वजानकशिलमयपितृलामयबिम्बानां विस्तरेण प्रतिष्ठामहोत्सवश्च । ज्येष्ठे वदि ७, नरचन्द्र-राजचन्द्र-मुनिचन्द्र-पुण्यचन्द्रसाधूनां मुक्तिलक्ष्मी-शुक्तिश्रीसाध्योश्च महाप्रभावनापूर्वं दीक्षा च ।

सं० १३४७ मार्गशीर्षे सुदि ६, श्रीप्रह्लादनपुरे सुमतिकीर्तिदीक्षा, नरचन्द्रादिमाधुमाध्वीनामुपस्थापना-मालारोपणादिमहोत्सवश्च । ततो मार्गशीर्षे सुदि १४, खदिरालुकायां स्थाने स्थाने तलिकातोर्णालङ्कृतायां मं० चण्डापुत्र मं० सहणपालेन सकलमहाजनपरिग्रहनाक्षणादिमेलापकेन प्रवेशमहोत्सवः कारितः । मं० सहणपालेन समस्तसंघमेलापकेन श्रीतारणगढतीर्थालङ्कारश्रीअजितस्वामितीर्थयात्रा कारिता । पौषे वदि ५, श्रीवीजापुरीय सा० लखमसिंह-श्रे० आसपालप्रमुखसमुदायेन खदिरालुकावत्प्रवेशमहोत्सवः कारितः । श्रीजाबालिपुरे श्रीजिनप्रबोधसूरिस्तूपे मूर्तिस्थापनामहोत्सवो दण्डध्वजारोपमहोत्सवश्च माघ सुदि ११ सा० अभयचन्द्रेण कारितः । चैत्रे वदि ६, श्रीवीजापुरे अमररत्न-पञ्च-

रत्न-विजयरत्नसाधवो मुक्तिचन्द्रिका साध्वी च सम्मतीर्थ-आशापल्ली-वागड-वटपद्रकादिसंभेलापकेन विस्तरेण दीक्षिता, मालारोप-परिग्रहपरिमाणान्दिमहोत्सवश्च संजातः ।

सं० १३४८ वैशाख सुदि ३, श्रीप्रह्लादनपुरे वीरशेखरस्य अमृतश्रीमाध्याश्र दीक्षा, त्रिदशकीर्तिगणेशचर्याचर्य-पदम् । तस्मिन्नेव वर्षे श्रीपूज्यैः सुधाकलश-मुनिवल्लभसाधुपरिवृत्तैर्गणियोगतपश्चेक ।

सं० १३४९ भाद्रपद वदि ८, साधर्मिकसत्राकारस्य संघपुरुषस्य सा० अभयचन्द्रसुश्रावकस्य संस्तारकदीक्षा, अभय-शेखर इति नाम । मार्गशीर्ष वदि २, यशःकीर्तिदीक्षा ।

सं० १३५० वैशाख सुदि ९, करहेटक-अर्बुदादिविहितसविस्तरतीर्थयात्रासफलीकृतजन्मजीवितस्य बरडियानगर-सर्वाधिकारिणो नवलक्षककुलोत्तंसस्य भा० झांझणसुश्रावकस्य सकलस्वपक्ष-परपक्षचमत्कारकारिणी संस्तारकदीक्षा, नरतिलकराजपिरिति नाम ।

सं० १३५१ माघ वदि १, श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीयुगादिदेवविधिचैत्ये मं० तिहुणसत्कश्रीयुगादिदेव-श्रेष्ठिवीजासत्क-श्रीमहावीरिस्वप्नमुखाद्भुतविम्बानां चत्वारिंशदधिकपद्मतीप्रमाणानां महं० तिहुण-श्रे० बीजामुश्रावकाभ्यां समुदा-यसहिताभ्यां विस्तरेण प्रतिष्ठामहामहोन्मवः कारितः । पञ्चम्यां श्रीपूज्यानामनेकसाधुमाध्वीश्रावकश्राविकापरिवृतानां मालारोपमहामहोन्मवन्दिः, विश्वकीर्तिसाधोर्हेमलक्ष्मीमाध्वयाश्च दीक्षा । ८००(१)

८१.सं० १३५२ जिनचन्द्रस्रग्गिगुरुपदेशेन वा० राजशेखरगणिः सुबुद्धिगजगणि-हेमतिलकगणि-पुण्यकीर्तिगणि-रत्नसुन्दरमुनिमहितः श्रीवृहद्भामो विहृतवान् । ततश्च तत्रत्यट० ग्नपाल-सा० चाहडप्रधानश्रावकप्रेषिताभ्यां सभ्रातृ-हेमराज-भागिनयथाचूश्रावकाभ्यां सपरिवाराभ्यां सा० बोहियपुत्रेण सा० मूलदेवश्रावकेण श्रीकौशाम्बी-बणारसी-काकिन्दी-राजगृह-पावापुरी-नारिन्दा-क्षत्रियकुण्डग्राम-अयोध्या-रत्नपुरादिनगरेषु जिनजन्मादिपवित्रितेषु तीर्थया-त्रा कृता । तैः श्रावकैः साधे समुदायसहितपूर्वविहितहस्तिनागपुरयात्रेण सा० राजशेखरगणिना सपरिवारेणैतानि तीर्थानि वन्दितानि । राजगृहसमीपे उड्डविहारं चतुर्मासी कृता, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च कृतः । तथा तत्रैव वर्षे नाना-द्भुतपुण्यवल्लीश्रीश्रीभीमपल्लीतः सा० धनपालसुश्रावकसत्पुत्र सा० भडसीह-सा० सामलश्रावककृतसंघेन श्रीप्रह्लादन-पुरीय-भीमपल्लीय-श्रीपत्तनीय-सत्यपुरीयाद्यनेकस्वपक्ष-परपक्षमेलापकेन च साधे प्रस्थाप वाक्चातुरीपराभूतगीर्वा-णोपाध्याय-श्रीविवेकसमुद्रोपाध्यायप्रमुखसुसाधुमण्डलीपरिवृत्तैर्जगत्पूज्यैः श्रीमत्पूज्यैः श्रीशङ्खधरपुगलङ्कारचूडामणि-श्विन्तातीतवसुसम्पादनपहस्तित्तिन्तामणिः संसागदुःखदावाग्निपाथः श्रीपार्श्वनाथः प्रणतः । तत्र च श्रीसंघेन स्नात्र-पूजाउद्यापनक ध्वजारोपादिमहोत्सवा विहिताः । ततः सर्वसंघसमन्विताः श्रीमत्पूज्याः श्रीपत्तेन समाजगम्यः । तत्र च श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये सविस्तरध्वजारोपादिमहोत्सवपूर्वकृतानाविधवाद्यमानानन्दितीर्थप्रवर्तमानाङ्गनाचङ्गनृत्येषु सक-लपत्तनमध्यस्थममस्तनैत्येषु विस्तरेण चैत्यपरिपाटीं विधाय, श्रीपूज्याः श्रीभीमपल्लीयां समायताः । पश्चाच्छ्रीबीजा-पुरीपसमुद्राध्यामर्थनया बीजापुरे चतुर्मासी कृता । तत्र च सं० १३५ [३१] मार्गशीर्षकृष्णपञ्चम्यां श्रावसुपूज्यवि-धिचैत्ये मुनिसिंह-तपःसिंह-जयसिंहसाधवो दीक्षिताः, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च संजातः ।

ततः श्रीजावालिपुरे तत्समुदायाभ्यर्थनया विहारः । तस्मिन्नेव संवत्सरे सा० सलखणश्रावकपुत्ररत्न सा० सीहा श्रावक-माण्डव्यपुरीय सा० झांझणमत्पुत्रमा० मोहनश्रावकाभ्यां निमित्तसंघेन श्रीजावालिपुरीय-श्रीशम्यानयनीय-श्रीजेसलमेरवीय-श्रीनागपुरीय-रूणापुरीय-श्रीमालीय-सत्यपुरीय-प्रह्लादनपुरीय-भीमपल्लीयाद्यनेकमहार्द्धिक-श्रीमा-लज्ञातिमण्डनश्रीयोगिनीपुरवास्तव्य सा० बाह्यासुश्रावकपुत्र सा० लोहदेवप्रमुखप्रभूतश्रावकमेलापकविभूषितेन मार्गानव-स्तविरचितावागितसत्रचैत्यपरिपाठ्यनेकमहामहोत्सवेन श्रीजावालिपुराद् वैशाखकृष्णपञ्चम्यां प्रस्थाप, प्रभूतमुनिमण्ड-

लीसंसेव्यमानैः श्रीचतुर्विधश्रीश्रमणसंघस्तृप्तमानैर्जगत्पूज्यैः श्रीमत्पूज्यैः श्रीशुद्धालङ्कारकारिणौ समस्तदौर्गत्यविदारिणौ श्रियुगादिदेव-श्रीनेमिनाथजिनेश्वरौ नमस्कृतौ । ततोऽपहस्तितकलिकालमहाचौरेण महादानपराभूतदेवतरुवरेण परम-वासनाक्षालितानेकभवसहस्रसंचितदुष्पापौघेन श्रीममस्तविधिमार्गसंघेन श्रीहृन्पद-स्नात्र-ध्वजरोपादिमहोत्सवैरुद्देशतो द्रम्म द्वादश सहस्राणि कृतार्थीकृतानि । तदनन्तरं हर्षाङ्कुरपूरितः स्वसुकृतमहाराजपूजितः सदानवः श्रीविधिमार्गसंघः क्षेमेण श्रीजावालिपुरे विस्तरेण प्रविष्टः ।

सं० १३५४ ज्येष्ठ वदि १०, श्रीजावालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये सा० सलखगपुत्र सा० सीहाकारितो दीक्षा-मालारोपणादिमहोत्सवः संजातः । तस्मिन्महसि वीरचन्द्र-उदयचन्द्र-अमृतचन्द्रसाधूनां जयसुन्दरीमाध्याश्व दीक्षादा-नोत्सवः सम्पन्नः । तस्मिन्नेव वत्सर आपादशुक्लद्वितीयायां सिरियाणकग्रामे श्रीमहावीरग्रासादोद्धार-श्रीमहावीरविम्ब-स्थापना श्रे० भाडाश्रावकपुत्रेण श्रे० जोधाश्रावकेण महाविस्तरेण कारिता । सं० १३५५ ।

सं० १३५६ राजाधिराजश्रीजैत्रसिंहविज्जस्या मार्गशीर्षासितचतुर्थ्यां श्रीजमलमेरौ श्रीपूज्याः समायाताः । तत्र च श्रीमहाराजजैत्रसिंहेन योजनद्वयसंमुखसागमनेन बहुमानपूर्वकं सा० नेमिकुमारप्रमुखममस्तसमुदायेन च प्रभूतद्रव्य-वेचनेन विधिमार्गप्रभावनापूर्वकं निःस्नानादितूर्येषु वाद्यमानेषु, पठसु बन्दिष्टन्देषु, स्थाने स्थाने संजायमाननयन-मनःप्रह्लादकारिप्रक्षणीयकेषु, श्रावकश्राविकाभिर्विस्तार्यमाणेषु रास-गीत-धवलमङ्गलेषु, स्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कार-कारी श्रीपूज्यानां प्रवेशकमहोत्सवः संजातः ।

सं० १३५७ मार्गशीर्षशुक्लनवम्यां श्रीमहाराजजैत्रसिंहप्रेषितनिःस्नानादिषु वाद्यमानेषु दीक्षा-मालारोपणादि-महामहोत्सवः संजातः । तत्र श्रे० लखम-भा० गजपुत्रौ जयहंस-पद्महंसनामानौ दीक्षितौ ।

सं० १३५८ माघशुक्लदशम्यां श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्ये महाविस्तरेण निःस्नानादिषु वाद्यमानेषु श्रीसमेतशिखरादि-विम्बानां प्रतिष्ठामहोत्सवः श्रीमत्पूज्यैः कृतः । सा० केशवपुत्रेण मा० तोलीश्रावकेण कारापितः, फाल्गुनशुक्लपञ्चम्यां मालारोपण-सम्यक्तचारोपादिमहोत्सवश्च सम्पन्नः ।

ततः सं० १३५९ फाल्गुन वदि ११, श्रीबाहडमेरौ मा० मोकलसिंह सा० बीजडप्रमुखसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः श्रियुगादिदेवतीर्थं नमस्कृतवन्तः ।

तत्र च सं० १३६० माघ वदि १०, सा० बीजड-सा० थिरदेवादिसुश्रावकैः प्रभूतद्रव्यवेचनेन श्रीजिनशामन-प्रभावनापूर्वं मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरः कारितः । ततश्च श्रीशीतलदेवमहाराजविज्जस्या मं० नाणचन्द्र-मं० कुमारपाल-श्रे० पूर्णादिसमुदायाभ्यर्थनया च श्रीग्राम्यानयने श्रीशान्तिनाथदेवतीर्थं श्रीपूज्यैर्मन्त्रकं ।

ततः सं० १३६१ शान्तिनाथविधिचैत्ये मं० नाणचन्द्र-मं० कुमारपाल-भा० पद्म-श्रे० पूर्ण-सा० रूपचन्द्र-प्रमुखसमुदायेन द्वितीयवैशाख सुदि ६, श्रीजावालिपुरीय-सपादलक्षीयप्रमुखनानागणसामवास्तव्यसंघमेलापकेन श्रीपा-श्वनाथप्रमुखनानाविम्बानां प्रतिष्ठामहोत्सवः, दशम्यां च मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सकलस्वपक्ष-परपक्षचमत्कारकारी श्रीदेवगुरुप्रसादाभिर्विघ्नः कारितः । अस्मिन्महोत्सवे ५० लक्ष्मीनिवासगणि-पं० हेमभूषणगण्योर्वाचनाचार्यपदं दत्तमिति ।

८२. ततः श्रीजावालिपुरीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीजावालिपुरे श्रीमहा[वीर]देवं श्रीपूज्या नमश्चक्रुः । तत्र च सं० १३६४ वैशाखकृष्णत्रयोदश्यां, मं० ध्रुवनसिंह-सा० सुभट-मं० नयनसिंह-मं० दुस्साज-मं० भोजराज-सा० सीहा-प्रमुखसमस्तश्रीसमुदायविहितनानाप्रोत्सर्पणापूर्वकं श्रीमत्पूज्यैर्नानाश्रीराजगृहादिमहातीर्थनमस्करणसमुपाजिज्ञापन्य-पुण्यप्रभारवा० राजशेखरगणेशाचार्यपदं प्रदत्तम् । स्वपक्ष-परपक्षचमत्कारी मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च श्रीसमुदा-

येन कारितः । तत्तश्चरचरट्टाशुपलुतेऽपि मार्गे भण० दुर्लभसाहाय्यात् श्रीमीमपह्ण्यं श्रीपूज्याः समाजगम्भः । ततः श्रीपत्तनीयश्रीकोट्टडिकाश्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये श्रीश्रावकपौषघशालासन्निवेशनप्रमुखश्रीधर्मकृत्यपेशलसा० जेसलप्रभृतिश्रीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपत्तने श्रीशान्तिनाथदेवं नमस्कृतवन्तः । ततः श्रीस्तम्भतीर्थीयकोट्टडिकाश्रीअजितनाथदेवविधिवैत्यालयश्रीश्रावकपौषघशालाप्रमुखमद्वर्मकृत्यकुशलेन सा० जेसलेन समामन्यमाणाः श्रीश्रीश्रीश्री श्रीपाश्वनाथदेवं नमस्कृत्य सा० जेसलकारितेन स्वपक्षपरपक्षचमत्कारकेणाकृतमश्रीश्वरश्रीवस्तुपालकारितश्रीजिनेश्वरस्त्रिमहाप्रवेशकमहोत्सवेन श्रीस्तम्भतीर्थे श्रीपूज्याः श्रीअजितनाथदेवं नमश्चक्रुः ।

८३. ततः सं० १३६६ ज्येष्ठ वदि १२, नानावदातवातसप्तद्वतसर्वपूर्वजकुलेन साधार्मिकवत्सलेन सा० जेसलसुश्रावकेण मेलितेन श्रीपत्तनीय-श्रीमीमपह्ण्य-श्रीबाहडमेरवीय-श्रीशम्भानयनीयसमस्तसंघमेलापकेन स्वकीयवृहद्भात् सा० तोलियनिवेशितसंघपुर्यपदेन लघुभात् सा० लाखुनिवेशितपच्छेवाणपदेन विपमदुःपमाकालेऽप्यतुच्छम्लेच्छसंकुलेऽपि देशे श्रीस्तम्भतीर्थीयकोट्टडिकाश्रीवालपप्रचलनमहोत्सवो विहितः । तेन सह श्रीमत्पूज्या जयवल्लभगणि-हेमतिलकगण्यादि-साध्वेकादशकेन प्र० रत्नवृष्टिगणिन्यादिमाध्वीपश्चदशकेन च वरिवस्वमानाः श्रीमहातीर्थनमस्कराण्य प्रस्थिताः । ततः स्थाने स्थाने चैत्यपरम्परासु चैत्यपरिपाठ्यायनकमहोत्सवेषु श्रीसंघेन क्रियमाणेषु, नानाविधतूर्येषु वाद्यमानेष्वन्येक-श्रावक(श्राविका?) लोकेन श्रीमद्वैवगुरुगुणगणेषु गीयमानेषु, भट्टवष्टुः स्वकीयनव्यकाव्येषु पठ्यमानेषु, क्रमक्रमेण पीपलाउलीग्रामे सर्वोऽपि संघः समायतः । तत्र च श्रीशुभजयमहातीर्थपदावलोकनमहोत्सवः श्रीसंघेन कृतः । ततोऽप्यारसमारपागवारनिमज्जनतुजातप्रवहणायमाननिःशेषदेशागतजन्तुजातपूज्यमानश्रीशुभजयमहातीर्थालङ्कारश्रीदेवाधि-देवश्रीयुगादिदेवपादपद्मनमस्करणयात्राहर्षप्रकर्षपादुभूताङ्कुरपरपरिव्रितः श्रीचतुर्विधसंघपरिव्रितः श्रीपूज्यैर्विहिता । तत्र च सा० मलखणपुत्ररत्न सा० मोकलसिंहादिसुश्रावकैः श्रीहृन्द्रपदादिमहोत्सवाः सविस्तरा विहिताः । तत्र च ज्येष्ठशु-क्लद्वादश्यां मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरः श्रीसमुदायेन कारितः ।

ततः सुरापट्टालङ्कारश्रीगिरिनारसंस्थितश्रीनेमिनाथमहातीर्थनमस्कराण्य चतुर्विधसंघपरिव्रिताः श्रीपूज्याः प्रस्थिताः । नेदीयोगच्छदतुच्छम्लेच्छकटकोपद्रुतेऽपि सुरापट्टादेशे जगन्नाथश्रीनेमिनाथप्रसादच्छ्रीअम्बिकासान्निध्या-च्छ्रीमत्पूज्यज्ञानबलाच्च सुखसुखेन श्रीउजयन्ततलहट्टिकायां सर्वोऽपि संघः प्राप्तः । ततः श्रीनेमिनाथकल्याणकत्रयप-रिव्रितश्रीउजयन्तमहापर्वतराजालङ्कारभाद्राम्भोधरसौभाग्यसुन्दरनेमिनाथपादपद्ममहातीर्थे श्रीपूज्याः सकलसंघसम-न्विता नमश्चक्रुः । तत्र च सा० कुलचन्द्रकुलप्रदीप सा० बीजडप्रमुखसकलसुश्रावकैः श्रीहृन्द्रपदादिप्रोत्सवणा विहिता । ततः श्रीनेमिनाथदेवं नमस्कृत्य, स्थाने स्थाने नानाप्रभावानां विधाय, श्रीपूज्याः श्रीसंघसमन्विताः श्रीस्तम्भतीर्थे समायताः । तत्र च सा० जेसलसुश्रावकेण श्रीदेवालयस्य श्रीमत्पूज्यानां च महता विस्तरेण प्रवेशकमहोत्सवश्चक्रुः । तत्र च चतुर्मासीं विधाय श्रीस्तम्भनकालङ्कारश्रीपाश्वनाथदेवतीर्थे मन्दिदलीप ठ० भरहपालसुश्रावकसाहाय्याच्छ्री-मत्पूज्या ववन्दिरे ।

८४. ततः श्रीबीजापुरे श्रीवासुपूज्यदेवं नमस्कृतवन्तः । तत्र च सं० १३६७ माघकृष्णनवम्यां श्रीमहावीरप्रमुखशैल-मयादिबिम्बानां प्रतिष्ठा श्रीमत्पूज्यैर्महता विस्तरेण कृता, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च जज्ञे । ततः श्रीमीमपह्ण्य-श्रीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीमहावीरदेवं नमस्कृतवन्तः । तत्र च सं० १३६७ फाल्गुनशुक्लप्रतिपदि, सकलश्रीमीमपह्ण्य-श्रीपत्तनीय-श्रीप्रह्लादपुरीयसमस्तश्रीसमुदायमेलापके नानाविधपुण्यांकदानादिप्रभावनापुरस्सरं शुद्धकत्रयं शुद्धिका-द्रयं च श्रीपूज्याश्चक्रुः । तन्नामानि च परमकीर्ति-वरकीर्ति-रामकीर्ति-पद्मश्री-व्रतश्रीरिति । तस्मिन्नेव च दिने मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरः श्रीसमुदायेन कारितः । पं० सोमसुन्दरगणेष्वर्चनाचार्यपदं दत्तम् ।

तस्मिन्नेव वत्सरे सा०क्षेमन्धर-सा०पद्मा-सा०साढलकुलावतसेन निजश्रुजोपाजितचारुकमलाकेलिनिवासेन कुङ्कुमपत्रि-
कादिना दानसन्मानपूर्वकविहितश्रीपत्तन-श्रीप्रह्लादनपुर-श्रीजावालिपुर-श्रीशम्भानयन-श्रीजेसलमेरु-श्रीराणुकोट्ट-श्रीना-
गपुर-श्रीरुणा-श्रीवीजापुर-श्रीसत्यपुर-श्रीश्रीमाल-श्रीरत्नपुरादिप्रभूतश्रावकसंघमेलापकेन निष्प्रतिमपुण्यपण्यशालिना
स्थैर्यगाम्भीर्यादिगुणगणमालिना सचीर्ययात्रापवित्रगात्रसा०धनपालनन्दनेन श्रीभीमपल्लीपुरीवास्तव्येन राजमान्येन
सद्गर्मकर्मकुशलेन सुश्रावकसाधुसामलेन श्रीतीर्थयात्रा प्रारम्भित । तस्य च सकलसमुदायसहितस्य गाढाभ्यर्थनया प्रचुर-
स्लेच्छसंकुलेऽपि जनपदेऽविचलसुधवसुश्राविकाभिर्गीयमानेषु धवलमङ्गलेषु, दीयमानासु चचरीषु, पठन्सु भट्टघट्टेषु,
बाधमानेषु प्रवरतूर्येषु, महतोत्साहेन श्रीवर्धमानस्वामिजननोत्सवपवित्रितायां चैत्रशुक्लत्रयोदश्यां नानातिशयशालिनः
श्रीचतुर्विधसंघसहिताः श्रीजगत्पूज्याः श्रीपूज्याः श्रीदेवालयेन सह श्रीभीमपल्लीतः प्रास्थिपत । ततश्च पदे पदे शुभ-
शकुनैः प्रेर्यमाणाः श्रीशङ्खेश्वरे महाप्रभावभवेन श्रीपार्श्वनाथजिने महता विस्तरेण नमस्कृतवन्तः । तत्र च समस्तसंघेन
दिनाष्टकं श्रीपार्श्वनाथमहातीर्थं महान्महोत्सवं व्यधापि । ततः पाटलाग्रामे श्रीनेमिनाथतीर्थं चिरकालीनं नमस्कृत्य
श्रीराजशेखराचार्यं-जयव्रह्मभगण्यादिसाधुषोडशक-प्र० बुद्धिसमृद्धिगणिन्यादिसाध्वीपञ्चदशकपरिवृताः सकलप्राग्भार-
धारेण्येण साधुसामलेन, भण० नरसिंहपुत्रासा-दुर्लभादिबान्धवव्यस्तसंघक्षारारेण भण०पूर्णपुत्ररत्नन, वर्योदायशा-
लिना भण० लूणाकेन पाश्चात्यपदनिर्वाहिणा समस्तविधिसंघेन च कलिताः, प्रतिपुरं प्रतिग्रामं निःशङ्कं गीतनृत्यवा-
द्यादिना जिनशाननमोन्मेषणायां विनृम्भमाणायां क्रमक्रमेण सुखं सुखेन श्रीशत्रुञ्जयालङ्कारत्रैलोक्यसारममन्तीथर-
म्भरापवित्रं प्रविहितसुरासुगन्धरेन्द्रसेवं श्रीनाभेयदेवम्, श्रीउज्जयन्ताचलशिखरमण्डनं समस्तदुरितखण्डनं गौभाग्य-
कमलानिधानं यदुकुलप्रधानं कल्याणकत्रयादिनानातीर्थावलिराजमानं श्रीअरिष्टनेमिस्वामिने च नूतनस्तुतिस्तोत्रवि-
धानपूर्वकं परमभावनया सकलसंघसहिताः श्रीपूज्या महता विस्तरेणावन्दिषत । तत्र च श्रीजावालिपुरवास्तव्यमहा-
जनप्रधानगुणनिधान मा० देवसीहसुत-सा०थालगणनन्दनाभ्यां निजकुलमण्डनाभ्यां मा० कुलचन्द्र-मा० देदासुश्रा-
वकाभ्यां द्वयोरपि महातीर्थयोः प्रचुरस्वापतेयसफलीकरणेन श्रीहन्द्रपदमङ्गीकृतम् । गोष्टिकयशोधवलपुत्ररेण गोष्टिक-
स्थिरपालेन प्रभूतद्रव्येण श्रीउज्जयन्ते श्रीअम्बिकादेव्या माला गृहीता । अन्यैरपि श्रावकदुङ्गवैः सा० श्रीचन्द्रपुत्र सा०
जाह्ण-सा० चाहडपुत्र मा० झाञ्जण-सा० ऊधरण-नवलक्षकनेमिचन्द्र-श्रे०पूता-सा० तिहुणा-भा०पदमपु०भउणा-
सा० महणसीह-सा० भीमापु० लूणसीहादिभिः श्रीतीर्थपूजा-संघपूजा-साधमिकवात्सल्यावतिरसत्रादिषु, अमेयस्वस्वा-
पतेयसफलीकरणेन महत् पुण्यानुबन्धिपुण्यं सङ्गुपाजितम् । एवं च विषमकालेऽपि लोकोत्तरधर्मनिधानेन वरेण्यपुण्य-
प्रधानेन श्रीविधिसंघेन सजनचित्तहारिणी सर्वजनचमत्कारकारिणी श्रीतीर्थयात्रा विहिता निर्विघ्नम् । समस्ततीर्था-
वलीं महत्या प्रभावनया वन्दित्वा सा०सामलादिसंघसहिताः मपरिवाराः श्रीजिनचन्द्रसूरयः क्षेमेण अपाठचतुर्मासके
श्रीवायडग्रामे जीवितस्वामिकां श्रीमहावीरप्रतिमां निष्प्रतिमां महाविस्तरेण नमश्चकुः । ततः श्रावणप्रथमपक्षे नृत्य-
न्तीषु धर्मभाविकासु श्राविकासु, गायन्तीषु नागराङ्गनासु, स्थाने स्थाने विधीयमानेषु प्रेक्षणीयेषु, पठन्सु वन्दित्रन्देषु,
श्रावकजनैर्दीयमानेषु महादानेषु, सकलसंघसहितानां लोकोत्तरानिश्चयशालिनां श्रीजिनचन्द्रसूरिणां श्रीविधिसमुदायेन
महाविस्तरेण महत्या प्रभावनया श्रीभीमपल्ल्यां प्रवेशमहोत्सवः कारितः । संघागतेन श्रीदेवगुवाज्ञाप्रतिपालनोद्यतेन
श्रीसाधमिकवत्सलेन भण० लूणसुश्रावकेण श्रीपूज्यपादान्ते श्रीसंघपाश्चात्यपदप्राग्भारनिर्वाहणमहाप्रभावनकरणसङ्ग-
पाजितं पुण्यं सर्वं स्मरतुर्दानशीलतपोभावनोद्यताया भण०धनीसुश्राविकायाः प्रदत्तम् । तया च श्रद्धानपरयाऽ-
नुमोदितम् ।

.....भ्यां श्रीभीमपल्लीसमुदायकारितमहामहोत्सवेन प्रतापकीर्त्यादिशुल्लकयोश्चोत्थापना शुल्लकद्वयं च
पूज्यैर्व्यधापि । तस्मान्निर्गुणकीर्तिस्तेजःकीर्तिः, साध्योश्च त्रयधर्मा दृढधर्ममिति । तस्मिन्नेव दिने ठ० हामिउ पुत्ररत्न ठ०

देहडाजुज ठ० थिरदेवपुत्रिकायाः श्रीजिनचन्द्रस्त्रिखस्तकमलदीक्षिताया रत्नमञ्जरीगणिन्या महत्तरापदं प्रदत्तम्—
श्रीजयद्विमहत्तरेति नाम विहितम्, प्रियदर्शनगणिन्याः प्रवर्तिनीपदं च ।

ततः श्रीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः पत्तनपुरवरे समायाताः । तत्र च सं० १३६९ मार्गशीर्षासितषष्ठ्यां स्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारकेण श्रीसमुदायविधापितमहोत्सवेन 'जयति जिनशासनम्' इति समुत्साहपूर्वकं श्रीपूज्यैर्ज-गत्पूज्यैश्चन्दनमूर्ति-श्रुवनमूर्ति-सारमूर्ति-हीरमूर्तिनामकं क्षुल्लकचतुष्टयं विहितम्, केवलप्रभागणिन्याः प्रवर्तिनीपदं च प्रदत्तम्, मालारोपणादिमहानन्दिमहोत्सवश्च कृतः ।

सं० १३७० माघशुक्लैकादश्यां पुनः श्रीसमुदायकारितसकलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारी दीक्षामालारोपणादि-नन्दिमहामहोत्सवः सकलजगत्कल्पद्रुमावतारैः श्रीमत्पूज्यैः कृतः । तस्मिन्महोत्सवे निधानमुनेर्यशोनिधि-महानिधि-साध्वीद्वयस्य च दीक्षा प्रदत्ता ।

ततः श्रीभीमपल्लीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः श्रीभीमपल्ल्यां समायाताः । तत्र च सं० १३७१ फाल्गुनशुक्ल-कादश्यां श्रीमत्पूज्यैः साधुगजश्यामलप्रमुखश्रीभीमपल्लीसमुदायकारितः श्रीअमात्रिघोषणावारितसत्सर्वपूजासाधर्मिक-वात्सल्यादिनानाविधप्रोत्सर्पणापूर्वकं सकलजनमनोहारी व्रतग्रहणमालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः कृतः । तस्मिन्महो-त्सवे त्रिशुवनकीर्तिमुनेः, प्रियधर्मा-आशालक्ष्मी-धर्मलक्ष्मीसाध्वीनां च दीक्षा प्रदत्ता ।

८५. ततः श्रीपूज्यपादाः श्रीजावालपुरीयसमुदायगाढतराभ्यर्थनया श्रीजावालपुरे विहताः । तत्र च सं० १३७१ ज्येष्ठवदिदश्यां मं० भोजराज-देवसिंहप्रमुखसकलश्रीजावालपुरीयसमुदायकारितः सकलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्च-मत्कारकारी समस्तजनमनोहारी दीक्षामालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः श्रीपूज्यैः कृतः । तस्मिन् महोत्सवे देवेन्द्रदत्त-मुनि-पुण्यदत्तमुनि-ज्ञानदत्त-चारुदत्तमुनीनां पुण्यलक्ष्मी-ज्ञानलक्ष्मी-कमललक्ष्मी-मत्तिलक्ष्मीसाध्वीनां च दीक्षा प्रदत्ता । ततो म्लेच्छकृतो भङ्गः श्रीजावालपुरे जातः । ततः श्रीपूज्याः श्रीश्यामनयन-श्रीरुणापुरी-श्रीवन्धेराकादि-नानास्थानवास्तव्यसकलमुदायिनां समाधानमुत्पाद्य श्रीरुणातः श्रीश्रीमालकुलोत्तमैः श्रीजिनशासनप्रभावकैः सकल-साधर्मिकवन्तैः साधुमानलपुत्रगणैः सा०माहा-सा०धानभूप्रमुखभ्रातृभिः सह सकलसपादलक्षणगग्रामवास्तव्यसम-स्तसुश्रावकशकटशतत्रयमेलापकेन श्रीपूज्यपादैः श्रीफलवधिकायां सकलातिशयनिधानस्य म्लेच्छव्याकुलसकलसपाद-लक्षणनपदक्षारसमुद्राभृतकूपतुल्यस्य श्रीपार्श्वनाथस्य प्रथमो यात्रामहामहोत्सवश्चक्रे । तस्मिन् यात्रामहोत्सवे श्रीवि-धिसंघसुश्रावकैः श्रीहृद्रूपदादिनामपदग्रहण-अवारितसत्र-श्रीसाधर्मिकवात्सल्य-श्रीसंघपूजादिनानाविधश्रीजिनशास-नप्रोत्सर्पणापूर्वकमेयं सौवस्वापतेयं सफली चक्रे । पश्चाच्छ्रीनागपुरसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्या नागपुरे विहताः ।

ततः श्रीलोहदेव-सा०लखण-सा० हरिपालप्रमुखश्रीउच्चापुरीयविधिसमुदायानुत्तराभ्यर्थनया नानाम्लेच्छसंकुले महामिध्यावबहुल श्रीमिन्धुमण्डले महाश्रीमच्चौं प्रवर्तमाने दुर्गेममरुथल्यां सौवज्ञानध्यानबलशालिभिः श्रीमेघकु-मादेवकृतसाध्विर्गुणप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रस्त्रिभिरनेकमुसाधुपरिवृतैः श्रीधर्मकल्पद्रुमारोपणाय विहारश्चक्रे । तत-स्तद्देशालङ्कारे श्रीउच्चापुरीप्रत्यागमने श्रीदेवराजपुरे श्रीउच्चापुरीयविधिसमुदायकृतप्रवेशकोत्सवाः श्रीपूज्या महामिध्या-स्वराज्योत्पादनायावस्थिताः । तत्र च सकलसिन्धुमण्डलसुश्रावकगाढतराभ्यर्थनया सं० १३७३ वर्षे मार्गशीर्ष-वदिचतुर्थ्यां श्रीआचार्यपदस्थापनाव्रतग्रहणमालारोपणादिमहामहोत्सवाः सकलाज्ञानिलोकसम्पक्वोपाजिनहेतवः श्रीपूज्यपादैः प्रास्ताः । पश्चान्महोत्सवदिनोपरि आरम्भसिद्धिरात्रौ ज्ञानध्यानातिशयसंस्मरितश्रीजिनदत्तस्त्रियुग-प्रवरागमैः श्रीपूज्यैश्चतुर्मासीमच्येऽपि गुरुतरराजविद्वरेण संजायमानशून्यजनपदेषु तस्करादिनानोपद्रवबहुलैश्चपि मार्गेषु सौवज्ञानातिशयबलेन कुशलं परिभाष्य, स.... वीसल-महणसिंहसुश्रावकौ श्रीदेवराजपुराच्छ्रीगर्जराश्रमुकुटकल्पे

श्रीपत्तने श्रीविवेकसमुद्रमहोपाध्यायानां पार्श्वे लक्षण-तर्क-साहित्यालङ्कार-ज्योतिष्क-स्वसमय-परसमयसारनिष्कनिष्कषणनिकषोपमे समग्राचार्यगुणालङ्कृतमात्रस्य स्वशिष्यरत्नस्य पण्डितराजराजचन्द्रस्य समाकारणाय प्रेषितौ । ततः श्रीउपाध्यायैः सद्गुरुदेशानुसारेण ताभ्यां सह पुण्यकीर्तिगणि दत्त्वा पं० राजचन्द्रभुनिः प्रेषितः । ततः श्रीमत्पूज्य-गुरुतरव्यानबलकर्षिताधिष्ठायककृतसन्निध्यात् तत्स्काराद्यनेकोपद्रवानवगणय्य कार्तिकचतुर्मासकदिने स्वदीक्षागुरु-श्रीपूज्यपादपद्ममहातीर्थं पं० राजचन्द्रभुनिना नमस्कृतम् । ततश्च श्रीमत्पूज्यैः श्रीउच्चापुरीय-श्रीमरुकोट्ट-श्रीकायसपुर-प्रभुखसिन्धुदेशनानागरग्रामवास्तव्यासंख्यसुश्रावकसंघमहामेलापकेन स्थाने स्थाने प्रेक्षणीयेषु संजायमानेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानेषु युवतीजनेषु, पापकृम्यानेषु वन्दि.....षु दीयमानेषु, श्रे० उदयपाल-श्रे० गोपाल-सा० बयरसिंह-ठ० कुमारसिंहप्रमुखमहद्विकसुश्रावकलोकैः स्वर्णाञ्जवस्त्रदानेषु क्रियमाणेषु अवारितसत्रेषु संजायमानेषु साध-मिकवास्तव्येषु श्रीआचार्यपदस्थापना-व्रतग्रहण-मालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवश्रके । तस्मिन् महोत्सवे स्वशिष्यरत्नस्य समप्रधियावुद्धिपानकम्भिसमानस्य वाक्चातुरीविनिर्जितसुराचार्यस्य पण्डितराजचन्द्रभुनिवरस्य आचार्यपदं प्रदत्तम्-श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्यादिति नामधेयं च कृतम् । ललितप्रभ-नरेन्द्रप्रभ-धर्मप्रभ-पुण्यप्रभ-अमरप्रभसाधूनां दीक्षा प्रदत्ता । अनेकश्रावकश्राविकलोकैर्माला गृहीता, सम्यक्त्वरोपसामायिकारोपश्च कृतः । तस्मिन् महोत्सवे साधुराजयशोधवल-कुलप्रदीपेन सा० नेमिकुरामपुरव्रत्नेन श्रीजिनशासनप्रभावकेण सकलसाधमिकवत्सलेन सा० बयरसिंहसुश्रावकेण विशेषतः श्रीसाधमिकवास्तव्यावारितसत्रामारिषोपणाश्रीसंघपूजानिर्माणपूर्वकं स्वस्वापतेयं सफलीचक्रे ।

८६. ततः पुनः सं० १३७४ फाल्गुनवदि षष्ठ्यादिने श्रीउच्चापुरीयादिनानागरग्रामवास्तव्यसकलस्मिन्पुद्गेशविधिसमुदायकारितः श्रीपूज्यव्रतग्रहणमालारोपणोत्थापनादिनन्दिमहामहोत्सवः सकलसपक्ष-परपक्षचेतनभक्ताकारकारी कृतः । तस्मिन् महोत्सवे दर्शनहित-ध्वनहित-[वि]ध्वनहितभुनीनां दीक्षा प्रदत्ता, श्राविकाशनेन च माला गृहीता । एवं श्रीदेवराजपुरे महामिथ्यात्वतिमिरं चतुर्मासीद्वयेनोन्मूल्य श्रीपूज्याः [मा ?]१० पूर्णचन्द्रपत्रुत्रोदरचरित्रश्रीजिन-शासनप्रभावक सारी० हरिपालसार्थवाहसाविधयेन मरुस्थलवालुकामुद्रमुद्रमुल्लूख्य श्रीनागपुरे श्रीसमुदायकृतगुरुतर-प्रवेशकमहोत्सवाः समायाताः । ततः श्रीकन्यानयनवास्तव्यश्रीश्रीमालकुलोत्तमश्रीजिनशासनप्रभावक सा० काला-सुश्रावककारिता श्रीकन्यानयनादिसमप्रवागडदेश-सपादलक्षदेश-नगरग्रामवास्तव्यनानासुश्रावकमहासंघमेलापकेन श्रीफलवधिकायां श्रीपार्श्वनाथदेवस्य श्रीपूज्यैर्द्वितीयवारं यात्रा कृता । महद्विकसुश्रावकलोकैरवारितसत्रसाधमिकवास्तव्यश्रीसंघपूजानिर्माणपूर्वकं श्रीजिनशासने महती प्रभावना चक्रे ।

ततः सं० १३७५ माघशुक्लद्वादश्यां श्रीनागपुरे मन्दिदलकुलोत्तम-ठ० विजयसिंह-ठ० सेहू-सा० रुद्राप्रमुख-श्रीयोगिनीपुरसमुदायसंघपुरुषमन्दिदीय-ठ० अचलप्रमुखसमग्रडालामउसमुदाय-श्रीकन्यानयन-श्रीआसिका-धीन-रभटप्रमुखनानागरग्रामवास्तव्य-समस्तवागडदेशसमुदाय-मं० कुमार-मं० मूधराजप्रमुखकोशवाणासमुदाय-नानागरग्राम-वास्तव्यसमग्रमपादलक्षसमुदाय-सा० रुभटप्रमुखश्रीजावाल्लिपुर-श्रीकन्यानयनप्रमुखमारुवत्रासमुदायादिनाजानपद-प्रचुरसमुदायमहामेलापके स्थाने स्थाने संजायमानेष्ववारितसत्रेषु, कार्यमाणेषु महाप्रेक्षणीयेषु, नृत्यमानेषु युवती जनेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, क्रियमाणेषु साधमिकवास्तव्येषु, दीयमानेषु महामहद्विकसुश्रावकलोकैः कन-कटककरूपकटकवस्त्राभदानेषु, श्रीवर्धमानस्वामितीर्थप्रवर्तनपरायणैः श्रीपूज्यैः श्रीनागपुरीयसमुदायाभ्यर्चनया स्व-पक्ष-परपक्षासंख्यजनमनोहारी सकलमहामिथ्याहलोकभक्तकावधूननकारी श्रीव्रतग्रहणमालारोपणादिनन्दिमहामहो-त्सवश्रके । तस्मिन् महोत्सवे सोमचन्द्रसाधोः शीलसमृद्धि-दुर्लभसमृद्धि-ध्वनसमृद्धिसाध्वीनां दीक्षा प्रदत्ता । पं० जगन्नाथराजः सर्वविधाविलासिनीनाट्यनाट्योपाध्यायकल्पस्य नानाशिष्यरत्ननिष्पादनलब्धिमधुसूत्रं द्विधा स्वस्तान्त-अस्य परिभाषितस्वपट्टलक्ष्मीयोग्यस्य तस्य पण्डितराजकुशलकीर्तिगणेश वाचनाचार्यपदम् । धर्ममालागणिनी-पुण्य-

सुन्दरीगणिन्योः प्रवर्तनीपदं च प्रदत्तम् । ततश्च ठ० विजयसिंह-ठ० सेहू-ठ० अचलप्रमुखसमग्रसंघशकटाश्वहाम्ने-
लापकेन श्रीफलवर्धिकायां श्रीपार्श्वनाथस्य श्रीपूज्यैस्तृतीयवारं यात्रा कृता । तत्र च जिनशासनप्रभावनाकरणप्रवणेन
सर्वसाधमिकवत्सलेन मन्त्रिदलकुलोत्तसेन ठ० सेहूमुश्रावकेण जैथलसहस्रद्वादशप्रदानपूर्वकमिन्द्रपद्मग्रहणेन, अन्यैः
सुश्रावकलोकैरमात्यादिपद्मग्रहणेन अवारितसत्रसंघपूजासाधमिकवात्सल्यस्वर्णरजतकटकवस्त्रादिदानैश्च श्रीजिनशासने
महती प्रभावना चक्रे । श्रीपार्श्वनाथदेवभाण्डागारे च जैथलसहस्र ३० समुत्पन्नाः । ततः पुनः श्रीपूज्याः श्रीसं-
घेन सह नागपुरे समायाताः ।

८७. ततः सं० १३७५ वैशाखवद्यष्टम्यां नानावदातव्रातसमुद्भूतसर्वपूर्वजकुलेन निजशुभोपाजितचारुकमलाकेलिनिवा-
सेन मन्त्रिदलकुलोत्तसेन-ठ० प्रतापसिंहपुत्ररत्नेन श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणचतुरेण सकलसाधमिकवत्सलेन निः-
प्रतिमपुण्यपण्यशालिना स्वैयंदार्यगाम्भीर्यादिगुणगणमालिना सकलराज्यमानेन ठक्कुरराजअचलमुश्रावकेण प्रतापा-
क्रान्तभूतलपातसाहिश्रीकृतवदीनसुरग्राणपुरमाणं निष्कास्य कुङ्कुमपत्रिकादानसन्मानादिपूर्वं श्रीनागपुर-श्रीरुणा-श्री-
कोसवाणा-श्रीमेडता-कडुयारी-श्रीनवहान-शुञ्जणू-नरभट-श्रीकन्यानयन-श्रीआमिका-श्वरे [?] रोहट-श्रीयोगिनी-
पुर-धामहना-यमुनापारनानास्थानवास्तव्यप्रभूतसुश्रावकमहामेलापकेन प्रारम्भिते श्रीहस्तिनागपुर-श्रीमधुरामहातीर्थ-
यात्रोत्सवे श्रीवज्रस्वामि-श्रीआर्यसुहस्तिस्मृतिवन्मवातिशयशालिने जगतपूज्याः श्रीमन्पूज्या जयवल्लभगणि-पं० पद्म-
कीर्तिगणि-पं० अमृतचन्द्रगण्यादिसाध्वएक-श्रीजयद्विमहत्तमप्रमुखसाध्वी.....श्रीचतुर्विधसंघमहिताः प्रचुरम्लेच्छा-
वलीसंकुलेऽपि जनपदे अविधवमुधवाभिः सुश्राविकाभिर्गीयमानेषु पत्रलमङ्गलेषु, दीयमानासु चचरीषु, पठसु नाना-
विधबन्दिन्युद्देशेषु, वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीर्त्येषु, श्रीदेवालेन सह श्रीनागपुरात् प्रचलिताः । ततश्च पदे पदे शुभ-
शकुनैः प्रेर्यमाणः सकलसंघकार्यप्राग्भाषुराधौरेयेण निरुपमदाननिरस्कृताशेषकल्पद्रुमेण ठ० अचलमुश्रावकेण, श्री-
श्रीमालकुलोत्तसेन श्रीदेवगुर्वज्ञाचिन्तामणिविभूषितमस्तकेन अङ्गीकृताशेषसंघप्राप्त्यपदप्राग्भागेण सा० सुरगजपुत्र-
रत्नेन साधुराजरुद्रपालसुश्रावकेण समस्तसंघेन च कलिताः, प्रतिपुरं प्रतिग्रामं निःशङ्कं गीतनृत्यवाद्यादिना श्रीजिन-
चैत्येषु चैत्यप्र(परि)पाटीकरणपूर्वं श्रीजिनशासनप्रोन्मर्षणायां विजृम्भमाणायामां क्रमक्रमेण श्रीनरभटे श्रीजिनदत्तस्मृति-
प्रतिष्ठितं नवफणमण्डितं समग्रातिशयनिधानश्रीपार्श्वनाथमहानीर्थ श्रीसमुदायकारितासमप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीपूज्या
नमश्चक्रुः ।

ततश्च श्रीनरभटसमुदायेन श्रीचतुर्विधसंघसमन्वितायां श्रीपूज्यानां श्रीसंघपूजादिनिर्माणेन महती प्रभावना चक्रे ।
ततः स्थानात् पुनः श्रीचतुर्विधसंघश्रीदेवालयसमन्विताः श्रीपूज्याः समग्रवागडदेशनगरग्रामवास्तव्यसुश्रावकलोक-
मनोरथमार्गां परिपूर्यन्तो महतोऽसाहेन श्रीकन्यानयने श्रीजिनदत्तस्मृतिप्रतिष्ठितं सकलतीर्थमुकुटकल्पं सातिशयिने
श्रीवर्धमानस्वामिने नमश्चक्रुः । मेहर-पद्म-सा० कालाप्रमुखश्रीकन्यानयनसमुदायेन सकलम्लेच्छसंकुलेऽपि नगरे हिन्दु-
कवारकवत् स्थाने स्थानं संजायमानेषु प्रेक्षणीयेषु, श्रीदेवालयश्रीसंघसमन्वितायां श्रीपूज्यपादानां प्रवेशकमहोत्सवकर-
णपूर्वकं श्रीसंघपूजासाधमिकवात्सल्यनिर्माणपूर्वकं च श्रीमहावीरनीर्थे भवभवान्तरेणाजितपापकटमलापहारिणी महती
प्रभावना चक्रे । तत्र च श्रीसंघेन श्रीवर्धमानस्वाम्यग्रे दिनाष्टके गुरुतोऽस्माहपूर्वकमष्टाङ्गिकामहामहोत्सवश्चक्रे ।

८८. ततः स्थानात् समग्रयमुनापार-वागडदेशसुश्रावकसत्कतुरङ्गमशतचतुष्टय-शकटशतपञ्चक-वृषभशतसप्तकार्श-
ख्यलोकमहामेलापकेन वाद्यमानासु ढोलपरम्परासु, मार्गेषु स्थाने दीयमानासु चचरीषु, वाद्यमानैर्वहनिशं द्वादश-
विधनान्दीर्त्येषु, असंख्यम्लेच्छाश्वपरम्परानुगम्यमानः, ठ० जवनपाल-ठ० विजयसिंह-ठ० सेहू-ठ० कुमरपाल-ठ०
देवसिंहप्रमुखनानामन्त्रिदलीय-सुश्रावक-ठ० भोजा-प्रेष्टि-पद्म-सा० काला-ठ० देपाल-ठ० पूर्ण-श्रे० महणा-ठ० राहू-सा०
लूणा-ठ० फेरुप्रमुखानेकश्रीश्रीमालीय-सुश्रावकश्रे० पूनड-सा० कुम्भरपाल-मं० मेहा-मं० वील्हा-सा० ताल्हण-सा० म-

हिराजप्रमुखऽकेशवंशीयासंख्यसुश्रावकपरम्परैकवितानः श्रीचक्रवर्तिमहासैन्यसमानः, चारुद्वेणीभिर्यमुनामहानदी-
श्रुतीयै क्रमक्रमेण निःशङ्कं मन्दमन्दप्रयाणकैः श्रीशान्तिनाथ-श्रीकुन्धुनाथ-श्रीअरनाथतीर्थङ्करचक्रवर्तिनां गर्भाव-
तार-जन्म-दीक्षा-ज्ञानकल्याणकचतुष्टयपवित्रितवसुन्धरं हस्तिनापुरं चक्रवर्त्तिसमानश्रीमत्पूज्य-सेनानीसमानऽ
अचल-पाश्चात्यपदनिर्वाहक-सा०रुद्रपालालङ्कृतः श्रीचतुर्विधोऽपि संघः सम्प्राप्तः ।

८९. ततश्च श्रीमत्पूज्यैः श्रीचतुर्विधसंघसमन्वितैर्नूतनकृतस्तुतिस्रोत्रनमस्कारभजनपूर्वं श्रीशान्तिनाथ-कुन्धुनाथा-
रनाथदेवानां भवभवोपाजितपापपङ्कौत्तारिणी यात्रा चक्रे । श्रीसंघेन च श्रीहन्द्रपदादिग्रहणाधारितसत्र-साधर्मिकवात्स-
ल्य-श्रीसंघपूजानिर्माण-हेमरजतकटकतुरगवस्त्रवितरणपूर्वकं कलिकाले प्रवर्तमानेऽपि श्रीकृतयुगवन्द्यवीरशासने
स्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारिणी महती प्रभावना चक्रे । तत्र च ०हरिराजपुत्ररत्नेनोदारचरित्रेण श्रीदेवगुर्वाङ्गावि-
न्तामणिविभूषितमस्तकेन ०मदनानुजेन ०देवसिंहसुश्रावकेण जैथलसहस्रविंशत्येन्द्रपदं गृहीतम् । ०हरिराजादि
महद्विकसुश्रावकैरमात्यादिपदानि गृहीतानि । सर्वसंख्यया देवभाण्डागारे जैथललक्ष १ सहस्र ५० समुत्पन्नाः । तत्र च
दिनपञ्चकं श्रीजिनशासनप्रोत्सर्पणां विधाय श्रीहस्तिनागपुरात् सर्वोऽपि संघः श्रीमथुरामहातीर्थोपरि प्रचलितः सन्
स्थाने स्थाने प्रोत्सर्पणां विदधानः श्रीयोगिनीपुरप्रत्यासन्नं तिलपथस्थाने समायातः । अत्रान्तरे द्रमकपुरीयाचार्येण
युगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरीणामतिशयमसहिष्णुना दुर्जनस्वभावेन स्वर्णच्छत्रधरणसिंहासनोपवेशनादिकं पै[शु]न्यं
महाराजाधिराजपातसाहित्यतर्कदीनाग्रे कृतम् । ततश्च म्लेच्छस्वभावेन पातसाहिना ममश्रोणि संघस्तत्रावग्रहे कारितः ।
श्रीपूज्याः सपरिवाराः संघपुरुष-०अचलादिमहद्विकसुश्रावकसमन्विताः स्वपार्श्वे समाकारिताः । ततश्च श्रीमत्पूज्य-
मुखकमलवलोकनादेव न्यायिमहोदधिना प्रतापाक्रान्तसमग्रभूतलेन श्रीअलावदीनसुरत्राणपुत्ररत्नेन श्रीकृतवदीनसुरत्रा-
णेन कथितम्-‘एतेषां श्वेताम्बराणां मध्ये दुर्जनेनोक्तं वाक्यं न किमपि जाघटीनि’ । पश्चाद् दीपानाग्रे आदिष्टम्-‘एतेषां
कर्णवारं सम्यगालोच्य येऽन्यायिनो भवन्ति ते शिष्यणीयाः’-इत्युक्त्वा श्रीपूज्या दीपाने प्रेषिताः । ततश्च प्रधाना-
धिकारिपुरुषैः सम्यहन्यायान्यायं परिभाव्य द्रमकपुरीयाचार्यो नष्टोऽपि सन् निष्कासयित्वा राजद्वारे उर्ध्वोत्कृतः ।
पश्चादालापितः सन् किमपि सत्यमब्रुवत् । श्रीपूज्यानामग्न एव राजद्वारे लक्षसंख्यम्लेच्छ-हिन्दुकप्रत्यक्षं यष्टि-मुष्टि-
लकुटादिप्रहारैः कुट्टयित्वा विगोपयित्वा च बन्दी कृतः । श्रीपूज्यानामग्रे कथितम्-‘युष्माभिः सत्यभाषिभिर्न्यायै-
कमहोदधिभिः सत्यश्वेताम्बरैः पातसाहिमेदिन्यां परिभ्रमणं स्वेच्छया करणीयम्, अत्रार्थे शङ्का काऽपि न कार्या’ ।
पश्चाच्छ्रीपूज्यैः साधुराजतेजपाल-साधुराजखेतसिंह-०अचला-०फेरूणामग्न आदिष्टम्-‘वयमितः स्थानात् पातसा-
हिप्रेषिता अपि तदैव व्रजिष्णामो यदाऽस्य द्रमकपुरीयाचार्यस्य दुर्जनस्वभावस्यापि मोचनं विधास्यथाम्’ । यतः श्री-
वर्धमानशिष्येण श्रीधर्मदासगणिनोपदेशमालायामुक्तमस्ति-

जो चंदणेण बाहुं आलिप्पइ वामिणाइ तच्छेइ ।

संथुणइ जोवि निदइ महरिसिणो तत्थ समभावा ॥

[८१]

अन्यशास्त्रेष्वप्युक्तमस्ति-

शत्रौ मित्रे तृणे स्त्रेणे स्वर्णेऽश्मनि मणौ मृदि ।

मोक्षे भवे च सर्वत्र निःस्पृहो मुनिपुङ्गवः ॥

[८२]

इति श्रीपूज्यानां शत्रुमित्रसमष्टीनां समतृणमणिलोष्टकाञ्चनानां करुणासमुद्राणां गाढरं मोचनमिष्टायं
विज्ञाय सर्वोऽपि राजलोको नगरलोकश्च मस्तकावधूननपूर्वकं श्रीपूज्यानां गुणग्रहणैकपरायणो जज्ञे । ततः श्रीपूज्या
.....सा०तेजपालादिभिः कारणिकपुरुषान् सम्मोच्य स द्रमकपुरीयाचार्यो मोचयित्वा स्वपौषशालायां प्रेषितः ।

पधाच्छ्रीपूज्या अक्षपतिबहुमानिता महाभलेच्छराजलोकनगरलोक-सा०तेजपाठ-सा०खेतसिंह-सा०ईश्वर-ठ०अचलप्रभु-
खासंख्यसुश्रावकलोकानुगम्यमाना गुरुतरप्रभावनापूर्वकं पा(खां)डासरायस्थाने समायाताः। अस्मिन् प्रस्तावे श्रीपूज्यानां
समग्रसंघस्य च श्रीजिनशासनप्रभावकैः सकलराजमान्यैः सर्वकार्यनिर्वाहणसमर्थैः सकलसंघाधारैः श्रीश्रीमालकुलो-
त्तसैः सा०तेजपाल-सा०खेतसिंह-सा०ईश्वरसुश्रावकैः सकलसंघधुरन्धरेणोदारचरित्रेण चतुर्दिक्षु विख्यातेन मन्त्रि-
दलकुलोत्तसेन ठ०अचलसुश्रावकेण ठ०श्रीवत्सपुत्ररत्नसमन्वितेन च भव्यं साहाय्यं कृतम्। अत्रान्तरे चतुर्मासी
लम्ना। ततः श्रीपूज्याः संघविसर्जने विधाय ठ०अचलादिभिः सुश्रावकैर्वरिवस्मानाः खण्डकयराजौ चतुर्मासी चक्रुः।

अत्रान्तरे पुनः श्रीमत्पूज्यैः श्रीसुरत्राणकथनेन श्रीसंघानुरोधेन च 'रायाभियोगेण गणाभियोगेण' मित्या-
दिसिद्धान्तवचनमनुसरद्विचतुर्मासीमध्येऽपि श्रावणमासे संघभारनिर्वाहक-ठ०अचल-पाश्चात्यपदनिर्वाहकसा०रुद-
पालादिसमग्रवागडदेशसुश्रावकसंघमाभेलापकेन श्रीमधुरायां श्रीसुपार्थ-श्रीपार्थ-श्रीमहावीरतीर्थकराणां महता
विस्तरेण यात्रा कृता। श्रीसंघेन च अवारितसत्रश्रीसाधर्मिकवात्सल्यादिभिर्महती प्रभावना चक्रे। ततः पुनः श्रीयोगि-
नीपुरे समागत्य पा(खां)डासरायस्थाने श्रीपूज्यैः शेषा चतुर्मासी चक्रे। श्रीजिनवन्द्यस्मिन्स्तूपे च वारद्वयं सविस्तरा
यात्रा कृता।

९०. तत्तत्तुर्मास्यनन्तरं श्रीमत्पूज्यैः शरीरे कम्परोमेण साचाधितैः सौवज्ञानध्यानवलेन स्वायुः शेषं परिभाष्य स्वह-
स्तदीक्षितस्य दिशास्वयन्तानप्रभवस्य स्वपट्टलक्ष्मीपाणिग्रहणयोग्यलक्षणस्य तर्क-साहित्यालङ्कार-ज्योतिष्कसारविचार-
चतुरस्य स्वसमय-परममयाम्भोधितारणतण्डस्य स्वशिष्यपरस्य वा०कुशलकीर्तिगणेः स्वपट्टस्यापनस्वपरिभाषितनामका-
रापणादिमर्वशिक्षासमन्वितचट्टिकागोलकः श्रीराजेन्द्रचन्द्राणां निमित्तं विश्वासपात्रश्रीदेवगुर्वाज्ञानिरत-ठ०विजयसिं-
हहस्ते समर्प्य चाहुमानकुलोत्तमशरणगतवज्रपञ्जरगणकश्रीमालदेवेन गाढनरोरोधेन समामन्यमाणैः श्रीयोगि-
नीपुराच्छ्रीमेडतास्थानकोपरि विहारश्चक्रे। ततो मार्गे घामहना-गेहदप्रमुखनानास्थानसुश्रावकलोकान् वन्दापयन्तः
श्रीकन्यानपने श्रीमहावीरदेवं नमश्चक्रुः। तत्रागतैः श्रीमत्पूज्यपादैः तापश्चामादिना घनतरमावाधितैः श्रीकन्या-
नयनीयसमुदायप्रत्यक्षं चतुर्विधसंघमिध्यादुष्कृतदानपूर्वकं पुनः सर्वशिक्षासमन्वितो लेखो विश्वासपात्रप्रवर्तकजय-
वल्हभगणिहस्ते श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्याणां निमित्तं प्रदत्तः। ततो मासमेकं श्रीकन्यानयनीयसमुदायस्य समाधानमु-
त्पाद्य श्रीनरभटादिनानास्थानसुश्रावकलोकान् वन्दापयन्तः श्रीमेडतास्थाने समायाताः। तत्रापि राणकश्रीमालदे-
वाभ्यर्चनया श्रीसमुदायसमाधानाय च चतुर्विंशतिदिनानि स्थित्वा स्विनिर्वाणयोग्यं स्थानं परिभाष्य श्रीकोशवाणा-
स्थाने श्रीपूज्याः समायाताः। तत्रागतैः श्रीमत्पूज्यैः सं० १३७६ आपाटशुकुनवमीरात्रिप्रथमसार्धप्रहरे... शपञ्चपटिं
..... श्रीचतुर्विधसंघमिध्यादुष्कृतदानमदनकलाङ्कितहस्तकर्मलैः अस्त्रिता(?)नशनह-
स्तिमल्लैः स्वर्गलक्ष्मीपाणिग्रहणं चक्रे।

ततः श्रीसमुदायेन श्रीवर्धमानस्वामिनिर्वाणसमयशिविकाममानगुरुतमासंख्यमण्डपिकाशोभितविमाननिर्मा-
णपूर्वकं वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीर्घेषु, उच्छाल्यमानेषु नालिकरादिफलसमूहेषु, अविधवसुधवाभिः श्राविकाभि-
र्गीयमानेषु पूर्वमहर्षिणीतेषु, प्रभातसमये नगरलोक-राजलोकमहाभेलापकेन निर्वाणमहामहोत्सवः सविस्तरभरश्चक्रे।
अत्रार्थे सद्गुरुणा गुणलेशस्मरणं विवद्विः किञ्चित् क्रियते—

यस्मिन्नस्तमितेऽखिलं क्षिणितलं शोकाकुलव्याकुलं,

जज्ञे दुर्मदवादिदौशिककुलं सर्वत्र येनोल्बणम्।

† अत्र मूलादर्शे प्रायः ३५-३६ अक्षरप्रमाणा पङ्क्ती रिक्ता मुक्ताऽस्ति।

ज्योतिर्लक्षणतर्कमन्त्रसमयालङ्कारविद्यासमा,
 दुःशीला वनिता इवात्रभुवने बाञ्छन्ति हातुच्छताम् ॥ [८३]
 पङ्कापहारनिखिले महीतले गामिनिर्जरतरलितैः ।
 विधाय येऽस्तं गताः श्रीस्वर्ग ये*.....॥ [८४]
 ये तु रीनेपुत्रनिचतवयं मुक्तं मा हत्याकुलं (?),
 सद्यस्तत्पथगामिभिः सहचरैः सौराज्यसौभिक्ष्यकैः ।
 स्थास्यामोऽपनयः(?) कथं वयमिति ज्ञात्वेव चिन्तातुरैः,
 प्रातः श्रीजिनचन्द्रसूरिगुरवः स्वर्गस्थिता मङ्गलम् ॥ [८५]
 भाव्यं भूवलये क्षयं कलिपतेर्दुर्भिक्षसेनापते-
 ज्ञात्वा तन्मथनोद्यताः सुरगुरुं प्रष्टुं सन्वायं निजम् ।
 मन्ये नाशिकमन्त्रवारणयुताभावात् पञ्चादृष्टता (?),
 राजानो जिनचन्द्रसूरय इति स्वर्गं गता दैवतः ॥ [८६]

पश्चान्मश्रीश्वरदेवराजपौत्रेण मं० माणचन्द्रपुत्ररत्नेनोदारचरित्रेण मं० मून्धराजसुश्रावकेण तस्मिन् स्थाने श्रीम-
 त्पूज्यपादुकाममन्त्रितं स्तुपं कारितम् ।

----- *

९१. ततश्चतुर्मास्यनन्तरं जयवल्लभगणिः श्रीपूज्यप्रदत्तं सर्वशिक्षासमन्वितं लेखं गृहीत्वा श्रीभीमपल्ल्यां श्रीराजेन्द्र-
 चन्द्राचार्याणामन्तिके समायातः । ततः श्रीमदाचार्या जयवल्लभगणिप्रमुखसाधुसमन्विताः श्रीपत्तने विहृताः । तत्र च
 विपमकाले महादुर्भिक्षे प्रवर्तमानेऽपि स्वज्ञानध्यानबलेन श्रीचतुर्विधस्य संघस्य कुशलं परि...सिद्धिरामावदार्तिनंजगुरु-
 श्रीमत्पूज्यादेशप्रतिपालननिमित्तैः श्रीराजेन्द्राचार्यवर्यैः सं० १३७७ ज्येष्ठाद्याकादश्यां कुम्भलग्ने श्रीमूलपदस्थापना-
 महोत्सवविनिश्चयश्चाकृत । पश्चाच्छ्रीश्रीचन्द्रकुलावतंसेन श्रीजिनशासनप्रभावनकरणनिरतेनौदार्यविनिर्जित...सा०
 जालहणपुत्ररत्नेन साधुराजतेजपालसुश्रावकेण स्वभ्रातृसा० रुद्रपालपरिवृतेन मूलपदस्थापनामहोत्सवकारापणाय
 भारं श्रीमदाचार्याणां प्रसादादङ्गीकृत्य, चतुर्दिक्षु श्रीयोगिनीपुर-श्रीउच्चापुर-श्रीदेवगिरि-श्रीचित्रकूट-श्रीस्तम्भती-
 र्थादवार्क समप्रजनपदनगरासवास्तव्यमस्रविधिमार्गसुश्रावकाणां तद्दिनोपरि समाकारणाय कुकुमपत्रिकां दत्त्वा
 लेखवाहकाः प्रेषिताः । पश्चात् सर्वस्थानकविधिसमुदायाः प्रमुदितवदना अहमहमिकया महाविपमकाले प्रवर्तमानेऽपि
 तद्दिनोपरि श्रीपत्तने समाजगम्भः । ठ० विजयसिंहोऽपि श्रीपूज्यप्रदत्तं मूलपदयोग्यशिष्यस्थापनशिक्षाचिह्निका...कं गृही-
 त्वा श्रीयोगिनीपुरात् तद्दिनोपरि श्रीपत्तने समायातः । ततः सर्वस्थानकसमुदायसमागमनं ज्ञात्वा स्वप्रतिज्ञानार्थनिर्वाहणा-
 ज्ञैर्नित्तिभिः (?) श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्यैः श्रीजिनचन्द्रसूरिसिद्ध्यवासरमूलस्तम्भप्रायसकलविद्यापाठनाह् द्वितीयोपाध्या-
 यश्रीविवेकसमुद्रमहोपाध्याय-प्रवर्तकजयवल्लभगणि-हेमसेनगणि-वाचनाचार्यहेमभूषणगणिप्रमुखसुसाधुत्रयोद्विशिष्ट-
 लापके श्रीजयद्विहहचरा-प्र० बुद्धिसमुद्दिगणिनी-प्र० प्रियदर्शनागणिनीप्रमुखसाध्वीत्रयोद्विशिष्ट-सर्वस्थानकनवर्स-
 मुदायमहामेलापके च जयवल्लभगणिहस्तक-श्रीमत्पूज्यस्वहस्तप्रदत्तलेखः, ठ० विजयसिंहहस्तका श्रीमत्पूज्यस्वह-
 स्तप्रदत्ता गोलकमध्यस्था चिह्निका च वाचिता । तदाकर्णनात् तत्क्षणमादेव चतुर्विधसंघोऽपि नवनियमानासिबद्ध-
 कल्लोलासूतपूरितो नृत्यं कर्तुमारम्भे । पश्चाच्छ्रीमदाचार्यैरस्खलितनिजगुर्वाज्ञाप्रतिपालनोद्यतैः सर्वातिशयशालिभिः श्रीच-

* अत्र पुनः मूलदर्शे २४-२५ अक्षरमितः पङ्क्तिभागः शून्यरूपेण मुक्तोऽस्ति ।

तुर्विधविधिसंघपरिवृत्तैः साधुराजतेजपालप्रद्युखनानास्थानसमुदायैरहमहमिकया स्थाने स्थाने कार्यमाणेषु प्रेक्षणीयेषु, दीयमानेषु स्वर्णरजतकटकतुरगवस्त्राब्जदानेषु, नानाविधकाव्यं परम्पराभिः पठत्सु बन्दिवृन्देषु, क्रियमाणेषु महद्विक-
सुश्रावकलोकेः श्रीसाधर्मिकवात्सल्येषु, बाधमानेष्वहर्निशं द्वादशविधनान्दीतृयेषु, संजायमानासु संघपूजासु, स-
र्वशिक्षसमन्वितश्रीपूज्यप्रदत्तगोलकचिच्छिकालेखानुसारेण सर्वलब्धवितानसंस्मारितपूर्वगणधराणामुद्भूतभाग्यप्रताप-
लङ्केश्वराणां स्वैर्यौदाय्यगाम्भीर्यादिगुणावलीमधुपार्जितहीराड्ढासराकाशशङ्करकानिकसोदरगोक्षीरधाराहारिहारप्रालेयो-
ज्ज्वलदन्तिदन्तखोदममानयशःकाचकूर्पूरवासितविश्ववलयाणां स्वमहाध्यायिनां नवनाट्यरसावतारतात्कालिक-
सम्पादितनवनवविच्छित्तिकाव्यपरम्पराविस्मापिताशेषकोविदचक्राणां ज्ञानध्यानातिशयसंस्मारिमलपूर्वखरीणां निखि-
लविद्यापारीणानां वाक्चातुरीविनिर्जितसुराचार्याणां मन्त्रीधरराजकुलप्रदीपमन्त्री ४० जेसलरत्नकुक्षिधारिणीमन्त्रिणी-
जयतश्रीपुत्राणां चत्वारिंशद्वर्षप्रमाणानां समप्रयुगप्रवरागमकमलकेलिनिलयानां वाचनाचार्य.....श्रीशान्ति-
नाथदेवाग्रसकल..... श्रीगर्जरत्रादुकुटकल्परसमुद्भूतश्रीपत्तनवास्तव्यनानामहद्विकस्वपक्ष-परपक्षमहाव्यावहारिका-
संख्यलोकगुरुतगनेकराजलोकचेतश्चमत्कारकारी म्लेच्छबहुलेऽपि समग्रजनपदे श्रीश्रेणिक-श्रीमम्प्रति-श्रीकुमारपाल-
महाराजाधिराजवरकवत् श्रीयुगप्रधानपदवीसंस्थापनमहामहोत्सवश्चक्रे । श्रीपूज्योपदिष्टश्रीजिनकुशलध्वरय इति नाम-
निर्माणश्रीपूज्यदापितश्रीपूज्यसमवसरणप्रदानपूर्वकं श्रीयुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रध्वरयदेशप्रासादोपरि महाकलशधि-
रोपश्च चक्रे । तस्मिन् महोत्सवे सम्पूर्णाचिन्त्यमनोरथमालेनोदारचरित्रेण साधुराजतेजपालेन सर्वस्थानकवास्तव्यः श्रीच-
तुर्विधसंघः समग्रोऽपि वस्त्रप्रदानपूर्वं बहुमानितः । अनेकगच्छाश्रिताः शतसंख्या आचार्याः सहस्रसंख्याः साधवश्च
वस्त्रादिप्रदानेन रैलिकचित्ताः कृताः । समस्तवाचकाचार्योऽपि सम्प्रितमनोरथः कृतः । साधुराजसामलपुत्ररत्नेन
सर्वसाधर्मिकवत्सलेन श्रीभीमपल्लीसमुदायमुकुटकल्पेन पुरुषसिंहेन साधुराजवीरदेवमुश्रावकेण, श्रीश्रीमालकुलोत्तं-
स-मा० वज्रलपुत्ररत्नसाधुराजसिंहेन, मन्त्रिदलकुलोत्तंसेन राजमान्येन श्रीदेवगुणोद्भाजिचिन्तामणिविभूषितमत्सकेन ४०
विजयसिंह-४० जैत्रसिंह-४० कुमारसिंह-४० जवनपाल-४० पाहाप्रमुखश्रीमन्त्रिदलीयसमुदायेन, साधुराजसुभटपुत्र-
रत्न-सा० मोहन-म० धनु-शांकाप्रमुखश्रीजावालिपुरीय-सा० गुणधरप्रमुखश्रीपत्तनीय-साहु० तिहुणाप्रमुखश्रीवीजा-
पुरीय-४० पउमसिंहप्रमुखश्रीआशापल्लीय-गो० जैत्रसिंहप्रमुखश्रीस्तम्भतीर्थीयसमुदायैश्च श्रीसंघपूजा-श्रीसाधर्मि-
कवात्सल्यावारितमन्त्रनिर्माणपूर्वकममेयं स्वस्वापतेयं सकलीचक्रे । तस्मिन्नेव दिने श्रीमालारोपणादिनन्दिमहामहो-
त्सवः श्रीपूज्यैश्चक्रे । ततः श्रीसमुदायेन श्रीशान्तिनाथदेवाग्रे युगप्रधानश्रीजिनकुशलध्वरपट्टनिवेशनसंस्तवनार्थं गुरु-
तरोत्साहपूर्वकमष्टावष्टाहिकाः कृताः ।

९२. तदनन्तरं श्रीपूज्याः श्रीजिनकुशलध्वरयः प्राप्तयुगप्रधानराज्या महामिध्यात्वशत्रूष्णानाय दिग्विजयं कर्तुंकासाः
साधुवीरदेवमुश्रावककारितगुन्तरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीभीमपल्ल्यां प्रथमां चतुर्मासीं चक्रुः । ततश्च सं० १३७८ माघ-
शुक्लतृतीयायां साधुवीरदेवप्रमुखसकलश्रीभीमपल्लीसमुदायेन श्रीपत्तनीयसमुदायमहामेलापकेन सकलजनमन्त्रमत्कार-
कारी दीक्षोत्थापना-मालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः श्रीसाधर्मिकवात्सल्यश्रीसंघपूजादिनामप्रभावनापूर्वकं कारितः ।
तस्मिन् महोत्सवे श्रीराजचन्द्राचार्यवर्येण माला गृहीता, देवप्रभमुनेर्दीक्षा दत्ता, वाचनाचार्यहेमभूषणगणेः श्रीअभि-
षेकपदम्, पं० मुनिचन्द्रगणेशवाचनाचार्यपदं प्रदत्तम् । तस्मिन्नेव च वर्षे स्वप्रतिज्ञातार्थप्रतिपालनप्रवीणः श्रीपूज्यैः
स्वज्ञानध्यानबलेन सकलगच्छातुच्छवात्सल्यसमुद्यतानां श्रीविवेकसमुद्रोपाध्यायराजानामाधुःशेषं विज्ञाय श्रीभीम-
पल्लीतः श्रीपत्तने समागत्य ज्येष्ठाद्यपञ्चचतुर्दशीदिन आरोग्यशरीरगणामपि श्रीविवेकसमुद्रमहोपाध्यायानां चतुर्विध-
संघेन सह मिध्यादुष्कृतदानं दापयित्वा. गुरुतरश्चद्वानपूर्वकमनशनं प्रत्याख्यानं च दत्तम् । तदनन्तरं च श्रीपूज्यपा-

दारविन्दं ध्यायन्तः श्रीपञ्चपरमेष्ठिनमस्कारमहामन्त्रं स्मरन्तो नानाविधाराधनामृतपानं कुर्वन्तः श्रीसमुदायकृतप्रोत्सर्षणाः स्वकर्णाभ्यां श्रीउपाध्याया आकर्णयन्तो ज्येष्ठमुदिद्वितीयायां सकलामरगुरुजनार्थं स्वर्गे प्राप्ताः । पश्चाच्छ्रीपत्तनीयसमुदायेन गुरुतरविमाननिर्माणपूर्वकसकलजनमनश्चमत्कारकारी निर्माणमहामहोत्सवः कृतः ।

तदनन्तरं च श्रीपूज्यैः स्वकीयसुगुरुश्रीजिनचन्द्रसूरिस्वसहाध्यायिश्रीराजेन्द्राचार्य-श्रीदिवाकराचार्य-श्रीराजशेखराचार्य-वा० राजदर्शनगणि-वा० सर्वराजधनेकमुनिमण्डलीपाठकानां वारत्रयं भणितश्रीहैमव्याकरणबृहद्वृत्तिषद्विंशत्सहस्रप्रमाणश्रीन्यायमहातर्कादिसर्वशास्त्राणां सकलगच्छगौरवाणां श्रीविवेकसमुद्रोपाध्यायानां स्तूपं श्रीसमुदायपार्श्वतः कारापयित्वा अपाटशुक्लत्रयोदश्यां महता विस्तरेण वासशेषः कृतः । ततः श्रीपत्तनीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपत्तने द्वितीया चतुर्मासी कृता ।

१३. ततः सं० १३७९ वर्षे मार्गशीर्षवदिपञ्चम्यां नानानगरग्रामवास्तव्यासंख्यमहर्द्धिकसुश्रावकलोकमहामेलापकेन श्रीसार्धमिकवत्सलेन श्रीजिनशामनप्रोत्सर्षणाप्रवीणेनोदारचरित्रेण दक्षदाक्षिण्यौदार्यैर्षेयगाम्भीर्यादिगुणगणमालालङ्कृतसारेण युगप्रवरागमश्रीजिनप्रबोधसूरिसुगुरुजसाधुराजजाह्णपुत्ररत्नेन स्वभ्रातृ-सा० रुद्रपालकलितेन साधुराजतेजपालसुश्रावकेण दिनदशकादारभ्य संजायमानेषु महाप्रक्षणीयेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानेष्वचलावृन्देषु, दीयमानेष्वभेयस्वस्वापतेयेषु, क्रियमाणेषु श्रीसंघपूजाश्रीमार्धमिकवात्सल्याचारितसत्रेषु, सकलगूर्जरत्रासुकुटभूतश्रीपत्तनीयमहामहर्द्धिकमहाजनलोक-राजलोकमहामेलापकेन महिष्ठजलयात्रापूर्वकं गुरुतराश्वर्यकारी स्वपक्ष-परपक्षचेतोहारी प्रतिष्ठाहमहामहोत्सवः श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये कारितः । तस्मिन्नेव दिने श्रीशत्रुञ्जयतीर्थोपरि साधुराजतेजपालादिसमुदायकारितश्रीयुगादिदेवविधिचैत्यप्रारम्भः सा० नरसिंहपुत्ररत्नश्रीदेवगुर्वाज्ञाप्रतिपालनोद्यतस्वीरुद्रसुश्रावकोद्यमेन संजातः । तस्मिन् महोत्सवे श्रीशान्तिनाथप्रमुखश्रीशैलमय-रत्नमय-पित्तलामयविम्बानां सार्धशतं स्वकीयं मूलसमवसरणद्वयं श्रीजिनचन्द्रसूरि-श्रीजिनरत्नसूरिप्रमुखनानाधिष्ठायिकानां मूर्त्यश्च श्रीपूज्यैः प्रतिष्ठिताः । तस्मिन् महोत्सवे श्रीभीमपल्लीमसुदायसुकुटकल्पेन सा० इयामलपुत्ररत्नेनोदारचरित्रेण साधुवीरदेवेन श्रीपत्तनीय-श्रीभीमपल्लीयसमुदायेन श्रीसंघपूजा श्रीमार्धमिकवात्सल्यैः साधुसहजपालपुत्रसा० थिरचन्द्र-सा० धीणापुत्रसा० खेतसिंहप्रमुखश्रावकैः श्रीइन्द्रपदादिसहामहोत्सवनिर्माणादिना महती प्रभावना चक्रे । ततः श्रीवीजापुरीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः श्रीवीजापुरीयसमुदायेन सह श्रीवीजापुरे सकललोकाश्वर्यकारकगुरुतरप्रवेशकमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीवासुपूज्यदेवमहातीर्थं नमश्चक्रुः । ततः श्रीवीजापुरीयसमुदायेन सह श्रीविशङ्कभके विहृताः । तत्र च साधुराजतेजसलपुत्ररत्नाभ्यां श्रीजिनशामनप्रभावकाभ्यां-साधुराजजगधर-साधुसलक्षणसुश्रावकाभ्यां सकलजनमनश्चमत्कारकार्यनेकमहस्रसंख्यलोकमहामेलापकेन प्रवेशकमहामहोत्सवः कारितः । ततः स्थानाच्छ्रीआराधनमहातीर्थं श्रीतरङ्गकमहातीर्थं श्रीवीजापुरीयश्रीविशङ्कमकीयसमुदायेन सह मन्त्रिदलकुलोत्तमश्रीदेवगुर्वाज्ञाप्रतिपालनोद्यत-ठ० आसपालपुत्ररत्न-ठ० जगत्सिंहसुश्रावकप्रमुखश्रीसार्धमिकवात्सल्यश्रीसंघपूजा श्रीअवारितसत्रमहाध्वजारोपादिनानाविधोत्सर्पणापूर्वकं तीर्थयात्रां कृत्वा श्रीपत्तने तृतीया चतुर्मासी चक्रुः ।

तदनन्तरं सं० १३८० वर्षे कार्तिकशुक्लचतुर्दश्यां श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणप्रवीणेन स्वपूर्वजमरुस्थलीकल्पबुक्षसाधुराजयशोधवलवत्साधमिकवत्सलेन निर्गर्वचूडामणिना साधुश्रीचन्द्रकुलप्रदीपश्रीजिनप्रबोधसूरिसुगुरुकवचर्चुजसाधुराजजाह्णपुत्ररत्नेन युगप्रवरागमश्रीजिनकुशलसूरिसुगुरराजपट्टाभिषेककारापणोपाजितहीराड्डहासहारतुपादिमकरकरनिकरगोक्षीरधाराधवलवत्पुण्ययशःप्राप्तारेण साधुराजतेजपालसुश्रावकेण स्वातुजसाधुरुद्रपालपरिवृतेन श्रीशत्रुञ्जयनिष्पद्यमानविधिचैत्ययोगमूलनायकश्रीयुगादिदेवविम्बं सप्तविंशत्यङ्गुलप्रमाणं कर्पूरसदृशं कारयित्वा, सकलस्थानवास्तव्यसर्वसमुद्रायान् कुङ्कुमपत्रिकादानपूर्वकं समामन्य, क्रियमाणेष्ववारितसत्रेषु, दीयमानेष्वभेयेषु स्वस्वापतेयेषु,

गीयमानेष्वहर्निशमविधवसुधवाभिर्नारीभी रासकवृन्देषु, नृत्यमानेषु खेलकसमूहेषु, सम्पद्यमानेषु श्रीसाधर्मिकवास्तव्येषु, समग्रश्रीपत्तनीयमहामहद्विक्रव्यवहारिकलोका राजलोकमहामेलोपकेन गुरुतरजलयात्रानिर्माणपूर्वकं सकलजनमनश्चमन्कारकारी नानाभवोपाजितपापसंभारापहारी प्रतिष्ठामहामहोत्सवः सविस्तरतरः कारितः । तस्मिन् महोत्सवे साधुतेजपालकारितश्रीयुगादिदेवप्रमुखानेकशैलमय-पिचलामयविम्बानां श्रीजिनप्रबोधधुरि-श्रीजिनचन्द्रसूरिभूमूर्त्तानां श्रीकपर्दीयस-श्रीश्रेष्ठपालाम्बिकाद्यधिष्ठायिकानां नानासुभावककारितानां प्रतिष्ठा संजाता । श्रीशत्रुञ्जयप्रासादयोग्यदण्डध्वजप्रतिष्ठा च । तस्मिन् महोत्सवे सांभीणापुत्ररत्नसांखेतसिंहादिसुभावकैरिन्द्रपद-श्रीयुगादिदेवमुखोद्घाटनादिमालाग्रहणपूर्वकमेये स्वस्वापतेयं सफलीकृतम् । मार्गशीर्षवदिपध्यां च सविस्तरतरः श्रीमालारोपण-श्रीसम्यक्चारोप-सामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणानिन्दिमहामहोत्सवश्च कृतः ।

१४. तदनन्तरं सं० १३८० श्रीयोगिनीपुरवास्तव्येन श्रीश्रीमालकुलोत्तसेन गङ्गाम्बुप्रवाहवत्स्वच्छाशयेन श्रीजिनशसनप्रभावनाकरणप्रवीणेन पूर्वं कृतसविस्तरतरश्रीफलवर्धिका महतीर्थयात्रोत्सवेनोद्भटभाग्यप्रतापलङ्केश्वरेण दानाधः कृतसकलविधभरदातृवर्गेण साधुहरपुत्ररत्नेन साधुश्रियपतिसुश्रावकेण राजमान्यप्रभावकविदेशविरूपातोद्भटचरित्रस्वपुत्ररत्नसाधुराजधर्मसिंहपाश्चात् पातसाहिश्रियासदीनमहाराजाधिराजफुरमाणं सकलमीरमलिकशिरोवधुनकार श्रीराजप्रधानश्रीनिबसाहाय्येन निष्कासयित्वा, श्रीपूज्यानां श्रीपत्तनस्थितानां समीपे, श्रीशत्रुञ्जयोजन्यानादिमहतीर्थयात्राकरणाथै स्वविज्ञप्तिकदानपूर्वकं मानुषाणि प्रेषितानि ।

तदनन्तरं सकलातिशयनिधानेज्ज्ञानध्यानादिगुणगणानुकृतसकलपूर्वयुगप्रधानैः श्रीपूज्यैः श्रीजिनकुशलसूरिभिर्मन्यक् परिभाष्य श्रीतीर्थयात्राकरणदेशः प्रदत्तः । तदाकर्णनादेव हर्षाकुलचेतसा साधुश्रियपतिसुश्रावकेण प्रभावकोदारचरित्रपुत्ररत्नसाधुमहसिंह-साधुधर्मसिंह-साधुशिखराज-साधुअभयचन्द्र-पौत्रमील-भ्रातृसाधुजवणपालादि-सारपरिवारपरिवृत्तेन श्रीपूज्योपदिष्टविधिना श्रीयोगिनीपुरसमुदायमुकुटकल्पमच्चिदलकुलोत्तसाधुजवणपाल-श्रीदेवगुर्वाज्ञाप्रतिपालनोद्यतश्रीश्रीमालीयसाधुभोजा-सांछीतम-ठ० फेरू-धामइनावास्तव्य सांरूपा-सांवीजाप्रमुख-पञ्चउलीसांक्षेमन्धरप्रमुख-श्रीलूणीवडीवास्तव्यसमुदायान् श्रीयोगिनीपुरप्रत्यासन्नानेकग्रामसमुदायांश्च मेलयित्वा स्वपुत्ररत्नसाधुराजधर्मसिंहराजवलेन अन्धसंश्रण(?) श्रीयोगिनीपुरराजमार्गेण वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीर्घपद्यु, दीयमानेषु रामकेयु, गीयमानेषु गीतेयु, पठन्सु श्रीमुराणादिमहाराजवन्दिवृन्देषु, दीयमानेषु कनकाक्षपट्टांशुकादिना नाविधेषु दानेषु, अश्वाधिरूढवाद्यमानडोलपरम्परावधिराजकृताशाचक्रेषु, प्रथमवैशाखवदिसप्तम्यां नूतनकारितप्रसादसदृशः श्रीदेवालयस्य चतुर्विधसंघसमन्वितस्य निष्क्रमणमहामहोत्सवः कृतः । तदनन्तरं प्रथमदिनादारभ्य प्रतिदिनमवारितसत्रं कुर्वाणो गुर्वाडम्बरेण साधुश्रियपतिसुश्रावकः समग्रसंचान्वितः श्रीकन्यानयने समायातः तत्र च श्रीयुगप्रधानश्रीजिनदत्तसूरिप्रतिष्ठितश्रीमहावीरदेवतीर्थराजस्य यात्रानिर्माणपूर्वकं समग्रम्लेच्छानामपि सम्पक्ववादिनी प्रभावना कृता । ततः स्थानाच्च श्रीजिनशसनप्रभावकसकलोत्सवधुगधुरीणश्रेष्ठपूना-श्रेष्ठपञ्चा-श्रेष्ठराजा-श्रेष्ठरातृ-ठ० देपाल-माधुराजकाला-खारद(?)पूनाप्रमुखश्रीसमुदायो गुर्वाडम्बरेण सांदेदाप्रमुखश्रीआमिकासमुदायः श्रीसंचेन सह प्रचलितः । तदनन्तरं ग्रामनगरादिषु प्रोत्सर्पणां कुर्वाणः सर्वोऽपि संघः श्रीनरभटे समायातः । तत्र च श्रीजिनदत्तसूरिप्रतिष्ठितं नवस्फटाविभूषितं सर्वातिशयप्रधानं श्रीपार्श्वनाथदेवाधिदेवं नानाविध.....पूर्वकं सकलसंचेन नमश्चक्रे । ततः स्थानाच्च सांभीमा-सांदेवराजादिसमुदायः श्रीसंचेन सह प्रचलितः तदनन्तरं खाटूवास्तव्यसां गोपालप्रमुखनानानगरग्रामवास्तव्यानेकश्रावकाः श्रीनवहा-शृङ्गणूवास्तव्यसांकाण्डाप्रमुखविधिसमुदायादिश्रावकाश्च संचेन सह प्रस्थिताः । ततः पश्चात् श्रीजिनशसनप्रभावनां कुर्वाणः सर्वसंघसमन्वितसाधुश्रियपतिसुश्रावकः श्रीफलवर्धिकायां श्रीपार्श्वनाथदेवयात्रार्थं समायातः । तत्राऽऽगते साधुश्रियपतिसंघसमूहे

कुङ्कुमपत्रिकाप्रदानपूर्वं पूर्वमाकारितं श्रे० हरिपालपुत्ररत्न श्रे० गोपाल-सा० पासचरिपुत्र सा० नन्दन-सा० हेमलपुत्र सा० कङ्कया-सा० पूर्णचन्द्रपुत्रप्रभावक सा० हरिपाल-सा० पेशड-सा० चाइड-सा० लाखण-सा० सीबा-सा० सामल-सा० कीक-टप्रमुख श्रीउच्चकीय-सा० वस्तुपालप्रमुख श्रीदेवराजपुरीय-श्रीक्यासपुरवास्तव्य सा० मोहणप्रमुखसमुदाय-सा० ताहण-प्रमुख श्रीमरुकोट्टसमुदायादिसकलसिन्धुनगरग्रामसमुदायाः, सा० लखसिंहप्रमुख श्रीनागपुरादिसपादलक्षसमुदायाः, सा० आंबाप्रमुख श्रीमेडतासमुदाय-मं० केल्हाप्रमुख श्रीकोसवाणासमुदाया नदीनां प्रवाहा इव अहमहमिकया प्रविष्टाः । ततः स्थानात् संघः सर्वोऽपि सा० मेलप्रमुख श्रीगुडहासमुदायमात्मना सह गृहीत्वा श्रीजाबालपुरे सकलराजलोकनगरलोक-स्त्रीसमुदायकृतमहाप्रवेशकोत्सवः समायातः । तत्र च गुर्वाडम्बरेण सकलविषयहृदयकीलकानुकारिणी श्रीचैत्यप्रपा-ट्यादिप्रभावना श्रीसंघेन कृता । ततः स्थानाच्च सा० महिराज-कोरण्टकवास्तव्यसा० गाङ्गाप्रमुखानेकस्वपक्षपरपक्षीयाः श्रावका यात्रार्थं संघेन सह प्रचलिताः । पश्चात् सर्वोऽपि संघः श्रीश्रीमाले श्रीशान्तिनाथदेवयात्राम्, श्रीभीमपल्लव्य श्रीवायडे च श्रीमहावीरदेवयात्रां च गुरुतरप्रभावनापूर्वं निर्माय, ज्येष्ठवदिचतुर्दश्यां श्रीगूर्जराष्ट्रकुटकल्पे प्रभूतम्ले-च्छव्यवहारिकसमूहसंकुले श्रीपत्तने महाराजाधिराजसैन्यलीलां दधान आवासितः । पश्चात् सकलस्वपक्ष-परपक्षाऽश्वर्या-त्पादनपूर्वकं श्रीदशार्णभद्रमहाराजाधिराजवन्महार्क्षा महाभक्त्या च श्रीशान्तिनाथस्यावतीर्थं युगप्रवरागमसुगुरुचक्र-वर्चिश्रीजिनकुशलधरिचरणारविन्दं जङ्गमतीर्थं च सुवर्णवस्त्रवृष्टिनिर्माणपूर्वकं साधुराजश्रीरयपति-सा० महणसिंहप्रमुखानानास्थानवास्तव्यसर्वसमुदायैर्ममथक्रे । तदनन्तरं श्रीशान्तिनाथपुरतो महामहद्वर्याऽष्टाङ्गिका महोत्सवं कुर्वाणेन श्री-संघेन श्रीपत्तनीयदेवालयेषु, अश्वाधिरूढेषु वाद्यमानेषु ढोलेषु, दीयमानेष्वमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, घमघमायमानेषु द्वाद-शविधनान्दीतृयेषु, असंख्यलोकमहामेलापकेन सकलजनचेतश्चमत्कारकारिणी मिथ्याष्टग्रामपुण्ड्रहादारेण श्रीसम्प-त्त्वोपार्जनदायिनी असहिष्णुलोकहृदयशल्यानुकारिणी सविस्तरतरा चैत्यप्रपाटी कृता ।

९५. तदनन्तरम्, सकलसंघमुकुटकल्पसंघपुरुषसाधुश्रीरयपति-सकलसंघभारनिर्वाहणप्रवीणसा० महणसिंह-श्रे० गोपाल-सा० जवणपाल-सा० काला-सा० हरिपालप्रमुख श्रीदेशान्तरियसमुदायमुख्यसुश्रावकैः, साधुराजजाह्णकुल-प्रदीपसकलोत्सवनिर्माणोपाजितपुण्यकदम्बकसाधुराजतेजपाल-श्रीश्रीमालकुलोत्तंससाधुराजजलजल[.....] कुलाव-तंसकसाधुश्रीरयपतिसाङ्गीकृतपाश्चात्यपदप्राग्भारनिरुपमनिर्वाहणोद्यतसाधुराजराजसिंह-साधुश्रीपतिपुत्ररत्नसाधुकुल-चन्द्र-सा० धीणापुत्ररत्नसा० गोसलप्रमुख श्रीपत्तनीय-श्रीहम्मीरपत्तनीयसमुदायमुख्यसुश्रावकैश्च त्यक्तासन्मार्गासि-त्याशौचाद्यन्यायालकृतगात्रप्रचण्डकलिकालभूपालभयाकम्पमानैः श्रीपुण्यश्रीजिनकुशलधरिधर्मचक्रीन्द्रपादा विज्ञप्ताः यत्-‘स्वामिन् ! प्रत्यासन्नायामपि वर्षायां समागतायाम्, सकलसंघोपरि महत्प्रसादं विधाय अनेकोपद्रवादि-महाभटबलिष्ठदुष्टकलिकालमहीपालकृतापद्रवक्षणाय प्रसद्य तीर्थविजययात्रायां पादावधारणं क्रियतां येनास्माकं मन-श्चिन्तितार्थसम्पत्तयस्तत्क्षणादेव सम्पन्नीयघन्ते’ । पश्चाद् दाक्षिण्यैकमहोदधयः परोपकृतिकरणोद्यताहनिशुद्धयः श्रीआ-र्यसुहृत्सिद्धि-श्रीवयरस्वामि-श्रीमदमयवेदधरि-श्रीजिनदत्तधरिप्रमुखानेकयुगप्रवरागमावदातातुकार्यवेदातनिर्माणो-पाजितसत्कीर्तयः श्रीजिनकुशलधरयः-

जो अवमन्नइ संघं पावो धोवं पि माणमयलित्तो ।

सो अप्पाणं बोलइ हुक्खमहासागरे भिमे ॥१॥

[८७]

सिरिसमणसंघआसायणाओ पार्थिति जं बुहं जीबा ।

तं साहिउं समत्थो जह परि भयवं जणो होइ ॥२॥

[८८]

तित्थपणामं काउं कहेइ साहारणेण सहेणं ।

सव्वेसिं सक्कीणं जोयणनीहारिणा भयवं ॥३॥

[८९]

तप्पुञ्चिवया अरहया पूहयपूया य विजयकर्मम् च ।
कपकिञ्चोऽपि जह कह कहेह नमए तहा तित्थं ॥४॥

[१०]

इत्यादिश्रीआवश्यकादिसिद्धान्तानुसारेण;

“यः संसारनिरासलालसमनिर्मुक्त्यर्थमुत्तिष्ठते,

यं तीर्थं कथयन्ति पावनतया येनास्ति नान्यः समः ।

यस्मै तीर्थपतिर्नमस्यति सतां यस्माच्छुभं जायते,

स्फूर्तिर्यस्य परा वसन्ति च गुणा यस्मिन् स संघोऽर्च्यताम् ॥१॥ [११]

लक्ष्मीस्तं स्वयमभ्युपैति रभसात् कीर्तिस्तमालिङ्गति,

प्रीतिस्तं भजते मतिः प्रयतते तं लब्धुमुत्कण्ठया ।

स्वःश्रीस्ते परिरब्धुमिच्छन्ति मुहुर्मुक्तिस्तमालोके,

यः संघं गुणसंघकेलिमदनं श्रेयोरुचिः सेवते ॥२॥”

[१२]

इत्यादिपूर्वाचार्यवाक्यैश्च श्रीसंघः श्रीतीर्थकराणामपि मान्यः किमस्मादृशामिति स्वचेतसि परिभाष्य, प्रत्या-
सन्नभाविनीं चतुर्मासीमप्यवगणय्य, श्रीसंघगाढतराग्रहं च ज्ञात्वा, श्रीपूज्याश्चक्रोन्द्रसमानाः प्रधानसाधुसप्तद-
शसंसेव्यमानचरणारविन्दाः, श्रीजयार्द्रिमहचराममुख-पुण्यसुन्दरीगणिनीप्रमुखसाध्येकोनविंशतिपरिवृताः, साधुश्री-
रयपतिमुश्रावकं श्रीचतुर्विधसंघसैन्ये समग्रसैन्याधिपसेनानीसमानं विधाय, माधुराजसिंहं च संघसैन्यपाशात्यपद-
प्राग्भारनिर्वाहणपदे विधाय, मा० महणसिंह-सा० जवणपाल-सा० भोजा-सा० काला-ठ० फेरु-ठ० देपाल-श्रे० गोपा-
ल-साधुराजतेजपाल-साधुराजहरिपाल-मा० मोहण-सा० गोमलप्रमुखानेकमहद्विकसुश्रावकमहारथान् सज्जयित्वा श-
कटपञ्चशती अश्व[....]श्रुतीसंख्यसुभटपदातिवर्गप्रमाणेन श्रीसंघसैन्येन सह बाद्यमानेषु निःस्नानप्राप्रेषु अश्वधिरू-
ढेषु ढोलेषु, गुर्वाढम्बरेण कलिकालभूषवनिर्जयाथं स्वकार्यसिद्ध्यर्थं च ज्येष्ठशुक्लपष्टीदिने शुभमुहूर्ते स्वगुरुश्रीजिन-
चन्द्रस्वरारजं ध्यायन्तः प्रचलिताः ।

तदनन्तरम्, प्रतिदिनं संजायमानेष्ववारितसत्रेषु, प्रतिपदं दीयमानेषु रामकेषु, श्रीसंघसैन्योत्थितरजःपरम्परा-
समाच्छादिताम्बरीशाङ्गणेषु, भविष्यत्क्षुल्लकानां दीयमानेषु प्रतिदिनं महर्द्धां पुष्पांकदानेषु, सकलनगरग्रामा-
धिपमलिक-हिन्दुकादिसमग्रलोकसंसेव्यमानश्रीसंघसैन्याधिपे च श्रीशङ्खेश्वरे श्रीपार्श्वनाथतीर्थराजे नमस्कृत्य, श्री-
महापूजामहाज्जजरोपादिना प्रभवतां विधाय, क्रमक्रमेण दण्डकारण्यप्रायं वालाकदेशमतिक्रम्य, समग्रमलेच्छाधिप-
कृतसाहाय्याः श्रीपूज्या निरावाधवृत्त्या सर्वसंघममन्विताः समग्राधिष्ठायककृतसाक्षिण्यः श्रीशत्रुञ्जयतलहट्टिकायां
प्राप्ताः ।

तत्र च श्रीपार्श्वनाथदेवयात्रां विधाय अपाढवदिषष्टीदिनं सकलतीर्थावलीप्रधानं सर्वातिशयनिधानं शत्रुञ्जय-
शैलालङ्कारायमाणं श्रीयुगादिदेवतीर्थराजं सकलसंघपरिवृताः श्रीमत्पूज्या नव्यालङ्कारसारनूतनकृतस्तुतिस्तोत्रन-
मस्कारनिर्माणपूर्वकं नमस्कृतवन्तः । साधुश्रीरयपतिमुश्रावकेण पुत्रकलत्रपरिवृतेन प्रत्येकं प्रत्येकं नवाङ्गेषु हेमटङ्कैः
प्रथमा पूजा कृता कारिता च; अन्यैर्महद्विकसुश्रावकैश्च रूप्यटङ्कादिना पूजा कृता । तस्मिन्नेव च दिने श्रीयुगादिदेव-
पुरतो देवभद्र-यशोभद्रक्षुल्लकयोः सविस्तरतरो दीक्षामहामहोत्सवः कृतः ।

तदनन्तरम्, श्रीमजिनशामनप्रभावनाकरणप्रगुणेन श्रीदेवगुर्वाङ्गाप्रतिपालनसमुद्यतेन साधुश्रीरयपतिमहासंघ-
पाशात्यपदप्राग्भारनिर्वाहणेनावारिताहनिशाब्दानोपाजितपुण्ययशःप्राग्भारेण चतुर्विधवृद्धतिशयायुक्तश्रीश्रेणिकम-

हाराजाधिराजराज्यभारनिर्वाहणप्रवीणश्रीअभयकुमारेण श्रीसुराष्ट्रमहीमण्डलभूपालश्रीमहीपालदेवप्रतिश्रीरकल्पसमप्र-
संधकार्यनिर्वाहणप्रवीणप्रभावकसाधुराजमोखदेवानुजपरिवृतेन श्रीश्रीमालकुलोत्तंससाधुराजकुलप्रदीपेन साधुराजसिंह-
सुभावकेण, वाद्यमानेषु द्वादशविचिन्तान्दीर्घेषु, दीयमानेषु स्वर्णकटकस्त्राश्वदानेषु, ध्रियमाणेषु मेघाडम्बरछत्रेषु,
ढाल्यमानेषु चामरेषु, गीयमानेषु गीतेषु, संजायमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्येषु, निष्पाद्यमानेष्ववारितसत्रेषु, संपद्य-
मानासु सविस्तरतरासु श्रीसंधपूजासु, साधुश्रीरयपतिप्रमुखमहासंधमेलापकेन आषाढाद्यसप्तम्यां जलयात्रानिर्माण-
पूर्वकमष्टम्यां श्रियुगादिदेवमूलचैत्ये स्वकारितश्रीनेमिनाथविम्बप्रमुखानेकविम्बानां स्वभाण्डागारयोग्यश्रीसमवस-
रणस्य श्रीजिनपतिद्वरि-श्रीजिनेश्वरद्वरिप्रमुखगुरुमूर्त्तिनां च अनेकभवोपाजितपापविष्वंसकः स्वशिष्यलब्धयुराजित-
युगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रद्वरिभिः स्वर्गात् समागतेः कैश्चिच्छाद्भोचमैरवलोक्यमानैर्गवेष्यमाणः प्रतिष्ठामहामहोत्सवः
समग्रलब्धिनिधानजङ्गमयुगप्रधानश्रीजिनकुलद्वरिहस्तकमलेन कारितः । तस्मिन्नेव च दिने साधुराजजाह्णकुलप्रदी-
पायमानेन सर्वधर्मकृत्याराधनानुकृतश्रीवर्धमानपरमसुभावकाऽऽनन्द-कामदेवादिश्रावकगणैः संप्रीणिताशेषयाचकग-
णेन साधुराजतेजपालसुभावकेण स्वानुजसा० रुदपालसहितेन श्रीपत्तनप्रतिष्ठापितश्रीयुगादिदेवमूलनायकविम्बस्य श्री-
समुदायसहितेन कारिते नूतननिष्पन्ने प्रासादे समग्रवैज्ञानिकवर्गकनकहस्तशृङ्खलिका-कम्बिका-पट्टांशुकादिवस्त्रसन्मान-
दानपूर्वकं श्रीसम्प्रतिमहाराजाधिराजसमानसाधुश्रीरयपतिप्रमुखनानास्थानवास्तव्यसर्वश्रावकवितानमेलापकेन स्थापना
प्रासादप्रतिष्ठा च श्रीवज्रस्वाम्यनुकारिश्रीपूज्यहस्तकमलेन कारिता । नवम्यां सविस्तरतः श्रीमालारोपण-श्रीसम्य-
त्सवारोपण-श्रीपरिग्रहपरिमाण-सामायिकारोपनन्दिमहोत्सवः श्रीयुगादिदेवमूलचैत्य एव श्रीपूज्यविहितः । तस्मिन् दिने
सुखकीर्तिगणेषोर्वाचनाचार्यपदं दत्तम्, सहस्रसंख्यश्रावकश्राविकाभिर्निन्द्यारोहणं च कृतम् । तस्मिन्नेव च दिने नूतन-
निष्पन्ने प्रासादे सविस्तरतो ध्वजारोपमहोत्सवः संजातः । एवं दिनदशकं यावच्छ्रीशत्रुशुजयशैलोपरि सदावारितसत्र-
निर्माणपूर्वकं मूलचैत्य-स्वचैत्ययोः श्रीमहापूजाकरणपट्टांशुकादिनानावस्त्रसत्कमहाध्वजादानस्वर्णाच्चवस्त्रदानसम्पूरिता-
शेषयाचकसन्तानेन्द्रपदादिविधानादयो महामहोत्सवाः श्रीश्रीमालकुलोत्तंससाधुराजहलकुलप्रासादकुम्भायमानश्रीयो-
गिनीपुरारब्धाहनिशानाविधवस्तुदानाद्यः कृतकल्पवृक्षसन्तानसाधुश्रीरयपति-साधुमहणसिंह-साधुराजतेजपाल-साधु-
राजराजसिंहप्रमुखसकलसंधेनाहमहमिकया चकिरे । तस्मिन् महोत्सवे श्रीउद्यानगरीवास्तवरोहंडहेमलपुत्ररत्नेन सा०
कडुयासुश्रावकेण आर्तपुत्रश्रीजिनशासनप्रभावकसा० हरिपालसहितेन द्विवल्लकद्रम्मशत २६७४ श्रीहृद्रपदं गृहीतम्,
मन्त्रिपदं च सा०षीणापुत्ररत्नेन साधुगोसलेन द्रम्मशतषट्केन गृहीतम् । अन्यान्यपि पदानिन्द्रपरिवारयोग्यानि
प्रभूतश्रावकश्राविकाभिर्गृहीतानि । सर्वसंख्यया श्रीयुगादिदेवभाण्डागारे प्रतिष्ठामालोद्धटन-श्रीहृद्रपदमहोत्सव-
कलशमण्डनादिना द्रम्मसहस्र ५० समुत्पन्नाः ।

९६. तदनन्तरम्, श्रीपूज्याः सर्वसंधपरिवृताः श्रीयुगादिदेवमुत्कलनं विधाय तलहट्टिकायां संधमध्ये समायाताः ।
ततः स्थानात् म्लेच्छसैन्योपद्रवात् सर्वशून्यायामज्ञातमार्गामपि सुराष्ट्रायाम्, संप्राप्तयामपि वपांयाम्, श्रीमेघकुमा-
रदेवकृतसाहाय्याः श्रीसंधसैन्यमुकुटकल्पप्रचण्डशासनसाधुश्रीरयपतिवश्रीकृतासंख्यम्लेच्छानुगम्यमानमार्गाः श्रीपूज्य-
धर्मचक्रवर्त्तयश्चतुर्विधसंधसैन्यपरिवृताः पूर्वोक्तरीत्यैव श्रीपत्तनादिमहानगरराजमार्गवत् सुखेन, अश्वानेकशतादिमहा-
मेलापकेन सुराष्ट्रालङ्कार-स्वङ्कारगठनायकादिसमग्रराजलोकेन नगरलोकेन च संशुखागमनदत्तबहुमाना रजितराजलोक-
प्रधानाः श्रीउज्जयन्तमहातीर्थतलहट्टिकायामावासिताः । तत्र च स्वङ्कारगटमध्ये सकलस्वध्वपरपक्ष-जनचेतश्चमत्कार-
कारिणीं चैत्यप्रपाटीं संघेन सह विधाय अषाढचतुर्मासकदिने आवालज्जवाचारिणं राज्य-राजीमतीपरिहारकारिणं
श्रीउज्जयन्ताचलमहातीर्थालङ्कारं श्रीनेमिकुमारं नूतनकृतस्तुति-स्तोत्रदानपूर्वकं नमश्चक्रुः । संधाधिपसाधुश्रीरयपति-
प्रमुखसुश्रावकैश्च श्रीशत्रुशुजयवच सुवर्णदत्कादिना पूजा कृता । श्रीशत्रुशुजयवत् (?) तस्मिन्नेव दिने श्रीमालालउत्तरनगर-

वास्तव्योदारचरित्रप्रभावकनानाभिग्रहग्रहणपूर्वकं वन्दनार्थं समागत सा० जगत्सिंहपुत्ररत्नसाधुजयतासुश्रावक-खङ्गार-
गढवास्तव्यमहर्दिकरीहडशांश्रण-री० रत्नपुत्ररत्नसा० मोखादिसुश्रावकश्राविकाणां श्रीसम्पत्त्वरोप-सामायिकारोप-
परिग्रहपरिसाणादिनन्दिमहामहोत्सवः कृतः । साधुश्रीरयपतिप्रमुखसर्वसंघसुश्रावकैः शशुञ्जयमहातीर्थवद्दिनचतुष्टयं
सर्वादेशेन महापूजा महाध्वजारोपादिमहोत्सवा निमिताः । परमिन्द्रपदं च श्रीहस्मीरपत्तनवास्तव्येन श्रीजिनशासन-
प्रभावकेण सा० धीणापुत्ररत्नेन सा० गोसलसुश्रावकेण द्विवल्लकद्रम्मशत २४७४ गृहीतम् । मन्त्रिपदं च प्रभावक-
साधुकालासुश्रावकपुत्ररत्नेन सा० वीजासुश्रावकेण द्रम्मशताष्टकेन गृहीतम् । शेषसुश्रावकैरन्यानि पदानि गृहीतानि ।
सर्वसंस्थया श्रीनेमिनाथदेवभाण्डागारे द्विवल्लकद्रम्मसहस्र ४० उत्पन्नाः ।

तदनन्तरम्, श्रीनेमीश्वरमुत्कलनं विधाय सर्वसंघसमन्विताः श्रीपूज्यराजाधिराजास्तलहट्टिकायां संघमध्ये
सम्प्राप्ताः । तत्र च नानाविधोत्सवप्रसरनिर्माणेन प्रबलप्रचण्डकलिकालभूषालोन्मूलनलब्धप्रकर्षान् स्वस्वामिनो
वीक्ष्य निजदानतिरस्कृतचिन्तामणि-कामधेनु-कल्पद्रुमचयेन समुपाजितयशःपुञ्जेन साधुश्रीरयपतिसुश्रावकशेखरेण
सा० महणसिंहादिपुत्रपरिवृत्तेन दिनत्रयं यावदहर्निशं स्वर्णशृङ्खलिकाकटकाक्षपट्टांशुकश्रीकरीचीनांशुकादिवस्तु-
कौशल-दक्षिणादानेन स्वस्वामिजयसंस्तवनाथं समग्रसुराष्ट्रादेशमध्यवर्त्यमेययाचकवर्गो यथेच्छं पोषितः । अन्यैरपि
साधुराजराजसिंह-साधुराजतेजपाल-सा० हरिपालादिश्रावकैरवारितसत्रनिर्माणदिना इर्षप्रकर्षाकुलः कृतः ।

९७. तदनन्तरम्, ततः स्थानात् प्रस्थाय सम्पादितस्वार्थसम्पत्तयः साहाय्यीभूतयुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरि-श्री-
जम्बिकाप्रमुखनानादेवदेवतावल्लो लक्षण-तर्क-साहित्यालङ्कार-नाटक-ज्योतिष्क-मन्त्र-तन्त्र-लघोविद्यासंस्फुरता
तुरगपद-कोष्ठकपूरण-नानालङ्कार-काव्यकरण-चिन्तितादिनानासमस्यापूरणदिना रञ्जिताशेषकोविदचक्रचूडामणयः
अस्खलितजैश्वर्यगोपणोपाजितचन्द्रचन्द्रज्योत्स्नाममानकीर्तयः स्वावदातोद्योतितस्वचन्द्रकुलोद्भवाचक्रपूर्वसूर्यो युग-
प्रधानश्रीजिनकुशलसूरिसुगुरुचक्रवर्तयः श्रीतीर्थयात्राकारणसफलीकुतात्मजन्मानेकायासमुपाजितामेयस्वस्वापतेये-
नाहर्निशं श्रीजिनशासनापरशायनोद्भवमहापुरुषसमूहैर्बन्दिवर्गवत्संस्तूपमानेन नानाविधाभिग्रहप्रतिपालनपवित्रीकु-
ताजन्मदेहेन मनोवाञ्छितार्थसम्प्राप्तिसमुद्भूतमहाहर्षविकसिताननेन साधुश्रीरयपतिप्रमुखसकलविधिमार्गसंधेन सह
निराबाधवृत्त्या वर्षतुङ्गाविविराधनानिवृत्त्या शून्यमपि सुराष्ट्रादेशं राजमार्गवदतिलङ्घ्य श्रीसंधानिमितासु स्थाने स्थाने
संजायमानासु प्रभावनासु, सुखं सुखेन श्रीपत्तनोपवने श्रावणशुक्लत्रयोदश्यां समवसृत्य, दिनपञ्चदशकं च यावच्च-
तुर्दिग्भ्यः समागतश्रीचतुर्विधसंघस्य महत्समाधानसमुत्पादनार्थं श्रीसंघमध्येऽवस्थिताः ।

तदनन्तरम्, भाद्रपदत्रयेकादश्यां चिन्तितार्थसम्पादनसमर्थेन साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेण सा० महणसिंहादि-
पुत्रपरिवृत्तेन साधुतेजपाल-साधुराजसिंहाभ्यां चाहमहमिक्रया देशान्तरीयसंघसमुदाय-श्रीपत्तनीयसमग्रस्वप्नपरपञ्च-
महाजनलोकमहामेलापकेन दीयमानेषु दानेषु, गीयमानेषु गीतेषु, नृत्यमानेषु खेलकव्न्देषु, वाद्यमानेषु द्वादशविध-
नान्दीतृपेषु, अश्वाधिरूढनानाढोल्लावादनविस्मापिताखिललोकेषु, मकलराजलोकनगरलोकचेतश्चमत्कारकारी समस्तदुर्ज-
नजनहृदयोद्देगकारी स्वजनजनमनोऽभ्योजनविकासनसूयानुकारी वचनातिगः श्रीपूज्यराजां श्रीरामचन्द्र[वत]प्र-
वेशकमहामहोत्सवः श्रीपत्तने संजातः ।

९८. तदनन्तरम्, साधुश्रीरयपतिः सुश्रावको द्वितीयवारं श्रीपत्तनीययाचकवग संपोष्य समग्रसंघपरिवृतः श्री-
पूज्यराजापादान् मुत्कलाप्य श्रीपत्तनात् प्रस्थाय, आगमनरीत्येव स्थाने स्थाने प्रभावनां कुर्वाणो युगप्रवरागमश्रीजिन-
चन्द्रसूरिनिर्वाणपवित्रिते श्रीकोशवाणके समग्रसंघपरिवृतः प्राप्तः । तत्र च श्रीजिनचन्द्रसूरिस्तुपे महाध्वजारोप-महा-
पूजास्तनविलेपननिर्माणवाचितसत्रकरणतुरगकनकादिनादिना श्रोतस्पर्णां विधाय, पुनर्द्वितीयवारं श्रीफलवद्धि-

कायां यात्रां च कृत्वा, वस्त्रादिदानसन्मानपूर्वकं देशान्तरीयसंघान् स्वे स्वे स्थाने प्रविष्टान् कृत्वा, यथागमनमार्गेण श्रीयोगिनीपुरे प्रभूतस्तेजसंकुले सुप्रव्रत्नसाधुराजधर्मसिंहकारितनिर्गमनमहोत्सववत्समधिकतरप्रवेशकमहामहोत्सवेन श्रीदेवालयसमन्वितः साधुश्रीरयपतिसुश्रावकः प्रविष्टः कार्तिकवदिचतुर्थ्याम् ।

१९. तदनन्तरम्, पुनः सं० १३८१ वैशाखवदिपञ्चम्यां श्रीपत्तने श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये श्रीयोगिनीपुर-समागतश्रीश्रीमालकुलोत्तंस-सा०रुद्रपाल-सा०नींबा-श्रीजावालिपुरागतमभिभोजराजपुत्र मं०सलखणसिंह-रत्नाचार्यलख-
(क्ष)ण-श्रीस्वत्पुत्रागत मं०भलयसिंह-श्रीभीमपल्लीसमागतसाधुराजवीरदेवप्रमुखसमप्रमुदाय-श्रीस्तम्भतीर्थागतव्य०
छाडा-श्रीधोधावेलाकुलागतसा०देपाल-मं०कुमर-सा०खीमडप्रमुखानेकसुश्रावकसमुदायमहामेलापकेन दिनपञ्चद-
शकादारभ्य संजायमानेषु महाप्रेक्षणयोगेषु, वितीर्यमाणेष्वभेयेषु स्वस्वापतेयेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, सम्पद्यमाना-
सु सविस्तरतरासु श्रीसंघपूजासु, क्रियमाणेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्यावारितसत्रेषु, भविष्यत्क्षुल्लक-क्षुल्लिकानां सकललोका-
श्रयत्पादनपूर्वं दीयमानेषु सविस्तरतरेषु पुष्पाङ्कदानेषु, साधुजाह्णपुत्ररत्नाभ्यां समस्तोत्सवसम्पादनोपाजितातुल्यपुण्य-
कदम्बकाभ्यां साधुराजतेजपाल-सा०रुद्रपालसुश्रावकाभ्यां श्रीश्रीमालकुलोत्तंस-सा०आना-सा० राजसिंह-भण०लूणा-
सा० क्षेमसिंह-सा० देवराज-भण०पद्म-मन्नाप्रमुखसमस्तश्रीपत्तनीयसमुदायपरिवृताभ्यां चतुर्थ्यां सविस्तरतमजलया-
त्राधिवासाननिर्माणपूर्वकं सकलजनमन्त्रेत्तत्कारकारी भवभवोपाजितपापहारी समस्तमहाजनलोकप्रत्यासन्नानेक-
ग्रामवास्तव्यलोकमत्सकावधूननकारी प्रतिष्ठामहामहोत्सवः कारितः । तस्मिन् महोत्सवे समग्रलब्धपुत्रकृतश्रीवज्र-
स्वामिप्रमुखानेकयुगप्रधानैः स्वपुरुचक्रवर्तिश्रीजिनचन्द्रसुरिकृताहनिशमाहाय्यैः श्रीजिनकुशलसुरिभिः श्रीजावालि-
पुरयोग्यश्रीमहावीरदेवबिम्ब-श्रीदेवराजपुरयोग्यश्रीयुगादिदेवबिम्ब-श्रीशुभजयस्थितबृहत्हावमहीप्राप्तदजीर्णद्विगार्थ-
सा० छज्जलपुत्ररत्नसाधुराजराजसिंह-साधुमोखदेवकारितश्रीश्रेयामसुखानेकबिम्ब-श्रीशुभजयस्थितस्वप्राप्तादमध्यस्थ-
भण०लूणाकारिताष्टापदयोग्यचतुर्विंशतिबिम्बप्रमुखशिलमयबिम्बानां सार्धशतययं प्रतिष्ठितम्, पिच्छलमयानां
संख्यैव नास्ति । श्रीउच्चापुरीयोग्यश्रीजिनदक्षसुरि-जावालिपुर-श्रीपत्तनयोग्यश्रीजिनप्रबोधसुरि-श्रीदेवराजपुरयोग्य
श्रीजिनचन्द्रसुरिमूर्तिनां श्रीअम्बिकाद्यधिष्ठायिकानां प्रतिष्ठा कृता । स्वभाण्डारायोग्य प्रधानं समवमर्णं च
प्रतिष्ठितम् । पष्टथां च व्रतग्रहणोत्थापना-मालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवोत्तिशयेन सविस्तरतरः कृतः । तस्मिन्
महोत्सवे देवमद्र-यशोमद्रक्षुल्लकयोरुत्थापना कृता । सुमतिसार-उदयसार-जयसारक्षुल्लकानां धर्मसुन्दरी-चारि-
त्रसुन्दरीक्षुल्लकयोश्च दीक्षा दत्ता । जयधर्मगणेः श्रीउपाध्यायपदं दत्तम्-तन्नामधेयं च श्रीजयधर्मोपाध्याय इति
कृतम् । अनेकसाध्वीश्राविकाभिर्मांला गृहीता । प्रभूतश्रावकश्राविकाभिः श्रीसम्यक्तत्वारोप-सामायिकारोपश्रीश्रावक-
द्वादशव्रतारोपश्च कृतः ।

तदनन्तरम्, श्रीतीर्थयात्राकर्तृकामसाधुराजश्रीवीरदेवप्रमुखश्रीभीमपल्लीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः श्रीभीम-
पल्यां साधुवीरदेवकारितसविस्तरतरप्रवेशकपूर्वकं श्रीमहावीरदेवं वैशाखवद्विजयोदयां नमस्कृत्यः ।

१००. तदनन्तरम्, तस्मिन्नेव संवत्सरे श्रीजिनशायनप्रभावेण सकलस्वपक्ष-पक्षशांसंख्यलोकमर्वाधमाधनो-
द्यतमनस्केन सकलभीमपल्लीसमुदायमुकुटकणेन निजावदातसंस्मारितस्वपूर्वजसाधुराजखीवड-सा०यशोधवल-साधु-
राजअभयचन्द्र-सा०साडल-साधु०धणपाल-सा० सामलसुश्रावकप्रमुखस्वपूर्वजकदम्बकेनोदारचरित्रेण दुष्करतराभिभ्र-
हावलीप्रतिपालनप्रवीणेन साधुराजवीरदेवसुश्रावकेण सा०मालदेव-सा०हुलमसिंहस्वभ्रातृपरिवृतेन प्रतापाक्रान्तभूत-
लपातसाहिश्रीग्यासदीनसुराज्यसंकुपुरमाणं निष्कास्य, सर्वदेशेषु कुङ्कुमपत्रिकाप्रदानपूर्वकं नानास्थानसमुदायान्
मेलयित्वा, सकलातिशयनिधाना निजावदातसंस्मारितश्रीगौतमस्वामि-श्रीसुधर्मस्वामि-श्रीजम्बूस्वामि-श्रीशूलमद्र-

श्रीआर्यमहागिरि-श्रीवज्रस्वामि-श्रीजिनदत्तसूरिप्रमुखानेकयुगप्रधाना युगप्रवरागमश्रीजिनकुशलसूरयः श्रीमहातीर्थ-
यात्रोपरि गाढतरनिबन्धने सर्वस्थानसंघपरिवृत्तेन सा०वीरदेवश्रावकेण विज्ञप्ताः ।

तदनन्तरम्, सूरिचक्रवर्त्तियुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरिशिष्यचूडामणिभिः श्रीपूज्यपादैर्ज्ञानध्यानबलेन सम्यक्
परिभाष्य ज्येष्ठाद्यपञ्चम्यां साधुराजवीरदेवश्रावकं सकलश्रीविधिसंघसैन्यमुख्यत्वेन श्रीजिनशासनप्रभावकं सकल-
कार्यनिर्वाहणसमर्थं साधुराजदेवपुत्रवृत्तं साहुश्रावसाश्रावकं साहुपूर्णपाल-साहुघण्टापरिवृत्तं श्रीसंघपाश्चात्य-
प्राग्भारनिर्वाहणपदे संन्यस्य, पुण्यकीर्तिगणि-वा० सुखकीर्तिगणिप्रमुखसाधुदादशक-प्र० पुण्यसुन्दरीप्रमुखसाप्तीवृ-
न्दपरिवृताः साधुराजवीरदेवकारितकृतयुगावतारमहारथतुल्यश्रीदेवाले चतुर्विंशतिपट्टकं महदुत्सर्पणापूर्वकं संस्थाप्य,
शकट [शत] त्रयानेकाश्चबुन्दोद्भूतदनाज्ञातिसम्मिलितामयपदातिवर्गसम्मिलितसर्वस्थानवास्तव्यश्रीविधिसंघेन
साधं सविस्तरतरश्रीदेवालयनिष्क्रमणमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीभीमपल्लीतः श्रीपूज्यपादाः श्रीतीर्थनमस्करणार्थं प्रत्यास-
त्त्यायामपि चातुर्मास्यां गाढतमसर्वसंघोपरोधेन प्रस्थिताः ।

तदनन्तरम्, स्थाने स्थाने संज्ञायमानेष्ववारितसत्रेषु, वाद्यमानेष्वश्राधिखण्डेषु ढोलेषु, निजशब्दवधिरिकृताम्भ-
राशासु भेरीशब्देषु, दीयमानेषु तालरासकेषु, श्रीकरीज(१)मालेन विराजमानः सर्वोऽपि संघः, अन्तरागतश्रीवायड-
नगलगङ्गाश्रीमहावीरदेव-श्रीशेरीषकालङ्कारश्रीपार्श्वनाथदिनानास्थानतीर्थेषु दिनद्वयं श्रीमहाध्वजरोपपूजाविशेषा-
वारितसत्रनिर्माणपूर्वकं यात्रां विधाय श्रीशिरसिजे महानगरे समग्रलोकाश्चयकारकजङ्गमप्रासादकल्पश्रीदेवालयप्र-
वेशकमहामहोत्सवपूर्वं प्राप्ताः । तत्प्रत्यासत्तश्रीआशापल्लीनगरीवास्तव्यव्यवहारिकमहणपाल-व्यव० मण्डलिक-सा०
वयजलप्रमुखश्रीविधिमधुदायाम्यर्थनाथ सर्वसंघसुश्रावकपरिवृत्तैः श्रीपूज्यपादैः सकलजनार्थ्यकारकश्रीआशापल्लीसमु-
दायकारितप्रवेशकमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीआशापल्ल्यां श्रीयुगादिदेवतीर्थं नमस्कृत्य, सविस्तरतो मालारोपणमहामहो-
त्सवः कृतः ।

तदनन्तरम्, पुनः सर्वसुश्रावकलोकपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रीसंघमध्ये समयाताः । तत्पश्चात्, ततः स्थानात्
सर्वोऽपि संघो विशेषतो गुरुतराडम्बरेण श्रीस्तम्भनकश्रीपार्श्वनाथयात्राकरणार्थं सकलगूर्जरतालङ्कारभूतश्रीस्तम्भ-
तीर्थोपरि प्रचलितः सन् मार्गागतसर्वनगरग्रामेषु प्रधानप्रासादममानश्रीदेवालयस्य प्रवेशकमहोत्सवं कुर्वाणः
श्रीस्तम्भतीर्थं प्राप्तः ।

१०१. तत्र च निरुपमातिशयशालिश्रीआर्यसुहृत्सूरि-युगप्रवरागमानुकारिश्रीजिनकुशलसूरिसुगुरुपदेशेन
सर्वप्रकारेण श्रीसम्प्रतिमहागजाधिराजममानेन सकलबुद्धिनिधानेन साधुराजवीरदेवसुश्रावकेण सकलश्रीस्तम्भतीर्थ-
वास्तव्योत्तममध्यमजघन्यलोकाबालगोपालमहामेलापकेन महाम्लेच्छानां पश्यतामपि दाल्यमानेषु चामरेषु, त्रिय-
माणसु श्रीकरीषु, वाद्यमानासु भेरीपरम्परासु, अश्राधिखण्डोल्लादिवादित्रिनादवधिरिकृताम्भराशाचक्रेषु, नृत्यमा-
नेषु पदं पदं खेलकवृन्देषु, दीयमानेष्वविधिवसुधवामिनारीभी रागकेषु, गीयमानेषु श्रीतीर्थङ्करदेवश्रीयुगप्रधानश्री-
संघपुरुषकृतावदातस्तवक्रेषु गीतेषु, पापव्यमानेषु बन्दिबृन्देषु, दीयमानेष्ववेषेषु स्वस्वापतेषु, किं बहुना वचना-
तिगेषु नानाविधेषु नाटकाद्युत्सवेषु संज्ञायमानेषु, समग्रनगरहट्टशोभातलिकालोत्तेजनिर्माणपूर्वकं हिन्दुगाराज्यालङ्कार-
मश्रीश्वरवस्तुपालकारितयुगप्रवरागमश्रीजिनश्वरसूरिप्रवेशकमहोत्सववत्तमहाम्लेच्छराज्यप्रधानालङ्कारभूतसाधुराजजेस-
लकारितममप्रातिशयनिधानश्रीजिनचन्द्रसूरियुगप्रधानमहाप्रवेशकाधिकजङ्गमयुगप्रधाननेकलब्धिनिधानश्रीजिनकुश-
लसूरीणां प्रवेशकमहामहोत्सवो हिन्दुकवारकवत्, श्रीरथयात्रानुकारिप्रासादकल्पश्रीदेवालययात्रानिर्माणपूर्वकं नवा-
ङ्गवृत्तिकारश्रीमदभयदेवसूरिप्रकटितश्रीस्तम्भनकालङ्कारश्रीपार्श्वनाथविधिचत्त्यालयसंस्थितश्रीअजितस्वामितीर्थयानु-

नकुतनवनवालङ्कारस्तुतिस्तोत्रमणपूर्वकं श्रीपूज्यैः सर्वचतुर्विधसंचपरिवृतैः सकलमवोपाजितपापकम्पलप्रक्षालनप-
विषा यात्रा कृता ।

तदनन्तरम्, दिनाष्टकं यावत् साधुराजवीरदेवप्रमुखदेशान्तीयमहद्विकसुश्रावकैः श्रीस्तम्भतीर्थवास्तव्यश्री-
विधिसमूहायेन च श्रीमहाध्वजारोपश्रीमहापूजा—स्वारितसत्र—श्रीसंचपात्सल्य—श्रीसंचपूजा—श्रीइन्द्रमहोत्सवामेयस्वा-
पतेयोत्सर्पणनिर्माणपूर्वकं सकलस्वपक्षलोकानन्ददायकाः सर्वविपक्षलोकहृदयकीलानुकारका महामहोत्सवाश्च चक्रिरे ।
इन्द्रपदं च सा०कडुयासुश्रावकपुत्रलेन दो०खाभराजसुश्रावकाजुनेन दो०सामलसुश्रावकेण द्विव० द्र० शत १२
गृहीतम् । श्रीमन्निपदादिपदानि चान्यैः सुश्रावकैर्गृहीतानि ।

१०२. तदनन्तरम्, श्रीस्तम्भतीर्थात् प्रस्थाय सर्वोऽपि संघः संजायमानेषु राजविधुरेष्वपि सर्वशून्यभूतेषु देशेषु,
समग्रोत्साहपूर्वकं श्रीशत्रुञ्जयोपरि प्रचलितः सन्, अन्तरागतश्रीधान्यूकामहानगरे संप्राप्तः । तत्र सकलनगरनायकेन
मन्त्रिदलकुलोत्तसेन ठ० उदयकर्णसुश्रावकेण श्रीसंचपात्सल्यश्रीसंचपूजानिर्माणपूर्वकं महती प्रभावना कृता । ततः पुनः
प्रस्थाय, क्रमक्रमेण श्रीशत्रुञ्जयतलहड्डिकायां सम्प्राप्तः । तदनन्तरं श्रीपूज्यपादैः सर्वसंचपरिवृतः श्रीशत्रुञ्जयशैलपर्य-
ध्यारोहं विधाय भवभयवल्लीप्रोन्मूलनासिलतासमानां द्वितीयवारं श्रीशत्रुञ्जयालङ्कारश्रीयुगादिदेवमहातीर्थयात्रां नाना-
भङ्गिचन्द्रसर्वालङ्कारसुन्दरनूतनकृतस्तुतिस्तोत्रप्रदानपूर्वकं कृत्वा, तदनन्तरं दिनदशकं यावत् सकलसंचमुख्यभूतसा-
धुराजवीरदेवश्रीसंचपात्सल्यपदप्राग्भारनिर्वाहक—सा०साहुतेजपाल—सा०नेमिचन्द्र—योगिनीपुरवास्तव्यश्रीश्रीमालमा०
रुदपाल—साहुनीबदेव—मन्त्रिदलकुलोत्तसेन ठ० जवनपाल—सा०लखमा—श्रीजावालिपुरवास्तव्यसा०पूर्णचन्द्र—सा०महजा-
गुडहावास्तव्यसा०वाधूप्रमुखानास्थानकवास्तव्यमहामहद्विकसुश्रावकैः श्रीमहाध्वजारोपमहापूजावारितसत्र—श्रीसाध-
मिकवात्सल्य—श्रीसंचपूजा—श्रीइन्द्रपदमहामहोन्मवनिर्माणामेयस्वस्वापतेयैश्च पट्टांशुकादिनानावस्वस्वर्णकटककादिवि-
रणपूर्वकं श्रीशत्रुञ्जयोपरि श्रीजिनशासनश्रोतमर्षिका प्रभावना कृता । इन्द्रपदं च श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणप्रगुणेन
साहुलोहटपुत्रलेन साधुलखमासुश्रावकेण द्विवल्लि(ल्ल)कद्रम्मशतसप्तत्रिंशद्विगृहीतम् । अमात्यपदं च श्रीयोगिनीपु-
रवास्तव्यश्रीश्रीमालमा०सुरराजपुत्रलेन सा०रुदपालाजुनेन साहुनीबदेवश्रावकेण द्विवल्लि(ल्ल)कद्रम्मद्वादशशतैर्गृहीतम् ।
शेषपदान्यन्यमहद्विकसुश्रावकसुश्राविकाभिर्गृहीतानि । सर्वसंख्यया श्रीयुगादिदेवभाण्डागारे श्रीविधिसंचेन सहस्रप-
ञ्चदशप्रमाणं स्वस्वापतेयं सफलीकृतम् । स्वकीयश्रीयुगादिदेवविधिवैत्ये नूतननिष्पन्नश्रीचतुर्विंशतिजिनलयदेवगृहि-
कासु श्रीपूज्यराजैः सविस्तरतः कलशध्वजारोपः कृतः ।

तदनन्तरम्, सर्वसंचपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रीयुगादिदेवमुत्कलनं विधाय तलहड्डिकायां समायाताः । ततः
सर्वोऽपि संघ आगमनरीत्यैव गुवाडम्बरेण व्यापुष्ट्य पुनः शैरीपके श्रीपार्श्वयात्रां विधाय, क्रमक्रमेण श्रीशङ्केधरे
समायातः । तत्र च दिनचतुष्टयमवारितसत्र—श्रीसाधमिकवात्सल्य—श्रीमहापूजा—महाध्वजारोपनिर्माणपूर्वकं श्रीपार्श्व-
नाथप्रत्यामन्त्रपाडलालङ्कारश्रीनेमीश्वरयोर्नूतनकृतस्तुतिस्तोत्रप्रदानपूर्वकं सकलसंचपरिवृतैः श्रीपूज्ययात्रा कृता । तद-
नन्तरं सकलसंचपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रावणशुक्लादश्यां प्रभावकमाधुराजवीरदेवकारितमविस्तरप्रवेशकनिर्माण-
पूर्वकं श्रीभीमपल्लीयां श्रीमहावीरदेवं नमश्चक्रुः । देशान्तरीयः सर्वः संघः साहुवीरसुश्रावकेण सन्मानदानपूर्वकं
स्वस्वस्थाने प्रविष्टः ।

१०३. तदनन्तरम्, सं० १३८२ वर्षे वैशाखसुदि ५ साधुराजसामलकुलप्रदीपायमानस्यैर्गोदार्थगाम्भीयाधःकृतमेरु-
मन्दपयोनिधिवितानसमग्रनगरलोकमुकुटायमानश्रीजिनशासनश्रोतमर्षणकरणप्रधानश्रीशत्रुञ्जयादिमहातीर्थयात्राकर-
णसमुपाजितपुण्यनिधानसाधुराजवीरदेवसुश्रावककारितो दीक्षामालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः श्रीभीमपल्लीय—श्री-

पत्नीय-श्रीप्रह्लादनपुरीय-श्रीबीजापुरीय-श्रीआषाढाष्टीयादिनानास्थानसमुदायमहामेलापकेन वाद्यमानेषु द्वादशवि-
धनान्दीर्घेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानास्त्रिविधवसुधवासु नायिकासु, संजायमानासु श्रीसंघपूजासु, क्रिय-
माणेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्येषु, दीयमानेष्वभयेषु स्वस्वापतेषु, सम्प्रद्यमानेष्ववारितसत्रेषु, दिनत्रयममारिषोपणानि-
माणपूर्वकं हिन्दुकवारकवत्सकलजनमनश्चेतश्चमत्कारकारी विपक्षहृदयकीलानुकारी सकलातिशयनिधानैः सर्वलम्बिप्र-
धानैर्नजावदात्तसंस्मारितपूर्वस्मरिभिः श्रीजिनकुशलस्मरिभिर्युक्ते। तस्मिन् महोत्सवे क्षुल्लकचतुष्टयं क्षुल्लिकादयं कृतम्,
तेषां नामानि विनयप्रभ-मस्तिप्रभ-हरिप्रभ-सोमप्रभक्षुल्लकाः, कमलश्री-ललितश्रीक्षुल्लिके इति। प्रभूतसाध्वीश्रावि-
काभिर्मांसा गृहीता। अनेकश्रावकश्राविकाभिः सम्यक्चारोप-सामायिकारोपः कृतः, परिग्रहपरिमाणं च गृहीतमिति।

तस्मिन्नेव संवत्सरे श्रीपूज्याः श्रीसत्यपुरीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीसत्यपुरे श्रीसमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशक-
महोत्सवाः श्रीमहावीरदेवतीर्थराजं नमश्चक्रुः। तत्र च मासमेकं श्रीसमुदायस्य समाधानं समुत्पाद्य, श्रीलाटहृदसमु-
दायाभ्यर्थनया श्रीलाटहृदे श्रीसमुदायविहितसविस्तरतरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीमहावीरदेवाधिदेवं नमश्चक्रुः। तत्र च
पक्षमेकं श्रीसमुदायस्य समाधानं समुत्पाद्य, श्रीवाग्भटमेरवीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीवाग्भटमेरौ श्रीसमुदायकारितस-
कलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारिप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीयुगादिदेवतीर्थनाथं नमस्कृत्य चतुर्मासी चक्रुः।

१०४. पश्चात्, तत्र च सं० १३८३ वर्षे पौषशुक्लपूर्णिमायां श्रीजिनशानसमप्रभावनाश्रीसाधर्मिकवात्सल्यादिनाना-
धर्मकृत्यकरणोद्यत्साधुराजप्रतापसिंहप्रमुखश्रीवाग्भटमेरवीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीजेलमेरवीय-श्रीलाटहृद-श्रीसत्य-
पुर-श्रीप्रह्लादनपुरीयादिनानास्थानवास्तव्यमहर्द्विकसुश्रावकलोकमहामेलापकेन संजायमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्य-
श्रीसंघपूजादिनानाविधेषु धर्मकृत्येषु, दीयमानेषु तालारासेषु, क्रियमाणेष्ववारितसत्रेषु, अमारिषोपणानिर्माणपूर्वकं
श्रीउन्धापना-मालारोपण-श्रीसम्यक्चारोपण-सामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणानिन्दिमहामहोत्सवं चक्रुः।

१०५. तत्तस्मिन्नेव संवत्सरे श्रीजवालिपुरीयसमुदायगाढतराभ्यर्थनया सकलातिशयनिधानाः समग्रधर्माला-
मधानाः श्रीजिनकुशलस्मरियुगप्रधानाः श्रीवाग्भटमेरुतः प्रस्थाय समग्रराज्यभारपुराधारणधौरेयस्वकीयपूर्वजवाहिज-
कोद्वरणकारित-श्रीशान्तिनाथमहाविम्बसमन्वितोत्तुङ्गतोरणनिरुपमगुरुतरप्रासादशिखरे श्रीलवणखेटकनगरे युगप्रव-
रागमस्वकीयदीक्षागुरुश्रीजिनचन्द्रस्मरिसुगुरुजन्ममहोत्सवसौवजन्मदीक्षाग्रहणमहामहोत्सवविलोकनपवित्रीभूताखिल-
स्वपक्ष-परपक्षजनताननाः श्रीशम्भानयने च श्रीशान्तिनाथदेवाधिदेवम्, श्रीसमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहो-
त्सवा नमस्कृत्य कियन्ति दिनानि उभयस्थानसमुदाययोः समाधानं च समुत्पाद्य श्रीविधिधर्मकमलकाननप्ररोहसरोवरे
श्रीजवालिपुरे नानोत्सवनिर्माणसमुद्यत श्रीजवालिपुरीयमहासमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवाः
स्वहस्तकमलप्रतिष्ठितं श्रीजवालिपुरीयसमुदायमनोवाञ्छितार्थपूरणाङ्गीकृतप्रतिष्ठं श्रीमहावीरदेवमहातीर्थराजचरण-
कल्पद्रुमं नमश्चक्रुः। तत्र च मन्त्रीश्वरकुलधरकुलप्रदीप मं० भोजराजपुत्ररत्न मं० सलखणसिंह-सा० चाहड-
पुत्ररत्नसा० झाञ्जनप्रमुखश्रीजवालिपुरीयविधिसमुदायाभ्यर्थनया श्रे० हरिपालपुत्ररत्नश्रे० गोपालप्रमुखश्रीउच्चकीय-
देवराजपुरीयसमुदाय-सकलौत्सवधुराधारणधौरेयधवलसा० झाङ्गणपुत्ररत्नसाधुराजतेजपाल-सा० रुदपालप्रमुखश्रीप-
त्नीय-श्रीजेसलमेरवीय-श्रीशम्भानयनीय-श्रीश्रीमालीय-श्रीसत्यपुरीय-श्रीगुडहाप्रमुखनानागमग्रामवास्तव्यासं-
ख्यश्रीविधिसमुदायश्रावकलोकमहामेलापकेन दिनदशपञ्चकादारभ्य संजायमानेषु भविष्यत्क्षुल्लकानां सविस्तरतरेषु
पुष्पाङ्कदानमहामहोत्सवेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, अनेकमहामहर्द्विकसुश्रावकलोकैः स्वर्णरजतवस्त्राभदानैः सफली-
क्रियमाणेष्वभयेषु स्वस्वापतेषु, दीयमानेष्वविधिवसुधवाभिर्नारीभिः स्थाने स्थाने गीतेषु, श्रीसंघपूजा-साधर्मिक-
वात्सल्यावारितसत्रामारिषोपणानिनाप्रभावनासु प्रवर्तमानासु, सं० १३८३ वर्षे फाल्गुनदिनवम्भामतिशयेन विष-
मदुःषमाकाले प्रवर्तमाने, सकलस्वपक्षपरपक्षोत्तममध्यमजघन्यलोकानां मत्तके हस्ताभ्यारोहं...कुर्वाणामपि, निरुपम-

सौवज्ञानध्यानबलातिशयागामिकुशलं परिभावयद्भिः श्रीत्रिनकुशलसूरिभिः सुप्रमसुप्रभावत्सकलस्वपक्ष-परपक्षा-
संख्यन्लेच्छलोकचेतश्चमत्कारकारी विविधर्मप्रभावनाप्रदिष्टलोकहृदयकीलानुकारी निर्विघ्नः श्रीप्रतिष्ठा-व्रतप्रहणो-
त्थापना-मालारोपण-श्रीसम्यक्चारोपादिनन्दिमहामहोत्सवः सविस्तरतरः कृतः । तस्मिन् महोत्सवे श्रीराजगृहनिवा-
सिसमग्रलोकक्रीडास्थानकश्रीवर्धमानस्वामिचरणकमलन्यास-श्रीगौतमस्वामिप्रमुखश्रीमहावीरकादशगणधरादिमहासु-
निनिर्वाणपवित्रीकृतश्रीवैभारिगिरिशैलोपरि ४० प्रतापसिंहकुलप्रदीपमन्त्रिदलकुलोत्तंससंघपुरुष ४० अचलकारितश्री-
चतुर्विंशतिजिनालयोत्तुङ्गोत्तोरणप्रासादमूलनायकयोग्यश्रीमहावीरदेवप्रमुखानेकशिलमय-पित्तलमयाधनेकविम्बानां गु-
रुमूर्त्तानामधिष्ठायिकानां च प्रतिष्ठा संजाता । धुल्लक्ष्मणदकं च कृतम्, तन्नामानि न्यायकीर्ति-ललितकीर्ति-सोम-
कीर्ति-अमरकीर्ति-नमिकीर्ति-देवकीर्तिमुनय इति । अनेकाभिः श्राविकाभिर्माला गृहीता नानाश्रावकश्राविकाभिः
श्रीसम्यक्चारोप-सामायिकारोप-द्वादशश्रुताङ्गीकारश्च कृतः ।

१०६. तदनन्तरम्, सिन्धुदेशालङ्कारश्रीउद्यानगर-श्रीदेवराजपुरवास्तव्यमहर्द्विकसुश्रावकसमुदायगाढतरोपरोधव-
शात् युगप्रवरागमश्रीअर्घ्यसुहृत्सूरिलोकोत्तरावदातप्रकटनपरा दुष्करतरनिरतिचारचारित्रशीलप्रतिपालनलोकोत्तरत-
पोविधानाकृष्टकिङ्करीभूयन्तरामरनिरकसततविहितसाभिष्योदुराः समाश्रितसौवध्यानातिशयनिरुपमगम्भीरदेविकु-
ञ्जराः सांयात्रिताष्टदशसहस्रशीलाङ्गमहारथनिकरा नवपटत्रिंशिकासुरिगुणजात्याश्वघड्यासुसुन्दराः पराजय्यानेक-
मुनिमण्डलीपदातिवर्गसारपरिवारा युगाध्यप्रीजिनकुशलसूरिसुगुरुचक्रीधरा महान्लेच्छकुलकुलगुरुतरश्रीसिन्धुमण्डलो-
परि महामिथ्यात्वदुद्दान्तभूपालोन्मूलनार्थं स्वाश्रितश्रीविविधधर्मधराणीधवसंस्थापनार्थं चैत्राद्यपक्षे दिग्विजयमुहूर्त्तं वि-
धाय, स्थाने स्थाने शुभशकुनैः प्रेर्यमाणान्, पुनर्द्वितीयवारं मार्गागतश्रीशम्यनयन-श्रीसेडनगरादितर्वस्थानेषु स्वाज्ञा-
भूपालसंस्थापनां कुर्वाणाः, क्रमक्रमेण मरुस्थलीजनपदमुखकल्पश्रीजेसलमेरुमहादुर्गमध्यनिवासिसामान्यनराज्यमहा-
ज्ञानदैत्योत्पादनाय श्रीराजलोक-नगरलोकमहामेलापकेन वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीर्घेषु, दीयमानेषु महर्द्विकसुश्रा-
वकैरमेयेषु स्वस्वापतेयेषु, श्रीविधिसमुदायकारितसकललोकचेतश्चमत्कारकारिप्रवेशकमहोत्सवपूर्वकं स्वहस्तकमलप्रतिष्ठितं
निःशेषविभ्रमालाविनाशनसमुद्यतं श्रीपार्श्वनाथदेवाधिदेवचरणारविन्दद्वैतं नमस्कृवंति स्म ।

पश्चात्तत्र दिनदशपञ्चकैः स्वकीयवाक्चातुरीखड्गलतयाऽज्ञानदैत्योच्छेदनं विधाय, सर्वजनसुखावहं ज्ञानावबो-
धभूपालं संस्थाप्य, श्रीउच्चकीय-श्रीदेवराजपुरीयसुश्रावकेश्वराः श्रीपूज्ययुगवराः, श्रीभूमतां प्रवर्तमानायामपि साञ्चि-
ध्यकार्यम्बुदामरनिकराः, किङ्करीभूतमरुस्थलीमध्यस्थानेकभूतप्रेतपिशाचनिकराः, शनैः शनैः स्वच्छन्दलीलया
ईयांसमित्यादिनासामित्यलङ्काराः, मरुस्थलीमहासमुद्रं श्रोपचनराजमार्गवत् समुल्लङ्घ्य, वाद्यमानेषु द्वादशविधनान-
न्दीर्घेषु, समग्रलोकनगरलोकमहामेलापकेन नानाविधखर्णपट्टांशुकादिदानपूर्वकं श्रीदेवराजपुरीयसमुदायकारितगुरु-
तप्रवेशकमहोत्सवाः, स्वहस्तकमलप्रतिष्ठितं श्रीयुगादिदेवतीर्थराजं नमस्कृजुः ।

१०७. तदनन्तरम्, तत्र चाहर्निशं धर्ममर्मदण्डरत्नविराजमानव्याख्यानसेनाधिपतिना मिथ्यात्वभूपालपक्षपाति-
कुवासनादिसीमालभूपालान् प्राणिहृदयदुर्गमध्यस्थितान् मासिकेन निधोष्य, श्रीमत्पूज्यमहाराजाधिराजाः श्रीउच्चकी-
यसमुदायगाढतराभ्यर्चयन्ना नानाविधाङ्गोत्थशिक्षालिनो दुर्जयमिथ्यात्वाविनाशोन्मूलनार्थं तद्राजधानीसभायां
हिन्दुकवारकं वादीन्द्रद्विपष्टापञ्चाननश्रीजिनपतिसूरिगुरुचक्रवर्तिचरणाम्भोरुहपवित्रितायां श्रीउच्चायां नगरमध्य-
निवासिचातुर्वर्णम्लेच्छराजलोकासंख्यमेलापकेन वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीर्घेषु, महर्द्विकसुश्रावकैर्दीयमानेषु या-
चकमनोवाञ्छितार्थनिचयेषु, श्रीउच्चकीयमहासमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीचतुर्विंशतिपट्टकालङ्कार-
श्रीयुगादिदेवं नमस्कृत्य निःशङ्कचित्ता अवस्थिताः । पश्चात् सकललोकासुखावहं प्रचण्डप्रबलिमिथ्यात्वभूमीधरं
सर्वोत्तमसौवधर्मगुणाध्यारोपमात्रेण निर्धाष्य, मासमेकं यावत् स्थिता, स्वपक्षाश्रितं श्रीविविधधर्ममहाराजं बद्धमूलं सं-

स्वाप्य च पुनश्चतुर्मास्युरि सकलानार्यसिन्धुदेशजनतालुगम्यमानचरणाः श्रीदेवराजपुरवरे श्रीपुगादिदेवं नमश्चक्रुः ।

१०८. पञ्चाक्षदन्तरम्, सं० १३८५ वर्षे माघशुक्लपञ्चम्यां प्रवर्धमानशिष्यसंप्राप्त्याद्यनेकलब्धि-आर्यानार्यदेशजिनधर्मप्रवृत्तिभूपालादिप्रतिबोधनशक्ति-निर्लोभताप्रवचनप्रभावनाविधानश्रीधरिमन्त्राराधन-नानासमयार्थव्याख्यान-संवेगतासुरासुरवशीकरणता-परवादिनिर्घाटन-सर्वनगरग्रामजिनश्रवणविम्बस्थापनादिनानानिजलब्धिशक्त्यादिसंस्मारितश्रीगौतमस्वामि-श्रीसुधर्मस्वामि-श्रीआर्यसुहस्ति-श्रीवयरस्वामि-श्रीआचार्यमन्त्रप्रकटीकरणप्रवीणश्रीवर्धमानधरि-श्रीनवाङ्गवृत्तिकारश्रीस्तम्भनकपार्थनाथप्रकटीकरणोपाजितभूरियशःश्रीअभयदेवधरि-अनेकदेवाराध्य-मरुस्थलीकल्प-द्रुमावतारश्रीजिनदत्तधरि-वादीन्द्रद्विपघटाविद्रावणपञ्चाननश्रीजिनपतिधरि-नानास्थानसंस्थापितश्रीतीर्थङ्करदेवोत्तुङ्ग-लौरणप्रासादश्रीजिनेश्वरधरिप्रमुखानेकस्ववंशोद्भवगणधरपुगप्रधानमालावदातैः तपःक्रियाविध्याव्याख्यानध्यानातिशया-वर्जितकिङ्करीभूतामरमहाम्लेच्छहिन्दुकनरेश्वरमधुकरनिकरसमाश्रितचरणम्भोजयुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रधरिशिष्यरा-जैर्युगप्रधानपदवीप्राप्त्यनन्तरप्रत्यन्दप्रवर्धमानप्रतिष्ठा व्रतग्रहण-मालारोपण-श्रीमहातीर्थयात्राविधान-समुपाजितगोक्षी-रधाराचवलहीराहुहासतुषारकरनिकरोज्ज्वलयशःकाचकर्पूरवासितविश्ववल्यैः सुगुरुचक्रवर्तिश्रीजिनकुशलधरिभिः स्थैर्यै-दार्ढ्यागम्भीर्यादिनानागुणगणमुक्ताफललतालङ्कृतग्राश्रीदेवगुर्वाङ्गास्खलितप्रतिपालनजात्यजाम्बूनदमुकुटालङ्कृतोत्तमा-ङ्गश्रीजिनशासनप्रभावनावलीविधिवकीडाविनोदविधानसमुद्यतश्रेणोपालपुत्ररत्नश्रेणरपाल-सा० वयरसिंह-सा० नन्द-ण-सा० मोखदेव-सा० लाखण-सा० आम्बा-सा० कडुया-सा० हरिपाल-सा० वीकिल-सा० चाहडप्रमुखानेकोष्ठीयम-हामहर्द्विकसुश्रावक-श्रीदेवराजपुर-श्रीकियासपुर-श्रीबहिरामपुर-श्रीमलिकपुरप्रमुखनानानगरग्रामवास्तव्यासंख्यसु-आवक-राणक-राजलोक-नगरलोकगालहतराम्यर्थनया प्रचुरदिनादारम्य स्थाने स्थाने संजायमानेषु नानाविधेषु नाट-केषु, दीयमानेषु नराविधवसुधवाभिर्नारीभिस्तालारासकेषु, हाहाहूहसमानानेकगायनावलीभिर्गीयमानेषु गीतेषु, पापव्यमानेषु भट्टघट्टवृन्देषु, दीयमानेषु महामहर्द्विकसुश्रावकै राजलोकैर्नानाप्रकारखर्णरजतकटकतुरङ्गमपट्टांशुकादि-वस्त्राभ्रदानेषु, संजायमानेषु भविष्यत्तुल्यकल्लुल्लिकामालायाः सविस्तरतरेषु पुष्पाङ्कदानेषु, क्रियमाणेषु श्रीसाधर्मिक-वात्सल्यश्रीसंपूजाद्यनेकप्रकारेषु धर्मकृत्येषु, विषमदुःखमकाले प्रवर्तमानेषुपि सुप्रभावच्छ्रीचक्रवर्तिपट्टाभिषेकमहोत्स-वानुकारी महामिथ्यात्वदैत्यविनाशनमधुसूदनानुकारी सकलस्वपक्षमहाजनलोकचेतश्चमत्कारकारी प्रदिष्टाखिललोक-हृदयकीलानुकारी सौवश्रीविधिवर्धसाम्राज्यसम्प्राप्तिमिथ्यात्वभूपालोन्मूलनश्रीसिन्धुदेशविजययात्राकरणसमुपाजित-पुण्यराज्यलक्ष्मीपाणिग्रहणसंस्तवकः श्रीप्रतिष्ठाव्रतग्रहणमालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरतरश्चकिरे । तस्मिन् महो-त्सवे श्रीराणकोट्टुविधिवैचल्य-श्रीक्रियासुरपुर्वविधिवैचल्यमूलनायकयोग्यश्रीपुगादिदेवविम्बद्वयप्रमुखानेकशिलमयपितला-मयविम्बानां श्रीमत्पूज्यप्रवरतरकीर्तिलम्भानुकारिणां प्रतिष्ठा संजाता । नवनिधानानुकारिशुल्लकनवकं स्वायत्तं जातम्, शुल्लिकात्रयं च-तत्त्वामानि भावमूर्ति-मोदमूर्ति-उदयमूर्ति-विजयमूर्ति-हेममूर्ति-भद्रमूर्ति-मेघमूर्ति-पद्ममूर्ति-हर्ष-मूर्ति शुल्लका इति, कुलधर्मा-विनयधर्मा-शीलधर्मा साध्य इति । सप्तसप्ततिश्राविकामिर्माला गृहीता । अनेक-श्रावकश्राविकालोकैः परिग्रहपरिमाणग्रहण-सामायिकारोप-सम्यक्चारोपाः प्रचकिरे ।

१०९. तत्तत्र सं० १३८५ वर्षे लक्षणच्छन्दोलङ्कारसारनाटकाप्रमाणप्रमाणप्रसिद्धसिद्धान्ताद्यनवधर्मावधारणी-धीविवेयजनप्रचारणीभूतकुशाग्रनिशातसौवमित्राततरिस्तुतसुरधरिभिः श्रीजिनकुशलधरिभिः श्रीउच्छकीय-श्रीबहि-रामपुरीय-श्रीक्यासपुरीयादिश्रीखरंतरसमुद्रायमेलापके फाल्गुनशुक्लचतुर्थीदिने पदस्थापनाशुल्लकशुल्लिकोत्थापनामा-लाग्रहणदिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरतरश्चके । तस्मिन् महोत्सवे पञ्चमलकरणगेष्ठीचनार्चार्थपदं प्रदत्तम्, नूतनदीक्षि-तशुल्लिकानाशुत्थापना कृता । विंशतिश्राविकामिर्मालाग्रहणं विहितम् । बहुभिः श्रावक-श्राविकामिः परिग्रहपरिमाण-सामायिकारोप-सम्यक्चारोपा विदधिर ।

११०. तदनन्तरम्, सं० १३८६ वर्षे निरुपमाकुत्रिमात्ररहदतरमतिक्राग्रासङ्कारसुभगं श्रीदेवगुर्वाञ्चाचिन्ताम-
पिबिभूषणप्रियं भावुकमस्तकश्रीजिनशासनप्रभावनावनीतलसमुल्लासनघनाधनालीसमवायश्रीबहिरामपुरीयखरतरसङ्ग-
दायघनतरोपरोधवशतः सततविहितसुबिहाराः स्वकीयसप्रसरज्योतिर्विज्ञापसारितान्तरघोरान्धकारा जागरुकीकृतवि-
चित्रचित्रमाङ्गलिकप्रयागभाराः स्वीकृतचरणकरणाङ्गरणसुभावकगणपरिवाराः श्रीजिनकुशलस्रियुगप्रवरा दिवाकरा
इव सकलभक्तिकमलकाननप्रबोधनप्रबद्धादरा मोहान्धकारतिरस्कारकरणार्थं श्रीबहिरामपुरे सा० श्रीम-सा० देदा-सा०
धीर-सा० रूपप्रमुखसमग्रश्रीबहिरामपुरवास्तव्यश्रीविधिसमुदायविधीयमानसमग्रपक्षपरपक्षचेतश्चमत्कारकारिसवित्त-
रतरप्रवेशकमहोत्सवाः संमुखगतास्तोकलोकसमुत्कीर्णमानकुन्देन्दुसमानानेकप्रविवेकशमदमसंयमप्रकाराः कमनीयरू-
पलावण्यादिप्रगुणगुणश्रेणयः स्वमहिमातिशयनिश्चितपरञ्चधारात्नविभ्रवल्लीविततयः श्रीपार्श्वदेवविधिमन्दिरे समस्त-
समीहितसम्पादनसमर्थसेवं श्रीपार्श्वनाथदेवं नमस्कृतन्तः ।

तत्र च प्रतिष्ठितं श्रीबहिरामपुरवास्तव्यविधिसमुदायेन श्रीपूज्यपादाविन्दवन्दनार्थमागतनानाम्प्रामवास्तव्यश्राव-
कसमुदायेन कोमलकश्रावकैरप्यहमहमिकापूर्वं..... श्रीसाधर्मिकवास्तव्य-श्रीसंघपूजावारितसत्रनिर्मापणादिप्रभाव-
नासु विधीयमानासु, कार्यमाणेषु नागरिकजननिमेषेक्षणप्रेक्षणीयेषु, संजायमानेषु स्थाने स्थानेऽन्वहं... धकमलव-
र्जत्यङ्ग(?)नर्तनपूर्वकं नागरिकलोकैर्न श्रीपूज्यगुणग्रामवर्णनेषु, कियन्त्यपि दिनानि स्थित्वा, नोभिगिध्यान्धकारतिर-
स्कारसमुल्लासश्रीकस्वकुक्षपमहाप्रकाशनिवेद्य(?) श्रीबहिरामपुरात् श्रीकयासपुरीयखरतरसमुदायगाढतरोपरोधेन प्रस्था-
य प्राच्ययुगप्रवरागमरत्नपादप्रधाराभाषस्रिबोभूयमागयानतमस्काण्डक्रीडापुरे(?) श्रीकयासपुरोपरि विजङ्गुः श्रीपूज्याः।
अत्र च... सा० धीणिग-सा० जेट-सा० वेला-सा० महाधरप्रमुखश्री..... लारवाहणीयसमुदायेन श्रीलारवाहणे स्वकी-
यम्लेच्छनायकसंमुखानयनपूर्वकम्, बाधमानडोल्लनान्दीत्यैर्वयनिनादेन मुखरीक्षियमाणेषु दिङ्मुखेषु, मिलितज...
पादाश्च तेषुली(?)व्रातसंमूलेदतुल्यम्बुदभ्रमेणाकाण्डताण्डवाडम्बरं कुर्वन्सु मयूरेषु, मन्दिरद्वारेषु बध्यमानासु बन्द-
नमालिका]सु श्री... पूज्यानां प्रवेशकमहोत्सवो कारयांचके । तत्र च, श्रावकलोकैर्न... संजायमानेषु श्रीसाधर्मि-
कवास्तव्यावारितसत्रेषु, जायमानासु सविस्तरतरासु श्रीसंघपूजासु, दिनपदकं..... प्रबोधा..... ततः स्थानात् प्रस्था-
यान्तरालखोजावाहनादिव..... मानप्रवेशकोत्सवा..... प्रागभारासुगमैकश्रावकलोकवाहोत्खातरजःपुञ्ज-
ज्ज्यमा..... (अत्र कियान् विशेषपाठरनुव्रितः प्रतिभाति) []

१११. तदनन्तरम्, नैसर्गिकगुरुतरगुरुभक्तिरसङ्कतरङ्गितमानसनिरवधिविधिमार्गमरःकलहंसश्रीकयासपुरनिवासि-
श्रे० मोहन-सा० कुमारसिंह-व्यव० श्रीमसिंह-सा० नाथ-सा० जङ्गडप्रमुखश्रावकसमुदायेन युगप्रवरागमश्रीजिनकुशल-
स्रिरिपादावधारणसमुल्लदनगलतराह्लादपयःपटलप्रेक्षमाणक्षेत्रप्रोज्ज्वलभूतरोमाङ्कुरपुरोदयेन स्वकीयम्लेच्छनायकपार्श्व-
त करकलितदण्डकं तुरष्काष्टकं दुष्टलोकनिवारकं सहादाय, राजलोक-नगरलोक-सा० चाचिगप्रमुखकोमलश्रावकलोक-
मेलापके बाधमानेष्वधरीकृतभद्रभाद्रपदीयसजलजलधरगम्भीरगजेषु नान्दीत्यैषु, दीयमानासु महामिध्यात्वप्रतिप-
न्थिमर्मयनधनकर्तरीषु चच्चरीषु, गीयमानेष्वविधिवसुधवाभिर्नारीभिः सकलामाङ्गलिक्यमालाज्वालासलिलेषु धवलम-
ङ्गलेषु, पापव्यमानेषु मङ्गलपाठकदम्बकेन श्रीपूज्यराजदन्तिदन्तावदातावदातव्रातवर्णनागर्भेषु नन्यकाव्येषु, गीयमा-
नेषु गायकवृन्देन समग्रसकर्णकर्णमृगतर्णकान्तेषु गीतेषु, पूर्वमनोवनागोचरसिताम्बरदर्शनदर्शनेत्कण्ठितनारीभिः
स्वमन्दिरद्वारोर्ध्वभूमिवलीविरचितस्थितिर्मिथुकनिजनिजकृत्याभिः श्रीपूज्यावलोकन..... कालिकोत्पद्यमानपुण्यविता-
नशशधीनविबुधभाराभिरिव नि..... पलावणारसा(?) अहो ! अमीषां श्वेताम्बरसर्वभौमानामुपश-
मरससम्पूर्णता, अहो ! अमीषां दुर्दमकरणतुङ्गमवशीकारकर्मठता, अहो ! अमीषां समस्तजनतानन्दिशानन्दवेषता,
नास्त्यमीषां समोऽन्यस्तपस्वीति वचनमालासहस्रेण स्यूयमानगुणग्रामा, अङ्गुलिमालासहस्रेण दर्व्यमानामीमानक-

पा(१)धिरं जीवेत्यादिविविचासीर्वादैराश्लिष्यमाणाः, अग्रेगच्छदतुच्छश्रीपूज्यपुण्यविलासाहतप्रभृतकामकलशायमान-
कामिनीजनवराङ्गविन्यस्तपूर्णकलशाः, सौवप्रभावातिशयनिशितपरशुभ्रस्तनप्रत्यूहव्यूहबल्लिवितानाः, दुष्टम्लेच्छैरपि
सुश्रावकलोकैरिव वन्द्यमानपादारविन्दाः, वादीन्द्रद्विपषटापञ्चाननाः, श्रीजिनपतिस्त्रिशीश्रजयमेरुमहानगरश्रीपृथ्वी-
राजकारितमहाप्रवेशकमहोत्सवानुहारिणा निरवधिविविधमार्गदुष्टलोकमुखमालिन्यनिर्माणमपीकूर्चकानुकारिणा सवि-
स्तरप्रवेशकमहोत्सवेन प्रवेशिताः सार्वकामकस्वप्रतिष्ठितश्रीयुगादिदेवपादस्वःपादपयुग्मं ववन्दिरे ।

तत्र च विधिमार्गीयक्यासपुरवास्तव्यसरतरसमुदायेन कोमलश्रावकैश्च श्रीपूज्यज्ञानध्यानपवित्रचारित्रादिवरेण्य-
गुणगणावजितैः प्रतिदिनविधीयमानशालिदालिहैयङ्गवीनवीनपकाश्रव्यञ्जनफलावलिबहुलश्रीसाधर्मिकवात्सल्य-श्री-
संघपूजावारितसत्र-रासकप्रदान-खेलक-नर्तन-प्रेक्षणीयकनिर्माणआदिभिर्गुर्वीश्रवचनप्रभावना विरचयाञ्चके । श्री-
पूज्याः कौतूहलागततुरुष्कनायकान् स्ववचनचातुरीभिराह्लादयन्तः सुप्रथितमिध्यात्वान्धकारपूरितबहुललोकहृदयक-
न्दरासु बोधिलाभमहोद्योतमुल्लासयन्तः, सुश्रावकभक्तिक.....दापयतश्चतुर्मास्युपरि श्रीदेवराजपुरे समस्तसमुदायकारितगुरु-
तरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीयुगादिदेवं नमस्कृतवन्तः ।

११२. तदनन्तरम्, सं० १३८७ वर्षे श्रे०नरपाल-सा०हरिपाल-सा०आम्बा-सा०लखण-सा०वीकलप्रमुखश्री-
उच्चकीयसमुदायगुरुतराग्रहवशादात्मत्रयोदशः.....(अत्र कियान् पाठो नष्टः) ।

तत्र च मासमेकं पूर्ववत्तीर्थप्रभावनां.....गूर्जनगर इव प्रकटतयाऽर्हद्वर्गकमलपरिमलं विस्तार्य श्रीउचापुरीतः
श्रीपरशुरो[को]ट्टवास्तव्यसा० हरिपाल-सा०रूपा-सा०आशा-सा०सामलप्रमुखसमुदायदृढाग्रहवशात् श्रीजिनकुश-
लसूरयश्चक्रेणइयदि(?)यात्राकरणप्रवणाः प्रभूतश्रावकानुगम्यमाना नानाग्रामेषु श्रीपूज्यागमनोत्कर्णनोद्भवत्प्रमोदाभि-
रामेषु श्रावकान् वन्दापयन्तः परशुरोकोट्टे वाद्यमानदोलनिनादमेदस्विप्रतिनिनादेन गह्वरितेषु दिग्विवरेषु, संमुख-
मागच्छन्तु शृङ्गारस्फारेषु नागरेषु, संजातगुरुतरप्रवेशकोत्सवा.....श्रीबहिरामपुर-
श्रीपार्श्वदेवपादारविन्दं नमश्चक्रुः । तत्र च महतीश्रीजिनज्ञासनप्रभावनां पूर्ववद्विरचयां..... । ततः स्थानात्
श्रीक्यासपुरादि.....‘ग्रामे एका रात्रिर्नगरे पञ्चरात्र’मित्यनया रीत्या भक्तिकलोकरोपकाराय .. विहृत्य चतु-
र्मास्युपरिश्रीदेवराजपुरवरे श्रीयुगादिजिनवरेन्द्रपादारविन्दं प्रणमुः ।

११३. ततश्च सं० १३८८ वर्षे श्रीविमलाचलचूलारहारश्रीमन्मानतुल्लविहारशृङ्गारश्रीप्रथमतीर्थङ्करप्रमुखा-
र्हईश्वरनिकरप्रतिष्ठापनं संस्थापन-व्रतग्रहण-मालारोपणादिमहामहोत्सवानेकदेशप्रदेशविहाराद्यवदतवातचित्तकदली-
जातव.....संजातपशःकाचकर्पूरपूरपारीपरिमलत्रिभुवनोदयस्त्रिभिः श्रीजिनकुशलसूरिभिर्विशिष्टवरिष्ठज्ञानध्यान-
बनेन सम्यक् समयं परिभाष्य निजभुजासप्रुपाजित.....निजितपारिजातकल्पद्रुमश्रीउचापुरी.....क्विकस्तवको...
लितसौवर्णनिलकायमानश्रीविधिसमुदायश्रीबहिरामपुर श्रीक्यासपुर-श्रीसिलारवाहणादिनानागरग्रामवास्तव्यसर्वसि-
न्धुदेशसमुदायमेलपके प्रभूतदिनेभ्य आरभ्य नरीनृत्यमानेषु खेलकवितानेषु, दीयमानेषु श्रावकलोकेन सकर्णकर्ण-
सुधासेकेषु रासकेषु, संजापमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्यावारितसत्रश्रीसंघपूजादिषु, दीयमानेषु श्रावकलोकेन सततम-
मेयेषु स्वस्वापतेयेषु, वितन्यमानेषु भाविभुल्लङ्घुल्लिकानां पुष्पाङ्केषु अ.....णायां स्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारी
पदस्थापन-व्रतग्रहण-मालारोपण-सामाधिकारोपण-सम्यक्त्वारोपादिनन्दिमहामहोत्सवो मार्गशीर्षशुक्लदशमीदिने
निर्मापयामासे । तस्मिन् महोत्सवे गाम्भीर्योदार्यधैर्यस्थैर्यार्जवविद्वत्कवित्वगमितसत्त्वसौविहित्यज्ञानदर्शनचारित्रवि-
शदषट्त्रिंशत्स्वरिगुणगणमणिविषणीनां पं०तरुणकीर्तिगणीनामाचार्यपदं प्रदत्तम्-नाम श्रीतरुणप्रभाचार्याः, पं०लब्धि-

निधानगणीनामभिषेकपदं प्रदत्तम्—नाम श्रीलब्धनिधानोपाध्यायाः; क्षुल्लक-क्षुल्लिकाद्वयं च बभूव, तन्नामानि जयप्रियद्वयनि-पुण्यप्रियमुनिक्षुल्लकौ जयश्री-धर्मश्रीक्षुल्लिके । दशभिः आधिकाभिर्मालाग्रहणं कृतम् । अनेकश्रावक-श्राविकाभिः परिग्रहपरिमाण-सामायिकारोप-सम्यक्कारोपार्थं नन्दारोहश्च । सौवर्जुजापरिधसमुपाजितविततनिर्दिदानदानोच्छसितदन्तिदन्तवन्मुक्तोदक्षीरोदक्षीरडिण्डी. इहासकाशसंकाशयशःकुसुमसमुच्चयसमन्वितसकलदिग्देवताचक्रवालेन बभूवे ।

११४. ततश्च चतुर्मासी श्रीदेवराजपुरे श्रीजैनशासनसंस्थानां परमनिदानेऽपूर्वापरिश्रीलितश्रीस्वादादरत्नाकरमहा-तर्करत्नाकरश्रीतरुणप्रभाचार्य-श्रीलब्धनिधानमहोपाध्यायानां वृक्षमेषुषीविवरगोचरं कुर्वाणाः, स्वप्राप्त्यसमयमवलोक्य स्वयं विरचेव (?) वर्णिनीपाणिपीडनविधौ शुद्धक्षेत्रमवधार्य ते तस्थुः । ततो माघशुक्ल. गाढज्वरश्चासादिरोगाबाधिते स्वनिर्वाणसमयं ज्ञात्वा श्रीतरुणप्रभाचार्य-श्रीलब्धनिधानमहामहोपाध्यायानां श्रीध्वजेन स्वकीयपट्टयोग्यपञ्चदशवर्षप्रमाणस्वशिष्यरत्नप्रधानसा० लक्ष्मीधरपुत्ररत्नसाधुराजआम्बा-साध्वीनीकीकानन्दन-युगप्रधानकमलालीलवतीकेलीलीलासनश्रीमेरुमहीधरमण्डनश्रीनन्दनाभिधानप्रधानकाननसमानं पद्ममूर्तिक्षुल्लकं स्वकीयपदसंस्थापनविषयां शिक्षां सर्वां दत्त्वा, सं० १३८९ फाल्गुनकृष्णपञ्चम्यां पाश्चात्यप्रहरे श्रीचतुर्विधसंघेन सह दत्तमिध्यादुष्कृतदानाः स्वध्वजोच्चरिताशनाः नानाराधनामृतपानाः पञ्चपरमेष्ठिश्रेष्ठध्यानसन्धानपञ्चसौगन्धिकताम्बूलास्वादनसुरभितानना रात्रिहरद्वयोद्देशे स्वर्गकमलापाणिपीडनविधिं विदधुः ।

ततः प्रातः समये साम्प्रतिकविषमकालकालात्रन्यकारसमाचारचतुरभास्करप्रकारश्रीमद्विधिसंघमहाधारश्रीमज्जिनकुशलसुरियुगप्रवरास्तमेन विधुतितान्तःकरणेनापि श्रीसिन्धुमण्डलनानास्थानवास्तव्यसुश्रावकसमुदायप्रवरेण श्रीदेवगुरुकार्यक्रमप्रगुणेन पञ्चसप्ततिमण्डपिकामण्डितसमुद्दण्डदण्डविडम्बिताखण्डमण्डलविमाननिर्याणविमानविधानपूर्वकं निर्याणमहामहोत्सवचक्रे । शरीरसंस्काराश्च सारघनसारागुरुकस्तुरिकाश्रीमलपाचलसारचन्दनप्रमुखसुगन्धिद्रव्यैरेव विरचयाञ्चक्रे । ततश्च संस्कारभूम्यां साधुराजरीहडपूर्णचन्द्रकुलप्रदीप-साधुराजहरिपालसुश्रावकवरेण सत्पुत्र-सा० ज्ञाञ्जण-सा० यशोधवलप्रमुखसर्वपरिवारपरिवृत्तेन समस्तशस्तदर्शनजनजातनेत्रपत्रमुखाधारापारणाकारणाप्रवीणरूपं श्रीभरताधिपविनिमित्तं श्रीमदष्टादशशिखरशिखरशेखरायमानश्रीइक्ष्वाकुकुलवंशीयमुनिमतल्लिकावितानसंस्कारस्थानप्रधानस्तूपस्वरूपमतुच्छम्लेच्छकुलजनन्याकुलश्रीसिन्धुमण्डलमध्यनिवासिश्रावकलोकमनोऽवष्टम्भनादानान्तरीर्षश्रीस्तुपं कारयामास ।

११५. ततश्च सं० १३९० वर्षे ज्येष्ठशुक्लपञ्चमां सोमवारे मिथुनलेखे श्रीदेवराजपुरे श्रीयुगादिदेवविधिचित्तये श्रीतरुणप्रभाचार्यः श्रीजयधर्ममहोपाध्याय-श्रीलब्धनिधानमहोपाध्यायप्रमुखत्रिशस्तसंस्थाकदुनि...मालानेकसाध्वी-नानाजनपदनगरग्रामवास्तव्यासंख्यस्वपक्ष-परपक्षसुश्रावक-ब्राह्मण-ब्रह्मक्षत्रिय-राजपुत्र-तुरुष्कनथाद्यनेकसहस्रसंख्यलोकमहामेलापकेन विधीयमानास्वमारिघोषाणुसु, क्रियमाणसु नानाविधासु प्रोत्सवणासु, वितत्यमानेषु बहुविधेष्वव्यवहितसत्रेषु, स्थाने स्थाने दीयमानेषु तालारासकेषु, गीयमानेष्वविधवसुधवनारीभिर्धवलमङ्गलेषु, संजायमानेषु समग्रजननयनप्रमोदनृत्याभिषेकेषु प्रेक्षणीयेषु, पुष्करावर्तमेघवदखण्डधनधान्यवस्त्रस्वर्णसुवर्णतुरङ्गमादिनानाविधमहादानधाराभिर्वर्षत्यु श्रावककदम्बकेषु, निजजुजाजितामेयस्वापतेयबीजवपनक्षेत्रभूमिकासु क्रियमाणसु श्रीचतुर्विधसंघपूजासु, श्रीजिनकुशलसूरीणां शिक्षानुसारेण पद्ममूर्तिक्षुल्लकस्य श्रीजिनकुशलसूरीन्द्रपट्टसिंहासने संस्थापना विदधे । श्रीपूज्यादेशानुसारेण श्रीजिनपञ्चदशरय इति नाम कृतम् । श्रीजिनपञ्चदशरीणां पट्टाभिषेकमहोत्सवश्च रीहडकुलप्रदीप-साधुघनदेवपुत्ररत्न-साधुहेमलाङ्गज-साधुपूर्णचन्द्रपुत्ररत्नेन श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणप्रवीणेन श्रीशुभज्योत्यन्तादिमहातीर्थयात्राकरणश्रीजिनचन्द्रसूत्रि-श्रीजिनकुशलसूत्रियुगप्रवरागमश्रीसिन्धुदेवविहारकारापण-श्रीआचार्यपद-श्री-ओ-

पाध्यायसंस्थापनास्वपुत्रिकादीक्षादापनप्रमुखदन्तिदन्तावदातावदातव्रातसंजातसुपयःकुसुमश्रेणीसौरभभरसुरमितसर्व-
दिक्कुटुम्बकेन साधुराजहरिपालसुभावकेण पितृव्यसाधुकदक-प्रातृसाधुकुलधर-सत्पुत्रसाधुश्राद्धज्ञ-सा० यशोधवल-
प्रमुखसकलपरिवारपरिकलितेन सर्वेषु देशेषु कुसुमपत्रिकाप्रेषणपूर्वं चतुर्दिक्षु सर्वस्थानश्रीविधिसंधानं समामन्य, मासै-
कादारभ्य प्रतिदिनं श्रीसार्धमिकात्सल्यादिनानाप्रभावनासंधपूजादिमहामहोत्सवेषु स्वश्रुजोपाजितानेकसहस्रसंख्य-
रूप्यटक्ककप्येन याचकजनमनःसन्तोषोपपूर्वकं कारितः।

तस्मिन् महोत्सवे साधुआम्बा-सा०ज्ञाप्ता-सा०मम्मी-सा०चाहड-सा०धुस्सुर-श्रे०मोहन-सा०नागदेव-सा०गोसल-
-सा०कर्मसिंह-सा०खेतसिंह-सा०बोहिषप्रमुखनानास्थानवास्तव्यमहामहद्विकसुभावकैश्च स्वकीयै स्वपतेयै सफली-
चक्रे। तस्मिन्नेव महोत्सवे जयचन्द्र-शुभचन्द्र-हर्षचन्द्रमुनीनां महाश्री-कनकश्रीभुल्लिकायाश्च श्रीजिनपद्मरिभिर्दीक्षा
प्रददे। पं०अमृतचन्द्रगणेशचार्वाचार्यपदं प्रदत्तम्। अनेकश्राविकाभिर्माला गृहीता। अनेकश्रावक-श्रादिकाभिः श्रीस-
म्यत्स्वरोप-श्रीसामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणानि गृहीतानि। तदनन्तरं ज्येष्ठशुक्लनवम्यां साधुराजहरिपालकारित-
श्रीयुगादिदेवप्रमुखार्हद्विभ्रवानां स्तूपयोग्य-श्रीजेलमेरुयोग्य-श्रीकयासपुरयोग्य-श्रीजिनकुशलछरीणां मूर्तित्रयस्य
प्रतिष्ठापनमहोत्सवः पदस्थापनामहोत्सववत् सविस्तरतः कृतः। तस्मिन्नेव च दिने महता विस्तरेण श्रीचतुर्विधसंधम-
हामेलोपकेन श्रीजिनकुशलछरीणां मूर्तिः स्तूपे संस्थापिता। तदनन्तरं पञ्चभिषेकमहोत्सवोपरि समागतश्रीजेलमेर-
वीयश्रीविधिसमुदायगाढतराभ्यर्थनया श्रीउपाध्याययुगलप्रमुखसाधुदादशपरिवारपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रीजेलमेरवी-
यश्रीविधिसमुदायकारितस्वेषक-परपक्षातुच्छस्तेच्छानन्दकारिसविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीपार्श्वनाथदेवा-
धिदेवं नमस्कृतवन्तः। प्रथमा चतुर्मासी च तत्र कृता।

११६. तदनन्तरम्, सं० १३९१ वर्षे पौषवदिदशम्यां मालारोपादिमहोत्सवं सविस्तरतं विधाय, लक्ष्मीमाला-
गणिन्याः प्रवर्तिनीपदं दद्यात्, श्रीपूज्या वागभटमेरुपरि विहृताः। तत्र च सा०प्रतापसिंह-सा०मातसिंहप्रमुखश्रीसमु-
दायेन श्रीचाहमानकुलप्रदीपराणकश्रीशिखरप्रमुखश्रीराजलोकनगरलोकसंमुखानयनपूर्वकं प्रवेशकमहोत्सवं विधाय
श्रीयुगादिदेवमहातीर्थं नमस्कारिताः। तत्र च दिनदशकं श्रीसमुदायस्य समाधानं समुत्पाद्य, श्रीपूज्याः श्रीसत्यपुरो-
परि विहृताः। श्रीसत्यपुरे च राजमान्यसर्वसंधकार्यनिर्वाहणसमर्थसाधुनिम्बाप्रमुखश्रीसमुदायेन राणकश्रीहरिपालदे-
वप्रमुखश्रीराजलोक-नगरलोकसंमुखानयनपूर्वकं प्रवेशकमहामहोत्सवः प्रचके। श्रीमहावीरदेवं च श्रीपूज्या नमस्कृ-
तवन्तः। तत्र च माघशुक्लषष्ठ्यां श्रीसमुदायकारितं सकलजनचेतश्चमत्कारकारकं व्रतग्रहणमालारोपादिमहोत्सवं
चक्रुः। श्रीपूज्यैस्तस्मिन् महोत्सवे नयसागर-अभयमागरभुल्लकयोर्दीक्षा प्रदत्ता। अनेकश्राविकाभिर्माला प्रगृहीता।
श्रीसम्यत्स्वरोपश्च कृतः। तत्र च किंचिद्दैनं मासमेकं श्रीसमुदायस्य समाधानमुत्पाद्य, पश्चात् श्रीआदित्यपाटके
संधपुरुषसा०वीरदेवादिसर्वसमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवेन श्रीशान्तिनाथमहातीर्थं नमश्चक्रुः। ततो
माघशुक्लपूर्णिमायां सा०जाह्णकुलवर्तससा०नेजपालप्रमुखश्रीसमुदायकारितः सविस्तरतः प्रतिष्ठामहामहोत्सवो विर-
चयाचक्रे। तस्मिन् महोत्सवे श्रीयुगादिदेवप्रमुखजिनबिम्बपञ्चशत्याः श्रीपूज्यैः प्रतिष्ठा विदधे। ततः फाल्गुनाद्यषष्ठी-
दिने मालारोपण-श्रीसम्यत्स्वरोपादिमहोत्सवो विरचयामासे।

ततः सं० १३९२ वर्षे मार्गशीर्षवदिषष्ठीदिने भुल्लकयोर्स्थापनाश्राविकामालाग्रहणादिमहोत्सवश्चक्रे।

११७. ततः सं० १३९३ वर्षे कार्तिकमासे श्रीपूज्यैर्लघुवयोभिरप्यवश्यकर्तव्यतया साधुतेजपालकारितसविस्तर-
तरषनसारनन्दिपूर्वकं प्रथमोपधानतपो व्युद्गम्। ततः श्रीश्रीमालकुलवर्तससा०सोमदेवसुभावकस्य श्रीजीरापल्लीसमल-
ङ्कारश्रीपार्श्वनाथजिननिर्वासविहितगाढतराभिग्रहस्य विज्ञप्तिकया फाल्गुनाद्यदशम्यां श्रीपचनान्तं प्रस्थाय, नारउग्रस्थाने

मं० गेहाकेन कारितमहाप्रवेशका दिनद्वयमवस्था श्रीआद्योटास्थाने श्रीपूज्याः समाययुः । तत्र च साधुव्यामलकुलो-
त्सेने श्रीशुश्रूषयादिमहतीर्थयात्रनिर्माणविश्वविख्यातनानावदातेन सङ्घपुरुषसाधुवीरदेवसुश्रावकेण श्रीविधिसमुदा-
यसहितेन राज० श्रीसं० (१) नन्दनराज० गोधा-सामन्तसिंहादिसकलराजलोकनागरिकसम्मुखानयनपूर्वकं श्रीमीपल्ली-
कारितयुगप्रवरागमश्रीजिनकुशलहरिप्रवेशकमहोत्सववत् श्रीपूज्यानां सविस्तरतः प्रवेशकमहोत्सवश्चेत् । ततश्च साधु-
मोखदेवकारितिविहारक्रमोपक्रम विषमकालेऽप्यस्मिन् चौरचरटप्रचारप्रचुरेऽपि मार्गे नगरमार्गे इव निःशङ्काः श्रीपूज्या
बृजद्रीस्थाने पादावबधारयाञ्चक्रुः । तत्र च साधुलज्जलविपुलकुलगगनतलसमलङ्करणसहस्रकिरणकल्पेन सा०मोखदेव-
सुश्रावकेण सर्वश्रीविधिसमुदायसहितेन चाहमानवंशमानससरोराजहंससमानस्ववाचाप्रदाननिर्वाहणप्रधानराज० श्रीउ-
दयसिंहप्रमुखराजलोकनागरिकलोकसम्मुखानयनेन महाप्रभावनापुरःसरप्रवेशकमहामहोत्सवश्चेत् ।

११८. तत्तत्त्रैव वर्षे राज० श्रीउदयसिंहमहाप्रसादमासाद्य साधुराजमोखदेवेन साधुराजसिंहतनय-सा०पूर्णसिंह-
सा०धनसिंहादिसकलस्वकीयकुटुम्बसहितेन श्रीअबुदाचलादितीर्थयात्रां कर्तुं श्रीपूज्या विज्ञपयामासिरे । श्रीपूज्येश्च
ज्ञानध्यानविधानसमनुकृतसर्वस्वपूर्वजयुगप्रधानपरम्परावदातिर्निविष्टमिति परिभाष्य श्रीतीर्थयात्रामहत्प्रभावनाङ्गं श्री-
सम्यक्त्वनिर्मलतानिदानं सुश्रावकाणां कर्तव्येवेति तद्विधाने समादेशः प्रादायि । ततश्च श्रीसपादलक्ष्मीय-श्रीश्रीमालीय-
सा०बीजा-सा०देपाल-सा०जिनदेव-सा०साङ्गाप्रमुखस्वपक्ष-परपक्षश्रावकसङ्घकुचमपत्रिकाप्रदानेन, मार्गे च सा०मूल-
राज-सा०पद्मसिंहाभ्यां सर्वसङ्घस्य शुद्धौ क्रियमाणायां समाकार्ये, चैत्रशुक्लपष्टीदिने आदित्यवारे श्रीपूज्यानां पार्श्वत्
श्रीतीर्थयात्रायोग्यनूतनकारितश्रीदेवालये श्रीशान्तिनाथबिम्बस्य संस्थापनावासक्षेपः साधुमोखदेवेन कारयामासे । ततो-
ऽष्टाङ्गिकमहोत्सवान् महाप्रभावनाया विधाय चैत्रशुक्लपूर्णिमायां श्रीबृजडीवास्तव्य-सा०काला-सा०कीरतसिंह-सा०
होता-सा०भोजप्रमुखश्रीविधिसंव-मं० उदाप्रमुखान्यश्रावकसंघमेलापकेन श्रीदेवालयप्रचलनमूहर्तुं जज्ञे । श्रीपूज्या
अपि श्रीलङ्घनिधानमहोपाध्याय-वा० अमृतचन्द्रगणिप्रमुखमुनिमतल्लिकापञ्चदश-श्रीजयद्विमहचराप्रमुखसाध्यष्ट-
कपरिवृताः श्रीसङ्घेन सह श्रीतीर्थयात्रायां प्रचेतुः ।

११९. ततः श्रीबृजद्रीसङ्घः श्रीसपादलक्ष्मीयसङ्घेन सह मिलित्वा श्रीनाणातीर्थे समाययौ । तत्र च सा०सुराप्रमुख-
श्रावकवृन्दस्वीकृतश्रीन्द्रपदादिनिर्माणेन महतीं प्रभावनां विधाय, श्रीमोखदेवप्रमुखश्रीसङ्घः श्रीमहावीरमहाप्रासादे
रूप्यटङ्कशत २ द्रव्यं सफलीचकार । ततः श्रीपूज्याः शुभशकुनेः प्रोत्साहमानाः समस्तश्रीविधिसङ्घेनाहमहमिकया
वरिवस्यमानाः श्रीअबुदाचलालङ्कारसकललोकमनोपहारविज्ञानवितानसारश्रीविमलविहार-श्रीलूणिगविहार-श्रीतेजसिंह-
विहारमूलालङ्कारश्रीनाभेय-श्रीनेमीश्वरप्रमुखश्रीतीर्थकरवारं भावसारं नमश्चक्रुः । तत्र च सा०मोखदेवप्रमुखश्रीविधिसङ्घेन
श्रीशक्रपदामात्यपदादिपदनिर्माणमहाध्वजारोपणावारितसत्रादिमहामहोत्सवपरम्परां विरचयता रूप्यटङ्कशत ५ प्रमाणं
द्रविणं सफलीचक्रे । ततः श्रीप्रह्लादनपुस्तपालङ्कारश्रीमज्जिनपतिस्त्रियुगप्रधानमूर्तिं मुद्रस्थलाग्रामे श्रीपूज्याः सकलस-
ङ्घसमन्विताः प्रणेषुः । ततः श्रीजीरापल्ल्यां जाग्रत्प्रभावकमलासनाथश्रीपार्श्वनाथं श्रीपूज्याः श्रीसङ्घसमन्विताः प्रणमन्ति
स । तत्र च श्रीसङ्घेन श्रीशक्रपदादिमहोत्सवान् विधाय रूप्यटङ्कशत १५० कृतार्थीकृतयुः । ततः स्थानात् प्रस्थाय श्रीसङ्घः
श्रीचन्द्रावत्यां सकलसङ्घपादावधारणं विदधे । तत्र च श्रीसङ्घस्य साधुसङ्गण-मं० कृपाप्रमुखनागरिकसुश्रावकलोकेन
श्रीसाधर्मिकवात्सल्यश्रीसङ्घपूजादिविधानेन बहुमानप्रदानं प्रचक्रे । श्रीसङ्घेन च तत्राप्रीन्द्रपदादिविधानेन धीयुगादि-
देवप्रासादे रूप्यटङ्कशत ९ कृतार्थयामासे । ततोऽपि प्रस्थाय श्रीआरासने श्रीनेमीश्वरप्रमुखपञ्चतीर्थीं श्रीपूज्याः श्रीसङ्घेन
सह नमन्ति स । तत्रापि श्रीसङ्घेन पूर्ववच्चक्रपदादिनिर्माणेन रूप्यटङ्कशत १५० सफलं निर्ममे । ततश्च शीतारङ्गके
श्रीकुमारपालभूपालकीर्तनं श्रीअजितस्वामिने श्रीसङ्घः प्रणनाम । तत्र च विशेषतः श्रीसङ्घेन श्रीशक्रपदादिनिर्माणेन
रूप्यटङ्कशत २ सफले विदधाते । ततो व्यापुष्य श्रीसङ्घः श्रीत्रिशूङ्गमके समागमत् । तत्र च मं०साङ्गणपुत्ररत्न-मं०-

मण्डलिक-मं० बयर्सिंह-सा० नेमा-सा० कुमरपाल-सा० महीपालप्रमुखत्रिशङ्कमकसङ्गेन महाराजश्रीमहीपालाङ्गज-
हाराजश्रीरामदेवविजयनं कृता, तदीयनिरोपमासाद्य निःस्वानेषु वाद्यमानेषु सविस्तरतः श्रीसङ्घस्य नगरप्रवेशकम्
हामहोत्सवश्च । श्रीपूज्यैश्च सर्वचतुर्विधसङ्घसमन्वितैः सविस्तरा सर्वप्रासादेषु चैत्यप्रपाटी विदधे । श्रीसङ्घश्च श्रीर
क्षपदादिनिर्माणेन रूप्यटङ्कशत १५० श्रीपार्श्वनाथप्रासादे कृतार्थीचकार ।

१२०. ततः प्रतिदिक्प्रसर्पत्यतिनिनादश्रीपूज्यनिष्प्रतिमप्रातिभैवभादिगुणगणसंभवयशोवादसमाकर्णनेन संज
तकौतुकसमाजः श्रीरामदेवमहाराजः सा० मोखदेव-मं० मण्डलिकाग्रे प्रतिपादयामास-‘युष्मद्गुणां लघुवयसामपि महा
प्रज्ञाप्रकर्षः श्रूयते । अतस्तदवलोकनार्थमहं तत्रागमिष्यामि; अथवा तान् मम पार्श्वे समानयत’ । ततः सा० मोखदेव
मं० मण्डलिकाभ्यां श्रीपूज्या महताऽऽग्रहेण विज्ञप्यन्ते स्म । ततस्तदाग्रहाच्छ्रीपूज्याः श्रीलब्धिनिधानमहोपाध्यायारि
साधुपरिवृताः श्रीरामदेवमहाराजसभायां पादा अवधारितवन्तः । श्रीरामदेवमहाराजः श्रीपूज्यान् समागच्छतोऽवलोक
स्वकीयासनात् समुत्थाय श्रीपूज्यादानं ननाम । श्रीपूज्योपवेशनार्थं चतुष्किं मां मोचयामास च । श्रीपूज्यैश्चाश
र्वादः प्रादापि । तत्र चोपविष्टेन श्रीरामदेवमहाराजव्यासेन खोपज्ञं काव्यं व्याख्यायि । तत्काव्ये च श्रीलब्धिनि
नमहोपाध्यायैः क्रियापदे कूटं निरकास्यत । ततः श्रीरामश्चित्ते चमत्कृतः । पुनः पुनः सभायां वभाण-‘अहो
अमीषामुपाध्यायानां जाग्रत्समग्रज्ञास्त्रहस्यानां महाभटवडाकपटुता, येनास्माकमपि सभायां व्याख्येयचने कूटं नि
ष्कसितम्’ । ततः सर्वासि राजपर्वत् मस्तकधूननेन तण्डवं नाटयन्ती श्रीपूज्यराजश्रीमदुपाध्यायमिश्रगुणवर्णनपरा
जज्ञे । ततः श्रीपूज्यैः श्रीराममहाराजवर्णनं तात्कालिकयार्यया विदधे । तथा हि-

विहितं सुवर्णसारङ्गलोभिनाऽपि त्वयाऽद्भुतं राम ! ।

यत्ते लङ्कापुरुषेण ननु ददे श्रीर्वरा सीता ॥

[९३]

ततः सर्वासि सभा चमत्कृता । ततः श्रीरामेण श्रीमिदंसेनप्रमुखाचार्यान् समाकर्ष्य, तत्प्रत्यक्षं श्रीपूज्यपार्श्वी
कायस्थकथितं विकटाक्षरं काव्यमलेख्यत । तत्र श्रीपूज्यैर्नूतनदृष्टराजसभायामपि धाट्यंशालिभिरवारमेकं वाचयि
त्तोऽपुंस्य च मुखे नाममालामनवच्छिन्नवाण्या गुणयत् सर्वकं समल्लिख्यत । लोकश्च सर्वोऽपि श्रीपूज्यानां संमुखं
बभूव । ततः पुनर्ग्येकस्यैकस्य श्लोकस्य प्रत्येकमेकमेकमक्षरमाचार्य-व्याम कायस्थपार्श्वीलेखयित्वा श्रीपूज्यैरुत्पु
सितम् । एवं द्वितीयवारं तृतीयवारमित्यादि यावत् श्लोकत्रयं सम्पूर्णमजनिष्ट । ततः श्रीपूज्यैर्निष्प्रतिमप्रज्ञापोषविशे
षशालिभिः सम्पूर्णश्लोकत्रयं पट्टकेऽलेखि । तेन च सुकमेणा विश्वत्रयेऽपि स्वकीयश्लोकराजहंसः खेलनार्थमग्रेपि
ततः सर्वासि राजसभा-‘अद्यापि विपमकलिकालविलुप्तमकलकलास्वपि लोकेषु श्रीजैनज्ञासेन विलोक्यन्तेऽस्तिश
यिकलकलापकलिताः श्रीस्मरितः’-इति श्रीपूज्यगुणगणवर्णनपरा जज्ञे । श्रीपूज्याश्च सराजराजसभाचेतश्चमत्का
समुत्थाय श्रीसङ्घे पादाववधारयाञ्चक्रुः ।

१२१. ततश्चन्द्रावत्यादिमार्गेण श्रीचतुर्विधसङ्गेन वरिवस्यमानाः श्रीपूज्या बृजडीस्थाने पादाववधारयामासुः
तत्र च निर्व्यूढश्रीसङ्घप्रागमारेण निर्निदानस्वर्णरूपवस्त्राश्चप्रमुखस्ववृत्तितानमहादानप्रदानपवित्रीकृतमेयस्वकीयस्वाप
तेयसारेण सङ्घपुरुषसाधुमोखदेवसुश्रावकवरेण श्रीउदयसिंहमहाराजप्रमुखराजलोकनागरिकलोकसंसुखागमनेन.....
वाद्यमानेषु सर्वेष्वपि वाद्येषु श्रीसङ्घसहितश्रीदेवालयस्य प्रवेशकमहामहोत्सवो विरचयामासे । श्रीपूज्याश्च सपरिवारा
स्वतः चतुर्मासी चक्रुः ॥

॥ समाप्तिमगमदत्रेयं गुर्वावली ॥

वृद्धाचार्यप्रबन्धावलिः ।

१.-श्रीवर्द्धमानसूरिप्रबन्धः ।

*

अथ वृद्धाचार्याणां प्रबन्धाः संक्षेपेण कथ्यन्ते-

१. अहम्भया कयाहं सिरिवद्धमाणसूरिआयरिया अरञ्जचारिगच्छनायगा सिरिउजोयणसरिपट्टधारिणो गामाणु-
गामं दृष्टमाणा अप्पडिबन्धेण विहारेण विहरमाणा अब्बुयगिरितलहट्टीए कामहहगामे समागया । तयणंतरे विमल-
दंडनायगो पोरवाडवंसमंडणो देसभागं उग्गाहमाणो मोवि तत्थेव आगओ । अब्बुयगिरिमिहरं चडिओ । सब्बओ
पन्वयं पासित्ता पसुइओ चित्ते चित्तेह-‘अन्ध जिणपामायं करेमि’ । ताव अचलेसरदुग्गवामिणो जोगी-जंगम-तावस-
सन्नामि-माहणप्पमुहा दुट्ठा मिच्छत्तिणो मिलिऊण विमलमाहुं दंडनायगं समीवं आहत्ता । एवं वयासी-‘भो विमल !
तुम्हाणं इत्थं तित्थं नत्थि । अम्हाणं तित्थं कुलपरंपरायातं वट्टह । अओ इहेव तव जिणपामायं काउं न देमि’ । तो
विमलो विलक्खो जाओ । अब्बुयगिरितलहट्टीए कामहहगामे समागओ । जत्थ वद्धमाणसूरी समोमट्ठो तत्थेव । गुरुं
विहिणा वंदिऊण एवं वयासी-‘भगवन् ! इहेव पन्वए अम्हाणं तित्थं जिणपडिमारूवं वट्टह त्ति नो वा ?’ । तओ गुरुणा
भणियं-‘वच्छ ! देवयाआराहणेण सब्बं जाणिज्जह । छउमत्था अज्झहा कहं जाणंति’ । तओ तेण विमलेण पत्थणा कया ।
किं बहुणा वद्धमाणसूरीहिं छम्मामीतवं कयं । तओ धरणिंदो आगओ । गुरुणा कहियं-‘भो धरणिंदा ! सूरिमंतअधि-
ट्ठायागा चउसट्ठि देवयासंति । ताण मज्जे एगोवि नागओ, न य किंचि कहियं, किं कारणं ?’-‘धरणिंदेणुत्तं-‘भगवन् !
तुम्हाणं सूरिमंतस्स अक्खरं वीमरियं । असुद्धभावाओ देवया नागच्छंति । अहं तवबलेण आगओ’ । गुरुणा उच्चं-
‘भो महाभाग ! पुवं सूरिमंतं सुद्धं करेहि । पच्छ । अन्नं कज्जं कहिस्सामि’त्ति । धरणिंदेणुत्तं-‘भगवन् ! मम सत्ती नत्थि
सूरिमंतक्खरस्स सुद्धासुद्धं काउं तित्थंकरं विणा’ । तओ सूरिणा सूरिमंतस्स गोलओ धरणिंदस्स समप्पिओ । तेण
महाविदेहस्सित्ते सीमंधरसामिपासे नीओ । तित्थंकरेण सूरिमंतो सुद्धो कओ । तओ धरणिंदेण सूरिमंतस्स गोलओ
सूरीण समप्पिओ । तओ वारत्तयसूरिमंतमरणेण सब्बे अहिट्ठायागा देवा पञ्चकखीभूया ! तओ गुरुणा पुट्ठा-‘विमल-
दंडनायगो अम्हाणं पुच्छह-‘अब्बुयगिरिसिहरे जिणपडिमारूवं तित्थं अच्छह णवा’ । तओ तेहिं भणियं-‘अब्बुयादे-
वीपासायवामभागे अदबुद्धादिनाहस्स पडिमा वट्टह । अखंडक्खयसत्थियस्स उवरि चउसरपुष्फमाला जत्थ दीसइ,
तत्थ खणियज्जवं’ । इय देवयावयणं सुच्चा गुरुणा विमलसाहुस्स पुरओ कहियं । तेण तहेव कयं । पडिमा निग्गया ।
विमलेण सब्बे पासंडिणो आहूया । दिट्ठा जिणपडिमा । सामवयणा जाया । तओ पामायं काउमारद्धं विमलेण ।
तओ पासंडेहिं भणियं-‘अम्हाणं भूमिं पूरिऊण दव्वं देहि’ । तओ विमलेण भूमिं दव्वेहिं पूरिऊण दव्वं दिन्नं । तओ
पासायं । वद्धमाणसूरीहिं तित्थं प[य]डियं ऱ्हवणपूयाइयं सब्बं कयं । तओ गयकालेण मिच्छत्तिणो तस्सापीणा
जाया । तओ बावन्नजिणालओ सोवण्णकलसंदडधयसहिओ पासाओ निम्मविओ विमलेण । अट्ठारसकोडी तेवक्कलक्ख-
संखो दसो लग्गो । अज्जि अखंडो पासाओ दीसइ ॥ इय वद्धमाणसूरिप्पबन्धो समत्तो ॥

२.—जिनेश्वरसूरिप्रबन्धः ।

२. अन्धया अवमरे सिरिवद्धमाणस्ररिणो महीमंडले विहरमाणा सीधपुरनयरे संपत्ता । जत्थ सरस्सई नई सया वइइ । तत्थ बहवे माहणा न्हायंति । तेसिं मज्जे पुक्खरणागोत्तीओ माहणो सयलविज्जापारगो जग्गाभिहाणो न्हाणं काऊण बाहिरभीए गयाणं छरीणं संम्भूहं मिलिओ । जिणमयं निदिउं लग्गो—एए सेयंवरा सुद्धा, वेदबाहिरा अपविचा । तओ गुरुणा उच्चं—‘भो जग्गानाममाहणा कि बाहिरन्हाणेण । तुह सरीरसुद्धी नत्थि, जेण तुमं मत्थए मडयं वइइ’ । तओ विवाओ जाओ—‘जइ मम सिरो मडओ तओहं तव सीसो भवामि, अक्खा मम सीसो तुमं’ । गुरुणा भणियं—‘एवं होउ चि’ । तओ कुद्धेण तेण सिरवेदणवत्थो दूरी कओ । पडिओ मडयमच्छो । पणो हारिओ तओ । गुरुसमीवे सीसो जाओ । तओ दिक्खं मिक्खं गहिऊण सिद्धंतविऊ जाओ । गुरुणा जुगं जाणिऊण नियपट्टे ठविओ । जिणेसरसूरी इह नामं कयं । पच्छा वद्धमाणसूरी अणसणं काऊण देवलोणं पत्तो । तओ जिणेसरसूरी गच्छनायगो विहरमाणो वसुहं अण-
हिळपुरपट्टणे गओ । तत्थ चुलमीगच्छवासिणो भट्टारगा दबलिंगिणो मढवणो चेइयवासिणो पासइ । पासिचा जिणमासयुक्कइकए मिरिदुल्लहगयमभाए वायं कयं । दसमय चउवीसे(१) वच्छरे ते आयरिया मच्छरिणो हारिया । जिणेसरसूरीणा जियं । रखा तुद्धेण खरतर इइ विरुदं दिब्बं । तओ परं खरतरगच्छो जाओ ॥ इति संक्षेपेण जिणेसर-
सूरिप्रबन्धः ॥२॥

३.—श्रीअभयदेवसूरिप्रबन्धः ।

३. अह जिणेसरसूरिपट्टधारी छबिगवपरिहारी जिणचंदसूरी जाओ । तप्पट्टि मिरिअभयदेवसूरिणो आयरिया गुज्जरभूमि विहरमाणा खंभाइतिनगरे आगया । दुक्कम्भवसेण तेसिं सरीरे कुट्टो जाओ । सामणदेवया आगंतूण सुत्तस्स कुक्कडीओ छोडणत्थं गुरुणं हत्थे ममप्पिया । ते आयरिया छोडिउं असमत्था भणंति—‘वयं गलियकुट्टधारिणो सुत्ततरच्छोडेउं नत्थि मत्ती’ । सामणदेवया भणियं—‘भो आयरिया ! तुमं नवंगसुत्तचित्तिकारी भविस्ससि । तित्थं पभाव-
यिस्ससीह तए चिंता कावि न कायच्चा । पर खंभाइतिनगरवाहिरिया सेठी नाम नई अत्थि । खरपलासम्म अहे पासनाहम्म पडिमा वट्टइ । तत्थ गंतूण तम्म थुइं कुरु’ । तओ अभयदेवसूरिआयरिया देवयावयणं सुणिऊण वाहिणिं आरुहिऊणं संधमहिया तत्थ गया । “जयतिहुयण वरकप्पकख” इच्चाइ वत्तीसवित्तजुत्तं नमोकारं कयं । पासनाहप-
डिमा पयडीभूया । संघेहि विहिणा न्हवणपूयाविही कया । तप्पभावाओ अभयदेवस्स कुट्टं गयं । सुवणवन्नो सरीरो जाओ । तओ ‘जयतिहुयण’स्स दो वित्तं भंडारियं । संपइ तीसं वित्तं वट्टइ । मब्ब पढंति । अहुणा खरयरगच्छे ‘जय-
तिहुयण’ नमोकारं विणा पडिक्कमणं न लब्भइ । इइ गच्छममायारी गुरुसंपदाओ ॥ इति श्रीअभयदेवसूरिप्रबन्धः ॥३॥

४.—श्रीजिनवल्लभसूरिप्रबन्धः ।

४. अह अभयदेवसूरिपट्टे जिणवल्लभसूरी जाओ । तप्पबंधो लिहिअइ संखेवेण । मालवदेसे उज्जैणीनयरीए क-
च्चोलायरिओ चेइयवासी परियमइ । तम्म सीसो [जिण]वल्लहो नाम । सो संसाराओ विरत्तचित्तो संवेगपरो । किं कुणइ कुसंगे पडिओ । अह अन्धया, कच्चोलायरियस्स सिद्धंतस्स भंडारो अत्थि, इक्कारसंगाइसुत्तस्स पुत्थयाणि संति, परं सो आपरिओ जिणवल्लहस्स मिद्धंतं न पाटइ न य दंसेइ । जओ सयं सिट्ठिलो । अन्धया एगंतेण जिणवल्लहेण पुत्थओ छोडिओ । एया गाहा निग्गया—

असणे देवदब्बस्स, परत्थीगमणे तट्ठा । सत्तमं नरयं जंति, सत्तवाराओ गोयमा ॥१॥

इइ गाहाअत्थं चित्तिऊण संसाराओ विरत्तो नीसरिऊण अणहिलपुरपट्टणे गओ । तत्थ चुलसी पोसहसाला, चुलसी-
गच्छवासिणो भट्टारगा वसंति । जिणवल्लहो जत्थ जत्थ पोमहसालाए गच्छइ, पुच्छइ, पिच्छइ, कत्थवि चिचरइ न

जायइ । पच्छा अभयदेवसुरिपोसहसालाए गओ । दिट्ठो सुविहियचूडामणिनिग्गंथो आयरिओ । तस्स सयासे दिक्खा गहिया । कमेण जोगवाहाविऊण गीयत्थो कओ । सच्चसंघअभत्थणावसाओ एगारह सह सतसद्धे वरिसे अभयदेवसुरिणा सुरिमंतो दिब्बो जिणवल्लहसुरि इह से नामं विहियं । सच्चत्थ विहरइ विधिपक्खयापगो सुविहियचकचूडामणी । संवेगपरायणो विहरंतो मेइणि मेदपाडदेसे चित्तकूडदुगो संपत्तो । तओ भिच्छत्तबहुलो लोओ जिणधम्मं कोवि न पडिबजेइ । तओ सूरि चाहुंढादेवीपासाए ठिओ । तओ रयणीसमए चाहुंढा आगया । कंषियं पासायं । गुरुणं उवसग्गं काउमाढत्ता । सुरिणा सुरिमंतवलेण खीलिया वसीकया । छागाइजीववहबलि छंडावियं । जिणसासणस्स पभावणा जाया । देवया भणियं—‘मम नामेण गच्छनामं कुणइ, जहा संतुट्ठा सहायं करेमि तुम्हं’ । गुरुणा तहेव कयं । सच्चे लोया बोहिया । सम्मचं दिन्नं ।

५. अन्नं च—जिणवल्लहसुरिसमीवे एगो सावगो साहारण इह नामो निद्वणो धम्मिओ चिट्ठइ । गुरुणा तस्स दसकोडिद्वप्पस परिग्गहो दिब्बो । रायपहाणपुत्तेण हसियं लोगसमक्खं । एसो दरिदी गिहे गिहे भोयणं करेइ । एयस्स दसकोडिद्वप्पपरिग्गहं पम्मह । गुरुणो वि तारिसा । तओ गुरुणा उच्चं—‘भो पहाणपुत्त नो हसियच्चं एयस्स । एसो तव मत्थयाओ [क]करं उच्चारिस्सइ ति कट्ठु । अन्नया गुरुवपणाओ साधारणमावगेण पंचसयमयणसगडाणि गहियाणि । तम्मज्जे उवरि मयणं मज्जे सुवन्नं । विक्कियं धणट्ठो जाओ । रायपहाणपुत्तो रत्ता दंडिओ, बंधिओ । द्वच्चं नत्थि तस्स सिरे ककरं दिन्नं । साधारणमावगेण कोडिद्वच्चं दाऊण छोडावियो । जिणपासायं कारियं चित्त-कूडनगरे । जिणवल्लहसुरिणा पइदियं । सेत्तुअ संघाहिबो जाओ । साहारणसावगो देवगुरुपयभत्तो परमसुसावगो ।

अन्नं च — वागडदेसे दससहमगेहाणि सिरिमालाणं पडिबोहियाणि जिणवल्लहसुरिणा । पिंडविमुद्धिपगरणं च रहयं ॥ इति जिनवल्लभसुरिप्रबन्धः ॥४॥

५.—श्रीजिनदत्तसूरिप्रबन्धः ।

६. जिणवल्लहसुरिपट्ठ जुगप्पहाणा जिणदत्तसुरिणो अणहिलपुरपत्तेण विहरिया । तत्थ सिरिनागदेवो नामसावगो परिवसइ । तस्स संसओ जाओ जुगप्पहाणस्स । सच्चे साहुणो अभिमाणवसेण नियनियगच्छे अप्पणं आयरियं जुगप्पहाणत्तं वयंति । सम्मं न नजइ केणापि । तओ नागदेवसावगो गिरनारपच्चए अंबिकादेवीसिहरे गंतूण अट्ठमं तवं कयं । अंबिका पच्चक्खीभूया । तस्स हत्थे अक्खरा लिहिया । एवं वयासी—‘भो नागदेवसावगा ! तुह चित्तं जुगप्पहाणस्स संसओ अत्थि । गच्छइ णं देवाणुप्पिया तुमं अणहिलपुरपत्तेण । सच्चाए पोसहसालाए नुलसीगच्छठियाणं आयरियाणं दरिंसइ निपहत्यं । जो हत्थक्खराणि वाणइ सो जुगप्पहाणो नायच्चो’ । तओ देयावयणेण नागदेवो तत्थ गओ । सच्चाए पोसहसालाए आयरियाणं नियहत्यं दरिसियं, न कोवि वाणइ । तओ सो सावओ खरतरगच्छादिवस्स जिणदत्तसुरिणो पोसहसालाए गओ । वंदिओ सूरि दिट्ठो हत्थो । सुरिणा मोणं कयं । महाणुभागा नियगुणयुत्तिं न कुव्वंति, लज्जंति य । तओ सुरिणा तस्स समणोवासगस्स हत्थे वामक्खेवो कओ । गुरुणं आपसवसाओ सीसेण इइ अक्खराणि बाहयाणि—

दासानुदासा इव सर्वदेवा यदीयपादाञ्जतले लुठन्ति ।

मरुस्थलीकल्पतरुः स जीयाद् युगप्रधानो जिनदत्तसूरिः ॥१॥

तओ नागदेवेण निस्संसएण तिययाहिणीकरेमाणो बारसावत्तवंदणेणं वंदिओ । सच्चविक्खाओ जाओ ।

७. अन्नया जिणदत्तसुरी अजयमेरुदुगं पइ विहरिओ । तत्थ चउसट्ठिजोगिणीपीढं । जया जिणदत्तसुरी इत्थ चिट्ठिस्सइ, तया अम्हाणं पूयाप्पकारो न मविस्सइ ति कट्ठु, जोगिणीहिं विचित्तिऊण चउसट्ठिसावियारूवं काऊण

बक्साणमज्जे समागया । दुट्ठा देवीओ छलणत्थं । तओ खरिणा खरिमंतधिह्वायगवसेण खीलिया थंभिया । उड्डिउं न सक्का । तओ दयावसेण मुक्का । अन्नुअ वायाबंभो कओ । जत्थ अम्हे न तत्थ तुम्हे । अहंठपीढे तुमे न गंतव्वं । पढमं हगं उज्जेणीपीढं । वीयं दिल्लीपीढं । तहयं अजयमेरुदुग्गे पीढं । अहं भरवच्छे । जोगिणीहिं भणियं—‘भो भट्टारगा । जो तुम्ह सीसो तुम्हं पट्टे सो अम्हाणं पीढे न विहरइ । जइ विहरइ तया बध-बंधादिकट्ठं सहइ’—ति नियमो जहा जिण-हंसखरी । तओ जिणदत्तखरीहिं तह चि कयं । तओ आयरिया सिंधुसंडले विहरिया । तत्थ इगलक्खासीइसहस्साणि ओसवालणं गेहाणि पडिबोहियाणि । तओ उच्चनगरे गया । तत्थ मिच्छदिट्ठी हिं एगो माहणो छुहोअणो रोगघत्थो झुयमाणो जिणालए मुक्को मडओ । तओ संघेहिं जिणदत्तखरी विन्नत्तो—‘भगवन् ! माहणेहिं दुड्ढत्तं विहियं । किं किज्जइ ?’ । तओ गुरुणा परकायप्पवेसविज्जाए जिनलयाओ मडयं माहणं सजीवं काऊण नारायणपासाए खितं । माहणा सचिता जाया । गुरुसमीवे आगया माहर्प्य दडूण चरणे पडिया । पुणरवि गुरुणा मडयं सजीवं काऊण सयमेव मसाणभूमीए गंतूण पडिओ । जिणसासणस्स महिमा कया । सन्वे माहणा सावया जाया । मिच्छत्तं परिहरियं । एवं जेसलमेर—वाहडमेर—मम्मणवाहण—भरवट्टपमुहनगराणि विहरिऊण ठाणे ठाणे पभावं काऊण पंचनदे पत्ता । जत्थ पंच नईओ मिलियाओ । सोमरो नाम जक्खो पडिबोहियो । जया जिणवल्लहखरी सगं गओ तया अट्टायरिया गच्छावासे । एगो आयरिओ पुव्वदिसाए रुदोलीनगरं जिणसेखरखरी इइ नामेण भट्टारगो रुदपल्लीगच्छाहियो जाओ । जिणवल्लहखरिपदे अणे मत्तायरिया जालउरनगरंमि मिलिऊण मंतं इइ कयं । समगसंधगच्छपरिवारिया वीयं भट्टारगं करिस्सामि, जिणवल्लहखरिपट्टे । तओ दक्खिणदेसे देवगिरिनगरं जिणदत्तगणी चउमासी टिओ अत्थि । तं सपभावगं गीयत्थं पट्टजुगं जाणिऊण संघेहिं आहूओ । पट्टावाणा दो मुहुत्ता गणिया । तओ संघपत्थणावसाओ जिणदत्तगणी चलिओ । मालवदेसे उज्जेनीनयरीए आगओ विहरंतो । तंमि अवसरे जिणवल्लहदव्वगुरुस्स कच्चोलायरियस्स अंतकालो बइइ । तओ कच्चोलायरिएण जिणदत्तगणिपासाओ आराहणा गहिया । सुहसाणेण मओ । सोहम्मं कर्पं सुरो जाओ । जिणदत्तगणी अगगे चलिओ । जीहगरिनामनगरउज्जाणे मुण्णदेवालए टिओ । तत्थ पडिकमणं काउमारदं । तत्थ कच्चोलायरियस्स जीवो देवो उड्डपयंडपवणलहरीहिं सुव्वभाणो पयडीभूओ । गुरुणा उच्चं—‘कोमि ?’ । तेणुत्तं—‘अहं तुहप्पसायाओ देवत्तं पाविओ’ । तओ तेण जिणदत्तगणीणं मच वरा दिन्ना । तंजहा—तुह संघमज्जे एगो सद्धो महद्धिओ होही, नामे वा नगरे वा—इय पढमवरो । १। तुह गच्छे संजईणं रिउपुणं न हविस्सइ—वीओ वरो । २। तुह नामेण विज्जुलिया न पडिस्सइ—तइओ वरो । ३। तुह नामेण आंधीवघूलाइ परिभवो टलिस्सइ—चउत्थो वरो । ४। अगिगंयंभो पंचमो । ५। सैन्यजलत्थंभो छट्ठो । ६। सप्पविसो न पडविस्सइ—सत्तमो वरो । ७। अन्नं च पढममुहुत्तं पट्टे मा उवविसमि, तुच्छाऊ भविस्समि । वीयमुहुत्तं तु जुगप्पहाणजिणसासणप्पभावगो भविस्सइ (०मि) । तुह गच्छे दसस-यसाहुणो सवगणिप्पमुहा, धम्मदेववाणायरियाइ पयत्था । सत्तमया साहुणीणं संपया भविस्समि । इइ वयणं कहि-ऊण देवो अदिट्ठो जाओ । तओ गणी वीयमुहुत्तं जालउरदुग्गे एसागहमवइगुणहचरे वरिसे जिणदत्तखरी पट्टे ठविओ सव्वसंघेहिं । जारिसो जाओ । पुणो विहरंतो अजयमेरुदुग्गे पनो । पडिकमणमज्जे विज्जू उज्जोयं करेमाणा थंभिया । जिणदत्तखरी सवाउयं पालित्ता सगं गओ । तत्थेव अजवि धुमो बइइ । इति संक्षेपेण जिणदत्तखरि-प्रबन्धः । ॥५॥

६.—श्री जिनचन्द्रसूरिप्रबन्धः ।

८. जिणदत्तखरिपट्टे जिणचंदखरी मणियालो जाओ । तस्स भालपले नरमणी दीपइ । सो वि जेसलमेर-दुग्गाओ दिल्लीनयरवासिसंघेण आहूओ । तओ खरिणा संघस्स लेहो पेसिओ—अम्हाणं तत्थ गए जिणदत्तखरीणं

जोगिनीपीठे विहारो निसिद्धो तेहिं । तओ दिछीपुरसंघस्स अन्धत्थणावसेण जिणचंदसूरी आगओ जोगिनीपीठे । पवेसमहोच्चवमज्जे जोगिनीहिं छलिओ मओ । अजवि पुरातनदिछीमज्जे तस्स थुंमो अच्छइ । संघो तस्स जत्ता-कम्मं कुणइ ॥ इतिजिनचन्द्रसूरिप्रबन्धः ॥६॥

७.—जिनपतिसूरिप्रबन्धः ।

९. जिणचंदसूरिपट्टे सिरिजिणपतिसूरी हुन्था । सो वि बारवरिसवइठिओ पट्टे ठाविओ । विहरंतो आसीनगरे समागओ । संघेहिं पवेसमहोच्चओ कओ महावित्थरेण । पुणो बिचपइट्टाकारावणमारद्धं संघेहिं । तयणरे एगो विजा-सिद्धो जोगी आगओ भिक्खट्टा । विग्गचित्तो संघो कोवि तस्स भिक्खं न देइ । तओ सो रुट्टो । मूलनायगबिबो कीलियो, गओ । पइट्टालग्गवेलाए सबोवि संघो उट्टावेउं लग्गो परं न उट्टइ बिबो । तओ संघो चिंताउरो जाओ । जो-गिणं पिच्छति, कत्थवि न लट्ठो । तया साहुणीणं मज्जे जा महत्तरी अजिया सा आयरियं वंदित्ता एवं वुत्ता समाणा—‘भगवन् ! संघो हसइ, अम्हाणं भट्टारगो बालो तारिसी विजा नत्थि, किं किजइ’ । तओ जिणपतिसूरी सीहासणाओ अच्छट्टेइ, अच्छट्टेइचा सूरिमंतेण बिचसे मत्थए वासक्खेओ कओ । तक्कालं एगेण सावगेण उट्टाविओ बिबो । बिचपइट्टा महसवो जाओ । खरयरगच्छे जयजयसदो उच्छलिओ । अञ्चं च—रायसभाए छत्तीसवादा जिया । जिनपति-सूरीणा पुणो खरयरगच्छसमायारी उट्टरिया । महापभावगो जाओ । जिणवत्थहसरिकयस्स संघपट्टयपगरणस्स टीका जेण कया । इति जिनपतिसूरिप्रबन्धः ॥७॥

८.—जिनेश्वरसूरिप्रबन्धः ।

१०. जिनपतिसूरिपट्टे नेमिचन्द्रभंडारी जिणेसरसूरीणो (?) पिया संजाओ । तस्स दो सीमा संजाया । एगो सिरि-मालो जिनसिंहसूरी । बीओ ओसवालो जिणप्पबोहसूरी । अन्नया जिणेसरसूरी पल्हपुरे नियपोसहसालाए उवविट्टो संतो सरिस्स दंडगो अकम्हा तडतडित्ति सई काऊण दुहाखंडो संजाओ । तओ सरिणा भणियं—‘भो सीसा ! एम सहो कुओ संजाओ ?’ । अवलोइऊण सीसेहिं कहियं—‘सामि ! तुम्ह हत्थदंडओ दुहा संजाओ । तओ चितियं आयरिएण—‘मम पच्छा दो गच्छा होहंति । तओ सयमेव नियहन्थे गच्छं करिस्सामि’ । इत्थेव पत्थावे सिरिमालसंघेहिं मिलिऊण चितियं—इत्थं देसे कोई गुरू नागच्छइ । पयलह गुरुसयासे गुरूं आणेमो । मिलिऊण सयलसंघो गुरुसमीवं गओ । वंदिऊण आयरियं विवन्नं सयलसंघेहिं—‘भो सामि ! अम्ह देसे कोवि गुरू नागच्छइ । तओ अम्ह किं करेमो । गुरूं विना सामग्गी न हवइ’ । तेण गुरूणा पुच्चनिमित्तं नाऊण जिणमिंघगणी लाडणुवाउत्तो सिरिमालवंसुअमवो नियपट्टे ठविओ । नामधेयं कयं जिनसिंघसूरि चि । कहियं—‘एए मावया तुम्ह मए समप्पिया । गच्छइ संघमहिओ’ । तओ वंदिऊण गुरूं सावयसहिओ जिनसिंघसूरी समागओ । सव्वसिरिमालसंघेहिं कहियं—अजप्पभिइ एम मम धम्माय-रियो । अओ दो गच्छा संजाया । बारससयअसीए संवच्छरे पल्हपुरे नयरे जिणसरसूरिणा जिनमिंघसूरी कओ । पउमावईमंतो उवएसिओ । केअइ वरिसेहिं जिनेसरसूरी देवलोयं गओ ॥८॥

९.—जिनसिंघसूरिप्रबन्धः ।

११. जिनेसरसूरिपट्टे जिनसिंघसूरी संजाओ । पउमावईमंतसाहणतप्परो निबं झाएइ । झाणावसाणे पउमावइए भणियं—‘तुह छम्मासाउ बट्टइ’ । तओ सरिणा भणियं—‘मम सीसाणं पबक्खीभूया । कहसु मम पट्टे को होई ?’ तओ पोमावईए भणियं—‘गच्छइ मोहिलवाडीए नयरीए तांभीगोचपविचकारगो महावरनामगो महत्तीओ सावगो अच्छइ । तप्पुत्तो रथणपालो । तस्स अजाखेतल्लदेवीउयरे सुहडपाल इह नामधेओ सबलक्खणसंपन्नो, तुह पट्टे जिणपहसूरी

नामभट्टारगो जिणसासणस्स पभावगो होही । इय वयणं सुच्चा जिनसिंघसूरी तत्थ गओ । महया महोच्छवेण साव-
गेण पुरप्पवेसो कओ । पच्छा महाघरसिद्धिसिंहे गओ सूरी । दड्ढण आयरियं सत्थदृपयं सम्मुहं गच्छइ । बंदिऊण
आसणे निमत्तिओ-‘भगवन् ! ममोवरि महप्पसाओ तुमे कओ जेण मम गिहे समागया । परं आगमणप्पयोयणं
वयह’ । तओ गुरुणा भणियं-‘ओ महाणुभाव ! तुम्ह गिहे सीसनिमिच्चं समागओहं । मम एगं पुत्तं वियरह’ । तओ
तेण तह चि पडिवणं । तओ तेण अब्बे पुत्ता संसकारं काऊण वत्थादिणा आणीया । कहियं-‘एयस्स मज्जे जो
तुम्हाणं रोयइ तं गिण्हह’ । गुरुणा भणियं-‘एए पुत्ता दीहाउया तुम्ह गिहे चिट्ठु । परं जो सुहडपालो बालो तं वि-
यरह’ । तहेव कयं, विहराविओ, सुमुहुत्ते दिम्बिखओ य । तेरहसयल्लबीसावरिसे दिक्खं सिक्खं दाऊण पउमावईमंतो
समप्पिओ । कमेण गीयत्थच्चुडामणी संजाओ । तेरहसयल्लकतालवरिसे किट्ठिवाणानगरे जिणसिंघसूरीणा सुमुहुत्ते
नियपड्ढे थप्पिओ जिणप्पहसूरी । जिणसिंघसूरी देवलोयं गओ । इति जिणसिंघसूरीप्रबन्धः ॥९॥

१०.-जिनप्रभसूरिप्रबन्धः ।

१२. अहुणा जिणपहसूरिपबंओ भण्णइ-इओ य जिनसिंघसूरीपदे जिणपहसूरी संजाओ । तस्स पुण्वपुण्णवसा पउमावई
पबक्खा संजाया । एगया पउमावई पुच्छिया सूरीहिं-‘कहसु भगवइ ! मम कत्थ नयरे उब्भई भविस्सइ’ । तओ पउ-
मावइए लवियं-‘तुम्ह विहारो जोगिनीपीठे ठीलीनयरे महुच्छओ भविस्सइ, तत्थ तुम्हे गच्छह’ । तओ गुरुणा विहारो
कओ । कमेण जोगिणीपुरे [स]मागओ बाहिं वासा ? हापुरे उच्चिओ । एगया सूरी वियारभूमिं गओ संतो, तत्थ
अणारिया मिच्छादिट्ठिणो पराबवं काउमारदं लेटटुमाईहिं । तओ गुरुहिं भणियं-‘पउमावइ ! सुट्ठ महुच्छओ संजाओ ।
तओ पउमावईए तस्स वहगस्स लेटटुमाईहिं तस्सेव पूया कया । ते अणप्परिया पलायमाणा महम्मदमाहिणो समीवे
गया । कहियं सूरिव[इ]परं । तओ चमक्कियचिचो पुच्छइ-‘कत्थ सो अत्थि पुरिसो ?’ तेहिं निवेइयं-‘बाहिं एएसे दिट्ठो
अब्भेहिं’ । तो पहाणपुरिसा आइट्ठ-‘गच्छह तुम्हे, तं आणेह इत्थ, जहा तं पस्सामि’ । तओ ते गंतूण गुरुसमीवे एवं निवे-
इयं-‘आगच्छह भो सामि ! अम्ह पहुममीवे । तुमे पयलह’ । तओ आयरिया पउलिदुवारे गंतूण ठिया । भिब्बहिं गंतूण
निवेइयं । जाव ते साहिणो निवेययंति, ताव सूरी[हिं] सीसाण कहियं-‘अहं कुंभगासणं करोमि । जया साहि समागच्छ
तया तुम्हेहिं कहियं-‘एस मम गुरु । तओ सो कहिस्सइ-‘जारिमो आसि तारिसं कुणह । तओ तुम्हे अल्लवत्थं धरिऊण
कंघे ठवेह’ । इय वुत्तूण गुरु ज्ञानमस्सिओ । कुंभसमाणो संजाओ । तओ आगंतूण महम्मदसाहि सीसं [जं]पह-‘कत्थ
तुज्झ गुरु ?’ । तेण कहियं-‘अगगओ दीसइ तुम्हाणं’ । तओ साहिणा कहियं-‘भो ! जारिसो पुब्बि आसि तारिसं कुणह’ ।
तओ सीसेण वत्थं सरसं काऊण मजीकया । उट्ठिऊण सूरिणा आमीसा दिग्गा धम्मलाहस्स । तओ कहासंलाओ संजाओ
दुन्हवि । तओ साहिणा लवियं-‘भो सामि ! अम्ह पाणप्पिया बालादे राणी अच्छइ । तस्स वित्तरो लग्नो आसि । न
सा वत्थाणि गिन्हइ नियदेहे, न सुस्ससा वि कुणइ । तस्स तुम्हे पसिऊण सजीकुणह । मए मंतजंतचिगिच्छगा आहूया
परं जं जं पामइ तं तं लेटटु-लट्ठिणा हणह । अहुणा पसायं काऊण तुम्हे पासह’ । गुरुणा भणियं-‘तुम्हे गच्छह तस्स
समीवे, एवं निवेइह-‘तुम्हं समीवे जिणप्पहसूरी समागच्छइ’ । साहि[णा] गंतूण कहियं तं वयणं । सोऊण सहसा उट्ठिया ।
कहियं-‘दासि ! आणेह वत्थं’ । तओ चेडीहिं वत्थं आणिऊण पहिरावियं । तओ साही चमकरिओ । आगंतूण गुरुस-
मीवे साहियं-‘आगच्छह तस्स समीवे पासह तं’ । तओ गओ सूरी । तं दड्ढण निवेइयं सूरीहिं-‘रे दड्ढ ! कत्थ तुमं इत्थ ?
गच्छ तुमं अस्स वासाओ’ । तेण निवेइयं-‘कहं गच्छामि अहं, सुदट्ठ गिहं लद्धं’ । गुरुणा भणियं-‘अक्खत्थ गिहं नत्थि ?’
तेण भणियं-‘नत्थि एयारिसो’ । तओ गुरुणा मेहनाओ खिचवालो आहूओ, कहियं-‘एयं दूरीकुणम्भु’ । तओ मेहनाएण
सो वित्तरो गाढं पीडिओ । तेण वित्तरेण एवं निवेइयं-‘अहं खुहाउरो मम किंचि भक्खं पयच्छह’ । ‘किं पयच्छामि ?’ ।

तओ कहियं तेण—‘मम हिंसाईणि पयच्छह’ । गुरुणा भणियं—‘मम अगो एवं मा भणह । अहं तुम्हाणं ददवंधणेण बंधामि’ । तओ सूरिणा मंतो जविओ । तओ कहियं—‘सामि ! तुमं सबजीवदयापालगो ममं कहं पीडेहि’ । सूरिणा भणियं—‘गच्छ इत्थ ठाणाओ’ । तेण कहियं—‘किंचियं ममं पयच्छह’ । तओ भणियं—‘किं पयच्छामि ?’ । धियगुड-सहियं चुन्नं पयच्छह मम’ । तओ साहिणा कहियं पयच्छामि । गुरूहि भणियं—‘कहं जाणामि तुमं गओ ?’ । कहियं तेण—‘मम गच्छंतस्स अमुगपिप्पलस्स साहा णडिस्सह, तओ जाणिआहि’ । तओ रयणीसमए तं चैव जायं । एमाए सजीजाया बालादेराणी । दट्टण साहिणो म[हा]हरिसो जाओ । निवेइयं तस्स—‘पिए तुमं कत्थ आसि जओ न एस महाणुभागो आगओ हुंतो’ । तओ एवं सोऊण भणियं तीई—‘सामि ! एस मम पियासारिसो, जया एस महप्पा आग-च्छह तुम्हपासे तया तुमं एयस्स आगइसागई करिस्ससु, अद्दासणे निवेसेह’ । तओ तेण तह चि पडिवणं । एस राया गुरुसमीवे गच्छह । गुरुं नियगिहे आणेह । अद्दासणं दलह । एवं सुहंसुहेण वच्च कालो । तओ सव्वपासंडाण पवेसो जाओ ।

१३. इत्थ पत्थावे बाणारसीओ समागओ राघवचेयणो बंधणो चउदसविज्जापारगो मंतजंतजाणओ । सो आगंतूण मिलिओ भूवं । साहिणा बहुमाणो कओ । सो निच्चमेव आगच्छह रायसमीवे । एगया पत्थावे सहा उवविट्ठा । सूरि-राघवचेयणपसुहा कहाविणोयं चिट्ठति । तओ राघवचेयणेण चितियं दुडुसहावं एयं जिणप्पहसूरिं दोसवंतं काऊण निवारयामि इत्थ ठाणाओ । एवं चित्तिऊण साहिहत्थाओ अंगुलीयं विज्जावलेण अवहरिऊण जिणप्पहसूरियहर-णमज्जे पक्खित्तं, जहा सूरि न जाणह । तओ पउमावईए निवेइयं सूरिस्स । तुम्हाणं तक्करीदाउकामो राघवचेयणो । साहिपासाओ मुद्दारयणं गहिऊण तुम्ह रयहरणमज्जे ठविओ । सावहाणा हवह तुव्मे । तओ सूरिणा तं मुद्दारयणं गहिऊण राघवचेयणस्स सीसवत्थे पक्खित्तो जहा सो न जाणह । तओ महम्मदसाहि पासह, मुद्दारयणं नत्थि । पच्छा अग्गओ पासह । न पासह तं मुद्दारयणं । साहिणा निवेइयं—‘इत्थ मम मुद्दारयणं आसि, केण गहियं ?’ । तओ राघ-वेण निवेइयं—‘साहि ! एयस्स सूरिसमीवे अच्छह’ । सूरिं पइ साहि मगिउं लग्गो । सूरिणा भणियं—‘साहि एयस्स समीवे अच्छह’ । तेण नियवत्थाणि दंसियाणि । सूरिणा भणियं—‘साहि अस्स सीसे अच्छह’ । तओ मुद्दाज्वलोहया । गहियं साहिणा । कहियं राघवचेयणस्स—‘धन्नो मि णं तुमं सच्चवाई । सयं गहिऊण जिणपहसूरिस्स दूमणं देसि’ । तओ सामसुहो संजाओ । नियगिहं पचो ।

१४. अन्नया चउसट्ठिजोगिणी सावियारूवं काऊण सूरिसमीवे छलणत्थमागया । ता सामाइयं गहिऊण वक्ख्माणं निसुणंति । पउमावईए निवेइयं सूरिस्स—‘तुम्ह छलणत्थं एयाओ चउसट्ठिजोगिणीओ समागयाओ’ । सूरिहिं अव-लोहयाओ ताओ । पासंति अणमिसनयणं सूरिगयदिट्ठीओ वक्ख्माणरसलुद्धाओ । तओ सूरिहिं कीलियाओ ताओ सहाओ । उवएसपच्छा सव्वे सावया सावियाओ वंदिय नियगिहे पत्ताओ । ताओ आसणाओ जओ उवविट्ठति तओ आसणसहियं लग्गं पासंति । पासित्ता पुणरवि उवविट्ठाओ । पुणरवि सूरिहिं भणियं—‘साविया ! रिसिणो विया-रभूमि-विहारभूमिवेला संजाया । तुव्मे वंदह’ । तओ तेहि भणियं—‘सामि ! अम्हे तुम्ह छलणत्थमागया । परं तुव्मे अम्हे छलिया । कुणह पसायं, मोयह अम्हाणं’ । सूरिणा भणियं—‘जह मम वाया दलह तओ मुच्चामि नच्चहा’ । ‘वयह का वाया ?’ । ‘जह मम गच्छाहिवइणो तुम्ह जोगिणीपीठे वच्चंति तेमिं तुव्मे न उवइवे कुणह, तओ मुंचामि’ । तेहिं तह चि पडिवन्नं । ताओ उक्कीलियाओ नियनियटाणं गयाओ । तओ आयरिया सव्वत्थ गच्छंति । न उवइवो जायइ तस्स । ताओ नियवाचाषट्ठाओ चिट्ठति ।

१५. अन्नया सहाउवविट्ठो सूरि । सुरासाणाओ सविओ एगो कलंदरो समागओ । तेण आगंतूण नियकुल्लहं उच्चारैऊण गयणे खिवियाओ । कहियं महम्मदसाहिणो—‘साहि ! सो कीवि अत्थि तुम्ह सहाए, जो एयं उच्चारैइ ?’

साहिणा सहा अवलोइया । तओ खरी महम्मदसाहिं पइ एवं वयासी-‘पस्सह राया जं मए एयस्स कायवं’ । तओ खुरिहिं आगासे रयहणं खिविओ । गंतूण तस्स कुल्लहस्स मत्थए पाडियाओ । तओ तेण कलंदरेण पुणरवि एगाए इत्थीए जलघडयमाणीयमाणं सीसे आगासे थंभियं अंतलिक्खे । कहियं साहिस्स । पुणरवि खुरीहिं तं घडयं भंजिऊण जले कुंभायारं कयं । साहिणा भणियं-‘जलस्स कणफुमियं कुणह’ । तेण तहेव कयं । कलंदरस्स अहंकारो गओ । पुणरवि सहोवविट्ठण साहिणा भणियं-‘अज्जे मे सहोवविट्ठा जाणया कहसु, पभाए केण मग्गेण अहं वच्चांमि रेवाडीए ?’ । तओ सवेहिं नियनियवुद्धीए चिंतिऊण लिहिऊण य दिअं चिट्ठीए साहिस्स । साहिणा भणियं-‘खुरि ! तुम्हमवि दलह’ । खुरिणा वि नियवुद्धीए चिट्ठी दत्ता । तओ मत्ताओ नेऊण नियउत्तरिए बद्धाओ । साहिणा चितियं-जहा एए सबे अमच्चवाइणो होति तहा करेमि । एवं चिंतिऊण वंदर(ण ?) बुरजाओ भंजिऊण निग्गओ । गंतूण बाहिं कीडा कया । एगट्ठाणोवविट्ठा खुरिपमुहा मवे आहया । कहियं च तेसिं-‘वायह नियनियलिदियं’ । तेहिं सवेहिं नियनियलिदियं वाइयं । खुरिस्स कहियं-‘नियलेहं वायह’ । तओ वाइयं आयरिएण-‘वंदण(र ?) बुरजाओ भंजिऊण कीडं काऊण बडपायवस्स अहे विस्सामं काही’-एवं निमुणिऊण चमक्करिओ साही-‘भो एम आयरिओ परमेसरसारिसो । एयस्स सेवं देवावि कुणंति’ । तओ साहिणा भणियं-‘जिणप्पहखुरि ! एम वडो सीयच्छाओ मणोहरो तहा करेह जहा मम सह गच्छह’ । तहेव कयं । तओ पंचकामाणंतरं खुरिणा भणियं-‘साहि ! एयं तहं विसज्जेह । जहा नियठाणं गच्छह’ । साहिणा विसज्जणं कयं तस्स रुक्खवस्स ।

१६. अन्धया कब्बाणापुरस्स महावीरो मिच्छेहि नेऊण साहिपोलिदुवारं पाडिओ अहोमुहं । तस्सोवरि लोया आयंति जेति । तओ जिणप्पहखुरी ममागच्छह । पामह तदवत्थं पडिमं । मज्जे गंतूण साहिस्स निवेदयं खुरीहिं-‘साहिं एवं पत्थयामि तुम्ह समीवं, जह दलह’ । तओ साहिणा भणियं-‘मग्गह जं देमि’ । तओ पओलिदुवारट्ठिओ मणिगओ महावीरो । तओ साहिणा नियममीवे आणाविओ महावीरो । जओ तं पामह अब्भुययरं चित्तरं । खुरिं पइ एवं भणइ-‘नो दाहामि तुम्हाणं’ । तओ खुरीहिं भणियं-‘अम्हाणं आगमणं निरत्थयं जायं’ । तओ साहिणा कहियं-‘जह एयं सुहे बुल्लावेह तया दाहामि’ । खुरीहिं भणियं-‘जह एअस्स पूयासकारं कुणह तओ भासइ’ । साहिणा तहाकयं । पुजोवगरणं काऊण हत्थे जोडिऊण भणइ-‘करिय पमायं वयह’ । तओ दाहिणहत्थो पसारिऊण एवं भणइ महावीरो-

विजयतां जिनसासनमुज्जलं, विजयतां भुवाधिपवत्तल्लभा ।

विजयतां भुवि साहि महम्मदो, विजयतां गुरुसूरिजिणप्रभः ॥१॥

तओ गुरुमुहाओ अन्थे आइन्निऊण तुट्ठो साही-‘भामह एयस्स किं दलामि ?’ । खुरीहिं भणियं-‘साहि ! एस देवो सुरहिदव्वेहिं तुम्ह’ । तओ साहिणा भणियं-‘दुत्ति गामं दिनं, खरह-मातेडो’ । ते मावया कागतुं नेऊण धूवो गार्हति सया । सुलताणेण तम्म पासाओ काराविओ । राघवचेयणसंन्नासी जिओ । सुलताणस्स करमुद्धारयण राघवचेयणस्स सीसे ठाविओ । संकमणं दरिसियं । पुणो सुरचाणो सेतुजं नेऊण संघाहिवो कओ । रायणिरुक्खो दुद्धेहि वरिसाविओ । अमावसितिहीउ पुत्तिमातिही कया ।

खंडेलपुरे नयरे तेरस्सए चउत्ताले । जंगलया सिवभत्ता ठविया जिणसासणे धम्मं ॥१॥

१६. तेमि च सरूवं भग्गइ-एगया खंडेलवालगुत्ता विन्हुभत्ता दव्वं समज्जितं गुडखंडाहववहारं कुणमाणा चिहंति । वावारं कुणताणं बहुया वासरा अहया । गुढो बहुयरो टिओ । तस्स महुकरणट्ठे सेवया अणुत्ताविया । तओ मज्जं कारिऊण विकिणियं लग्गा । लोएवि मज्जकारणा विक्खाया । केहिं च गुरुउवएसा मज्जववहारो चत्तो । केई पुण तं परिचत्तुं असत्ता तं चैव ववहारमाणा टिया । तओ जिणप्पहखुरी पडमावडिउवएसा पडिबोहिओ जंगलगुत्तो ॥

॥ इति श्रीजिनप्रभसूरिप्रबन्धः ॥१०॥

खरतरगच्छसुर्वावलीगतविशेषनाम्नां सूचिः ।

अकलङ्कदेव सूरि	३४, ३६
अचल [ठक्कराज]	६५-६८, ८१
अचलचित्त [मुनि]	५१
अचला [ठ०]	६७
अचलेसर [दुर्गा]	८९
अजयमेरु } [नगर-दुर्ग] १६, १९,	
अजयमेरु } २०, २४, २५, ३३,	
३४, ४४, ८४, ९१, ९२	
अजित [मुनि]	३४
अजित [महं०]	५२
अजितश्री [साध्वी]	२३
अजितसेन [मुनि]	४९
अणहिल पाटक [नगर]	३४, ४३
अणहिलपुर पत्तण „	९१
अणहिल पत्तण „	१४
अणहिलपुर पट्टण „	९०
अतिबल [अधिष्ठायक देव]	२२
अनन्तलक्ष्मी [साध्वी]	५२
अनहिल पत्तन	२, ८
अनेकान्तजयपताका [ग्रन्थ]	१०, ३४
अपभ्रंश भाषा	३१
अपरजिता [देवता]	७
अम्बुय गिरि	८९
अम्बुया देत्री	८९
अभयकुमार [मंत्रीश्वर]	७५
अभयकुमार [सा०]	३४
अभयचन्द्र [मुनि]	२०
अभयचन्द्र [सा०]	५२, ५३,
५४, ५९, ६०, ७२, ७७	
अभयचन्द्र गणि	४९

अभयड [दण्डनायक]	३९, ४०,
	४२, ४३
अभयतिलक गणि [उपा०]	४९, ५१
अभयदेव [न्याय-ग्रन्थ]	१०, ३०
अभयदेव [सूरि]	१, ५, ७, ८, ९,
	१४, ३६, ७३, ७८,
	८२, ९०, ९१
अभयमति [साध्वी]	२४
अभयशेखर [मुनि]	६०
अभयसागर [छुल्लक]	६८
अभयसूरि	६
अमोहर [देश]	८
अंबिकादेवी [सिहर]	९१
अमरकीर्ति [छुल्लक]	८१
अमरकीर्ति गणि	४९
अमरप्रभ [मुनि]	६५
अमररत्न [मुनि]	५९
अमृतकीर्ति गणि	४९
अमृतचन्द्र [मुनि]	६१
अमृतचन्द्र गणि [वा०]	६६, ८६, ८७
अमृतमूर्ति [मुनि]	४९
अमृतश्री [साध्वी]	६०
अम्बिका [अधिष्ठायिका]	१७, २४,
	५१, ६३, ७२, ७६, ७७
अयोध्या [नगरी]	६०
अरसिंह [राजपुत्र]	५६
अर्णोराज [नृप]	१६
अर्जुन [गिरि]	५, ५७, ६०, ६१
अर्जुनाचल [तीर्थ]	९०
अर्हदत्त गणि	४९

अलावदीन [सुरत्राण]	६७
अशोकचन्द्र [मुनि]	५
अशोकचन्द्र गणि	१९
अशोकचन्द्राचार्य	१४
अश्वराज [ठ०]	४९
अहीर [सा०]	५०
आगमबुद्धि [साध्वी]	५२
आचारनिधि [मुनि]	५१
आजड [सा०]	५१
आठा [भां०]	५३
आदित्यपाटक [नगर]	८६
आनन्द [सा०]	७५
आनन्दमूर्ति [मुनि]	५७
आनन्दश्री [महत्तरा]	४४
आना [सा०]	७७
आसुल [ठ०]	४४
आम्बड [सेनापति]	२३
आम्बा [सा०]	५०, ७३, ८२, ८४, ८६
आम्बा [श्राविका]	८५
आर्यमहागिरि [सूरि]	७८
आर्यरक्षित [सूरि]	५६
आरासण, -न [महातीर्थ]	७१, ९७
आर्यसुहृत्ति सूरि	६६, ७३, ७८,
	८१, ८२
आवश्यक [ग्रन्थ]	७४
आशा [सा०]	८४
आशापल्ली [ग्राम]	५, ३८, ३९,
	६०, ७८
आशापल्लीय [संघ]	७०, ७१, ८०
आशालक्ष्मी [साध्वी]	६४

आशिका [नगरी]	२०	उज्जयिनी [नगरी]	१९, ५०, ५१	कक्करिउ [राजप्रधान]	२४
वाशीदुर्ग	८	उज्जोणी [नगरी]	९०, ९२	कञ्जालप्रियञ	९०, ९२
आशोटा [ग्राम]	८७	उज्जोणी पीठ	९२	कटुक [सा०]	८६
आसणाग [सा०]	५१	उज्जोयण मूरि	८९	कडुया [सा०] ७३, ७५, ७९, ८२	
आसमति [साध्वी]	२४, ४४	उदयकर्ण [ठ०]	७९	कडुयारी [ग्राम]	६६
आसदेव [सा०]	१९	उदयकीर्ति [मुनि]	४९	कणपीठ [ग्राम]	४७
आसधर [ठ०]	१६, १७	उदयगिरि [हरितनाम]	३०	कथानककोश [ग्रन्थ]	५
आसधर [सा०]	१६	उदयचन्द्र [मुनि]	६१	कनककलश [मुनि]	५१
आसपाल [ठ०]	७१	उदयदेव [ठ०]	५७	कनककीर्ति [मुनि]	५१
आसपाल [सा०]	५७, ५९	उदयपाल [सा०]	६५	कनकगिरि [पर्वत]	५१
आसपाल [श्रे०]	५७	उदयमूर्ति [छुल्लक]	८२	कनकचन्द्र [मुनि]	४९
आसराज [राजक]	४४	उदयश्री [गणिनी]	४९	कनकश्री [छुल्लिका]	८६
आसा [भाण०]	६३	उदयसार [छुल्लक]	७७	कनकावली [गणिनी]	४९
आसिका (आशिका) २२-२५, ६५		उदयसिंह [राजप्रधान]	८७	कन्दली [ग्रन्थ]	१०, ३९
	६६, ७२	उदयसिंह [राजा]	५०, ५१, ८७, ८८	कन्नाणापुर	४६
आसी दुर्ग } [संघ] ९, ९३		उदङ्गविहार [स्थान]	६०	कन्यानयन [ग्राम] २४, ६५, ६६,	
आसी नगर }		उद्योतनाचार्य	१		६८, ७२
आह्णसिंह [सा०]	५३	उद्गरण [बाह्यत्रिक सा०]	४०, ४३, ५१, ८०	कन्यानयनीय [संघ]	६८
आह्णक [सा०]	५६	उपदेशमाला [ग्रन्थ]	१३, ६७	कपर्द [रिं] यक्ष	५३, ७२
इन्द्रपुर [नगर]	२०	उपशमचित्त [मुनि]	५१	कमलश्री [छुल्लिका]	८०
इत्तल [भा०]	५३	ऊकेश [गच्छ]	२५	कमलश्री [गणिनी]	४९
ईश्वर [सा०]	६८	ऊकेश [वंश]	६७	कमलक्ष्मी [साध्वी]	६४
उच्चकीय [संघ] ७३, ८०-८२, ८४		ऊदा [मं०]	८७	कमलाकर गणि	८२
	९२	ऊदा [सा०]	५३	करडिहटी [वसति]	४, ७
उच्चनगर }		ऊदाक [सा०]	५१	करहेटक [ग्राम]	६०
उच्चानगर }	१९, २०, २३,	ऊधरण [सा०]	६३	कर्णदेव [राजा]	५८
उच्चानगरी }	३४, ७५, ८१	ऊधर [सा०]	५१	कर्पटकनागिण्य [ग्राम]	९
उच्चापुर }		ऊधर [सा०]	६३	कर्णराज [प्रधान]	५६
उच्चापुरी }	६४, ६९, ८४	ऊधिसुन्दरी [साध्वी]	५१	कर्मशिक्षा [ग्रन्थ]	४६
उच्चापुरीय [संघ] ५२, ५८, ६४,		ऊषमदत्त [मुनि]	२०	कर्मसिंह [सा०]	८६
	६५, ७७	एकलक्ष्मी [साध्वी]	५२	कलंदर [फकर]	९६
उज्जयन्त [तीर्थ] ५, १७, ३४,		ओघनियुक्ति [ग्रन्थ]	४०	कल्याणकलश [गणिनी]	५४
३९, ४९, ५३, ५५, ६२,		ओसवाल [ज्ञाति]	९२, ९३	कल्याणकलश गणि	४९
६३, ७२, ८५		कइमास [मण्डलेश्वर]	२५-२७,	कल्याणकलश [प्र०]	५५
उज्जयन्त तलहटिका	६२, ७५		२९, ३०, ३३	कल्याणनिधि [मुनि]	५१

कल्याणमति [महत्तरा]	५	कुमुदचन्द्र [मुनि]	४९, ५२	क्यासपुर [ग्राम]	६५, ७३, ८३,
कल्याणश्री [साध्वी]	४४	कुमुदलक्ष्मी [साध्वी]	५८		८४, ८६
काकिन्दी [नगरी]	६०	कुम्भरपाल [सा०]	६६	क्यासपुरीय [संघ]	८२, ८३
काण्डा [सा०]	७२	कुलचन्द्र [मुनि]	४४	क्षत्रियकुण्ड [ग्राम]	६०
कादम्बरी [ग्रन्थ]	२८, ३९	कुलचन्द्र [सा०]	२१, २२, ५३,	क्षपण [न] क	३, १४
कामदेव [सा०]	७५		६२, ६३, ७३	क्षमाचन्द्र [मुनि]	४९
काला [राज प्रधान]	२४	कुलतिलक [मुनि]	४९	क्षान्तिनिधि [साध्वी]	५२
काला [सा०]	६५, ६६, ७२-७४, ७६, ८७	कुलधर [मन्त्रीधर]	८०	क्षेत्रपाल [देव]	७२
काव्यप्रकाश [ग्रन्थ]	३९, ४०	कुलधर [महं०]	४४, ४९	क्षेत्रसिंह [प्रधान]	५६
कायस्थ [जाति]	८८	कुलधर [सा०]	८६	क्षेमकीर्ति [मुनि]	५५
काश्मीरीय [पण्डित]	४४	कुलधर्या [साध्वी]	८२	क्षेमन्धर [गोष्ठिक]	५५
कासहद [नगर]	३६	कुलभूषण [मुनि]	५२	क्षेमन्धर [सा०]	२०, ३८, ३९, ४०, ४२, ४३, ५१, ६३
कासहद [ग्राम]	८९	कुलश्री [गणिनी]	४९	क्षेमन्धर [पंचडली सा०]	७२
कियासपुर [ग्राम]	८२	कुशलकीर्ति [मुनि]	५९, ६५	क्षेमसिंह [सा०]	५०, ५४, ५५, ५९, ७७
किरणावली [ग्रन्थ]	१०, ३९	कुशलकीर्ति गणि	४९		
किडिवाणा [ग्राम]	९४	कुशलचन्द्र गणि	४५	खङ्गरगढ	७५, ७६
कीकट [सा०]	७३	कुशलश्री [प्र० गणिनी]	५५	खडेलपुर	९६
काँका [सा०]	८५	कुशियप [ग्राम]	४४	खडेलवाल [गोत्र]	९६
कीरतसिंह [सा०]	८७	कूपा [मं०]	८७	खदिरालुका [ग्राम]	५९
कीर्तिकलश गणि	४९	कूर्चपुरीय [संघ]	८	खंभाइन नयर	९०
कीर्तिचन्द्र [मुनि]	४४, ४७	केल्हण [राणक]	४४	खरतर [गच्छ]	३४, ३६, ३९, ४७, ४८, ८२-८४, ९०, ९१
कीर्तिमण्डल [मुनि]	५२	केल्हण [सा०]	५०		
कुतबदीन [पातसाहि]	६७	केल्हा [मं०]	७३	खरयर [गच्छ]	९०, ९३
कुतुबदीन [सुरत्राण]	६६	केवलप्रभा [ग० प्रवर्तिनी]	५४, ६४	खादू [ग्राम]	७२
कुमर [सा०]	५६	केवलश्री [साध्वी]	४४	खामराज [दो०]	७९
कुमर [मं०]	७७	केशव [सा०]	६१	खीमड [सा०]	५१, ७७
कुमरपाल [ठ०]	६६	कोटडिका [स्थान]	६२	खीमड [सा०]	८३
कुमरसिंह [ठ०]	६५, ७०	कोमल [सा०]	८३, ८४	खीमड [व्यव०]	८३
कुमरसिंह [सा०]	८३	कोमल [संघ]	५६	खीमड [सा०]	७१, ७७
कुमरा [मंत्री]	६५	कोमलक [सा०]	८३	खुरासाण [देश]	९५
कुमारपाल [मंत्री]	६१	कोरण्टक [ग्राम]	७३	खेटनगर	३४
कुमारपाल [राजा]	१९, ७०, ८१	कोशावाणक [ग्राम]	} ६५, ६६, ६८, ७३, ७६	खेडनगर	८१
कुमारपाल [सा०]	५०-५२, ५५, ५९, ८८	कोशावाणा		खेतल्लुदेवी	९३
		कोसवाणा		खेतसिंह [भां०]	५९
		कौशाब्बी [नगरी]	६०		

खेतसिंह [सा०]	६७, ६८, ७१, ७२, ८६	गूर्जरीय [संव]	४३	चारित्रतिलक [मुनि]	५९
गच्छकीर्ति [मुनि]	५५	गृहिचन्द्र [सा०]	२१	चारित्रमति [गाणिनी]	४९
गच्छवृद्धि [साध्वी]	५१	गंहाक [सं०]	८७	चारित्रमाला [गाणिनी]	४९
गज [भा०]	६१	गोधा [सा०]	८७	चारित्ररत्न [मुनि]	४९
गजकीर्ति [मुनि]	५०	गोपाल [सा०]	६५, ७२-७४, ८०, ८२	चारित्रलक्ष्मी [साध्वी]	५९
गजेन्द्रबल [मुनि]	५२	गोलुक [सा०]	२०	चारित्रवल्लभ [मुनि]	५०
गणदेव [मुनि]	३४	गोसल [सा०]	७३-७६, ८६	चारित्रमुन्दरि [गाणिनी]	४९
गणदेव [सा०]	१२, ५२, ५८	गौतमस्वामी [गणवर]	२६, ४८, ४९, ५६, ७७, ८१, ८२	चारित्रमुन्दरी [छुल्लिका]	७७
गणधरसप्तिका [ग्रन्थ]	१८	ग्यासदीन [पातसाहि]	७२, ७७	चारित्रशेखर [मुनि]	५२
गणपद [ग्राम]	२०	घोधा थेलकुल	७७	चारुदत्त [मुनि]	६४
गतमोह [मुनि]	५०	चउसङ्कि जोगिणी पीठ	९१	चाहड [प्रधान]	६०
गयधर [सा०]	२०	चक्र (त्व१) रहडी	५६	चाहड [सा०]	५५, ५९, ६३, ७३, ८०, ८२, ८६
गाङ्गा [सा०]	७३	चक्षरी [ग्रन्थ]	१८	चाहमान [कुल]	६८, ८६, ८७
गिरिनार [पर्वत]	९१	चन्दनमूर्ति [छुल्लक]	६४	चित्तसमाधि [साध्वी]	५२
गिरिनार [तीर्थ]	६२	चन्दनमुन्दरी [गाणिनी]	४९, ५८	चित्तकूट दुग्ग	९१
गीर्वाण भाषा	४१	चन्द्रकीर्ति गाणि	५०	चित्रकूट [दुर्ग]	१०, १२-१५, १९, २०, ४९, ५६, ६९
गुडहा [ग्राम]	७३, ७९, ८०,	चन्द्र [कुल]	६९, ७१	चित्रकूटीय प्रशस्ति [ग्रन्थ]	४६
गुणकीर्ति [मुनि]	४४	चन्द्र [सा०]	६३	चूडामणि [ज्योतिर्ग्रन्थ]	८
गुणचन्द्र गणि	१८, २३, २४	चण्डा [मंत्री]	५९	चौरसिदानक [ग्राम]	२१
गुणचन्द्र [वसाय सा०]	४९	चण्डिकामठ	१०	छज्जल [सा०]	७३, ७५, ७७, ८७
गुणधर [मुनि]	२३	चन्द्रतिलक [उपाध्याय]	५०, ५२, ५४	छाडा [व्य०]	७७
गुणधर [सा०]	५३, ७०,	चन्द्रप्रभ [मुनि]	४४	छाहड [भा०]	५९
गुणभद्र गणि	२०, ४४	चरणमति [साध्वी]	२४	छीतम [सा०]	७२
गुणवर्धन [मुनि]	२०	चन्द्रमाला [गाणिनी]	४९	जगचन्द्र [मुनि]	५८
गुणशील [मुनि]	२३, ४४	चन्द्रमूर्ति [छुल्लक]	५८	जगचन्द्र गणि	६५
गुणशेखर [मुनि]	५०, ५१	चन्द्रश्री [महत्तरा]	५८	जगदेव [प्रतीहार]	३४, ४३
गुणश्री [साध्वी]	२०, २४	चन्द्रश्री [साध्वी]	४४	जगद्धर [सा०]	४४, ४९, ५१, ७१
गुणसागर [मुनि]	४९	चन्द्रावती [नगरी]	३४, ८७, ८८	जगमति [साध्वी]	४७
गुणसेन [मुनि]	४९	चाचिंग [सा०]	८३	जगसिंह [भा०]	५९
गुज्जर [देश]	९०	चाचिंगदेव [राजा]	५१	जगत्सीह [सा०]	७१, ७६
गूर्जर [देश]	८४	चामुंडादेवी	९१	जगसीह [राजपुत्र]	४९
गूर्जत्रा [देश]	१, ४, ३४, ३६, ३८, ३९, ४३, ५७, ६४, ७०, ७१, ७३, ७८	चारित्रकीर्ति [मुनि]	५५	जगश्री [साध्वी]	२०
		चारित्रगिरि [मुनि]	४९		

जगद्वित [मुनि]	२०	जयहंस [सा०]	६१	जिनचंद्राचार्य	१
जंगल [गोत्र]	५६	जया [देवता]	७	जिनदत्त [सूरि]	१, १६, १८-२४,
जम्गा माहण	९०	जबणपाल [सा०]	७२-७४		२७, ४०, ४२, ४३, ५०,
जटी	३	जवनपाल [ठ०]	६६, ६०, ७९		५१, ५६, ५८, ६४, ६६,
जह्ण [सा०]	८३	जसोधवल [सा०]	५२		७२, ७३, ७७, ७८, ८२
जनार्दन गौड [पंडित]	२५, २६	जालउर [नगर-दुर्ग]	९२	जिनदासाचार्य	१९
जम्बूस्वामी	३, ७७	जावालिपुर [नगर]	६, ४४, ४७	जिनदास [सूरि]	४४
जयचन्द्र [मुनि]	१९, ८६		—५२, ५४, ५५, ५८—	जिनदेव [सा०]	८७
जयतश्री [मंत्रिणी]	७०		६१, ६३, ६५, ७३, ७७,	जिनदेव गणि	२३
जयता [सा०]	७६		७९, ८०	जिनधर्म [मुनि]	२३
जयतिहृष्ट [विरुद्ध]	२१	जावालिपुरीय [संघ]	५७, ५८,	जिनपति [सूरि]	७०, १, २०,
जयतिहृयण [स्तोत्र]	६, ९०		६१, ६४, ७०, ८०		२३-२५, २९, ३२-३५,
जयदत्त [मुनि]	१८	जाहेडाग्राम	५६		३८, ३९, ४१, ४४, ६६—
जयदेव [छन्दःशास्त्र]	१०, ३०	जाहण [सा०]	६३, ६९, ७१,		५०, ७५, ८१, ८२, ८४,
जयदेव [सा०]	५३		७३, ७५, ७७, ८०, ८६		८७
जयदेवाचार्य	१७, १८, २३	जिणचंद्र सूरि [मणियाल]	९०,	जिनपद्म [सूरि]	८५, ८६
जयधर्म गणि	७७		९२, ९३	जिनपाल [मुनि]	२३
जयधर्म [महोपाध्याय]	७७, ८५	जिणदत्त गणि	९२	जिनपाल गणि	४४
जयन्ती [देवता]	८	जिणदत्त सूरि	९१, ९२	जिनपालोपाध्याय	४५-५०
जयप्रभा [साध्वी]	५४	जिणनाग [मुनि]	३४	जिनप्रबोध [सूरि]	५४, ५५, ५७,
जयप्रिय [मुनि, क्षुल्लक]	८५	जिणपद्म सूरि	४६, ९३-९६		५९, ७१, ७२, ७७
जयमञ्जरी [क्षुल्लिका]	५९	जिणपति सूरि	९३	जिनप्रभाचार्य	१७
जयमति [साध्वी]	२४	जिणपद्मबोह सूरि	९३	जिनप्रिय [मुनि]	२३
जयार्द्ध [महत्तरा]	६४, ६६, ६९,	जिणवल्लभ सूरि	९०, ९३	जिनप्रियोपाध्याय	४४
	७४, ८७	जिणसिंध गणि	९३, ९४	जिनबंधु [मुनि]	२३
जयलक्ष्मी [साध्वी]	५१	जिणसेखर सूरि	९२	जिनमद्र [मुनि]	२०, ४४
जयवल्लभ [मुनि]	५२	जिणहंस सूरि	९२	जिनमद्र सूरि	४४
जयवल्लभ गणि	६२, ६३, ६६,	जिणेसर सूरि	९०, ९३	जिनमकाचार्य	२३, २५
	६८, ६९	जिनकुशल सूरि	७०, ७३, ७५—	जिनमत [उपाध्याय]	२४, २५, ३४
जयशील [मुनि]	२०		७८, ८०-८७	जिनमती [साध्वी]	१८, १९
जयसार [क्षुल्लक]	७७	जिनचक्रित (चन्द्र !) गणि	१९	जिनमित्र [मुनि]	२३
जयसिंह [मुनि]	१९, ६०	जिनचन्द्र [सूरि]	१, ५, ६, २०-२३	जिनरक्षित [सा०]	१८
जयसुन्दरी [साध्वी]	६१		५०, ५८-६०, ६३, ६४—	जिनरक्षित [मुनि]	१८
जयसेन गणि	४९		६८, ६९, ७०-७२, ७४—	जिनरत्न सूरि	७१
			७८, ८०, ८२, ८५		

जिनरत्नाचार्य	४९, ५२, ५४, ५५, ५७	जीहरणि [नगर]	९२	डिह्री नयर	९२, ९४
जिनरथ [मुनि]	२०	जेदू [सा०]	८३	डिह्री देश	२, ४
जिनरथ [वा०]	२५	जेणू [सा०]	५५	डिह्री पीढ	९२
जिनवल्लभ [श्रेष्ठीपुत्र]	८	जेसळ [मंत्री, ठ०]	७०	डिह्रीपुर	९३
जिनवल्लभ [मुनि]	८	जेसळ [सा०]	६२, ७१, ७८	डिह्री वादली	१
जिनवल्लभ गणि [वा०]	९-१४	जेसळमेर [द्रुग]	९२	तग [ला] [ग्राम]	२०
जिनवल्लभ सूरि १, १५-१७, ३६, ४६, ५२, ५६		जेसळमेरवीथ [संव]	६०, ८०, ८६	तपोमतीय	५१
जिनशिष्य [मुनि]	२३	जेसळमेरु [नगर]	२४, ५२, ५८ ६१, ६३, ८१, ८६	तपःसिंह [मुनि]	६०
जिनशेखर [मुनि]	८, १६	जैत्रसिंह [गो०]	७०	तरुणकीर्ति [शुल्लक]	६३
जिनशेखर [उपाध्याय]	१७, १८	जैत्रसिंह [ठ०]	७०	तरुणकीर्ति गणि [पं०]	८४
जिनश्री [साध्वी]	१९, ४४	जैत्रसिंह [मह०]	५०	तरुणप्रभाचार्य,	८४, ८५
जिनसंध सूरि	९३	जैत्रसिंह [राजा]	६१	तर्कहट्ट [विरुद]	२१
जिनसामर [मुनि]	२३	जैथळ [द्रम]	६६, ६७	तारङ्गक [महातीर्थ]	७१, ८२
जिनसिंह सूरि	९३	जोगिनी पीढ	९२, ९४	तारण [महातीर्थ]	५२, ५५
जिनहित [वा०]	२३	जोगिणीपुर	९४	तारणगढ [तीर्थ]	५९
जिनहित [उपाध्याय]	४२, ४४, ४७, ४८, ४९	जोधा [सा०]	६१	ताहण [सा०]	६६, ७३
जिनाकर [मुनि]	२३	जोयळा [ग्राम]	५७	तांबी [गोत्त]	९३
जिनागर गणि	४०	ज्ञानदत्त [मुनि]	६४	तिलककीर्ति [मुनि]	५६
जिनेश्वर [गणि, मुनि]	१-३	ज्ञानमाला [गणिनी]	४९, ५०, ५५	तिलकप्रभ गणि [मुनि]	४९
जिनेश्वर सूरि ४-६, १४, ४८- ५०, ५२-५६, ६२, ७५, ७८, ८२		ज्ञानलक्ष्मी [साध्वी]	६४	तिलकप्रभ सूरि	३६-३८
जिनेश्वर सूरि [चैत्यवासी]	८	ज्ञानश्री [साध्वी]	१९, ४४	तिलपथ [ग्राम]	६७
जिसधर [सा०]	५२	ज्ञाका [श्रा०]	७०	तिहुणा [सा०]	६०
जिसहड्ड [गो०]	५७	ज्ञाशा [सा०]	८६	तिहुणा [साहु]	७०
जीरापडो [ग्राम]	८६, ८७	ज्ञांशण [सा०]	५६, ६०, ६३, ८०, ८५-८७,	तीथी (?) [श्राविका]	५३
जीवदेवाचार्य	१९	ज्ञांशण [रीहड्ड, सा०]	७६	तुरुष्क [देश]	१७, १८
जीवहित [मुनि]	४९	ज्ञाञ्जा [सा०]	७८	तेजपाल [सा०]	५३, ६७-७७, ७९, ८०, ८६
जीवानन्द [उपाध्याय]	१९	झुञ्झणू } [ग्राम]	६६, ७२	तेजसिंह विहार	८७
जीवानन्द [मुनि]	५५	टकउर [ग्राम]	५	तेजःकीर्ति [शुल्लक]	६३
जीवानन्द [सा०]	१८	डाळामउ [ग्राम]	६५	तोळिय [सा०]	६२
जीविग [सा०]	५२	डिण्डियाणा [ग्राम]	५	तोळी [सा०]	६१
		डिह्री [नगरी]	२१, २२, २४, ३४, ५०	विदशकीर्ति गणि	६०
				विदशानन्द [मुनि]	५२
				त्रिभुवनकीर्ति [मुनि]	६४

त्रिभुवनगिरि [नगर] १९, २०, ३४	देदा [महं०] ५२, ५३, ५५, ५९	देवसेन गणि ४९
[त्रि] भुवनहित [मुनि] ६५	देदा [सा०] ६३, ७२, ८३	देवशेखर [मुनि] ५०
त्रिभुवनानन्द [मुनि] ५२	देदाक [महं०] ५३	देहड [लो०] ५३
त्रिलोकनिधि [मुनि] ५१	देपाल [ठ०] ६६, ७२, ७४	देहड [ठ०] ६४
त्रिलोकहित [मुनि] ४९	देपाल [सा०] ७७, ८७	देहड [वैद्य] ५३
त्रिलोकानन्द [मुनि] ४९	देपाल गणि १८	देहडि [वैद्य] ५९
त्रिशङ्खमक [प्राम] ७१, ८७, ८८	देवकीर्ति [क्षुल्लक] ८१	देवाचार्य [वादी] १९, ३८,
त्रिशङ्खमकीय [संघ] ७१	देवकीर्ति गणि ४४	३९, ५७
त्रिद्वग (?) पालही [श्राविका] ५३	देवकुमार [सा०] ५३	देवेन्द्र [मुनि] ४४
यक्कण [सा०] ५३	देवगिरि [नगर] ६०, ९२	देवेन्द्रदत्त [मुनि] ६४
धंभणय नयर ३५	देवगुरुभक्त [मुनि] ४९	द्रमकपुर [प्राम] ६७
धालण [सा०] ६३	देवचन्द्र [मुनि] ४४	द्रोणाचार्य ७
धिरचन्द्र [पं०, मुनि] १८, २५	देवातिलक [मुनि] ४९	द्विवल्लक [द्रम्म] ७५, ७६, ७९
धिरचन्द्र [सा०] ७१	देवधर [सा०] १८, १९	धणगल [सा०] ५३, ७७
धिरदेव [मुनि] २४	देवनाग २०	धणेश्वर [सा०] ४०
धिरदेव [ठ०] ६४	देवपत्तन [नगर] ५३	धनचन्द्र [सा०] ५६
धिरदेव [सा०] ४६, ६१	देवपत्तनीय [संघ] ५६	धनपाल [सा०] ५१-५३, ६०, ६३
धेहड [गोष्ठिक] ५०	देवप्रम [मुनि] २४, ७०	धनद यक्ष ५५
दक्षिण देस ९२	देवप्रभा [क्षुल्लिका] २४, ५८	धनदेव [सा०] १६, ५३, ८५
दर्शनहित [मुनि] ६५	देवप्रमोद [मुनि] ५०	धनशील [मुनि] २३
दशरूपक [साहित्यग्रन्थ] ३४	देवभद्र [क्षुल्लक] ७४, ७७	धनसिंह [सा०] ८७
दशवैकालिक [ग्रन्थ] ३, ४०	देवभद्र [मुनि] ५, २०	धनी [भण० श्राविका] ६३
दारिद्रक [प्राम] ९६	देवभद्राचार्य ९, १४-१६	धनु [मं०] ७०
दारिद्रेरक [प्राम] ४४	देवमूर्ति [पं०, गणि] ४९, ५१,	धनेश्वर [मुनि] ५
दाहड [सा०] ५३	५२, ५९	धम्मदेव [वा०] ९२
दिगम्बर २३, २४	देवराज [मंत्रीश्वर] ६९	धरणेन्द्र [देवता] १
दिदा [राजप्रधान] २४	देवराज [सा०] ७२, ७७, ८१	धर्मकलश [मुनि] ५८
दिनचर्या [ग्रन्थ] ६	देवराजपुर [प्राम] ६४, ६५, ७७,	धर्मकीर्ति [मुनि] ४४, ५९
दिवाकराचार्य ५९, ७१	८१, ८२, ८४, ८५	धर्मचन्द्र [मुनि] २३
दुर्लभ [भण०] ६२, ६३	देवराजपुरीय [संघ] ७३, ८०, ८१	धर्मतिलक [मुनि] ४९
दुर्लभराज [महाराज] २, ३	देववल्लभ [मुनि] ५९	धर्मतिलक गणि ५२
दुर्लभसमृद्धि [साध्वी] ६५	देवसिंह [मं०] ६४	धर्मदास गणि ६७
दुल्लहराय (दुर्लभराज) ९०	देवसिंह [ठ०] ६६, ६७	धर्मदेव [मुनि] ५, ४४
दुस्साज [मं०] ६१	देवसीह [सा०] ५७, ६३	धर्मदेव [उपाध्याय] १४
दृढधर्मा [साध्वी] ६३	देवसूरि ३९	धर्मदेवी [प्र० महत्तरा] ४४

धर्मदेवी [साध्वी]	३४	नगरकोट [तीर्थ]	५०	नाथ [सा०]	८३
धर्मपाठ [मुनि]	२३	नगरकोटीय [संघ]	४४, ४५	नाथवर [भा०]	५३
धर्मप्रभ [मुनि]	६५	नमिकाति [कुलुक]	८१	नारउद्र [नगर]	८६
धर्मप्रभा [कुलिका]	५८	नन्दन [सा०]	७३	नारिन्दा [स्थान]	६०
धर्ममति [गणिनी]	४९	नन्दिवर्धन [मुनि]	४९	निम्बा [सा०]	८६
धर्ममाला [ग० प्रवर्तिनी]	६५	नन्दीश्वर [तीर्थ]	५०	नीम्वदेव [सा०]	५२, ५५, ७९
धर्ममाला [साध्वी]	५५	नयनसिंह [मंत्री]	६१	नीवा [सा०]	७७
धर्ममित्र [मुनि]	२३	नयसागर [कुलुक]	८६	नेव [राजप्रधान]	७२
धर्ममूर्ति [गाणि, मुनि]	४९, ५१	नरचन्द्र [मुनि]	४४, ५९	नेमा [सा०]	८८
धर्मरुचि गाणि	२४, ४४-४६	नरतिलक [राजर्षि]	६०	नेमिकुमार [सा०]	५२, ५८, ६१, ६५,
धर्मलक्ष्मी [साध्वी]	६४	नन्दण [सा०]	८२	नेमिचन्द्र [नवलक्षक, सा०]	६३
धर्मशील गाणि	३४	नरपति [कुलुक]	२३	नेमिचन्द्र [भा० सा०]	४४, ९३
धर्मश्री [साध्वी]	३४	नरपति [सा०]	५१	नेमिचन्द्र [मुनि]	४४
धर्मसागर [गाणि, मुनि]	२३, २४	नरपालपुर [ग्राम]	२०	नेमिचन्द्र [सा०]	७९
धर्मसिंह [सा०]	७२, ७७	नरपाल [श्रेष्ठी]	८४	नेमितिलक [मुनि]	५६
धर्मसुन्दरी [कुलिका]	७७	नरपाल [सा०]	८२	नेमिष्वज [साधु]	५२
धर्मसुन्दरी [गणिनी]	४९, ५१	नरभट [ग्राम]	६५, ६६, ६८, ७२	नेमिप्रभ [मुनि]	५६
धर्मोक्त [मुनि]	४०	नरवर् [ग्राम]	१३	नेमिमति [साध्वी]	५२
धवलक [नगर]	१४	नरवर्म [राजा]	१३	न्यायकन्दली [ग्रन्थ]	२०
धाटी [ग्राम]	४४	नरसमुद्र [पत्तन]	७०	न्यायकीर्ति [कुलुक]	८१
धानपाली [ग्राम]	२४	नरसिंह [भण०]	६३, ७१	न्यायचन्द्र गाणि	४९
धान्धल [सा०]	५१	नरानयन [नगर]	२५	न्यायचन्द्रातर्क [ग्रन्थ]	७१
धान्धल [सौवर्णिक, सा०]	५५, ५६	नरेन्द्रप्रभ [मुनि]	६५	न्यायलक्ष्मी [साध्वी]	५१
धान्धू [सा०]	६४	नवलक्षक [कुल]	६०	न्यायावतार [ग्रन्थ]	३४
धान्धुका [नगर]	७९	नवहर [ग्राम]	१९	पउमसिंह [ठ०]	७०
धामद्वाना [ग्राम]	६६, ६८, ७२	नवहा [ग्राम]	६६, ७२	पउमावई [देवी]	९३, ९४, ९५
धारसिंह [सा०]	५१	नवाङ्गवृत्ति [ग्रन्थ]	६, ९	पंचनद [देश]	९२
धारा [नगरी]	१३, १८, १९, ४४	नागदत्त [वा०]	२०	पञ्चाराय [चैत्य]	२, ३
धारापुरी ,,	२०	नागदेव [सा०]	८६, ९१	पञ्चकल्प [ग्रन्थ]	४०
धार्गा [सा०]	७१-७३, ७५, ७६	नागदह [ग्राम]	४४	पञ्जिका [ग्रन्थ]	१८
धीणिग [सा०]	८३	नागपुर [नगर]	१३, १४, १६, १९, ६३-६६, ७३	पञ्जिकाप्रबोध [ग्रन्थ]	५७
धीपाक [सा०]	५०	नागपुरीय [संघ]	६०, ६५	पतिपाण (?)	५३
धीन्धाक [सा०]	५३	नागचन्द्र [मंत्री]	६१	पत्तन [नगर]	२, ६, ७, १०, १४, १६, १९, ४४, ४९, ५२,
धीर [सा०]	८३	नाणा [तीर्थ]	८७		
धुसुर [सा०]	८६				

६०, ६३-६५, ६९-७३, ७५-७७, ८१, ८६	
पत्तनीय [संघ]	६०, ६२, ७०- ७३, ७६, ७७, ८०
पदम [भां०]	६३
पद्म [भण०]	७७
पद्म [भां०]	६१
पद्म [सा०]	६६
पद्मकीर्ति [मुनि]	५६
पद्मकीर्ति गणि	६६
पद्मचन्द्र [मुनि]	२३
पद्मचन्द्राचार्य	२०, २१
पद्मदेव [मुनि]	३४
पद्मदेव गणि	४७, ५४, ५५
पद्मप्रभ [ऊ० ग० मुनि]	२५, ३३, ४४, ४७
पद्ममूर्ति [क्षुल्लक]	८२, ८५
पद्मरत्न [मुनि]	५९
पद्मश्री [क्षुल्लिका]	६२
पद्मसिंह [सा०]	५३, ८७
पद्महंस [सा०]	६१
पद्मा [सा०]	६३, ७२
पद्माकर [मुनि]	५१
पद्मावती [देवी]	४९
पद्मावती [साध्वी]	५२
पद्म [सा०]	५१, ५३
परमकीर्ति [क्षुल्लक]	६२
परमानन्द [मुनि]	४९
परशुरोर [कोट] [ग्राम]	८४
पल्ली [ग्राम]	१
पल्लवपुर [ग्राम]	९३
पवित्रचित्त [मुनि]	५१
पाटला } [ग्राम]	६३, ७९
पाटला }	
पाणिनि [ग्रन्थ]	१०

पातिसाहि	६७
पारस [सा०]	५३
पारुष्य [द्रम्भ]	१३, २०, २४, ३४
पार्श्वदेव गणि	२४
पालहउद्रा [ग्राम]	७
पालहण [सा०]	२१, २२, ५३
पावापुरी [नगरी]	६०
पासट [सा०]	२४
पासवीर [सा०]	७३
पासू [सा०]	५३
पाहा [ठ०]	७०
पाह्री [श्राविका]	५३
पिंडविसुद्धि [पगरण]	९१
पिशाच [भाषा]	३१
पीपलाउली [ग्राम]	६२
पुष्पखणामोत्त	९०
पुष्पकीर्ति गणि	६०, ६५, ७८
पुष्पचन्द्र [मुनि]	५९
पुष्पतिलक [मुनि]	५९
पुष्पदत्त [मुनि]	६४
पुष्पप्रभ [मुनि]	६५
पुष्पप्रिय [क्षुल्लक]	८५
पुष्पमाला [साध्वी]	५५
पुष्पमूर्ति [मुनि]	५७
पुष्पलक्ष्मी [साध्वी]	६४
पुष्पमुन्दरी [ग० प्रवर्तिनी]	५८, ६५, ७४, ७८
पुर्ण [भण०]	६३
पुष्करिणी [ग्राम]	४४
पुष्करी [ग्राम]	२३
पुष्पमाला [साध्वी]	५५
पुहविराय [पृथ्वीराज, राजा]	३३
पून्ड [सा०]	६६
पून्सी [मह०]	५३
पून्पाळ [सा०]	५५

पूना [सा०]	६३, ७२
पूनाक [सा०]	५२
पूनाणी [सा०]	५१
पूर्ण [सा०]	६१
पूर्ण [ठ०]	६६
पूर्णकलश गणि	४५, ५१
पू (स्व) णगिरि	५६
पूर्णचन्द्र [मुनि]	२३, ४४
पूर्णचन्द्र [रीहट, सा०]	६५, ८५
पूर्णचन्द्र [सा०]	७३, ७९
पूर्णदेव गणि	२०, ४४
पूर्णपाळ [सा०]	५३, ५५, ७८
पूर्णभद्र गणि	४४
पूर्णरथ [मुनि]	२३
पूर्णशेखर [मुनि]	५१
पूर्णश्री [साध्वी]	१८, १९
पूर्णश्री [गणिनी]	४९
पूर्णसिंह [मह०]	५४, ५७
पूर्णसिंह [सा०]	५१, ८७
पूर्णसागर [मुनि]	२३
पूर्णमा [गच्छ]	३४
पृथिवीनरेन्द्र (पृथ्वीराज)	२९
पृथ्वीचंद्र [राजा]	४४-४६
पृथ्वीराज [राजा]	२५-३३, ४३, ४७, ८४
पेथड [सा०]	५२, ७३
पोरवाड [वंस]	८९
पौर्णमासिक [गच्छ]	३६
प्रतापकीर्ति [क्षुल्लक]	६३
प्रतापसिंह [ठ०]	६६, ८१
प्रतापसिंह [सा०]	८०, ८६
प्रधुन्नपुरि	४३
प्रधुन्नाचार्य	२६, ३८-४२, ४६
प्रधानलक्ष्मी [साध्वी]	५२
प्रबोधचन्द्र गणि	४९, ५१

प्रबोधमूर्ति [मुनि]	४९
प्रबोधमूर्ति गणि	५४
प्रबोधसमुद्र [मुनि]	५३
प्रभावती [महत्तरा]	४४
प्रमोदमूर्ति [मुनि]	४९
प्रमोदलक्ष्मी [साध्वी]	५१
प्रमोदश्री [गणिनी]	४९, ५०
प्रसन्नचन्द्र [मुनि]	५
प्रसन्नचन्द्र गणि	४९
प्रसन्नचन्द्राचार्य	९, १४
प्रल्हादन [बृहत्तर]	११
प्रल्हादनपुर [नगर]	४७, ४९-५२,
	५४-५६, ५९, ६०, ६२, ८७
प्रल्हादनपुरीय [संघ]	५०, ५२
	५७, ६०, ६२, ८०
प्राकृत [भाषा]	२८, ३१
प्रियदर्शना [साध्वी]	५२
प्रियदर्शना [गणिनी]	६४, ६९
प्रियदर्मा [साध्वी]	६४
प्रीतिचन्द्र [क्षुल्लक]	५९
फलवर्द्धिका [नगरी]	२४, २५,
	३४, ६४-६६, ७२, ७६
फेरू [ठ०]	६६, ६७, ७२
बजल [सा०]	७०
बन्धेरक [ग्राम]	२०, २३, २५,
	६४
बरडिया [नगर]	६०
बहिरामपुर [ग्राम]	८२, ८३, ८४
बहिरामपुरीय [संघ]	८२, ८३
बहुगुण [सा०]	५३
बहुचरित्र [मुनि]	५०
बहुदाक [श्रावक]	११
बांचू [सा०]	६०
बालचन्द्र [सा०]	५१

बालदे [राज्ञी]	९४, ९५
बाहड [देवगृह]	१६
बाहड [भा०]	५६
बाहड [सा०]	१४, ५९
बाहडमेरु [नगर]	४९, ५१, ५६
बाहडमेरवीय [संघ]	६२
बाहला [सा०]	६०
बुद्धिसमृद्धि [ग० प्रवर्तिनी]	५१,
	५९, ६३, ६९
बुद्धिसागर [मुनि]	५
बुद्धिसागर गणि	४९
बुधचन्द्र [सा०]	५२
बूजडी [ग्राम]	८८
बूजरी [ग्राम]	८७
बृहदावसही	७७
बृहदार [ग्राम]	४४, ४६
बोधाक [सा०]	५१
बोद्धि [सा]	६०, ८६
बोद्धि [सा०]	५०
ब्रह्मचन्द्र गणि [वा०]	१८, १९
ब्रह्मदेव [मह०]	५४
ब्रह्मशास्त्रि [यक्ष]	५
भउणा [भा०]	६३
भडसीह [सा०]	६०
भद्रमूर्ति [क्षुल्लक]	८२
भरत [क्षेत्र]	३९
भरत [सा०]	१६
भरतकीर्ति [मुनि]	५१
भरवच्छ [नगर]	९२
भरहपाल [ठ० सा०]	६२
भवनपाल [सा०]	५०
माडा [सा०]	६१
भादानक [नगर]	२८, ३३
भापह	१
भावड [सा०]	५१

भावडायरिय [गच्छ]	१४
भावदेव [मुनि]	४४, ४६
भावनातिलक [मुनि]	५१
भावमूर्ति [क्षुल्लक]	८२
भीम [क्षेत्रपाल]	५१
भीम [सा०]	५५, ८३
भीमदेव [राजा]	३४, ४३
भीमसिंह [राजा]	२३, २४
भीमसिंह [सा०]	५३
भीमपल्ली [ग्राम]	४४, ५०, ५१,
	५६, ५९, ६०, ६२-६४,
	६९-७१, ७३, ७७-७९, ८७
भीमपल्लीय [संघ]	६०, ६२, ७१, ७९
भीमा [भा०]	५९
भीमा [सा०]	६३, ७२
भीष्म [सा०]	७२
भुवणाक [सा०]	५३
भुवन [सा०]	५१
भुवनकीर्ति [मुनि]	५४
भुवनचन्द्र गणि [वा०]	१९
भुवनतिलक [मुनि]	५९
भुवनपाल [सा०]	४९, ५२
भुवनमूर्ति [क्षुल्लक]	६४
भुवनलक्ष्मी [साध्वी]	५८
भुवनश्री [गणिनी]	४७
भुवनसमृद्धि [साध्वी]	६५
भुवनसिंह [मंत्री]	६१
भुवनसुन्दरी [साध्वी]	५८
भुवनहित [मुनि]	६५
भृगुकच्छ [नगर]	५५
भोखर [सा०]	१६
भोजराज [सं०]	६१, ६४, ७७, ८०
भोजराज [राजा]	२९
भोजा [ठ०]	६६
भोजा [सा०]	७२, ७४, ८७

भोजाक [वसा०]	५१	मलिक	७४	मानदेव [सा०]	२३, २४
भोलाक [सा०]	५३	मल्लदेव [महामात्य]	५७	मानल [सा०]	६४
मङ्गलकलश [मुनि]	५६	महण [सा०]	५६	मानभद्र गणि	४४
मङ्गलनिधि [साध्वी]	५२	महणपाल [व्यव०]	७८	मारव	३६
मङ्गलमति [गणिनी]	४९	महणसिंह [मंत्री]	५५	मारुवत्रा [देश]	६५
मङ्गलमति [साध्वी]	४४	महणसिंह [सा०]	६४, ७२-७६	मालदेव [राणाक]	६८
मङ्गलश्री [साध्वी]	४७	महणसीह [सा०]	६३	मालदेव [सा०]	७७
मण्डलिक [मं०]	८८	महणा [सा०]	६६	मालव [देस]	९०, ९२
मण्डलिक [राजा]	५१	महम्मदसाहि	९४-९६	मालव्य [देश]	४३
मण्डलिक [व्यव०]	७८	महाधर [सा०]	८३, ९३	माहला [सा०]	६४
मतिचन्द्र [मुनि]	५९	महाधर [सिद्धि]	९४	मीलगाण (सीलण ?)	
मतिप्रभ [क्षुल्लक]	८०	महावन [देश]	२०	[दण्डाधिपति]	५१
मतिलक्ष्मी [साध्वी]	६४	महाविदेह [क्षेत्र]	५, ७, ८९	मुक्तावली गणिनी	४९
मथुरा [तीर्थ]	२०, ६६-६८	महाधीर [दिगंबर]	४४	मुक्तिचन्द्रिका [साध्वी]	६०
मदन [ठ०]	६७	महावीरचरित [ग्रन्थ]	१५	मुक्तिलक्ष्मी [साध्वी]	५९
मदनपाल [राजा]	२१, २२	महाश्री [क्षुल्लिका]	८६	मुक्तिवल्गु [साध्वी]	५२
मनोदानन्द [पं०]	४४-४६	महिराज [सा०]	६६, ७३	मुक्तिश्री [साध्वी]	५९
मनोसुध [का०]	५३	महीपाल [महाराज]	८८	मुक्तिसुन्दरी [साध्वी]	५०
मन्त्रिदलकुल	६५, ६६, ७०-७२, ७९, ८१	महीपाल [सा०]	८८	मुद्रस्थला [ग्राम]	८१
मन्दिरतिलक [प्रासाद]	५१	महीपालदेव [राजा]	७५	मुनिचन्द्र [उपाध्याय]	१९
मन्ना [सा०]	७७	महेन्द्र [मुनि]	४४	मुनिचन्द्र गणि	४४, ७०
मम्पणवाहण [नगर]	९२	माइयड [ग्राम]	९	मुनिचन्द्र [मुनि]	५९
मम्मी [सा०]	८६	मागधी [भाषा]	३१	मुनिचन्द्राचार्य	११
मरवट्ट [देश]	९२	माघकाव्य [ग्रन्थ]	३२	मुनिवल्गु [मुनि]	५६, ६०
मरुकोट्ट [नगर]	८, ९, १३, २०, २३, ३४, ६५, ७३	माङ्गलउर [नगर]	७५	मुनिसिंह [मुनि]	६०
मरुकोट्टीय [संव]	५८	माणचन्द्र [मं०]	६९	मुरारि [नाटक]	३९
मरुदेवी [गणिनी]	५	माणदेव [सा०]	३३	मृन्धराज [मं०]	६९
मरुस्थल	३६, ४१, ६५	माणभद्र [पं० मुनि]	२४	मृन्धराज [मन्त्री]	६५
मरुस्थली	१६, ३९, ५८, ६४, ८१, ८२	माणभद्र गणि [वा०]	१९	मृलदेव [सा०]	५१, ६०
मलयचन्द्र [मुनि]	४४	माण [सा०]	८	मृलराज [सा०]	५३, ८१
मलयसिंह [मंत्री]	७७	माण्डव्यपुर [ग्राम]	३४, ३६, ४४	मृल्लिग [सा०]	५१-५३, ५५
मलिकपुर [ग्राम]	८२	माण्डव्यपुरीय [संव]	६०	मेघकुमार गणि	४९
		माधव [मंत्री]	५९	मेघनाद [क्षेत्रपाल]	४९
		मानचन्द्र गणि [वा०]	२५, ४४	मेघमूर्ति [क्षुल्लक]	८२
		मानदेव [मुनि]	४४	मेघसुन्दर [क्षुल्लक]	५८

मेढता [प्राम]	६६, ६८, ७३	यशोभद्राचार्य	३४	राजचन्द्र [पं०, मुनि]	५९, ६५
मेदपाटीय [संघ]	५२	यशोधर [मुनि]	२४	राजचन्द्र [सूरि]	६८
मेदपाड [देश]	९१	यशोवज्र [गोष्ठिक]	५५, ६३	राजसिंहक गणि [वा०]	५५
मेरुकलश [मुनि]	५८	यशोवज्र [सा०]	४९, ६५, ७१, ७७, ८५, ८६	राजदर्शन गणि [वा०]	५९, ७१
मेरू [सा०]	७३	यशोदामाता [साध्वी]	५५	राजदर्शन [मुनि]	५१
मेहनाथ [खितपाळ]	४४	या [जा] वालिपुर [नगर]	५१	राजदेव [सा०]	५१-५३, ७८
मेहर [सा०]	१६, ६६	युगमन्धरस्वामी	७	राजपुत्र [भा०]	५३
मेहा [मं०]	६६	योगिनीपुर [नगर]	२२, ५५, ६०	राजलखित [मुनि]	५०
मोकलसिंह [सा०]	६१, ६२	६५, ६९, ७२, ७५, ७७, ७९,		राजशेखर [मुनि]	५१
मोख [सा०]	१६	रत्न [री० सा०]	५२, ७६	राजशेखर गणि	५८, ६०, ६१
मोखदेव [सा०]	७५, ७७, ८२, ८७, ८८	रत्नकीर्ति गणि	४९	राजशेखराचार्य	६३, ७१
मोदमूर्ति [क्षुल्लक]	८२	रत्नसिंहक गणि	४९	राजसिंह [सा०]	७०, ७३-७७, ८७
मोदमन्दिर [मुनि]	५०	रत्ननिधान [मुनि]	५०	राजा [भा०]	५३, ५७, ७२
मोल्हाक [सा०]	५०	रत्नपाल [ठ०]	६०	राजाक [भा०]	५३
मोहण [श्रेष्ठी]	६२	रत्नपुर [नगर]	६०, ६३	राजाक [सा०]	५३
मोहण [सा०]	५७, ७०, ७३, ७४, ८३	रत्नपुरीय [संघ]	५७	राजीमती [गणिनी]	४९
मोहन [सा०]	५७, ६०	रत्नप्रभ गणि	४९	राज् [श्राविका]	५५
मोहविजय [मुनि]	५६	रत्नमञ्जरी [क्षुल्लिका]	५९	राजेन्द्रचन्द्राचार्य	६५, ६९, ७०
मोहा [सा०]	५७	रत्नमञ्जरी [गणिनी]	६४	राजेन्द्राचार्य	७१
मोहिलबाडी [प्राम]	९३	रत्नमति [साध्वी]	४४	राणककोट [प्राम]	८२
मोहला [श्राविका]	५३	रत्नवृष्टि [प्र०, गणिनी]	५६, ६२	राणुकोट [प्राम]	६३
यतिकलश [मुनि]	४९	रत्नवृष्टि [साध्वी]	५१	राटू [ठ०]	६६
यतिपाळ गणि [पण्डित]	३४	रत्नश्री [साध्वी]	५९	राटू [सा०]	७२
यमचन्द्र [मुनि]	३४	रत्नश्री [प्रवर्तनी]	४४	रामकीर्ति [क्षुल्लक]	६२
यमदण्ड [दिगम्बरवादी]	४९	रत्नसुन्दर [मुनि]	६०	रामचन्द्र [मुनि]	४४
यमुना [नदी]	६७	रत्नसुन्दरी [साध्वी]	५८	रामचन्द्र गणि [वा०]	१८, १९
यमुनापार [प्रदेश]	६६	रत्नाकर [मुनि]	५०	रामदेव [महाराजा]	८८
यशःकलश गणि	४९	रत्नावतार [मुनि]	५२	रामदेव [मुनि]	४४
यशःकीर्ति [मुनि]	६०	रत्नावल [गणिनी]	४९	रामदेव [सा०]	२५, ३२, ३३
यशःप्रभा [साध्वी]	५४	रथपाल [रत्नपाल]	९३	रामशयनीय [संघ]	५७
यशःशब्द [मुनि]	२०	रथपति [सा०]	७२-७७, ८४,	रासल [सा०]	१६, २०, ४०
यशोभद्र [क्षुल्लक]	७४, ७७	राधकचेयण [पण्डित]	९५, ९६	रासल [श्राविका]	५३
यशोभद्र [मुनि]	२०	राज [मंत्रीचर]	७०	राहला [आ०]	४९
		राजगृह [नगरी]	६०, ६१, ८१	रीहड [वंश]	७५, ७६, ८५

रुणा [ग्राम]	६३, ६६	लब्धनिधान गणि	८४	वयरस्वामी	७३, ८२
रुणापुरी [ग्राम]	६४	लब्धनिधान महोपाध्याय	८५-८८	वरकीर्ति [क्षुल्लक]	६२
रुणापुरीय [संघ]	६०	लब्धमाळा [साध्वी]	५५	वरडिया [ग्राम]	५६
रुद्रओली [नगर]	९२	लब्धिसुन्दर [क्षुल्लक]	५८	वरणाग गणि [वा०]	१९
रुद्रपाल [सा०]	६६, ६९, ७१, ७५, ७७, ७९, ८०	ललितकीर्ति [क्षुल्लक]	८१	वरदत्त [मुनि]	१८
रुद्रपल्ली [गच्छ]	९२	ललितप्रभ [मुनि]	६५	वरदत्त गाणि [वा०]	१९
रुद्रपल्ली [ग्राम]	१७, १८, २०, २१	ललितश्री [क्षुल्लिका]	८०	वर्धमान [मुनि]	१
रूदा [सा०]	६५	लखणखेटक [नगर]	४४, ८०	वर्धमान सूरि	१, ३, ५, ८२
रूपचन्द्र [सा०]	५१, ६१	लाखण [सा०]	७३, ८२	वर्धमानचन्द्र [मुनि]	२०
रूपा [सा०]	७२, ८३, ८४	लाखू [सा०]	६२	वर्द्धमानाचार्य	९
रूवाक [सा०]	५३	लाटदद [ग्राम]	८०	वस्थाय [गोत्र नाम]	३४
रोहद [ग्राम]	६६, ६८	लाडणुवाड ,,	९३	वस्तुपाल [महामात्य]	४९, ६२, ७८
रोहण्ड [कुल; वंश ?]	७५	लाभनिधि [मुनि]	५०	वस्तुपाल [सा०]	७३
रोहंड [सा०]	७५	लारवाहण [ग्राम]	८३	वागड [देश]	१२, १७-१९, ३४, ६०, ६५, ६६, ६८, ९१
लक्ष्मणपञ्जिका [ग्रन्थ]	१४	लारवाहणीय [संघ]	८३	वागीश्वर [पंडित]	२५
लक्ष्मीकलश [मुनि]	५६	लाळे [आ०]	२०	वागाड [देश]	४४
लक्ष्मीतिलक उपाध्याय	५५	लीलावती कथा [ग्रन्थ]	५	वागाडीय [संघ]	४४, ५०, ५२
लक्ष्मीतिलक गणि	४९, ५१	लूणसीह [सा०]	६३	वाग्भट मेरु [ग्राम]	५०, ८० ८६
लक्ष्मीधर [भा०]	५७	लूणा [सा०]	६६	वाग्भट मेरवीय [संघ]	५७, ८०
लक्ष्मीधर [यवहरक, सा०]	४४	लूणाक [भण०]	६३	वाळिग [सा०]	१४
लक्ष्मीधर [व्य०]	४३, ४४	लूणिगविहार [मन्दिर]	८७	वाणारसी [नगरी]	६०, ९५
लक्ष्मीधर [सा०]	४९, ८५	लूणीवडी [ग्राम]	७२	वादळी (डिळी ?)	१, २०
लक्ष्मीनिधि [महत्तरा]	५०, ५२	लोहट [ठ०]	२१	वादस्थल [ग्रन्थ]	२६
लक्ष्मीनिवास [मुनि]	५२	लोहट [सा०]	७९	वादस्थान [ग्रन्थ]	२६
लक्ष्मीनिवास गणि	६१	लोहड [सा०]	२२	वाधू [सा०]	७९
लक्ष्मीमाला [गणिनी]	८६	लोहदेव [सा०]	६०, ६४	वायड [ग्राम]	६३, ७३, ७८
लक्ष्मीमाला [साध्वी]	५५	वज्रस्वामी	६६, ७५, ७७, ७८	वालाक [देश]	७४
लक्ष्मीराज [मुनि]	५२	वटपदक [नगर]	६०	वासल [सा०]	१६, १८
लख [क्ष] ण [रक्षाचार्य, सा०]	७७	कयड [सा०]	५०	वा(वा)हडमेर [नगर]	९२
लखण [सा०]	६४, ८४	बद्धमाणसुरि	८९, ९०	विक्रमपुर [नगर]	१३, १८-२०, २३, २४, ३३, ३४, ४४, ५२, ५८
लखन [सा०]	६१	बद्रदहा [ग्राम]	५६	विक्रमपुरीय [संघ]	५८
लखमसिंह [सा०]	५९, ७३	बयजळ [सा०]	५६, ७८	विगतदोष [मुनि]	५०
लखमा [सा०]	७९	बयारसिंह [मं०]	८८		
लब्धिकलश [मुनि]	५८	बयरसिंह [सा०]	६५, ६६, ८२		

विजय [ठ०, सा०]	४४	विमलचन्द्र [सा०]	५०, ५५	वीरभद्र [मुनि]	२०
विजयक [ठ०, सा०]	४५	विमलप्रज्ञ [मुनि]	५०	वीरभद्र गणि	४५
विजयकान्ति [मुनि]	४९	विमलप्रज्ञ [उपाध्याय]	५५	वीरवल्लभ [मुनि]	५०
विजयचन्द्र [मुनि]	४४	विमलविहार [मन्दिर]	८७	वीरशेखर [मुनि]	६०
विजयदेव सूरि	४९	विमलचल [तीर्थ]	८४	वीरसुन्दरी [साध्वी]	५२
विजय [प्रभ] मुनि	४९	विवेकप्रभ [मुनि]	४९	वीराणन्द [मुनि]	५०
विजयमूर्ति [भुल्लक]	८२	विवेकश्री [साध्वी]	४४	वील्हा [मं०]	६६
विजयरत्न [मुनि]	६०	विवेकश्री [गणिनी]	४९	वीसल [सा०]	६४
विजयवर्धन गणि	४९	विवेकसमुद्र [मुनि]	४९	वृत्तप्रबोध [ग्रन्थ]	५७
विजयासिद्धि [साध्वी]	५२	विवेकसमुद्र [उपाध्याय]	६०	वृहद्ग्राम	६०
विजयसिंह [ठ०]	६५, ६६, ६९, ७०	६८, ६९, ७९, ७१		वेला [सा०]	८३
विजया [देवता]	८	विवेकसमुद्र गणि	५२, ५७, ५९	व्रतधर्मा [साध्वी]	६३
विद्याचन्द्र [गणि]	४९	विश्वकान्ति [मुनि]	६०	व्रतलक्ष्मी [साध्वी]	५२
विद्यानन्द [पं०]	५१	विधिपक्ख [विधिपक्ष]	९१	व्रतश्री [भुल्लिका]	६२
विद्यापति [गंडित]	२५, २६, २८	वीकल [सा०]	८४	ज्यवहार [सूत्र-ग्रन्थ]	४०
विद्यामति [गणिनी]	४९	वीकिल [सा०]	८२	व्याघ्रपुर [नगर]	१८, २४
विनयचन्द्र [मुनि]	२०	वीजड [सा०]	५३, ६१, ६२	शङ्खेश्वरपुर [तीर्थ]	६०, ६३, ७४
विनयधर्मा [साध्वी]	८२	वीजा [सा०]	६०, ७२, ७६, ८७	शत्रुञ्जय [महातीर्थ]	१७, ३४, ३९, ४९, ५२, ५३, ५५, ६२, ६३, ७१, ७२, ७४-७९, ८५, ८७
विनयप्रभ [भुल्लक]	८०	वीजाक [सा०]	५१	शत्रुञ्जयतलहड्डिका	७४, ७९
विनयभद्र [वा०]	२४	वीजापुर [नगर]	४९, ५१, ५३, ५५, ५७, ५९, ६२, ६३, ७०, ७१	शम्भाणा [ग्राम]	६
विनयमति [गणिनी]	४९	वीजापुरीय [संघ]	५९, ६०, ७१, ८०	शम्भानयन [ग्राम]	५८-६५, ८०, ८१
विनयमाला [गणिनी]	४९	वीर [सा०]	७९	शम्भानयनीय [संघ]	५७, ६२, ८०
विनयरुचि गणि	९४	वीरकशाल [गणि]	४९	शरचन्द्र गणि	४९
विनयशील [मुनि]	२०	वीरचन्द्र [मुनि]	२३, ६१	शान्तनपुर	५१
विनयसमुद्र [मुनि]	५३	वीरजय [मुनि]	२०	शान्तमति [साध्वी]	४४
विनयसागर [मुनि]	२३	वीरणाग [डेडावाहक]	४२	शान्तमूर्ति [मुनि]	५२
विनयासिद्धि [साध्वी]	५२	वीरसिलक [गणि]	४९	शान्तिग [श्रा०]	५१
विनयसुन्दर [भुल्लक]	५८	वीरदेव [मुनि]	२३	शिखर [राणक]	८६
विनयानन्द गणि	४४	वीरदेव [सा०]	७०, ७१, ७७-७९, ८६, ८७	शिरखिज [ग्राम]	७८
विन्ध्यादित्य [मन्त्री]	५७	वीरधवल [सा०]	५३	शिषराज [सा०]	७२
विबुधराज [मुनि]	५१	वीरपाल [सा०]	३९	शीतलदेव [राना]	६१
विमल [मुनि]	५	वीरप्रभ गणि	४, ४६-४८	शीलधर्मा [साध्वी]	८२
विमल [दंडनायग]	८९	वीरप्रिय [मुनि]	५२	शीलभद्र [मुनि]	१८
विमलचन्द्र गणि	१८, १९, ४७			शीलभद्र गणि [वा०]	१९

शीलमञ्जरी [क्षुल्लिका]	५९	संघपट्ट [पगरण]	९३	सहजा [सा०]	५०, ७९
शीलमाला [गणिनी]	४९	संघमट्ट [मुनि]	४९	सहजपाल [मंत्री]	५९
शीलरत्न [मुनि]	४९	संघमक [मुनि]	५१	सहदेव [मुनि]	५, ४४
शीलसमृद्धि [साध्वी]	६५	संघहितोपाध्याय	४९	सहदेव [वैद्य]	४३
शीलसागर [मुनि]	२२, ३४	सङ्क [सा०]	१०	साऊ [श्राविका]	२४
शीलसुन्दरी [गणिनी]	४९	सण्डिया [सा०]	१८, १९	सागरपाट [नगर]	२०-२३, २५
शुभचन्द्र [मुनि]	८६	सत्यपुर [ग्राम]	६३, ७७, ८०, ८६	सांगण [सा०]	५३
शरसेनी [भाषा]	३१	सत्यपुरीय [संघ]	६०, ८०	सांगण [मं०]	८७
शेरीषक [तीर्थ]	६२, ७८, ७९	सत्यमाला [गणिनी]	४९	सांगा [सा०]	८७
श्याम [सा०]	६४	सं (रु ?) द्र [राजा]	८७	साढल [सा०]	२३, ५१, ६३, ७७
श्यामल [सा०]	७१, ८७	सपादलक्ष [देश]	६४, ६५, ७३	सातसिंह [सा०]	८६
श्रीकलश [मुनि]	५६	सपादलक्षीय [संघ]	४३, ६१, ८७	साधारण [बळ०]	५०
श्रीकुमार	४९	समरसिंह [राजा]	५६	साधारण [सा०]	९०, १५, ९१
श्रीचन्द्र [मुनि]	२४	समाधिशेखर [मुनि]	५०	साधुभक्त [मुनि]	५०
श्रीचन्द्र [सा०]	५६	समुद्धार [आ०]	५६	सामन्त [महं०]	५३
श्रीतिलक [उपाध्याय]	५४	समेतशिलर [तीर्थ]	५९, ६१	सामन्तसिंह [राजा]	५९, ८७
श्रद्धेयी [साध्वी]	२४	समेत [तीर्थ]	५०	सामल [दो०]	७९
श्रीपति [सा०]	५२, ५३, ७३	सम्प्रति [राजा]	७०, ७८	सामल [सा०]	६०, ६३, ७०, ७३, ७७, ७९, ८४
श्रीप्रभ [मुनि]	४४	संयमश्री [साध्वी]	४४	सारङ्गदेव [महाराज]	५७, ८८
श्रीमती [साध्वी]	१८, १९	सरस्वती [देवी]	५१	सारमूर्ति [कुलक]	६४
श्रीमाल [कुल]	५५, ६३-६६, ६८, ७०, ७२, ७३, ७५, ७७, ७९, ८६	सरस्वतीश्री [साध्वी]	२०	साठाक [प्रतीहार]	५३
श्रीमाल [ज्ञाति]	६०	सरस्वती [नदी]	९०	सावदेव [सा०]	५१
श्रीमाल [नगर]	४९, ५०	सर्वज्ञभक्त [मुनि]	४९	साहारण [सावग]	९१
श्रीमाल [वंश]	४३	सर्वदेव [मुनि]	५	साङ्गलि [सा०]	५०
श्रीमालीय [संघ]	६०, ६६, ७२, ८०, ८७	सर्वदेव गणि	१४	सितपट	१४
श्रीमालपुरीय [संघ]	५७	सर्वदेव सूत्र	४४, ४७, ४८	सिद्धकीर्ति गणि	४९
श्रीवत्स [ठ०]	६८	सर्वदेवार्च्य	२४	सिद्धसेन [आचार्य]	८८
श्रेणिक [राजा]	७०	सर्वराज [मुनि]	५२	सिद्धसेन [मुनि]	४४
ज्ञेतपट	११, १३, २६, ३०	सर्वराजगणि [बा०]	५९, ७१	सिद्धान्त यक्ष	५२
ज्ञेताम्बर	२५, ६७, ८३	सलखण [पुर]	५३	सिन्धु [देश]	६५, ७३, ८१, ८२, ८४, ८५
ज्ञेताम्बरार्च्य	२४	सलखण [सा०]	६०-६२, ७९	सिन्धुमण्डल	६४, ८१, ९२
पां(खां)डासराय [ग्राम]	६८	सलखणसिंह [मन्त्री]	७७, ८०	सिरिभाल [नगर]	९१, ९३
सकल [नगर]	४९	सेवेगरंगशाला [ग्रन्थ]	६	सिरियाणक [ग्राम]	६१
सकलहित [मुनि]	५१	सन्वगणि [सर्वगणि]	९२	सिलारवाहन	८४
संघपट्ट [ग्रन्थ]	४६	संस्कृत [भाषा]	३१, ४०, ४१	सीधपुर [नगर]	९०
		सहजपाल [सा०]	७१	सीमधरस्वामा	७
		सहजपाल [साकरिया]	५३		

सीहा [सा०]	६०, ६१	सोमर [यक्ष]	९२	हर्षप्रभा [साष्ठी]	५४
सीमा [सा०]	७३	सोमल [सा०]	५६	हर्षमूर्ति [क्षुल्लक]	८२
सुखकीर्ति [क्षुल्लक]	५९	सोमसुन्दर [क्षुल्लक]	५८	हर्षसुन्दरी [साष्ठी]	५८
सुखकीर्ति गणि	७८	सोमसुन्दर गणि	६२	हस्तिनागपुर	६०, ६६, ६७
सुधर्मस्वामी	३, १७, ७७, ८२	सोमाक [कां०]	५३	हालाक [सा०]	६०
सुधाकलश [मुनि]	५६, ६०	सोमेश्वर [राजा]	५९	हौंसिल [ठ०]	६३
सुन्दरमति [साष्ठी]	४४	सौम्यमूर्ति [मुनि]	५१	हौंसिल [वे०]	५३
सुबुद्धिराज [मुनि]	५२	स्तम्भतीर्थ	६०, ६२, ६९, ७७, ७८, ७९	हिन्दुक हिन्दुक [जाति]	६६, ७४, ७८, ८०, ८१, ८२
सुबुद्धिराज गणि	६०	स्तम्भतीर्थय [संघ]	५२, ५६, ७०	हीरमूर्ति [क्षुल्लक]	६४
सुमति [मुनि]	५	स्तम्भनक [पुर, महातीर्थ]	६, १७, ३९, ४९, ५१, ५५, ७८, ८६	हीरल [सा०]	५३
सुमतिकीर्ति [मुनि]	५९	स्थान [ठाणांग, सूत्र]	७	हीरा [श्रे०]	५०
सुमति गणि	४४-६७	स्थिरकीर्ति [मुनि]	५४	हीराक [गोष्ठिक]	५०
सुमतिसार [क्षुल्लक]	७७	स्थिरकीर्ति गणि [श्रा०]	५९	हीराकर [मुनि]	५२
सुमट [सा०]	६१, ६५, ७०	स्थिरचन्द्र [मुनि]	१८	हुलमसिंह [श्रा०]	७७
सुराज [सा०]	६६, ७९	स्थिरचन्द्र गणि [वा०]	१९	हेम [सा०]	५०
सुरवाण	६८, ७२	स्थिरपाल [गोष्ठिक]	६३	हेमचन्द्र [सा०]	५५
सुरा [सा०]	८७	स्थूलभद्र	७७	हेमतिलक [मुनि]	५६
सुराष्ट्र [देश]	६२, ७५, ७६	रयाद्वादरलाकर [ग्रन्थ]	८५	हेमतिलक गणि	६०, ६२
सुवर्णगिरी [पर्वत]	५२, ५५	स्वर्णगिरी [पर्वत]	५१, ५४, ५९	हेमदेवी [गणिनी]	२०
सुहृदपाल	९३, ९४	हम्भोरपत्तन [नगर]	१६	हेमपर्वत [मुनि]	५०
सूण्डा [सा०]	७८	हम्भोरपत्तनोय [संघ]	१३	हेमप्रभ [मुनि]	४९
सूरप्रभ [मुनि]	४४, ४७	हरिचन्द्र [सा०]	५५	हेमप्रभ गणि	५६
सूरप्रभ [उपाध्याय]	४९	हरिपाल [ठ०]	४३	हेमप्रभा [साष्ठी]	५४
सुराचार्य	२, ३	हरिपाल [राणक]	८६	हेमभूषण [मुनि]	५२
सेढी [नदी]	६, ९०	हरिपाल [सा०]	५०-५५, ६४, ७३, ८०, ८२-८६	हेमभूषण गणि	६१, ६९, ७०
सेढ [ठ०]	६५, ६६	हरिपाल [सा०री, सार्थवाह]	६५	हेममूर्ति [क्षुल्लक]	८२
सेतुज [महातीर्थ]	९१, ९६	हरिप्रभ [क्षुल्लक]	८०	हेमराज [सा०]	६०
सेयंवर [चैताम्बर]	९०	हरिप्रभ [मुनि]	५	हेमल [रोहण्ड, सा०]	७३, ७५, ८५
सोम [मन्त्री]	५१	हरिप्रभ सुरि	३८	हेमलक्ष्मी [साष्ठी]	६०
सोम [राजा]	५८	हरिराज [ठ०]	६८	हेमश्री [गणिनी]	४९
सोमकीर्ति [क्षुल्लक]	८१	हरिसिंह [मुनि]	५	हेमसेन [मुनि]	५३
सोमचन्द्र [पं०]	५, १४, १५	हरिसिंहाचार्य	१५, १६, १९	हेमसेन गणि	६९
सोमचन्द्र [मुनि]	६५	हर [दलिक, सा०]	५५, ७२, ७५	हेमाक [श्रा०]	५५
सोमचन्द्र गणि	१६	हर्षचन्द्र [मुनि]	८६	हेमावली [गणिनी]	४९
सोमदेव [मुनि]	३४	हर्षदत्त [मुनि]	४९	हेमव्याकरण [ग्रन्थ]	३९, ७१
सोमदेव [सा०]	४३, ८६			हीता [सा०]	८७
सोमध्वज [जटाधर]	१, २				
सोमप्रभ [क्षुल्लक]	८०				
सोमप्रभ [मुनि]	४४				

गुर्वावलीगतनृपति-मन्त्रि-दण्डनायकादि-सत्ताधारिजनानां नामां पृथक् सूचिः ।

अचल [ठकुरराज] ६५-६८, ८१	कुलधर [महं०] ४४, ४९	देवराज [मंत्रीसर] ६९
अचला [ठ०] ६७	कलहण [राणक] ४४	देवसिंह [मं०] ६४
अजित [महं०] ५२	केल्हा [मं०] ७३	देवसिंह [ठ०] ६६, ६७
अभयकुमार [मंत्रीसर] ७५	क्षेत्रसिंह [प्रधान] ५६	देहड [ठ०] ६४
अभयड [दण्डनायक] ३९, ४०, ४२, ४३	खामराज [दो०] ७९	नयनसिंह [मंत्री] ६१
अरसिंह [राजपुत्र] ५६	खेतसिंह [भां०] ५९	नरवर्ष [नृपति] १३
अर्णोराज [नृपति] १६	गज [भां०] ६१	नरसिंह [भण०] ६३, ७१
अल्लाबदीन [सुरत्राण] ६७	गेहाफ [मं०] ८१	नाणचन्द्र [मंत्री] ६१
अम्बराज [ठ०] ४९	ग्यासदीन [पातसाहि] ७२, ७७	नावन्धर [भां०] ५३
आटा [भां०] ५३	चण्ड [मंत्री] ५९	नेब [राजप्रधान] ७२
आमुल [ठ०] ४४	चाचिगदेव [नृपति] ५१	नेमिचन्द्र [भां०] ४४, ९३
आम्बड [सेनापति] २३	चाहड [प्रधान] ६०	पडमसिंह [ठ०] ७०
आसधर [ठ०] १६, १७	छाहड [भां०] ५९	पद्म [भां०] ६१
आसपाल [ठ०] ७१	जगदेव [प्रतीहार] ३४, ४३	पाहा [ठ०] ७०
आसराज [राणक] ४४	जगसिंह [भां०] ५९	पुहविराय (पृथ्वीराज) [नृपति] ३३
उदयकर्ण [ठ०] ७९	जगसीह [भां०] ४९	पूनसी [महं०] ५३
उदयसिंह [राजप्रधान] ८७	जवनपाल [ठ०] ६०, ६६, ७९	पूर्ण [ठ०] ६६
उदयसिंह [नृपति] ५०, ५१, ८७, ८८	जेसल [मंत्री, ठ०] ७०	पूर्णसिंह [महं०] ५४, ५७
कड्मास [मण्डलेसर] २५-२७, २९, ३०, ३३	जैत्रसिंह [ठ०] ७०	पृथिवीनरेद्र (पृथ्वीराज) २९
कक्करिड [राजप्रधान] २४	जैत्रसिंह [महं०] ५०	पृथ्वीचंद्र [नृपति] } ४४-४६
कर्णदेव [नृपति] ५८	जैत्रसिंह [नृपति] ६१	पृथ्वीराज [,,] } २५-३३, ४३, ४७, ८४
कर्णराज [प्रधान] ५६	तिहुण [मंत्री] ६०	
काला [राजप्रधान] २४	थिरदेव [ठ०] ६४	प्रतापसिंह [ठ०] ६६, ८१
कुतबदीन [पातसाहि] } ६७	दिदा [राजप्रधान] २४	फेरू [ठ०] ६६, ६७, ७२
कुतबदीन [सुरत्राण] } ६६	दुर्लभ [भण०] ६२, ६३	बाहड [भां०] ५६
कुमार [मं०] ७७	दुर्लभराज } [नृपति] २, ३, ९०	ब्रह्मदेव [महं०] ५४
कुमारपाल [ठ०] ६६	दुल्लहराय } [नृपति] २, ३, ९०	भडणा [भां०] ६३
कुमारसिंह [ठ०] ६५, ७०	दुस्साज [मं०] ६१	भरहपाल [ठ०] ६२
	देदा [महं०] ५२, ५३, ५५, ५९	भीमदेव [नृपति] ३४, ४३
	देदाक [महं०] ५३	भीमसिंह [,,] २३, २४
	देपाल [ठ०] ६६, ७२, ७४	भीमा [भां०] ५९

सुवनसिंह [मंत्री]	६१	रयणपाल (रत्नपाल)	९३	श्रीवत्स [ठ०]	६८
भोजराज [मं०] ६१, ६४, ७७, ८०		राच [मंत्रीखर]	७०	श्रेणिक [राजा]	७०
भोजराज [नृपति]	२९	राजपुत्र [भा०]	५३	सं (रु ?) द [राजा]	८७
भोजा [ठ०]	६६	राजा [भा०]	५३, ५७, ७२	समरसिंह [नृपति]	५६
मण्डलिक [नृपति]	५१	राजाक [भा०]	५३	सम्प्रति [,,]	७०, ७८
मण्डलिक [मं०]	८८	राव [ठ०]	६६	सखखणसिंह [मंत्री]	७७, ८०
मदन [ठ०]	६७	रामदेव [नृपति]	८८	सहणपाल [मंत्री]	५९
सदनपाल [नृपति]	२१, २२	लक्ष्मीधर [भा०]	५७	सांगण [मं०]	८७
मलयसिंह [मंत्री]	७७	झणा [भण०]	६३, ७७	सामन्त [महं०]	५३
मलदेव [महामात्य]	५७	झणाक [भण०]	६३	सामन्तसिंह [नृपति]	५९, ८७
महणसिंह [मंत्री]	५५	छोट [ठ०]	२१	सामल [दो०]	७९
महम्मदसाहि [पातसाह] ९४-९६		वयरसिंह [मं०]	८८	सारङ्गदेव [नृपति]	५७, ८८
महीपाल [नृपति]	७५, ८८	वस्तुपाल [महामात्य] ४९, ६२, ७८		साळाक [प्रतीहार]	५३
माधव [मंत्री]	५९	विजय [ठ०]	४४	सेट्ट [ठ०]	६५, ६६
मालदेव [राणाक]	६८	विजयक [ठ०]	४५	सोम [मंत्री]	५१
मीलमण (सीलण ?)		विजयसिंह [ठ०] ६५, ६६, ६९, ७०		सोम [नृपति]	५८
[दण्डाधिपति]	५९	विन्ध्यादित्य [मन्त्री]	५७	सोमेश्वर [,,]	५९
मूथराज [मं०]	६९	विमल [दण्डनायक]	८९	हरिपाल [ठ०]	४३
मूथराज [मन्त्री]	६५	वील्हा [मं०]	६६	हरिपाल [राणक]	८६
मेहा [मं०]	६६	शिश्वर [राणक]	८६	हरिराज [ठ०]	६८
रत्नपाल [ठ०]	६०	शीतलदेव [नृपति]	६१	हांसिल [ठ०]	६३

गुर्वालीसमुपलब्धस्थलादिज्ञापकानां विशेषानाम्नां पृथक् सूचिः ।

अचलेसर [दुर्ग]	८९
अजयमेरु	[नगर, दुर्ग] १६, १९, २०, २४, २५
अजयमेरु	{ ३३, ३४, ४४, ८४, ९१, ९२,
अणहिल पाटक	{ ३४, ४३
अणहिलपुर पत्तण	{ ९१
अणहिल पत्तण	{ १४
अणहिलपुर पट्टण	{ ९०
अनहिल पत्तन	{ २, ८
अम्बुगिरि [अर्बुदगिरि]	८९
अंमोहर [देश]	१
अयोध्या [नगरी]	६०
अर्बुदगिरि	५, ५७, ६०, ६१
अर्बुदाचल [तीर्थ]	९०
आदित्य पाटक [नगर]	८६
आरासण,—सन [महार्थ]	७१, ९७
आशापल्ली [ग्राम]	५, ३८, ३९, ६०, ७८
आशिका [नगरी]	२०
आशीदुर्ग	८
आशीटा [ग्राम]	८७
आसिका [आशिका]	२३-२५, ६५, ६६, ७२
इन्द्रपुर [नगर]	२०
उन्नगर	{
उन्नगर	{ १९, २०, २३, ३४
उन्नगर	{ ७५, ८१
उन्नापुर	{ ६४, ६९, ८४
उन्नापुरी	{

उज्जयन्त [तीर्थ]	५, १७, ३४, ३९, ४९, ५३, ५५, ६२, ६३, ७२, ८५
उज्जयन्त तलहटिका	६२, ७५
उज्जयिनी [नगरी]	१९, ५०, ५१
उज्जैणी [,,]	९०, ९२
उज्जैणी [पीठ]	९२
उर्द्वविहार [स्थान]	६०
कहुयारी [ग्राम]	६६
कणपीठ [,,]	४७
कनकगिरि [पर्वत]	५१
कन्याणापुर [ग्राम]	४६
कन्यानयन [ग्राम]	२४, ६५, ६६, ६८, ७२
करडिहटी [वसति]	४, ७
करडेटक [ग्राम]	६०
कर्पटकवाणिज्य [ग्राम]	९
काकिन्दी [नगरी]	६०
कासद्व [नगर]	३६
कासद्व [ग्राम]	८९
कियासपुर [,,]	८२
किदिवाणा [,,]	९४
कुहियप [,,]	४४
कोड्डिका [स्थान]	३२
कोरण्टक [ग्राम]	७३
कोशवाणक [ग्राम]	६५, ६६, ६८, ७३, ७६
कोशवाणा	{
कोसवाणा	{
कौशाम्बी [नगरी]	६०
क्यासपुर [ग्राम]	६५, ७३, ८३, ८४, ८६

क्षत्रियकुण्ड [,,]	६०
खङ्गारगढ (दुर्ग)	७५, ७६
खडेलपुर	९६
खदिरालुका [ग्राम]	५९
खंभाहति [नगर]	९०
खाट्ट [ग्राम]	७२
खुरासाण [देश]	९५
खेतनगर	{ ३४
खेडनगर	{ ८१
गणपद [ग्राम]	२०
गिरनार [पर्वत]	६२, ९१
गुडहा [ग्राम]	७३, ७९, ८०
गुज्जर [देश]	९०
गुर्जर [,,]	८४
गुर्जरवा [,,]	१, ४, ३४, ३६, ३८, ३९, ४३, ५७, ६४, ७०, ७१, ७२, ७८
घोघा बेलाकुल	७६
चउसहि जोगिणी पीठ	९१
चक्र (त्व ?) रड्डी	५६
चण्डिकामठ	१०
चन्द्रावती [नगरी]	३४, ८७, ८८
चित्तकूट दुग्गा	१०, १२-१५, १९, २०, ४९, ५६, ६९
चौरसिदानक [ग्राम]	२९
जालउर [नगर, दुर्ग]	९२
जावालिपुर [नगर]	६, ४४, ४७-५२, ५४, ५५, ५८-६१, ६२, ६५, ७३, ७७, ७९, ८०
जाहेडाग्राम	५६

जीरापल्ली [ग्राम]	८६, ८७	द्रमकपुर [ग्राम]	६७	पावापुरी [नगरी]	६०
जीहरणि [नगर]	९२	धवलक [नगर]	१४	पीपलाउली [ग्राम]	६२
जेसलमेर [दुर्ग]	९२	धाडी [ग्राम]	४४	पुष्करिणी [,,]	४४
जेसलमेरु [नगर]	३४, ५२, ५८, ६१, ६३, ८१, ८६	धानपाली [,,]	२४	पुष्करी [,,]	२३
जोगिणी पीढ	९३, ९४	धानधूका [नगर]	७९	पू (स्व) र्णगिरि [पर्वत]	५६
जोगिणीपुर [नगर]	९४	धामडना [ग्राम]	६६, ६८, ७२	प्रल्हादनपुर [नगर]	४७, ४९-५२, ५४-५६, ५९, ६०, ६३, ८७
जोयला [ग्राम]	५७	धारा [नगरी]	१३, १८, १९, ४४	फलवर्दिका [नगरी]	२४, २५, ३४, ६४-६६, ७२, ७६
छुन्नाणू } [ग्राम]	६२, ७२	धारापुरी [,,]	२०	बन्नेरक [ग्राम]	२०, २३, २५, ६४
छुन्नाणू }		नगरकोट [तीर्थ]	५०	बरडिया [नगर]	६०
ठकुर [,,]	५	नन्दीश्वर [,,]	५०	बहिरामपुर [ग्राम]	८२, ८३, ८४
डालामड [,,]	६५	नरपालपुर [ग्राम]	२०	बाहडमेरु [नगर]	४९, ५१, ५६
डिण्डियाणा [,,]	५	नरभट [,,]	६५, ६६, ६८, ७२	बूजडी [ग्राम]	८८
डिंली [नगरी]	२१, २२, २४, ३४, ५०, ९२, ९४	नरवर [,,]	१३	बूजद्री [,,]	८७
डिंली देश	२, ४	नरसमुद्र [पत्तन]	७०	बूल्हावसही	७७
डिंली पीढ	९२	नरनाथन [नगर]	२५	बृहद्द्वार [ग्राम]	४४, ४६
डिंलीपुर	९३	नवहर [ग्राम]	१९	भरत [क्षेत्र]	३९
डिंली वा दली	१	नवहा [,,]	६६, ७२	भरवच्छ [नगर]	९२
तग [ला] [ग्राम]	२०	नागद्रह [,,]	४४	भादानक [,,]	२८, २३
तारङ्गक [महातीर्थ]	७१, ८२	नागपुर [नगर]	१३, १४, १६, १९, ६३-६६, ७३	भीमपल्ली [,,]	४४, ५०, ५१, ५६, ५९, ६०, ६२-६४, ६९-७१, ७३, ७७-७९, ८७
तारण [,,]	५२, ५५	नागा [तीर्थ]	८१	सृगुकच्छ [नगर]	५५
तारणगढ [,,]	५९	नारउद्र [नगर]	८६	मथुरा [तीर्थ]	२०, ६६-६८
तिलपथ [ग्राम]	६७	नारिन्दा [स्थान]	६०	मन्दिरतिलक [प्रासाद]	५१
तुरुक [देश]	१७, १८	पंचनद [देश]	९२	ममणवाहण [नगर]	९२
त्रिभुवनगिरि	१९, २०, ३४	पतियाण (?)	५३	मरवट्ट [देश]	९२
त्रिशङ्कमक [ग्राम]	७१, ८७, ८८	पत्तन [अणहिलपुर]	२, ६, ७, १०, १४, १६, १९, ४४, ४९, ५२, ६०, ६३-६५, ६९-७३, ७५-७७, ८१, ८६	मरुकोट [नगर]	८, ९, १३, २०, २३, ३४, ६५, ७३
धंभणय (स्तंभनक) [,,]	३५	परशुर [कोट] [ग्राम]	८४	मरुस्थल	३६, ४१, ६५
दक्षिण देस	९२	पल्ली [,,]	१	मरुस्थली	१६, ३९, ५८, ६४, ८१, ८२
दारिक [ग्राम]	९६	पण्डपुर [,,]	९३	मलिकपुर [ग्राम]	८२
दारिकेरक [,,]	४४	पाटला } [,,]	६३, ७९	महावन [देश]	२०
देवगिरि [नगर]	६९, ९२	पाटका }			
देवपत्तन [,,]	५३	पाल्हाउद्रा [,,]	७		
देवराजपुर [ग्राम]	६४, ६५, ७७, ८१, ८२, ८४, ८५				

महाविदेह [क्षेत्र]	५, ७, ८९	क्षणीवडी [,,]	७२	शान्तनपुर	५१
माइयड [ग्राम]	९	वटपदक [नगर]	६०	शिरखिज [ग्राम]	७८
माङ्गलूर [नगर]	७५	बद्रदहा [ग्राम]	५६	शोरीषक [तीर्थ]	६२, ७८, ७९
माण्डव्यपुर [ग्राम]	३४, ३६, ४४	वरडिया [,,]	५६	श्रीमाल [नगर]	४९, ५०
मारवजा [देश]	६५	वागड [देश]	१२, १७-१९, ३४, ६०, ६५, ६६, ६८, ९१	षां (खां) डासराय [ग्राम]	६८
मालव [,,]	९०, ९२	वाग्गड [देश]	४४	सकल [नगर]	४९
मालव्य [,,]	४३	वाग्मटमेरु [ग्राम]	५०, ८०, ८६	सत्यपुर [ग्राम]	६३, ८०, ८६
मुद्रस्थल [ग्राम]	८१	वाणारसी [नगरी]	६०, ९५	सपादलक्ष [देश]	६४, ६५, ७३
मेढता [,,]	६६, ६८, ७३	वादली (दिल्ली ?)	१, २०	समेतशिखर [तीर्थ]	५९, ६१
मेदपाष [देश]	९१	बायड [ग्राम]	६३, ७३, ७८	संमेत [,,]	५०
मोहिलवाडी [ग्राम]	९३	वाल्क [देश]	७४	सरसई [नदी]	९०
यमुना [नदी]	६७	वा (वा) हडमेर [नगर]	९२	सलखण [पुर]	५३
यमुनापार [प्रदेश]	६६	विक्रमपुर [नगर]	१३, १८-२०, २३, २४, ३३, ३४, ४४, ५२, ५८	सागरपाट [नगर]	२०-२३, २५
या (जा) वालिपुर [नगर]	५१	विमलविहार [मन्दिर]	८१	सिन्धु [देश]	६५, ७३, ८१, ८२, ८४, ८५
योगिनीपुर [नगर]	२२, ५५, ६०, ६५, ६९, ७२, ७५, ७७, ७९	विमलाल [तीर्थ]	८४	सिन्धुमुण्डल	६४, ८१, ९२
रत्नपुर [नगर]	६०, ६३	वीजापुर [नगर]	४९, ५१, ५३, ५५, ५७, ५९, ६२, ६३, ७०, ७१	सिरिमाळ [नगर]	९१, ९३
राजगृह [नगरी]	६०, ६१, ८१	वृहद्ग्राम	६०	सिरियाणक [ग्राम]	६१
राणककोट [ग्राम]	८२	व्याघ्रपुर [नगर]	१८, २४	सिलारवाहण [,,]	८४
राणकोट [,,]	६३	शङ्करपुर [तीर्थ]	६०, ६३, ७४	सिधपुर [नगर]	९०
रुणा [ग्राम]	६३, ६६	शत्रुञ्जय [महातीर्थ]	१७, ३४, ३९, ४९, ५२, ५३, ५५, ६२, ६३, ७१, ७२, ७४-७९, ८५, ८७	सुराष्ट्र [देश]	६२, ७५, ७६
रुणापुरी [,,]	६४	शत्रुञ्जय तलहट्टिका	७४, ७९	सुवर्णगिरी [पर्वत]	५२, ५५
रुदओली [नगर]	९२	शम्भाणा [ग्राम]	६	सेदी [नदी]	६, ९०
रुद्रपल्ली [गच्छ]	९२	शम्भानयन [,,]	५८-६५, ८०, ८१	सेतुञ्ज [महातीर्थ]	९१, ९६
रुद्रपल्ली [ग्राम]	१७, १८, २०, २१			स्तम्भतीर्थ	६०, ६२, ६९, ७७, ७८, ७९
रोहद [ग्राम]	६६, ६८			स्तम्भनकपुर [महातीर्थ]	६, १७, ३९, ४९, ५१, ५५, ७८, ८६
लवणखेटक [नगर]	४४, ८०			स्वर्णगिरी [पर्वत]	५१, ५४, ५९
लाटहद [ग्राम]	८०			हम्मीरपत्तन [नगर]	१६
लाडपुवाड [,,]	९३			हस्तिनागपुर [,,]	६०, ६६, ६७
लारवाहण [,,]	८३				

गुर्वावलीस्थितानामवतरणरूपपद्यानामनुक्रमः ।

अहयमि य कालमि	३९	तत्पुत्रिया अरहया	७४
अकडं पगडं लेणं	३	तव दिव्यकाव्यदृष्टा	७७
अत्रोत्सृजनक्रमः	९	तिथपणामं काउ	७३
आचार्याः प्रतिसप्त०	७	त्वदभिमुखमिव क्षित०	४८
आययणं पि य दुबिहं	५१	दिगुरपि सद्रन्ध्रोऽहम्	३५
आसीजनः कृतप्रः	१२	धातुविभक्त्यनपेक्षम्	४७
इदमन्तरमुपकृतये	१७	धैर्यं ते स विभोक्तयाम्	५४
इन्द्रानुरोधवशतः	४८	नाणस्स दंसणस्स य	४१
ऊर्ध्वस्थितश्रोत्रवरो०	३०	नास्तिकमतकृदमर०	४८
एतेषां चरितं किञ्च	१	पङ्कपहारनिखिले	६९
एवमिणं उवगरणं	४२	पञ्चैतानि पवित्राणि	२५
कयमलिणपत्तसंगह०	३३	परिसुद्धोभयपक्खं	३३
करतलघुतदीनास्ये	४८	पृथिवीनेन्द्र ! समुपाददे	२९
कोपादेकतळाघात०	४५	पृथ्वीराय ! पृथुप्रताप	३३
कौ दुर्गत्यविनाशिनी	१	प्राणा न हिसा न	२५
चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः—कौत्प्या	३०	प्राणान् हिंस्यान्	२६
चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः—क्रमात्	२९	प्राणागिकैराधुनिकैः	२३
चातुर्वर्ण्यमिदं मुदा	२२	बम्भ्रम्यन्ते तवैतास्त्रिसुवन०	३२
चिरं चितोषाने	१२	बालवद्वोधनायैव	५०
जत्य साहम्मिया—उत्तरगुण०	४१	बुद्धये शुद्धये ज्ञानबुद्धये	५०
जत्य साहम्मिया—चरित्ता०	४२	बुधबुद्धि चक्रवाकी	४७
जत्य साहम्मिया—मूलगुण०	४१	ब्रह्मचारियतीनां च	३
जत्य साहम्मिया—लिगावेस०	४२	भगवंस्त्वयि दिवि	४८
जिनजननदिनत्सान	४८	भणियं तित्थयरोहिं	७
जिनपतिसुरे ! भवता	४७	भवति नियतमेवासंयमः	४
जिनभवनं जिनविम्बम्	११	भावं भूवलये क्षयम्	६९
जो अवमन्नहं संचं	७३	मथितप्रथितप्रतिवादि०	४७
जो चंदणेण बाहुं	६७	मयि सति कोट्क्	४८
ज्ञानं मददर्पहरम्	२३	मरिजा सह विजाए	८
त्रयोतीर्लक्षणतर्कमन्त्र०	६९	मरुदेवि नाम अज्जा	५
दिह्ठीवास्तव्यसाधु०	५०	मर्यादाभङ्गमतिरमृत०	१२

मेवं मंस्था बहुपरिकरः	१६	निस्कर्जन्तकान्तं	३०
यत्र तत्रैव गत्वाऽहम्	३८	विहितं सुवर्णसारङ्ग०	८८
यदपसरति मेघः कारणम्	४०	विहिसमहिगयसुयुत्यो	३५
यः संसारनिरासलाहस०	७४	शत्रौ मित्रे तृणे श्वेणे	६७
यस्मिन्नस्तमितेऽखिलम्	६८	शन्दब्रह्म यदेकम्	४६
यस्यान्तर्बाहुगेहम्	२८	श्रिये कृतनतानन्दा—तव०	२
ये तुरानेपुत्रनिचतवयं (!)	६९	श्रिये कृतनतानन्दा—भवताम्	१७
रे देव ! जगन्मातुः	४८	श्रीजिनवल्लभसूरिः	१
रे रे मृषाः ! श्रीनरवर्म०	१३	श्रीजिनशासनकानन०	४७
लक्ष्मीस्तं स्वयमन्युपैति	७४	सत्तर्कन्यायचर्चा	५
ललामविक्रमाक्रान्त०	२९	सा ते भवाऽनुसुप्रीता	२९
लसथशःसिताम्भोज !	२९	साहित्यं च निरर्थकम्	२२
लोकभावानुसारिण्यः	५०	सिरिसमणसंघ आसा	७३
वरकरवाला कुवलय०	२९	सुमेरौ निर्मेरैरपि सपदि	५४
वर्द्धमानं जिनं नत्वा	१	सुंदरजणसंसंगी	४२
वामपदघातलभ्रे	४८	स्वःश्रीविवाहकार्यम्	४८
विद्या विवादाय धनं०	३०	हा ! हा ! श्रीमजिनपतिन्तरे !	४८

बोर सेवा मन्दिर

पुस्तकालय

काल न० २४३ त्रिनिदि

लेखक लाले जिन विजय

शीर्षक स्मरतर मन्द्य वृद्ध गुर्वानि

खण्ड २४३ कम संख्या